POUL FERSLING

NATURLIGT ÖVER-NATURLIGT

En uppslagsbok om parapsykologi, hypnos, akupunktur, zonterapi, spiritism, exorcism, ockultism, magi, grafologi, UFO-fenomen, meditation, yoga, astrologi

FORUM

Digitized by the Internet Archive
in 2022 with funding from
Kahle/Austin Foundation

https://archive.org/details/naturligtovernat0000fers

Naturligt — övernaturligt

Poul Fersling

Naturligt — övernaturligt

En uppslagsbok om: parapsykologi, hypnos, akupunktur, zonterapi, spiritism, exorcism, ockultism, magi, grafologi, UFO-fenomen, meditation, yoga, astrologi

Översättning Margareta Eklöf

Forum

FORUM

Originalets titel Mystikkens verden
© 1978 Politikens Forlag A/S, Köpenhamn
Svensk bearbetning Martin Johnson
Omslag Paul Eklund/Petter Antonisen (foto)
Bokförlaget Forum AB, Stockholm
Sättning av Oy Alfaset AB, Vasa
Tryckt hos Centraltryckeriet AB, Borås 1982
Printed in Sweden
ISBN 91-37-8007-5

Innehåll

Inledning 7

Till läsaren 17

Parapsykologi 20
Clairvoyance 33 • Déjà vu 34 • ESP 35 • Paroptiska synintryck 35 • Poltergeistfenomen 36 • Prekognition 41 • Psykokinesi 41 • Psykometri 41 • Tankebilder 45 • Telepati 47 • Travelling clairvoyance 47 • Tur och otur 49 • Tvillingar 52

Suggestion och läkedomsunder 55
Fysiska under hos människor 57 • Hallucinationer 62 • Hypnos 64 • Narkotiska medel i modern ockultism 70 • Stigmatisering 71 • Trans 72 • Undren i Lourdes 74

Oortodox läkarvetenskap 77
Akupunktur 77 • Auriculoterapi 82 • Edgar Cayce 83 • Homeopati 83 • Irisdiagnostik 85 • Naturläkare och helbrägdagörelse genom tro 86 • Zonterapi 91

Spiritism 94
Apportfenomen 104 • Automatism 104 • Elongation 113 • Kontrollandar 113 • Korskorrespondenser 115 • Levitation 116 • Medier 118 • D.D. Home 121 • Mrs Piper 122 • Mrs Willett 125 • Geraldine Cummins 126 • Mrs Leonard 128 • Hélène Smith 130 • Florence Cook 131 • Eusapia Palladino 132 • Rudi Schneider • 133 Eileen Garrett 133 • Röstfenomen 134 • Telekinesi 137

Själ och ande
Astralkroppar 138 • Aura 142 • Besatthet 144 • Exorcism 146 • Drömmar och drömtydning 148 • Exomatiska upplevelser 153 • Reinkarnation 154 • Spöken och gengångare 158 • Vampyrer 164

Ockulta vetenskaper 169
Alkemi 169 • Astrologi 173 • Gnosticism 180 • Hermetism 182 • I Ching 184 • Kabbala 189 • Numerologi 196 • Radiestesi 200 • Tarot 207

Rituell magi 215
Salomo 215 • Agrippa 217 • Faust 221 • Paracelsus 222 • John Dee 223 • Elifas Lévi 225 • Abramelin 227 • Druider 230 • Häxkult 232 • Satanism 238 • Voodoo 244

Spådomar och förutsägelser 253
Att spå i kort 254 • Biorytmer 259 • Frenologi och fysiognomi 262 • Grafologi 264 • Kiromanti 268 • Kristallskådning 273 • Nostradamus 275

Ockultister, hemliga sällskap, religiösa rörelser 280
Christian Science 280 • Aleister Crowley 282 • Fraternitas Saturni 290 • Frimurare 292 • Fulcanelli 295 • Germanen Orden 295 • Golden Dawn 297 • Gurdjieff 301 • Hamburgläran 303 • Hare Krishna-rörelsen 303 • Allan Kardec 304 • Jiddu Krishnamurti 305 • Guru Maharaj Ji 306 • Martinism 307 • Martinus 309 • Rasputin 312 • Wilhelm Reich 315 • Rosenkreuzare 319 • Scientologi 325 • Rudolf Steiner 329 • Teosofiska samfundet 334 • Thulesällskapet 339 • Urantia 341

Vår gåtfulla värld 342
Atlantis 342 • Bermudatriangeln 348 • Kosmologi (ockult) 352 • Lemurien och Mu 357 • Loch Ness-odjuret 360 • Mytologiska djur 364 • Den stora pyramiden 368 • Den förskräcklige snömannen 374 • Stonehenge 377 • UFO-fenomen 381

Österländsk filosofi 390
Karma 390 • Mandala 391 • Mantra-yoga 393 • Meditation 395 • Meher Baba 398 • Tantrism 399 • Det tredje ögat 402 • Yin och yang 403 • Yoga 404

För den som vill veta mera 411

Litteratur 416

Register 426

Inledning

Av Martin Johnson

professor i parapsykologi vid Utrechts universitet, Nederländerna

Böcker är en bra mätare på vart vindarna blåser i världen. Utan den sk *ockulta vågen* (och parallellfenomenet *nyandligheten*) hade kanske aldrig den här boken tillkommit. Det är emellertid viktigt att redan här understryka att de paranormala och ockulta problemen är någonting som människorna alltid funderat över. Det är också viktigt att göra klart för sig att dagens intresse för det ockulta i och för sig inte betecknar någonting unikt. Mänskligheten har många gånger tidigare drabbats av ockulta vågor, även om den snabbhet varmed en ''våg'' i dag utbreder sig via massmedia och masskommunikation kan betecknas som unik.

Jag skall längre fram ge några personliga synpunkter på mina reaktioner på föreliggande bok. Inledningsvis kan det räcka med att konstatera att den bör ses som ett litet lexikon eller som en handbok över en serie sannolikt objektivt existerande fenomen, vilka i dag är ofullständigt utforskade och förstådda (tex tankeöverföring, fjärrskåderi i tid och rum samt psykokinesi, dvs psykets förmåga att så att säga direkt påverka materien). Sammanfattningsvis brukar den här typen av fenomen betecknas som *parapsykiska* och har i snart hundra år varit föremål för forskning med mer eller mindre raffinerade vetenskapliga metoder. Till kategorin ofullständigt förstådda fenomen hör också det sk UFO-fenomenet. Huvuddelen av boken är emellertid ägnad åt en serie direkt ockulta och magiska föreställningar, som fortfarande tycks utöva en stark dragningskraft på åtminstone vissa människor. De flesta av dessa föreställningar kan sägas utgöra förvetenskapliga eller religiösa försök att finna genvägar till insikt om livets mening, universums natur och möjligheterna att beveka eller manipulera ''makterna''. Att i dag sätta tilltro till en serie föreställningar som måste betecknas som *övertro* kan knappast anses rekommendabelt eller mentalhygieniskt nyttigt. Det är emellertid viktigt att se sådana föreställningar ur ett idéhistoriskt perspektiv. Alkemi, astrologi och kabbala representerade var för sig försök att förstå och förklara tillvarons gåtor och bringa reda i mångfalden av disparata iakttagelser. Den store svenske astronomen Knut Lundmark betecknade astrologi som en ''mänskligheten förbannelse'', men var samtidigt noga med att framhålla att astronomin stod i viss tacksamhetsskuld till astrologin tack vare de astronomiska iakttagel-

ser som astrologerna gjorde. Man vågar väl också påstå att kemin som vetenskap står i viss tacksamhetsskuld till alkemin.

Vad är vidskepelse?

Låt oss först konstatera att begreppet vidskepelse är ganska relativt. Vad som ej står i överensstämmelse med en viss tids vetenskapliga kunskaper och förutsättningar betraktas som oriktigt, och om man sätter tilltro till detta betraktas man följaktligen som vidskeplig. Att begreppet vidskepelse i hög grad är relativt till tid och plats betyder givetvis inte att alla föreställningar är lika objektivt riktiga. I många fall kan man nämligen entydigt visa att en föreställning inte har fog för sig.

Man kan också anlägga sociologiska och psykologiska aspekter på begreppet vidskepelse. En person som kommer från en omgivning där övertro florerar löper naturligtvis större risk att bli vidskeplig än en som växer upp i en upplyst, kritiskt-analyserande omgivning. Den som har en personlighet som kännetecknas av stor suggestibilitet och benägenhet för magiskt tänkande påverkas självfallet också starkare av en ockult våg än en person som är föga suggestibel. Det är också omvittnat att yttre hot ökar vår benägenhet för magiskt tänkande (regressivt beteende?). ”Skyttegravsvidskepelse” i olika former är väl dokumenterad från de båda världskrigen.

Är parapsykologi en vetenskap eller en pseudovetenskap?

Frågan är provocerande men inte oberättigad. Dels finner vi att parapsykologi i den här boken omges av en serie grannar framplockade ur ockultismens spökkabinett, dels har parapsykologin ytterst nödtorftigt kunnat definiera sitt territorium. Man har dessutom inte varit speciellt framgångsrik när det gäller att ge signalementet på de fenomen som man undersöker. En ytterligare svårighet är oförmågan att i någon större utsträckning kunna demonstrera och upprepa (replikera) de fenomen som man rapporterar. Parapsykologin är dessutom historiskt belastad av sitt samband med spiritismen, en religiös riktning med torftigt etiskt innehåll.

Själva föreställningen om existensen av paranormala fenomen är i hög grad överlappande med religiöst-magiska föreställningar — och inte nog med det, föreställningen om att besitta paranormala gåvor har påfallande likheter med den megalomanes (storhetsvansinniges) tro att kunna uppfatta allt som tänks och direkt med sina tankar kunna styra omgivningen. Föreställningen om att besitta paranormala krafter påminner också om barnets animistiska tänkande, kännetecknat av oförmågan att skilja jaget från omgivningen. Föreställ-

ningarna om de paranormala fenomenen påminner också onekligen om vissa idéer om Gud som människan gjort sig! Om en människa råkade besitta obegränsad telepatisk och clairvoyant förmåga (både bakåt och framåt i tiden) skulle hon i princip kunna veta allt som inträffat och kommer att inträffa, en egenskap som brukar tillskrivas Gud. Om hon också förfogade över obegränsade psykokinetiska krafter skulle hon i princip med blotta tankens hjälp kunna skapa och styra världen och därigenom också råda över liv och död. Åter en egenskap som brukar tillskrivas Gud! (Det är nära till hands att tänka sig att teologerna föreställer sig att kommunikationen mellan Gud och människa sker "extrasensoriskt" (utomsinnligt) och att Guds ingripande sker "psykokinetiskt" genom ett slags "direct action of mind upon matter".)

Sir John Eccles, en av samtidens ledande neurofysiologer, och John Beloff, framstående parapsykolog, har båda betonat att det psykokinetiska fenomentet, om det visar sig vara en realitet och kan bringas under kontroll, kan vara av stor betydelse när det gäller dels förståelsen av medvetandets natur, dels hur interaktionen mellan mentalt och kroppsligt åstadkoms. (= Det ärevördiga "Mind-Body problemet", som enligt vissa lingvistiska filosofer endast utgör ett "skenproblem", men som enligt andra filosofer, däribland Karl Popper, utgör ett reellt och ytterst centralt och ofullständigt löst problem inom filosofin.) Om man tillåter sig att spekulera är det väl inte osannolikt att ett genombrott på parapsykologins område (innebärande att fenomenen visar sig vara genuina och i rimlig utsträckning kan bringas under kontroll) kan få stort inflytande såväl på vår världsbild som på vår livsåskådning. Detta skulle speciellt vara fallet om det entydigt kunde visas att någon del av vårt medvetande överlevde kroppens död. Man kan åtminstone leka med tanken att en ökad kunskap om de paranormala fenomenen under vissa givna förutsättningar skulle tillhandahålla centrala åskådningselement i ett slags "naturlig religion", och därmed infria de förhoppningar som knöts till utforskandet av fenomen av områdets tidiga forskare som tex H. Sidgwick, F. W. H. Myers och E. Gurney m fl. Låt mig dock klart framhålla att i dagens kunskapsläge är frågan om "mentalt" överlevande en fråga som inte empiriskt låter sig avgöras.

Hur kan man skilja på vetenskap och pseudovetenskap?

Ett av vetenskapsteorins centralaste problem är att finna en metod med vars hjälp man kan dra en skiljelinje mellan på erfarenheten grundad vetenskap och metafysik. Ett av de mest kända försöken att finna en sådan "demarkationslinje" har utförts av den berömde filosofen Karl Popper. Det kriterium som han etablerat kan också sägas vara konstruerat i syfte att skilja på vad som är vetenskap och pseu-

dovetenskap. Enligt Popper är inom empirisk forskning endast sådana antaganden vetenskapligt intressanta vilka i princip kan *falsifieras*, dvs utsättas för vederlaggande prövning. Ett intressant (och kritiserat!) drag i Poppers vetenskapsteori är att det enligt hans synsätt råder en asymmetri mellan *falsifiering* och *bevisning*. Man behöver i princip en enda observation för att visa att en hypotes inte är sann. Däremot kan man i logisk bemärkelse aldrig övertygande *bevisa* att en hypotes är sann. Man kan enbart i varierande grad stödja hypotesen. Det bör nu framhållas att Poppers kriterium, som härstammar från formallogiken, fungerar effektivare när det tillämpas inom väl etablerade empiriska vetenskaper än när man försöker tillämpa det inom föga utforskade och mycket komplexa beteendevetenskaper. I förra fallet har man en rätt fullständig kunskap om nödvändiga och tillräckliga villkor för att frambringa fenomenen; i senare fallet är kunskapen om dessa villkor mer eller mindre fragmentarisk. Det hindrar emellertid inte att Poppers kriterium är av största betydelse när det gäller att formulera testbara (i princip falsifierbara) hypoteser. De hypoteser som inte kan utsättas för falsifierande prövning är metafysiska och inte av intresse för empirisk vetenskap.

Om vi försöker tillämpa Poppers kriterium på t ex astrologi så finner vi att åtskilliga astrologiska förutsägelser är principiellt och praktiskt möjliga att utsätta för kritisk testning (falsifierande prövning). I så måtto kan t om astrologiska utsagor ha intresse för empirisk vetenskap, men man måste också göra klart för sig att inte alla hypoteser är lika sannolika. Ett exempel på ett problem som i dag inte kan testas mot Poppers kriterium är den spiritistiska hypotesen. Ingen har ännu kunnat tänka ut ett sätt att utföra ett försök varvid ESP (Extra Sensory Perception = utomsinnlig förnimmelse) kan uteslutas som alternativ förklaring till att "andar" producerat fenomenen. Detta innebär å ena sidan att ESP-hypotesen är mera *riktig* än "överlevnadshypotesen". (Utomsinnlig kommunikation mellan levande anses som någorlunda väl dokumenterad.) A andra sidan innebär det också att "överlevnadshypotesen" i sin nuvarande utformning inte kan utsättas för vederlaggande prövning. Detta i sin tur sammanhänger också med den brist på *begränsande* principer för vad som anses möjligt att uppnå med PSI (= sammanfattande term för ESP och PK (psykokinesi)) som i dag kännetecknar parapsykologisk teoribildning.

Jag vill naturligtvis göra läsaren uppmärksam på att även Poppers falsifierbarhetskriterium utsatts för kritik. Filosofen A. J. Ayer menar att man inom empirisk vetenskap lika litet kan i strikt bemärkelse falsifiera som verifiera genom observation. Poppers vetenskapssyn kännetecknas av att den tillmäter logiken en avgörande betydelse för forskningens framåtskridande. Thomas Kuhn, P. Feyerabend och

andra har framhållit att inte minst sociologiska faktorer i högsta grad påverkar forskningsprocessen och att denna enbart delvis kan förstås som en rationell process. Popper försvarar sig med att betona att han omfattar ett *normativt* vetenskapsideal. Han bekymrar sig i första hand om hur vetenskaplig forskning *bör* bedrivas, inte om att kartlägga hur forskning de facto bedrivs, vilket han anser i flera avseenden ger en föga smickrande bild av vetenskapen som instrument för vinnande av kunskap.

John Beloff, en av samtidens främsta parapsykologer, har nyligen i *European Journal of Parapsychology* också behandlat frågan om vilka fenomen som bör anses tillhöra parapsykologins område och vilka som bör lämnas utanför. Han betonar att begreppet paranormalt är betydligt vidare och mera ospecifikt än begreppet parapsykologiskt. I stort sett kommer han fram till att det inte går att finna någon absolut klar och i alla avseenden invändningsfri princip för att dra en gräns. Som ett preliminärt kriterium förordar han att man kan använda sig av den grad av bevisning som ett visst fenomen kan anses ha erhållit vid kritisk prövning. Detta förslag kan knappast ses som någon Occams rakkniv; det kan inte knivskarpt lösa vårt problem.

En avgörande skiljelinje mellan vetenskap och pseudovetenskap utgör under alla förhållanden den inställning som forskaren har till de problem som han studerar. Det rör sig djupast om en etisk hållning. För mig framstår sann vetenskap som ett självkorrigerande system där antaganden utmönstras som felaktiga om de ej svarar mot observerade fakta. Inom en pseudovetenskap fungerar inte forskningsprocessen som självkorrigerande. Systemet är låst vid vissa dogmatiska antaganden som inte låter sig rubbas av ett obekvämt utfall av hypotesens konfrontering med fakta. Ett sådant system är dels domt att stagnera, dels att förlora det eventuella vetenskapliga anseende som det en gång åtnjutit.

Jag har ännu inte besvarat frågan om parapsykologin är att anse som en vetenskap eller pseudovetenskap. En serie frågeställningar måste noggrant beaktas. Beträffande använda metoder finner man att området uppvisar betydande variationer. Theodore X. Barber, en av USA:s främsta experter på beteendevetenskaplig metodik, framhåller att parapsykologins bästa undersökningar i fråga om metodisk sofistikation väl kan mäta sig med de bästa undersökningarna inom de bättre etablerade vetenskaperna. Detta hindrar dock inte att man ibland ser metodiskt direkt undermåliga undersökningar, någonting som väl också är fallet inom andra forskningsområden. Viss teoribildning finns, men på det hela taget är de observerade fenomenen ytterst dåligt förklarade. Ett huvudproblem som redan omnämnts är de uppenbara svårigheterna att avsiktligt kunna demonstrera och replikera fenomenen.

Parapsykologin har under de senaste åren skakats av två stora fuskskandaler. Den sk Levy-affären 1974 i Durham, North Carolina, USA, och så sent som 1978 har det kunnat klarläggas att den engelske forskaren S. G. Soal, som under 1940-talet publicerade uppmärksammade undersökningar, med till visshet gränsande sannolikhet manipulerade sina data. Vad som emellertid talar för parapsykologin som vetenskap är att den fungerat självkorrigerande så till vida att avslöjandena i båda fallen gjorts av parapsykologer. Man måste också hålla i minnet att fusk förekommit och förekommer inom alla vetenskaper. Tom sir Isaac Newton tycks ha manipulerat sina data!

Parapsykologernas internationella organ, Parapsychological Association uppnådde (i nåder) 1969 affilierat medlemskap i AAAS (American Association for the Advancement of Science). Att man dock förfarande är en Benjamin i denna församling visas kanske bäst av att tidskriften SCIENCE som är officiellt organ för AAAS intar en rätt fientlig inställning till parapsykologi. Parapsykologi har i ökad utsträckning blivit universitetsanknuten. Ett fatal professurer vid respektabla universitet har inrättats i ämnet.

Använder man de sist anförda vetenskapssociologiska kriterierna framstår det klart att parapsykologin intar en särställning i förhållande till alla andra discipliner som diskuteras i boken, med undantag för hypnos och drömforskning. Mitt svar blir därför: parapsykologi är att betrakta som en vetenskap på prov! Endast framtiden kan utvisa vad den går för!

Är paranormala upplevelser enbart subjektiva eller...

Parapsykologins historia är intimt förknippad med hypnosens. Medicinmän och schamaner har försökt uppnå utomsinnligt förmedlad kunskap genom att med olika metoder försätta sig i förändrade medvetandetillstånd. Många av de tidiga hypnosforskarna ansåg att åtminstone vissa av deras försökspersoner under hypnos kunde förmås att uppvisa paranormal förmåga. Det var vanligt att hypnotisören befallde den hypnotiserade att "besöka" avlägsna platser och rapportera vad han såg (travelling clairvoyance). Den ur parapsykologisk synpunkt intressanta frågan är givetvis om det som den hypnotiserade rapporterade enbart var privata fantasier eller överensstämde med fakta. En likartad problematik möter oss i samband med forskningen kring någonting som brukar betecknas som *utomkroppsliga upplevelser* eller *OBE* (av engelskans Out-of-the-Body-Experience), ett område som under senare år tilldragit sig parapsykologernas intresse. Det är inte alldeles ovanligt att människor rapporterar att de tycker sig kunna lämna sin kropp och betrakta sig själva från en annan position i rummet. I detta tillstånd har de tyckt att de

kunnat bege sig exempelvis till ett intilliggande rum och intensivt upplevt att de uppfattat vad som försiggått i rummet. Ett fåtal försökspersoner rapporterar att de avsiktligt kan försätta sig i OBE-tillstånd. Både när det gäller travelling clairvoyance och OBE-upplevelser är givetvis den mest intressanta frågan huruvida de intensivt upplevda och rapporterade händelserna är subjektiva (drömlika), eller om upplevelserna avslöjar att det förändrade medvetandetillståndet förstärkt den paranormala förmågan i så hög grad att personen utomsinnligt kunnat uppfatta vad som inträffat på avstånd. Låt mig framhålla att de flesta av de utförda OBE-experimenten *inte* gett resultat som stöder den paranormala tolkningen.

Man kan anföra att vår verklighetsuppfattning är fragmentarisk och bestämd av de åskådningsformer som vi förfogar över i vårt "normala" medvetandetillstånd. Man kan hävda att vår vetenskap är specifik för upplevelser och relationer som vi funnit i ett visst medvetandetillstånd, men att man kanske kunde bygga upp andra former av "vetenskap" som gäller för förändrande medvetandetillstånd. Den främste företrädaren för den här sortens tankegångar, professor Charles T. Tart vid Kalifornien-universitetet i Davis, har emellertid inte kunnat visa hur erfarenheter från ett förändrat medvetandetillstånd skulle kunna objektiveras eller göras översättbara från en individ till en annan. Vi blir här, enligt min mening, försatta i samma situation som när en filosof som företräder en sk idealistisk verklighetsuppfattning talar om för oss att hela tillvaron är en dröm — även när vi kompletterar våra sinnens vittnesbörd med sinnrikt konstruerade, automatiskt fungerande apparater som inom ett oberoende matområde bekräftar våra upplevelser. Han kan alltid anföra att även den sofistikerade automatiskt fungerande apparaten med dess registreringar bara existerar i drömmen! Här kommer vi igen in på Poppers kriterium om *i princip falsifierbarhet*! Vi måste medge att vi inte med våra sinnen och med vårt förstånd kan komma åt tillvarons innersta natur (Kants "tinget i sig") och att vi inte kan visa att vår vän filosofen har fel. Det "idealistiska" antagandet är just ett sådant som inte kan utsättas för falsifierande prövning. Det är av den arten att det inte med empiriska metoder kan vederläggas. Därmed är det av ringa eller intet intresse för experimentell och empirisk forskning. Idealismens totala subjektivism utgör, efter vad jag kan förstå, en helt ofruktbar metod för vetenskapens framåtskridande. Utsagor kan inte kritiskt prövas och nya idéer kan ej genereras genom vederlagda hypoteser.

Vad är orsakerna bakom den ockulta vågen?

Företeelsen är komplex och ett alldeles entydigt svar kan knappast

ges. Jag har tidigare betonat sambandet mellan vidskepelse och yttre hot. Orsakerna till att människan ger sina problem en religiös eller magisk lösning är flera, men en påtaglig anledning är att profana lösningar i hög grad förutsätter olika former av maktmedel, medan upplevelsemässiga inte förutsätter sådana resurser.

Otrygghetsframkallande faktorer kan vara av såväl yttre som inre art. Om man antar att det föreligger ett samband mellan den ockulta vågen och upplevandet av otrygghet och kris kan man fråga sig varför 1960-talet och början av 1970-talet skulle framstå som en speciellt otrygg period. Frågan är nästan retorisk. Man behöver bara tänka på den stegrade fruktan för kärnvapen och domedagsvapen som kännetecknar 1960-talet. Perioden bjöd också på Kuba-krisen, Vietnamkriget, kriserna och krigen i Mellanöstern, insikten om de ekologiska faror som hotar oss etc. Uppräknade faktorer kan väl närmast klassificeras som yttre faktorer i hotbilden. Inre faktorer kan också åberopas. I hela västerlandet har vi upplevt någonting som kan betecknas som institutionernas kris. I ett högmekaniserat och urbaniserat samhälle spelar inte längre familjen samma roll som tidigare. Arbetstiden har formellt blivit kortare men arbetets innehåll tommare. Vi har också upplevt en utbildningsexplosion som visserligen erbjudit många möjligheter till högre utbildning, men som också lett till många gäckade förhoppningar. Pga arbetsmarknadsmässiga skäl har rörligheten ökat på ett sätt som lett till känslor av rotlöshet. Människors konfrontation med kunskap och vetenskap har ofta lett till besvikelse vid insikten om att vetenskapen inte kan lösa alla problem. Som en reaktion kan man kanske se tendensen att anklaga vetenskapsmän och tekniker för att ha skapat en teknik som utgör ett hot mot mänskligheten. Kritiken av vetenskapsman och tekniker för brist på socialt engagemang kan ha varit berättigad och nyttig, men vetenskaplig och teknisk kunskap förefaller åtminstone mig vara en väsentlig förutsättning för vår civilisations överlevande. Ett drag av anti-intellektualism bland studenter, åtminstone i västvärlden, kan nog också skönjas, vars orsaker helt säkert är komplexa. I någon mån hänger väl en sådan företeelse samman med den utbildningsexplosion som vi varit med om, vilken lett till mindre vördnad för de "lärda" yrkena. Sänkta krav på fasta kunskaper (om nu verkligen detta är ett riktigt antagande) kan också ha undergrävt studenters möjligheter att känna tillfredsställelse med sina prestationer. Aldrig har så många fått tillgång till utbildning, men aldrig har så många "drop outs" producerats! En egenhet för situationen är också att den som har genomgått avancerad utbildning inte längre är automatiskt garanterad ett jobb som svarar mot den utbildningen.

Etablerade trossamfund har också genomgått en kris. Många har upplevt att "Gud är död", vilket lett till känslan av att livet, sett i ett

större sammanhang, saknar mening. Jag gissar också att politiskt inspirerade pedagogiska ideal under perioden bidragit till att skapa den fokusering på "här och nu" (något som ideologins kritiker brukar beteckna som historieloshet), som kan ha accentuerat känslan av brist på kontinuitet. I de fall detta inte resulterat i en "efter oss syndafloden-stämning" har den lett till ett förnekande av värden i det förgangna, åtminstone de som föräldrarna hyllat. Det har nästan blivit något av ett självändamål att hitta "alternativ" i alla upptänkliga avseenden.

Det är mycket troligt att massmedia och masskommunikation betytt mest för utvecklandet av den ockulta vägen. Massmedia kan också tänkas ha ökat människors ängest i vissa avseenden. Från våra vardagsrum har vi timme för timme kunnat följa krigen och kriserna och de svindlande rymdäventyren, det tjugonde århundradets dyrbaraste fyrverkeri. För att förstå den ockulta vägen tror jag också att man måste beakta den inverkan som ett ökat missbruk av droger inneburit. Knarket har fungerat som en flyktväg för många ungdomar: som en flyktväg från en verklighet som de inte kunnat stå ut med och bemästra. Vissa droger har åtminstone hos vissa individer framkallat upplevelser snarlika dem som ofta rapporterats av religiösa mystiker, tex känslan av att jagets gränser upplöses.

Jag tror också att man måste hålla i minnet att vi under en längre tid, som i många avseenden kan betecknas som superrationalistisk, så intensivt inriktat våra mentala funktioner på att uppfatta och kontrollera den yttre verkligheten att våra möjligheter till iakttagande av inre psykiska förlopp kommit i skymundan. Det har ofta sagts att renässansmänniskan återupptäckte sinnligheten och den yttre verkligheten efter medeltidens inåtvända, världsfrånvända självbeskadande. Kan det kanske förhålla sig så att den ockulta vägen, nyandligheten och den popularitet som olika meditativa system i dag åtnjuter signalerar att en förändring är på gång i fråga om uppfattningen om vår tillvarons värde är att söka?

Jag är väl medveten om att jag berört endast några av de faktorer som kan vara betydelsefulla när det gäller att förstå den ockulta vägens uppkomst och utbredning. Många andra synpunkter kan säkert ges. Dessutom kan flera av de synpunkter som jag framfört kritiseras.

Personliga synpunkter på boken och råd till läsaren

Så några ord om mina reaktioner på boken. För en laboratorieforskare som gjort sitt bästa för att bidra till att göra forskning kring ESP och PK "akademiskt rumsren" framstår den ockulta vägen, med dess brist på urskillning, delvis som ett hot mot seriös parapsy-

kologisk forskning. Det är inte smickrande att se att begreppet parapsykologi så ofta sammanblandas med allskons ockultistiska och magiska föreställningar som inte stods av fakta eller överhuvud låter sig provas med kritisk metod. Det var därför med något blandade känslor som jag fick den danska originalutgåvan av boken i min hand. Dess titel, *Mystikkens verden. Handbog om parapsykologi og magi*, gav just den sortens hänsyftningar som jag ogillar (dessutom brukar begreppet mystik i svenskt språkbruk vara reserverat för en viss typ av religiösa upplevelser, medan mysticism snarare motsvarar begreppet ockultism). En noggrann genomläsning visade emellertid att avsnitten som behandlar parapsykologi och spiritism på det hela taget är författade på ett förtjänstfullt sätt. Framställningen är saklig, lättläst och informativ. Boken handlar om en vid rad av föreställningar och fenomen där jag saknar kompetens att yttra mig. Jag har dock fått ett intryck av att de många disparata ämnena är tämligen invändningsfritt behandlade och under alla förhållanden tas de upp på ett intresseväckande sätt.

Sammanfattningsvis vill jag råda läsaren att ta del av boken med både kritiskt och öppet sinne. Jag tror naturligtvis inte på astrologi i den gamla bemärkelsen, men det är långt ifrån otroligt att solen, månen och planeterna kan utöva en serie kosmobiologiska inflytanden på jordiska organismer som i dag inte kan anses som fullt klarlagda. Sista ordet i fråga om UFO-fenomen (flygande tefat, där UFO står för oidentifierade flygande föremål) har ännu inte sagts — även om det är ytterst otroligt att det skulle röra sig om rymdfarkoster bemannade av utomjordiska varelser. Jag hoppas att de synpunkter som jag gett i diskussionen om karakteristika för vetenskap respektive pseudovetenskap kan vara läsaren till nytta. Jag har definitivt en känsla av att boken har en plats att fylla.

Till läsaren

Denna handbok är ganska ovanlig efter svenska förhållanden. Den omfattar de besynnerligaste ämnen, fantastiska påståenden om människan, hennes öde och natur, påståenden som genom historien kyrkor har bannlyst, regeringar har fördömt och vetenskapsmän inte har intresserat sig för. Denna brokiga blandning av ämnen kan mycket grovt delas in i tre huvudgrupper:

1. *Parapsykologi* och *psykisk forskning*, och därunder ämnen som clairvoyance, prekognition, telepati, medial förmåga och spiritism.

2. *Magi* och *ockultism*, en annu vagare kategori som spänner över astralplanet, Atlantis, själavandring och filosofiska grupper och tänkare som Teosofiska samfundet, Rosenkreuzarna, Golden Dawn och Gurdjieff, Steiner och Crowley till de mera sofistikerade spådomsformerna, tex astrologi, tarot och I Ching.

3. De gåtor i naturen som har varit en ständig kalla till frågor bland människor, tex Loch Ness-odjuret, den fruktansvärde snömannen, Stonehenge, UFO-fenomen osv.

Indelningen är dock inte särskilt exakt, ty på flera punkter täcker de tre grupperna varandra, och det är omöjligt att dra klara gränslinjer mellan dem.

Man kan betrakta den här boken närmast som ett lexikon, där de olika artiklarna dock är ordnade på så sätt att beslaktade ämnen är samlade i grupper för sig. Av ett lexikon väntar man sig oftast att alla ämnen beskrivs ytterst samvetsgrant och alltså håller sig till det som vetenskapliga forskare betraktar som sanning. Detta har också varit huvudsyftet med boken, men dess säregna ämnen förknippar den i högre grad än ett vanligt lexikon med ren spekulation och beskrivningar av spekulationer. Vi befinner oss i en besvärlig situation; vi är nämligen i färd med att kartlägga gränserna för vår kända värld mot bakgrund av uppgifter som i de allra flesta fall kan rubriceras som "tvivelaktiga men tänkbara". Konturerna hos dessa kartor träder fram allt tydligare, men fortfarande finns många vita fläckar kvar. Det finns mycket gissningar och försiktiga antydningar, och också många områden som kan jämföras med de gamla kartorna där tecknaren säger: "Här finns drakar" och "Här bor jättar med bara ett öga". Detta hänger förmodligen samman med att människan i alla tider har haft svårt att slå sig till ro med det ofattbara och föredrar en

osäker och haltande förklaring framför ingen förklaring alls.

Hela vårt ämnesområde är alltså fortfarande omdiskuterat, och i de flesta fall är ytterligare forskning nödvändig innan man drar alltför många slutsatser. En sådan forskning är redan i full gång, och detta beror i stor utsträckning på att vi i dag accepterar oortodoxa studieområden. Under 1900-talet har intresset varit mycket stort för alla ockulta företeelser och allt ovanligt har uppmärksammats på ett sätt som inte har hänt sedan 1600-talet.

Det är sant att detta enorma intresse också har haft olyckliga sidor. Svindlare och charlataner har följt i dess kölvatten, och sensationshungriga pseudoforskare har gett ut de underligaste böcker och skrifter, som i många fall har vilselett allmänheten beträffande de ovanliga fenomen som vi är omgivna av. Det finns flera exempel på personer med ytterst elementära kunskaper i psykologi som har gått in i ett "sällskap för psykisk forskning" och därmed har ansett sig kompetenta att inte bara iaktta de psykiska fenomenen utan också dra slutsatser utifrån sina iakttagelser. Tom ansedda vetenskapsmän, som kastar sig in i sådan originell forskning, kan vara totalt blinda för om de iakttagna fenomenen skulle kunna ha en naturlig förklaring på ett annat vetenskapligt fält än deras eget. Enbart dessa personers aktningsvärda namn gör deras avhandlingar ganska trovärdiga i allmänhetens ögon, men exakt hur stor trovärdighet man bör tillmäta ett visst källmaterial är inte alltid så lätt att avgöra. Icke desto mindre finns det i våra dagar forskare som har specialiserat sig på underliga företeelser, och på frågan huruvida man kan lita på deras resultat måste svaret i de allra flesta fall bli ja. Kritikerna, dessa forskares viktigaste kalla till hjälp, är ofta lika duktiga som forskarna själva och stjäl ibland både försöksresultat och slutresultat från varandra. Men det som står kvar är orubbliga bevis för de underliga fenomenens existens, bevis som det står var och en med rätt utrustning och rätt kompetens fritt att pröva i efterhand.

Även om fakta är obestridliga, kan hypoteserna om dem dock vara ganska olikartade. Parapsykologerna anser att de psykiska fenomen som omger människan och tex gör henne i stånd att ta emot kunskaper utan bruk av sina normala sinnen är en produkt av människans egen hjärna och förklaras med begrepp som clairvoyance, prekognition eller telepati. Spiritisterna däremot har teorin om samma fenomen att det är andarna efter avlidna som försöker meddela sig och ge bevis på sin existens. Den tredje huvudgruppen, ockultisterna, förmodar att det finns en icke närmare definierad naturkraft, som genomströmmar allt och som vissa människor kan ha inflytande på och därvid påverka sin omgivning. Sådana åsikter och andra av samma slag betecknas av de flesta som skrock, men det ligger en djupare logik bakom dessa idéers uppkomst. I varje fall måste man medge att

det är motiverat att undersöka dem, om inte annat så därför att de var för sig har samlat en ofantlig mängd proselyter.

Denna bok skulle bli alltför omfångsrik om den skulle ge en fullständig historisk genomgång av de ockulta vetenskaperna och deras olikartade utbredning över större delen av världen. Den har därför koncentrerats till västerlandet på 1800- och 1900-talen, det område och den tidsepok som är mest aktuell för oss. Ända har en hel del österländsk filosofi och spådomskonst tagits med, t ex tantrism, yoga och I Ching, huvudsakligen därför att den österländska mystiken har haft stort inflytande på de ockulta tankegångarna i det moderna västerlandet men också därför att den på vissa områden bildar den historiska grundvalen för den europeiska medeltida magin. Av samma skäl har jag schematiskt tagit upp de större pseudovetenskaperna som t ex alkemi och astrologi och filosofiska riktningar som gnosticism och hermetism, eftersom en historisk bakgrund är nödvändig om man skall förstå den moderna situationen.

Praktiska anmärkningar

Bokens avsnitt är indelade i elva grupper, vilkas ämnen dock i flera fall kan överlappa varandra, och längst bak finns ett fylligt, kombinerat stickords- och personregister. I slutet av boken finns en litteraturförteckning som inte är en lista på källmaterialet som har använts utan över böcker som ger en mera detaljerad beskrivning av de enskilda ämnena än som har varit möjlig inom ramen för denna bok. Läsare som har blivit särskilt intresserade av ett speciellt ämne måste i flera fall hänvisas till böcker på utländska språk, huvudsakligen engelska, men också några få franska och tyska arbeten har nämnts.

Poul Fersling

Parapsykologi

Parapsykologi (ibland i äldre litteratur också kallad metapsykologi eller psykotronik) är en vetenskap som undersöker en del av de svårförklarade händelser människan är med om. Parapsykologerna anser att fenomen som telepati, clairvoyance, prekognition och psykokinesi är produkter av människans mentala processer och egentligen kan betraktas som ett slags psykiska talanger. Dessa talanger har getts det gemensamma namnet PSI-förmåga och definieras som *färdigheter som sätter en person i stånd att få kontakt med världen omkring sig utan att han använder "normala" sinnen eller muskler.* PSI-förmågan indelas i två huvudgrupper, en mottagande och en direkt påverkande. Den mottagande sidan kallas ESP (Extra Sensory Perception = utomsinnlig förnimmelse) och visar sig i att en person tar emot vetande och information om sin omgivning utan att använda sina kända sinnen. Den påverkande sidan kallas psykokinesi (PK), som gör att en person kan påverka sin fysiska miljö och eventuellt "flytta" döda föremål utan att använda fysisk kraft, alltså uteslutande med tankekraft. För att skilja mellan de varianter av PSI-fenomenet som kan iakttas har man delat upp både ESP och PK i vardera tre undergrupper. Till ESP räknas tre sedan gammalt välbekanta fenomen: telepati, clairvoyance och prekognition.

Telepati

Telepati är beteckningen på förmågan att få direkt mental kontakt med en annan person utan att man meddelar sig med hjälp av språk, koder, tecken eller andra fysiska signalformer, kort sagt tankeläsning.

Det är en tämligen vanlig psykisk upplevelse att en person plötsligt tycker sig kunna uppfatta en annans, ofta en nära anhörigs, tankar, sinnesstämning eller upplevelser under ett kort ögonblick, trots att vederbörande kanske befinner sig långt borta. Särskilt omtalade är de så kallade hälsnings-fenomenen (se avsnittet om spöken), t ex att en mor i sovande eller vaket tillstånd hör sin sons röst och eventuellt ser honom samtidigt, och där det först senare visar sig att han i samma ögonblick råkade ut för en olycka, stupade i kriget eller något liknande.

Syner som dessa uppstår alltid helt oväntat och hos vanliga män-

Laboratorieforsok med parapsykologi. Forsokspersonen sitter framför en apparat for testning av psykokinesi (''mikro-PK''). Mot en blank metallpanel ser vi en termometerliknande anordning som bestar av en serie vertikalt arrangerade sma lampor. Forsokspersonens uppgift ar att trycka ned en knapp och pa ''mental vag'' forsoka fa sa manga av lamporna som mojligt att tandas. De forsta lamporna tands hastigt men ju hogre upp man kommer ju langsammare tands lamporna. Det ger en illusion av att man med ''tanken'' kan paverka ''termometern'' att sega sig uppat. Nar forsokspersonen trycker ned knappen startas den slumpgenerator som avgor hur manga lampor som tands. Om forsokspersonen har formaga att pa psykokinetisk vag paverka de kvantmekaniska processerna inne i slumpgeneratorn kommer han att kunna astadkomma att statistiskt sakerstallt fler lampor tands an enligt slumphypotesen.

Resultatet registreras kontinuerligt av en dator till vilken bade slumpgeneratorn och apparaten ar anknutna. Datorn kontrollerar dessutom hur slumpgeneratorn uppfor sig da forsokspersonen inte forsoker paverka lampornas tandning genom att ''simulera'' nedtryckningar av knappen. All statistisk utvardering sker pa automatisk vag och analyserna ar klara och utskrivna omedelbart efter att experimentet avslutats.

niskor, och eftersom materialet i regel inte framläggs för parapsykologiska forskare förrän den som haft upplevelsen fått sin visions innehåll bekräftat, kan det ofta vara svårt för parapsykologerna att verifiera sådana utsagor. Ändå började man på 1800-talet vetenskapliga studier av fenomenen, och de banbrytande arbetena på området utfördes av det engelska sällskapet för psykisk forskning, SPR, som bildades 1882. I synnerhet skall Frederic W. H. Myers (1843—1901) nämnas. Det var han som skapade beteckningen telepati (tankeöverföring på avstånd) för "kommunikation mellan olika individers själssystem utan förmedling av de kända sinnesorganen". I den vetenskapliga forskningen fick man huvudsakligen stödja sig på experimentell telepati. Den skiljer sig från den spontana genom att både sändaren och mottagaren starkt koncentrerar sig på att sända, respektive ta emot ett visst meddelande. Vid spontan telepati tycks båda delar försigga fullständigt omedvetet, vilket dock inte utesluter att båda parter kan vara aktivt engagerade i förloppet.

De båda tyskarna W. von Wasielewski och R. Tischner gjorde på 1920-talet en rad försök med mediet fröken von B., i vilka de försökte att med tankens kraft överföra några enkla bilder. Resultatet blev i flera fall mycket intressant såtillvida att man kunde följa hur mediet tog emot en hel serie olika synintryck och efter hand fogade ihop dem till en helhet, den ursprungliga bilden. Då man försökte att "överföra" tex en sax lät det så här: "Är det ett mynt? Det blir runt och skinande... fortsätter att skina... nu liknar det en ring. Det är förfarande av metall... blänker som metall eller glas... runt och ända långt... som om det var en sax... det finns två cirklar längst ned och sedan blir det långt. Det måste vara en sax... (sedan med visshet:) Det är en sax."

I en annan serie försök, där Wasielewski ansåg sig stå i telepatisk förbindelse med fröken von B., beskrev hon hur hon kunde se Wasielewskis rygg och nacke och iaktta hans armrörelser medan han stod framför ett notställ och spelade. Det låt osannolikt att sändaren skulle sända en telepatisk bild av sig själv sedd bakifrån, och därför ansåg Wasielewski att synen inte kunde förklaras som endast telepati. (Det kan dock tänkas att fröken von B. mottog en rad intryck som hon genom sin fantasi omvandlade till den nämnda bilden.)

20—30 år tidigare hade Myers infört ännu ett helt nytt begrepp förutom telepatin, ett begrepp som bl.a kunde stamma in på resultat av samma slag som Wasielewskis. Han kallade det telestesi (iakttagelse på avstånd utan medverkan av sinnena). Det är exakt detsamma som vi i dag kallar clairvoyance.

Den världsberömde författaren Upton Sinclair utförde en rad försök tillsammans med sin hustru Mary Craig Sinclair. Här ses exempel på sma enkla teckningar, gjorda av honom, och bredvid visas hennes återgivningar efter tankekoncentration. (Efter *The Occult and the Supernatural.*)

Clairvoyance

En clairvoyant person kan alltså "se" föremål eller händelser långt borta utan att använda ögonen. (Vissa parapsykologer använder också begreppet *clairaudience*, som betecknar utomsinnliga ljudintryck.) Dessutom har man uppfunnit uttrycket *retrokognition*, som innebär en utomsinnligt mottagen kunskap om något som hänt tidigare.

Många människor kan acceptera telepatin då den betecknar en förbindelse mellan människor, men inför clairvoyancen är de flesta mera reserverade, eftersom den strängt taget betyder att en person skulle kunna uppnå kontakt med döda föremål. Det är dessutom svårt att bevisa clairvoyance och samtidigt utesluta möjligheten till telepati. (Man anser sig dock kunna göra detta vid laboratorieförsök, t ex med den kortgissningsteknik som kallas "Down Through".) Clairvoyance förutsätter ju kunskaper om förhållanden som inte existerar i någon annan människas medvetande eller undermedvetna. Det rapporterades emellertid så många fall av vad som tycks vara spontan clairvoyance (t ex att en lokförare stannar tåget därför att han känner på sig att en bro längre fram har gått sönder) att man till sist fann det nödvändigt att undersöka fenomenet vetenskapligt. Ett av de äldsta clairvoyanceexperimenten går ut på att förelägga mediet ett brev skrivet av en utomstående och lagt i ett slutet kuvert. Sedan skall mediet läsa brevet utan att öppna kuvertet.

Ett intressant försök i denna riktning utfördes av Wasielewski och Tischner som lät en medhjälpare slumpartat välja ut ett brev bland 300 och slå in det i ogenomskinligt papper. Det visade sig att fröken von B. inte bara uppfattade enstaka ord korrekt och placerade dem på den plats som de hade i originalet utan också kunde efterapa brevskrivarens handstil. Även om Tischner hade läst alla breven kunde han inte veta vilket det rörde sig om, och telepati torde här vara en osannolik förklaring.

Prekognition

Prekognition är beteckningen för tillfällen när en person "ser" händelser som kommer att inträffa i framtiden. *Premonition* är en form av prekognition och innebär en kortvarig intuition eller förnimmelse av framtida händelser, i regel olyckor och katastrofer.

Prekognition är för många annu svårare att acceptera än clairvoyance, ty om den är en realitet bör fenomenet ha utomordentligt djupgående konsekvenser.

För det första kommer det förhållandet att kunskaper om framtiden är tillgängliga i nuet att delvis vända upp och ned på hela vår världsbild. Prekognition får speciella konsekvenser för vår upptattning av tid. Det medför också att framtiden i varje fall till en viss grad måste vara förutbestämd. Eftersom framtiden helt och hållet beror på vad som hänt dessförinnan och på vad som sker i nuet tyder detta på att alla våra handlingar och gärningar inte vilar på en absolut fri vilja hos människan utan i stället ingår i en förutbestämd utveckling. Det är emellertid sällsynt att prekognitiva visioner handlar om händelser av större historisk betydelse, och de brukar bara visa händelser som för några få personer. Exempelvis kan nämnas Ostys undersökningar under åren före första världskriget. Inget av hans medier kunde berätta om krigets utbrott eller förlopp, men dess verkan skymtade ända i förutsägelserna om de enskilda individerna i form av plötsliga dödsfall, samvaro med soldater, ovantade resor och liknande. Mediernas framtidsvisioner gäller alltså i stort sett bara enskilda personer och inte några större sammanhang, och det är därför tänkbart att inte allt som sker är förutbestämt i detalj. Konsekvensen av prekognition blir ändå onekligen att man inte kan tala om en absolut fri vilja hos människan, utan att "något" styr oss att utföra vissa handlingar, alltså att vår valfrihet i flera situationer i själva verket är tämligen begränsad. Vissa forskare anser dock att det händer att enstaka medier ibland (men mycket sällan) är i stand att sätta sig över denna bundenhet och på ett eller annat sätt ändra den framtid som de själva har "sett" i sina visioner.

Från SPR:s *Proceedings* XI är följande exempel hämtat. Lady Z. drömde en natt att hon kom åkande över Piccadilly, då kusken plötsligt föll ned från kuskbocken och slog huvudet i gatan. Hon observerade tydligt att hatten blev tillbucklad. Nästa morgon skulle hon åka till Woolwich, men hon kom att tänka på drömmen och lät motvilligt kusken köra, och då först sedan han själv hade insisterat. Då de passerade Piccadilly på hemvägen upptäckte hon att kusken satt så underligt hopsjunken, precis som han hade gjort i drömmen. Hon ropade till honom att han skulle stanna och tillkallade samtidigt en polis som skyndade till hjälp. I samma ögonblick svimmade kusken och

föll ned från vagnen, men fångades upp av polismannen. Om lady Z. inte hade kommit ihåg sin dröm och handlat enligt den kunde kusken ha fallit på huvudet i stenläggningen och alltså besannat drömmen på denna punkt.

I detta fall har dock flera andra förklaringar framlagts. Den svenske parapsykologiske författaren Birger Qvarnström säger något ansträngt att lady Z. på telepatisk väg kunde ha fått underrättelse om kuskens dåliga hälsotillstånd, vilket skulle ha orsakat drömmen, och att överensstämmelsen med det som verkligen hände bara skulle bero på tillfälligheter. I samma andetag nämner han att det vore "alltför djärvt att tro att lady Z. omedvetet suggererade kusken till att reproducera drömupplevelsen i verkligheten". Denna senare förklaring synes dock inte mindre sannolik än den första, men det kan också tänkas att lady Z. hade nämnt drömmen för kusken då hon försökte övertala honom att låta bli att köra, och hela händelsen kan alltså vara bara ett vanligt fall av självsuggestion från kuskens sida.

Ett annat exempel, där det är svårt att ge andra förklaringar än prekognition, är följande. Miss Gray i Chicago drömmer en natt att det bultar hårt på ytterdörren. Hon skyndar sig att öppna, ser en likvagn och lägger märke till kuskens utseende. "Är fröken inte färdig än?" frågar han. "Inte alls", svarar hon, stänger dörren och vaknar i samma ögonblick. Denna dröm berättar hon för flera personer, och samtidigt bevarar hon kuskens karakteristiska anletsdrag i mycket klart minne. Flera veckor senare, i en butik i stadens centrum, står hon och funderar på om hon skall ta hissen ett par våningar upp. Till sin förvåning ser hon att hisskotarens utseende är identiskt med den kuslige drömkuskens, men hon blir ännu mera förfärad när han frågar: "Är fröken inte färdig än?" Hon låter hissen gå utan att stiga in, vilket visar sig mycket klokt. Då den kom till fjärde våningen störtade den, varvid hisskotaren och två andra personer omkom. Exempel av detta slag är förhållandevis sällsynta, men man måste komma ihåg att mediet inte bara skall ha sin prekognitiva syn utan också minnas den och helst berätta för andra om den, innan händelsen verkligen äger rum. Dessutom skall man rätta sig efter den, ty man kan inte ens gissa sig till hur många människor som har dött därför att de har struntat i varsel i drömmen.

De flesta rapporter om spontan prekognition kan förklaras på andra sätt. Den vanligaste förklaringen är självsuggestion, och bl.a. Freud var anhängare av idén att livliga drömmar om dödsfall och olyckor kunde skapa ett komplex, en suggestion som i värsta fall kunde bidra till att förverkliga drömmen, som alltså får en prägel av förhandsvetande. Dessutom kan det antas att sjukliga förändringar i vissa organ är kända för det undermedvetna långt innan en läkare kan konstatera dem, och om detta når det medvetna t.ex. i form av en

drom kan man således få kännedom om kommande sjukdom eller död. Men man kan knappast bortförklara alla fall av prekognition, och inte de resultat som den experimentella parapsykologin har nått, något som vi skall se senare.

De tre kategorierna av utomsinnligt mottagande har alla ett gemensamt utmärkande drag förutom det att de är utomsinnliga, trots att de i vissa avseenden skiljer sig åt — den kunskap som mottas har nästan alltid ett förnuftigt syfte, ofta av stor betydelse. Det kan t ex vara ett meddelande om en stor kris som just skall drabba en nära vän eller anförvant. Det kan också hända att en person, som faller i sömn djupt oroad över ett föremål som han har förlorat, drömmer var det finns. Hans clairvoyanta förmåga har alltså löst problemet medan han sov. Dessutom förekommer det ibland att man i drömmar ser händelser, särskilt katastrofer, som inträffar i verkligheten flera dagar senare och emellanåt hundratals kilometer bort. Ett ofta förekommande exempel på telepati är mödrar som har det nästan lika besvärligt som sina döttrar när dessa skall föda barn, fastän modern inte vet om att det händer just då.

Psykokinesi

Också formerna för psykokinesi indelas ofta i undergrupper. Psykokinetiska krafter kan påverka levande eller död materia. De kan influera föremål a) i rörelse (t ex fallande tärningar) eller b) i vila. Emellertid uppfattar folk det som mera sannolikt att de mentalt kan påverka ett par rullande tärningar eller en pil i luften än att de kan få ett stillestående föremål att röra sig.

Själva tanken bakom psykokinesin är kanske inte så märklig. Våra dagars fysiker konstaterar att all materia teoretiskt kan omvandlas till energi, och att materien inte bara har massa och tyngd utan också ett visst energiinnehåll. Vidare sägs det att praktiskt taget alla energiformer har en viss massa och tyngd och att de är underkastade gravitationen och de övriga egenskaper som sedan gammalt förknippas med materien. Människokroppen omvandlar föda till olika former av energi, och man anser då också både tanke och känsla vara energiformer. Detsamma måste gälla det undermedvetnas funktioner, och rent principiellt finns det inget som hindrar att den energi som hjärnan utsänder och som styr kroppens funktioner också kan få inflytande på energitillstånd och därmed materiella tillstånd utanför människokroppen.

Parapsykologin som vetenskap

Det finns mängder av skildringar av parapsykologiska fenomen, och alla har inte varit lika väldokumenterade, men ett ständigt stigande antal människor känner sig övertygade om att de varit vittne till händelser som inte kan förklaras som annat än PSI-fenomen. Det är värt att lägga på minnet att trots otaliga sådana skildringar är andra förklaringar möjliga. Om inte annat kan de hänföras till tillfälligheter, sinnesvillor eller mer eller mindre bevisat bedrägeri. Man bör i varje fall inte vara alltför snabb att tolka allt som PSI-fenomen. Dessa skildringar har bara utgjort grunden för parapsykologin genom att de pekar på möjligheter som fordrar närmare studium. Slutsatserna måste man dock överlåta till de mera omsorgsfulla och kontrollerade undersökningar som är möjliga genom experiment och test.

Parapsykologin är en av våra nyaste vetenskaper, även om den i århundraden har varit en oumbärlig del av diverse religioner i form av tyska mirakel, profeter osv. Först på 1700-talet försökte man sig på några vilda spekulationer om undergörande krafter, i vilka tex läkarvetenskapen lade fram teorier om universalvätskor och interplanetariska krafter. Franz Anton Mesmer (1734—1815) utvecklade en teori om att ett "fluidum" av magnetisk karaktär finns i universum. Bland mycket annat förklarade den i viss mån telepati, clairvoyance och kommunikation med andevärlden, åtminstone för Mesmer och hans anhängare (se Naturläkare). 1800-talets föreställning om en universell eter och inom den en vägliknande kommunikation gjorde att man började söka efter en naturlig förklaring till det som dittills hade betraktats som fullständigt mirakulöst. Man spekulerade allt djärvare i antagandet att det fanns liv efter döden. Andar kunde vara eteriska, "övernaturliga" kroppar och kommunikation med de döda kunde vara en överföring av tankar med hjälp av "etervågor".

I slutet av 1800-talet riktades uppmärksamheten på problemet huruvida religionernas utsagor om en utomkroppslig själ eller ande kunde prövas i efterhand på vetenskapligt sätt. Mängder av vittnesmål från medier ledde till att Society for Psychical Research bildades. Detta sällskap undersökte grundligt påståenden om psykiska och spiritistiska fenomen och många andra länder följde så småningom exemplet.

En av dåtidens mest berömda parapsykologer var den franske fysiologen Charles Richet (1850—1935), som av en del betraktades som grundaren av den experimentella vetenskapliga parapsykologin. Redan 1875 utförde han sitt första clairvoyanceexperiment med en flicka i hypnos, och försöket var så lyckat att han i många år ägnade sig åt studiet av sådana fenomen. Denna vetenskap kallade han metapsykism eller metapsykologi, ett uttryck som förtfarande ofta an-

Testet Defense Mechanism Test (DMT) har utvecklats av professor Ulf Kragh i Lund. Det anses mäta en persons ångestbenägenhet och avslöja förmedvetna (undermedvetna) processer som står i visst samband med vad som benämns *varsebliv*ningsförsvar, vilket innebär att man omedvetet bearbetar, sorterar ut eller förvränger sinnesintryck, speciellt ångestframkallande sådana.

DMT har under de senaste 15 åren använts vid en serie parapsykologiska studier. Med testets hjälp förefaller det som om man statistiskt kan förutsäga vilka försökspersoner som på ett ESP-test kommer att lyckas bättre eller sämre än enligt slumpförväntan. Testet görs med hjälp av en projektor (vid gruppexperiment) eller med hjälp av en betraktelseapparat som den ovan. Undersökningar i parapsykologiskt sammanhang har visat följande.

a) Försökspersoner med goda DMT-protokoll tenderar att få statistiskt sett bättre resultat i ESP-test än vad de borde enligt slumpteorin.

b) Försökspersoner med visst typer av "försvarsmekanismer" uppnår statistiskt sett sämre resultat än vad de borde enligt slumplagarna. Denna tendens kallas *PSI-missing*.

Resultaten måste emellertid tolkas som tämligen preliminära. Det kan röra sig om någon form av försöksledareffekt.

vänds i fransktalande länder. Han indelade metapsykologin i två huvudgrupper, kryptestesin och telekinesin, vilket helt motsvarar våra dagars indelning i ESP och PK. Därmed var grunden för en seriös forskning lagd, och parapsykologin började nu få visst fotfäste i USA (Harvard- och Stanforduniversiteten) och i Holland (universitetet i Groningen).

Laboratorieförsök

När ett fenomen, som till följd av sin karaktär har en tendens att förekomma fullständigt spontant, skall undersökas vetenskapligt, inställer sig ofrankomligen en rad stora problem. Det undermedvetna kan inte framkallas på kommando av vilja eller intellekt på samma sätt som det medvetna. Dessutom är förmågan att få det undermedvetna att fungera mycket varierande från person till person, och det gängse påståendet att alla människor besitter dolda talanger måste alltid betraktas som i hög grad hypotetiskt. Icke desto mindre har det funnits inte så få ytterst framgångsrika försökspersoner, men även i dessa fall är misslyckanden nästan regel. Spontana fall har en helt annan intensitet och detaljrikedom än de kontrollerade försöken, men man kan kanske inte begära av medierna att de i långa och tröttande försöksserier skall kunna nå upp till de prestationer som de förefaller att ha gjort spontant. De flesta försök blir därför ofta urvattnade och ger kanske bara en nödtorftig bild av de själsliga intryck som genom det undermedvetna når fram till medvetandets plan.

De första tungt vägande resultaten kom från Duke-universitetet i North Carolina, där engelsmannen William McDougall 1927 inledde ett samarbete med de unga biologerna Joseph Banks Rhine och hans hustru Louisa E. Rhine, som nu är kända som ett par av världens ledande parapsykologer. Det var Rhine (född 1895) som lanserade beteckningen "parapsykologi" i strängare bemärkelse, och han införde också begreppen "ESP" och "PK". De skiljer sig egentligen inte från Richets begrepp, men medan Richet var en fullständigt ateistisk naturvetenskapsman ligger det något religiöst-idealistiskt över paret Rhine, och detta förhållande har inte alltid undgått att prägla deras slutsatser. Rhines metoder är till största delen baserade på statistiska undersökningar, och han har hittills i stort sett sysselsatt sig med att bevisa de parapsykologiska fenomenens existens. Hans religiösa inställning spelar därför ingen roll för resultaten.

För sina försök med ESP (omkring 100 000 från 1933 till 1937) använde Rhine sina sk Zener-kort eller ESP-kort, som består av 25 kort, fem av vartdera slaget med cirkel, kvadrat, kors, stjärna och våglinjer. I ett av de första experimenten betraktade försöksledaren framsidan av ett visst kort, medan mottagaren satt i ett annat rum el-

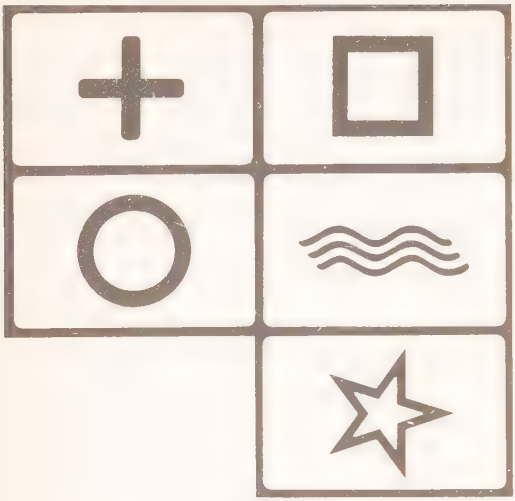

De fem Zener-korten med enkla och lätt urskiljbara symboler som professor Rhine använder i sina försök

ler i ett annat hus och försökte uppfånga ett intryck av vilket kort det var, varvid såväl telepatisk som clairvoyant effekt kunde förutsättas. I en annan försöksserie såg försöksledaren inte på korten utan lade bara fram dem med bildsidan nedåt, och man får anta att "ren clairvoyance" förekom om det visades statistiskt att fler träffar uppnåddes än vid slumpartade test. För att visa att "ren telepati" existerade företogs också en rad test där korten inte kom till direkt användning men där sändaren "tänkte" sig igenom korthögen. Man försökte bevisa prekognition på så sätt att mottagaren skulle räkna upp i vilken ordningsföljd korten skulle ligga sedan de blandats.

Dessa försök lyckades inte alltid, men i det stora hela visade sig resultaten vara helt förbluffande. Om man använder fem olika symbolkort skulle man med 300 "gissningar" träffa rätt 60 gånger enligt sannolikhetsteorin, men redan i ett av de allra första försöken med clairvoyance gissade en speciellt god försöksperson rätt 119 gånger, och chansen att göra detta är mindre än en på en miljon. Efter långa försöksserier visade det sig att den "rena telepatin" gav de samsta resultaten, men likväl var sannolikheten att de berodde på tillfälligheter en miljard mot en. Någon teknik som på ett entydigt sätt anses mäta "ren telepati" har dock hittills inte tagits fram.

Man har i princip delat in dessa försök i experimentella och statistiska. Kritikerna har emellertid påpekat vissa brister hos försöken, brister som man absolut måste ta på allvar. Vid experimentella försök kan en felkälla som kallas *sensory cues* (sensoriska vinkar) förekomma, och vid statistiska försök kan felaktiga formler ha använts eller experimenten kan ha avbrutits i ett läge som var gynnsamt för

ESP-hypotesen. I försöket med prekognition kan det inte heller uteslutas, även om förklaringen är något sökt, att försökspersonen på ett eller annat sätt med sin PSI-förmåga har kunnat påverka kortblandningen. Detta problem har man dock senare kommit till rätta med genom att använda avancerad teknisk apparatur, där försökspersonen skall gissa vilken av fyra lampor som kommer att tändas och där allt styrs helt slumpartat av maskinen. Beträffande försöken med "ren telepati" har flera förklaringar getts. Den person som starkt koncentrerar sig på en viss symbol kan ofrivilligt ge en sensorisk vink genom att t ex tyst för sig själv forma föremålets namn och därigenom skulle ett clairvoyant medium möjligen vara i stand att uppfånga dessa minimala signaler.

Det har visat sig att förmågan till att "se" clairvoyant antagligen inte blir mindre på stora avstånd, och det är följaktligen möjligt att också telepati kan verka oberoende av avståndet. I stort sett alla fall av spontan telepati kan likaledes förklaras som antingen clairvoyant retrokognitivt eller prekognitivt uppfattande av den information som föreligger i den tidpunkt där meddelandet kontrolleras. Trots att dessa förklaringar i vissa fall förefaller tämligen sökta, föredrar Rhine att stämpla telepatin som "icke bevisad" och tills vidare också "omöjlig att bevisa".

I London försökte dr S. G. Soal att göra om Rhines många lyckade clairvoyanceexperiment, och fram till 1939 företog han nästan 130 000 försök med 160 personer. Resultaten blev negativa, och det föreföll mycket misstänkt att det som kunde lyckas i Amerika inte gick att återupprepa i England. Efter närmare granskning av försöksrapporterna visade det sig emellertid att två av deltagarna hade gett "förskjutna svar", dvs varje gång ett kort vändes hade de svarat på vad nästa kort skulle bli! Detta hade de gjort så konsekvent att sannolikheten att det skulle bero på en tillfällighet var mindre än en på 10^{35} (ett ental följt av 35 nollor).*

Trots att dessa resultat i parapsykologins ungdom var ytterst förbluffande — och oturliga för skeptikerna — har nyare försöksserier mångdubblat de positiva resultaten. Därför har parapsykologin börjat åtnjuta ett visst erkännande. Pavel Stepanek (känd som P. S.) från Tjeckoslovakien utförde en testserie med vita och gröna kort från maj 1967 till mars 1968. Han lyckades inte fastställa om den uppåtvända sidan var vit eller grön genom hela serien, men *mönstret* i hans svarsreaktioner var sådant att forskarna inte kunde ge resultaten en normal-psykologisk förklaring. Enligt detta sätt att tolka re-

* I dag är det dock tämligen väl belagt att Soal manipulerade sina resultat. M. J.

Två av pionjärerna inom modern parapsykologisk forskning, amerikanerna dr Louisa E. Rhine och professor J. B. Rhine. (FRNM)

sultatet var sannolikheten för att av en slump uppnå hans resultat en på 10^{50}.

I Sovjetunionen sägs det att parapsykologer har bevisat existensen av både telepati och psykokinesi genom medierna Karl Nikolajev och Nelja Michailova (nu Kulagina). Under strängt kontrollerade försök "transmitterade" biofysikern Jurij Kamenskij olika bilder från Moskva till Nikolajev i Novosibirsk, ett avstånd av 2 730 km, och de uppnådda resultaten räckte för att övertyga somliga forskare om att telepati existerar. Därför började de senast studera hur och varför den verkade. Elektroencefalografen (EEG) som mäter hjärnvågorna visade drastiska förändringar hos båda försöksdeltagarna i transmissionsögonblicket, och en pletysmograf ("logndetektor") registrerade förändringar i mottagarens blodtryck. I liknande vetenskapliga mätningar av Nelja Michailova, mediet som under kontroll förmår flytta mindre föremål och kompassnålar uteslutande genom tankens kraft, visar att hennes puls under seansen kan nå upp till 240 slag i minuten. Hon såg härjad ut av koncentrationen och hon påstås ha gått ned mer än ett kilo i vikt under ett enda försök, "som om hon hade omvandlat en del av sin kropp till energi". EEG visade en våldsam aktivitet i den del av hjärnan som styr synen, och kraftfältsdetektorer avslöjade att det starka magnetiska fältet kring mediets

kropp började röra sig och efter hand koncentrerade sig i den riktning hon såg. Nelja Michailova lär också ha bevisat existensen av PK på levande system då hon två meter från ett glasakvarium med ett rått ägg i en saltlösning formådde skilja vitan från gulan och därpå föra dem samman igen. Det bör i detta sammanhang nämnas att västerländska parapsykologer ännu inte har detaljerad kännedom om sina ryska kollegers forskning, och även om det inte finns anledning att betvivla de nämnda mediernas förmåga arbetar man i vår del av världen förtfarande med att bevisa existensen av telepati och att påvisa PK-effekter på organiska och oorganiska system.

Clairvoyance, prekognition och PK på system i rörelse är fenomen vilkas existens absolut inte kan betvivlas, men ingen med självaktning påstår att allt nu är avslöjat om detta, eller att man alltid kommer att hålla fast vid den valda undergruppsindelningen som den mest ändamålsenliga. Liknande iakttagelser kan ju dock göras om varje vetenskap i utveckling, och något sådant ses alltid som ett positivt drag. Den bild vi i dag kan teckna av parapsykologin är kanske tillräcklig för våra dagar, men den kommer helt säkert att utvecklas och modifieras och leda till större insikter om sambandet mellan parapsykologin och människans organism och universum. (Se också Poltergeistfenomen, Psykometri.)

Clairvoyance

Den psykiska förmågan att se eller förnimma sådant som inte är omedelbart tillgängligt för den vanliga synen, vare sig det rör sig om fjärran föremål och händelser eller spöken och andar, kallas clairvoyance. Ockultister världen över har många förklaringar till fenomenet. Några anser att det inom varje människa finns en energikropp, *astralkroppen*, som på egen hand kan lämna den fysiska kroppen och resa i andra dimensioner, och att den därifrån kan sända budskap till sitt jordiska medvetande. Andra påstår att allt som sker nu och har skett tidigare, alla ting och alla händelser, registreras och bevaras på en plats i etern (i den *akashiska uppteckningen*). Då varje människa och hennes tankar också finns i den akashiska uppteckningen har man alltid tillgång till informationer om allt och alla på jorden, bara man kan ställa in sig på den rätta ”frekvensen”. Dessa idéer är dock inte så populära bland vår tids vetenskapsmän, och eftersom clairvoyancefenomenen obestridligen förekommer har man sett sig nödsakad att underkasta dem en mera seriös forskning. Detta arbete bedrivs av parapsykologer som anser att clairvoyance är en gåva som framträder mer eller mindre utpräglad hos den enskilda

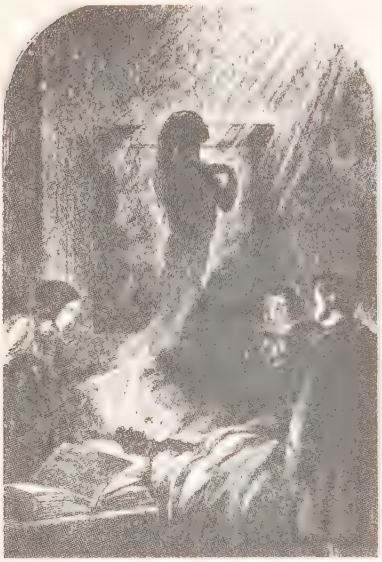

Astralkroppen lämnar den döde, som det framträder i en clairvoyant syn. (Engelsk teckning från mitten av 1800-talet.)

invividen. Därmed är inte sagt att parapsykologernas lösning absolut måste vara den rätta, bara att den är den mest erkända och sannolika (se Parapsykologi).

Déjà vu

Déjà vu (redan sett) är beteckningen på det allmänt kända fenomenet att man upplever något som man bestämt känner sig ha sett tidigare, och som en följd därav kan man ibland (dock sällan) ''minnas'' vad som kommer att ske kort därpå. På samma sätt är uttrycken *déjà pensé* (redan tänkt) och *déjà entendu* (redan hört) beteckningar på sådant som man tycker sig ha tänkt och hört tidigare. Känslan förekommer oftast under trötthetsperioder och varar sällan mer än ett par sekunder, men i olika former av epilepsi kan den vara flera timmar.

Déjà-fenomenet har varit känt och studerat i århundraden, och redan Platon (och med honom en lång rad senare ockultister) tolkade det som bevis på en tidigare tillvaro, dvs på reinkarnation. Vår tids forskare är inte ense om någon generell förklaring. Vissa teoretiker anser att det rör sig om ''gamla'' minnen av tidigare upplevelser, och att detta minne återupplivas av stimuli som liknar dem som förknippades med den första upplevelsen. Det undermedvetna skulle sedan

anpassa de gamla sinnesintrycken efter den nya omgivningen, och det skulle alltså vara fråga om en minnesillusion. Andra påstår sig ha funnit lösningen i en annan form av minnesillusion och hävdar, populärt uttryckt, att det undermedvetna uppfattar händelserna en bråkdels sekund tidigare än det medvetna, och att upplevelsen således redan är lagrad i minnet när den uppfattas.

ESP

ESP är en förkortning av Extra Sensory Perception (utomsinnlig förnimmelse) som inom parapsykologin är beteckningen för mottagandet av kunskap och informationer utan att man gör bruk av de kända sinnena. Clairvoyance, prekognition och telepati är undergrupper härav (se Parapsykologi).

Paroptiska synintryck

Termen är en direkt översättning av det engelska *paroptic vision*, men engelsmännen använder också beteckningarna *eyeless sight* (syn utan ögon), *skin vision* (hudsyn) eller *dermo-optical perception* (synintryck mottagna genom huden). Allt detta är namn på fenomenet att vissa personer ibland kan ”se med huden”, oftast med fingertopparna men också med nästippen, tungspetsen eller andra känsliga punkter.

Redan mesmeristerna (se Naturläkare) påstod under 1840-talet att mesmeriserade (= hypnotiserade) personer ibland kunde se med fingertopparna. Då transmannen Borrac experimenterade med mediet Ludovic S. visade det sig att denne under hypnos kunde läsa böcker och tidningar, se teckningar och fotografier med förbundna ögon. Det spelade ingen roll om en glasskiva lades över texten, men däremot kunde Ludovic inte se något om det skrivna täcktes av ett papper, om han hade handskar på sig eller om texten var skriven med osynligt bläck. Däremot läste han lika bra vare sig ljuset var tänt eller ej.

Omkring 80 år senare testade den franske läkaren Louis Farigoule flera hundra blinda och upptäckte att några få av dem kunde skilja på ljus och mörker. Under författarpseudonymen Jules Romains skrev han en bok, som på engelska heter *Eyeless Vision*, som återupplivade allmänhetens intresse för fenomenet. Där berättade han att personernas hudsyn bara fungerade när de befann sig i det sk deltatillståndet, ett hypnosliknande transtillstånd. I USA har psykologen Richard P. Youtz och parapsykologen C. B. Nash utfört försök som avsågs visa att man enbart med fingertopparna kunde skilja

mellan två olika färger. Försöken lyckades, men båda kom till resultatet att framgången berodde på en mycket fin känsla för temperaturförändringar (svart kändes varmare än vitt). I Sovjetunionen har man eliminerat denna temperaturskillnad genom att slumpvis använda värmda och kylda plattor, och ändå har enstaka personer lyckats skilja mellan åtskilliga färger allt efter hur "klibbiga eller slata" de kändes.

Rosa Kulesjova

Sovjetunionen har också frambringat historiens mest begåvade försöksperson på detta område: Rosa Kulesjova från den lilla staden Nizjnij Tagil i Uralbergen. Hon var själv inte blind men sysselsatte sig mycket med blinda och lärde sig därför att läsa Brailleskrift med fingrarna. 1962 demonstrerade hon för sin läkare att hon kunde skilja mellan fyra färger genom att använda fingertopparna, samtidigt som hon hade ögonen förbundna. Detta väckte sensation över hela Sovjetunionen, och en tid därpå blev hon inbjuden till ett råd prov vid Vetenskapsakademin i Moskva. Hon bestod alla prov med glans och gick därifrån med papper på att hennes förmåga var äkta, ett resultat som tilldrog fenomenet stor uppmärksamhet. Det visade sig att hon inte bara kunde skilja på färgerna på de tidigare nämnda värmda och kylda plattorna utan också kunde läsa stora bokstäver och noter som var täckta med en glasskiva. Hon fick alltså inte någon hjälp av eventuella konturer i papperet. Hon lyckades dessutom med en krage om halsen, som hindrade henne från att se om hon försökte rikta blicken nedåt, att läsa de små bokstäverna i en tidning med armbågen. 1970 utfördes dock en serie strängt kontrollerade försök, där Rosas sällsamma känsel inte alls fungerade. Om den både försvunnit plötsligt eller om den aldrig både existerat kan diskuteras (Vetenskapsakademin både ju gått i godo för den), men hur som helst var intresset väckt, och åtskilliga mer eller mindre fantastfyllda förklaringar framfördes. Hela området behöver emellertid undersökas mera ingående innan några ens någorlunda hållbara slutsatser kan dras.

Poltergeistfenomen

Poltergeistfenomen eller knack-andat är en form av spöken som ger sig tillkänna i fysiska störningar. Det kan vara dörrar som slår igen, ljudet av knarrande steg, jammer, klagan, skrik eller skratt, det kan vara möbler som välts omkull eller förflyttas genom rummet, ljuskronor som börjar svänga eller föremål som utan påvisbar orsak kastas genom luften. Ordet poltergeist är tyskt och betyder direkt över-

Den 22-åriga Rosa Kulesjova från Ural i Sovjetunionen, fotograferad 1963 då hon demonstrerar sin förmåga att skilja färger med fingrarna. (UP/PPF)

satt "bullerande". Några av de äldsta kända fallen härstammar också från Tyskland. År 858 rapporterades det t ex nära staden Bingen vid Rhen om fallande stenar och våldsamma knackningar.

Också två av vår tids mest kända fall inträffade i Tyskland. Fallet med "Bremen-pojken" började 1965 i en porslinsbutik i Bremen, där glas och fat på ett oförklarligt vis föll från hyllorna och gick sönder. Polisen och andra som undersökte saken fann ingen förklaring till händelserna, som verkade koncentrera sig kring en 15-årig lärling, Heiner. Allt var lugnt då han inte arbetade. 1966 granskade poltergeistforskare från Freiburgs universitet fenomenen kring pojken, som hade bytt arbete. Porslinskrossningen ersattes nu av att skruvar lossnade och drogs ut, skruvar som pojken satte åt sin nye arbetsgivare, en elektriker. Händelserna upphörde definitivt i juli 1967.

Från november 1967 till januari 1968 förekom en rad störningar på ett advokatkontor i staden Rosenheim. Tavlor och taklampor rörde sig, glödlampor exploderade, och dessa och andra episoder förknippades med en 19-årig anställd flicka. Underhållsavdelningen vid sta-

Englands berömde "poltergeistjägare". Harry Price, död 1948. (*Psychic News*)

dens elverk, under ledning av bitradande direktoren P. Brunner, undersökte händelserna och väntade sig finna en normal förklaring. Avvikelser på upp till 50 ampere uppmättes under några av episoderna. Säkringarna, som normalt skulle ha gått under så stark ström, förblev intakta. Nu installerades instrument för att mäta strömstyrkan i kontorets huvudledning och andra elektriska kablar. Återigen observerades märkbara avvikelser, trots att spänningen i huvudledningen förblev konstant. Man kunde också utesluta andra tänkbara orsaker, såsom statisk elektricitet, bristfällig anläggning etc. Störningarna visade sig enbart när flickan var närvarande. Psykologiska undersökningar av henne och pojken Heiner från Bremen visade att båda hade labila personligheter med dålig förmåga att ta motgångar och besvikelser. Tendenser till aggression som inte fick omedelbart utlopp avreagerades tydligen genom framkallande av poltergeistfenomen.

Poltergeiststörningar förekommer, liksom i dessa båda fall, vanligen bara i närheten av vissa personer, oftast en pojke eller flicka i puberteten. Fenomenen skiljer sig från andra fenomen av spöken (se Spöken och gengångare) i åtskilliga avseenden. Enligt folktron är spöken andar efter döda personer, medan poltergeistfenomen är ett slags demoner som aldrig har varit iklädda mänsklig gestalt. Egentliga spökeriet är aldrig knutna till en bestämd person utan snarare till en bestämd plats, medan poltergeistfenomen ibland kan följa sitt of-

Borley prästgård, "det mest hemsökta huset i England", undersöktes av bla Harry Price på 1930-talet då knackandarna var speciellt aktiva. Huset brann ned 1939, men både före och efter branden anses spöken ha varit synliga på platsen.

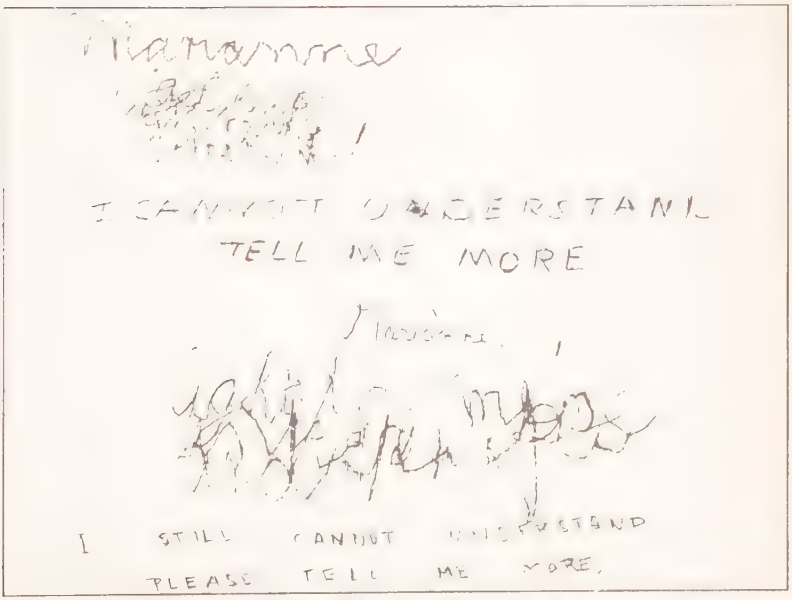

Skriften på väggen i Borley prästgård. Det olasliga är andens budskap och Marianne, som ber anden skriva tydligare, bodde i huset.

fer från plats till plats. Fysiska storningar är utmärkande för poltergeisterna, medan hallucinatoriska upplevelser är vanliga vid andra spokerier. Detta visar sig i att man skall ha speciella talanger för att upptäcka vålnader och gengångare, medan alla observerar knackandarna, om man är på rätt plats vid rätt tid. Dessutom kan hemsökelserna vara flera år, ja århundraden, medan poltergeistfenomen sällan visar sig längre än ett par månader.

Allt detta, och särskilt det faktum att poltergeisthandelserna huvudsakligen förekommer kring en bestämd person, ger anledning att betrakta dem som former av psykokinesi (se Parapsykologi). Denna speciella PK-form kallas RSPK (efter engelskans Recurrent Spontaneous Psycho Kinesis) och är omedveten eftersom huvudpersonen i regel inte har någon uppfattning om sin egen betydelse.

Poltergeistfenomenen hörde till de oförklarade företeelser som stimulerade seriösa vetenskapsmän att visa intresse för ett vetenskapligt studium av psykiska fenomen. Men då fenomenen inträdde oväntat och i regel i ett privathem långt från försökslaboratoriet, hade det alltid rått ett visst tvivel om deras äkthet. Då det på 1940-talet vid Duke-universitetet i USA kom fram bevis för att vissa personer enbart genom tankens kraft kunde påverka en fallande tärning, började poltergeisterna emellertid att tas på större allvar än dittills. Ännu var psykokinesi bara bevisad för föremål i rörelse, inte för stationära ting, men om poltergeistfenomenen var sanna måste det vara fråga om PK på stillastående föremål, och de skulle därför kunna få stor betydelse för parapsykologernas vidare undersökningar av PK.

Den amerikanske poltergeistforskaren W. G. Roll har undersökt otaliga fall, helt enkelt genom att uppehålla sig i närheten av den utsatta personen dag ut och dag in. I november 1968 blev ett äldre pars hem i Kentucky nästan besatt av en poltergeist. Nästan alla deras torftiga ägodelar låg snart i småbitar på golvet. Paret flyttade, men det hjälpte inte. Störningarna började snart på nytt i det nya hemmet.

Under den följande månaden företogs en undersökning av W. G. Roll och hans assistent J. P. Stump. En dag då Stump var i vardagsrummet vänd mot ett bord med en TV-apparat på, föll en vas och en duk plötsligt ned bakom TV-n, följda i ultrarapid av de plastblommor som hade stått i vasen. Samtidigt flög en klocka, som också hade stått på TV-bordet, mer än en meter i motsatt riktning och landade framför fötterna på Stump. Då han såg sig om efter de andra föremålen fann han att vasen stod på duken och att blommorna var i vasen, precis som då de stod på bordet. Parets 12-åriga barnbarn, Roger, satt framför TV-n med ryggen mot den och fullt synlig för undersökaren. Vid ett annat tillfälle flög en parfymflaska mer än en meter från ett toalettbord och ned på golvet, medan Roll var vänd

mot toalettbordet och var den person som stod narmast det. En annan gang da Roll foljde pojken ut i koket lyfte sig ett tungt köksbord upp i luften och vande sig omkring 45 grader. Roll sag pa pojken, som stod bredvid bordet, och fann att denne inte pa något normalt satt kunde ha flyttat bordet. Ingen annan var närvarande i koket.

Allt som allt skedde 179 sadana handelser, och de allra flesta av dem intraffade medan pojken var narvarande. Har som i andra fall med poltergeistfenomen ar det en viss persons närvaro som framkallar fenomenet. Detta ger anledning till en formodan att energin, hur okand och besynnerlig den an kan vara, trots allt i vissa avseenden är underkastad kända naturlagar.

Prekognition

Prekognition ar beteckningen pa fenomenet att vissa personer under speciella omstandigheter tycks ha kunskaper om framtiden eller enstaka framtida händelser. Se Parapsykologi.

Psykokinesi

Psykokinesi är en parapsykologisk formaga att paverka ett föremål eller en handelse uteslutande med tankens kraft. Se Parapsykologi.

Psykometri

Psykometri ar en form av ESP vid vilken en person tycks ta emot förnimmelser om ett forhallande eller en handelse, i regel redan intraffad, bara genom att berora ett foremal som har haft anknytning till handelsen. Psykometri betyder direkt översatt sjalsmatning, men eftersom ordet ocksa anvands vid psykologiska matningar och test är det inte langre i bruk bland moderna parapsykologer. I stallet kallas detta slags experiment ofta *object association tests* eller bara *object reading* (föremålsläsning).

Man vet annu inte varfor ett foremal tycks skarpa vissa manniskors ESP-formaga i forhallande till handelser som har anknytning till foremalet. En del parapsykologer tror att foremalet ar sa hjalpsamt bara darför att folk tror att det är sa. Andra anser att foremalet faktiskt star i förbindelse med de handelser som det en gang ingick i. I vara dagar agnas psykometrin ingen speciell uppmarksamhet som särskilt ämne, mest därför att den ar sa nara beslaktad med de ovriga formerna av ESP. Nagra fa försok har utförts, men storre delen av

det vi känner till stammar från äldre studier.

Tanken att handelser eller spar av handelser skulle stanna kvar i materiella foremal ar inte av farskt datum. Exempelvis den grekiske filosofen Demokritos (300 talet f Kr) trodde att drommar har sin orsak i att det genom drommarnas porer tranger in "bilder", som standigt overfors fran alla slags foremal och speciellt fran levande personer. Bilderna av foremal representerar tankarna och de psykiska aktiviteter som foremålets skapare hade och bedrev.

Spiritistiska undersökningar

Ett berömt psykometriskt medium var mrs Piper (1857 –1950) som i en undersokning under trans yttrade (i sjalva verket antas det inte ha varit mrs Piper utan en kontrollande som i en kommunikation genom henne fick henne att yttra): "Foremal bar med sig ett ljus som ar lika tydligt for oss som vanligt ljus ar for dig. I samma ogonblick som du lamnar ett foremal till oss tar vi emot ett intryck av dess agare, antingen den nuvarande eller den foregaende, eller ibland av dem bada." Da hon senare talade under en annan andlig kontroll sade hon att nar en person bar ett foremal ingjuter han i det nagot som liknar en magnetisk kraft, och fran det ogonblicket kan ett medium ta emot informationer om personen i fråga.

En av grundarna av SPR, Oliver Lodge, fick av en gammal farbror, Robert, sig tillskickat ett ur som en gang hade tillhort Roberts tvillingbror. Denne hade varit dod i 20 ar. Da Lodge lamnade uret till mrs Piper kunde hon genast berätta att det hade tillhort hans farbror, att denne hade omkommit genom en olyckshandelse och att han hade kant sig nara knuten till en tvillingbror som hette Robert och nu agde uret. Hon kunde ocksa efter vissa anstrangningar namna den dode farbroderns namn. Allt detta sades genom mrs Pipers kontrollande, Phinuit, men senare forsokte man fraga den dode farbrodern direkt om han kunde overtyga tvillingbrodern om sin fortsatta existens (det maste namnas att Lodge ihardigt forsokte att bevisa de spiritistiska teorierna). "Anden" namnde da en hel rad handelser fran brodernas barndom, men av dessa handelser kunde Robert inte erinra sig alla. Man skrev da till en tredje bror, som bekraftade samtliga uppgifter och dessutom gjorde detaljerade tillagg.

Det visar sig att den psykometriskt tillkomna kunskapen forst och framst koncentrerar sig kring agarens personlighet, vanor, utseende och upplevelser. Det har emellertid forekommit att det begagnade foremalet inte ens behover ha varit i beroring med manniskor och mycket väl kan berätta om andra föremål.

En av banbrytarna inom psykometrin var den tyske läkaren Gustav Pagenstecher (1855—1942), som bl a var den förste som lanserade

uttrycket *object association*. Bland hans otroliga experiment med huvudmediet fru Zierold utförde han också följande försök i vilket han ville studera vilken roll tidsfaktorn spelade. Han lade en keramikskärva i fodralet till ett vaggur och lät den ligga där i två veckor, medan uret slog både hel- och halvtimmar. Därefter gav han den till fru Zierold, som sade: "Jag hör ett rytmiskt ljud mycket långt borta, som regndroppar som regelbundet faller på glas. Dessutom hör jag då och då ett melodiöst ljud, som när vinden suckar i skogen." En annan skärva av samma slag framkallade inget ljudintryck. Därpå lades den första skärvan in i uret igen ytterligare en vecka, och det ökade intryckens klarhet: "Jag hör de taktfasta stegen från marscherande soldater, och jag uppfattar också då och då ljudet av en orkester, som spelar långt borta." Slutligen lades skärvan in i uret i ytterligare tre veckor: "Jag hör tydligt tickandet av en klocka och det harmoniska ljudet när den slår — ett, två, tre, fyra..." Det har alltså betydelse hur länge de båda föremålen har varit i förbindelse med varandra och man kan säga som Osty: "Ett psykometriskt experiment lyckas bäst om föremålet ofta berörs av en enda person och mycket sällan av andra."

Moderna psykometriska medier

De båda holländarna Peter Hurkos och Gerard Croiset har flera gånger, enligt vad som rapporterats, hjälpt polisen och andra att hitta försvunna personer genom att beröra dessas ägodelar. I staden A hade X försvunnit i slutet av 1947. Han hade inte återvänt hem efter arbetet vid gasverket. Några dagar senare vände sig en av hans bekanta till Croiset, gav honom den försvunnes mössa som hjälpmedel och nämnde bara att det rörde sig om en saknad. "Denna person", sade Croiset, "är mycket nervös. Jag får ett intryck av att han har något med kol att göra. Har han smugglat? Jag tror att han har förskingrat. Jag ser honom sätta sig på sin cykel. Han har på sig arbetsbyxor och en blå jacka. Han cyklar mot staden B... (Detta var fel. Han cyklade, men i en annan riktning.) på en väg med vita stolpar. Till vänster växer en tallskog. Denne man är inte längre i livet. Han har hängt sig i ett träd." X döda kropp hittades två dagar senare och skars ned från trädet. Det visade sig att han hade begått vissa oheder-liga handlingar, och faran för avslöjande hade lett honom till att i desperation begå självmord. Obduktionen visade att han redan var död vid tidpunkten för konsultationen. Som detta exempel antyder är psykometri inte uteslutande förbehållen upplysningar om tidigare inträffade händelser. När ett medium först kommer i kontakt med en person med hjälp av en av dennes ägodelar, kan mediet gå fram och tillbaka i personens liv fram till den tidpunkt då denne eventuellt har

Den clairvoyante holländaren Gerard Croiset under sitt försök att klara upp Tina-fallet 1965. Hans förutsägelser om var det försvunna danska spädbarnet fanns var dock inte riktiga. (PPF)

gjort sig av med föremålet.

Hur upplever då ett psykometriskt medium själva visionen? Från en intervju med ett medium kan följande citeras:

"Hur verkar din psykometri?"

"När jag får föremålet i handen ser jag framför mig en bild av en person som har burit det eller som har gjort det. Föremålet berättar för mig vem som har haft det och var det har varit."

"Framgår det om vederbörande är levande eller död?"

"Inte alltid, men man kan se på bilderna hur de är kladda, och då kan man ju avgöra om det ligger så långt tillbaka i tiden att det måste röra sig om en avliden person. Jag ser kläderna i fullständigt naturtrogna färger, men kanske i en aning mörka nyanser."

"Är du hela tiden vid medvetande?"

"Nej. Vissa detaljer kan jag minnas, men det mesta försvinner. I trans kan jag ibland höra enstaka meningar, men de ger inget sammanhang förrän någon senare är snäll och upprepar dem för mig."

I de flesta fall av psykometri är det använda föremålet en liten personlig ägodel, men det finns ingen anledning att tro att större föremål skulle vara mindre lämpade. Åtskilliga parapsykologer har antytt att de (ofortfalskade) berättelserna om vålnader, fotsteg osv, som ger vissa hus rykte för spökerier, kan vara fall av psykometri, och i så fall skulle delar av huset utgöra föremålet i fråga.

"Andefotografen" Ted Serios.
(*Psychic News*)

Tankebilder

Anda sedan fotografins barndom har man forsökt ta bilder av andar vid seanser och liknande, men praktiskt taget alla "professionella fotografer" har förr eller senare befunnits vara bedragare. Antingen har "anden" kopierats in i bilden, eller också har själva framträdandet varit bedrägeri. Däremot kan man inte bara bortse ifrån hela den flod av amatörbilder som efter exponeringen har visat sig innehålla "spöken" och annat, som inte tycktes ha varit närvarande vid själva fotograferingen. Man har t.om. hört talas om tillfällen där flera personer på samma gång har fotograferat samma motiv, och att det bara hos en enda av dem förekommer en spökfigur på den framkallade bilden. Detta har naturligt nog fört till hypotesen att endast personer med speciella gåvor har möjlighet att få en spökbild i kameran och att dessa personer på något sätt själva är orsak till fenomenet.

Denna idé var emellertid så sårpräglad och materialet så sparsamt att ingen fäste sig särskilt mycket vid fenomenet innan Ted Serios blev känd. Serios föddes 1918 i Kansas City, Missouri. Hans skolgång var ytterst bristfällig, han drack och han var arbetslös för det mesta. 1963 kom han i Denver, Colorado, i förbindelse med psykiatern Jule Eisenbud, som med tre års grundliga undersökningar bevisade att Serios kunde framkalla igenkännliga bilder av både närbelägna och fjärran föremål *bara genom att stirra in i en kamera.* Han testades under villkor som synbarligen utesluter varje möjlighet till bedrägeri. Han har klätts av helt och hållet, röntgats, satts i tvångströja, kritiska åskådares kameror och film har använts, och trots allt detta har han kunnat framkalla bilder av landskap, byggnader, fordon, människor och mycket mera. Enligt Eisenbud framgick det tydligt att bilderna var uttryck för hans undermedvetna, och

Denna bild reproducerades av Ted Serios, som inte mindes att han någonsin hade sett de båda karakteristiska tornen, som senare identifierades som Frauenkirche i München. (Efter Andreas och Kilian: "Den fantastiska seende pen".)

att amnesvalet avspeglade hans personlighet. När han t ex ombads att frambringa en bild av Triumfbågen i Paris skapade han en bild av en Triumph-bil, som han var mycket mera intresserad av. Hur bilderna har kommit över på filmen är fortfarande en gåta. Serios tycks vara opåverkad av magnetiska fält satillvida att han har frambringat sina bilder inne i ett fält på 1 200 gauss. Det verkar inte heller förekomma någon form av elektromagnetisk strålning (han har testats i en effektiv strålsparningskammare), och han kunde frambringa bilder även när kameran satt bakom en blyimpregnerad glasskiva av den typ som används på sjukhus som skydd mot röntgenstrålning.

Det finns ingen ens någorlunda godtagbar förklaring till hur bilderna uppstått och man måste därför ta till ovanligare tolkningar. Djärva personer har framkastat en teori om att det existerar en substans i kroppen, bioplasman eller ektoplasman, som skulle ha förmågan att påverka sin omgivning. Professor Anton Neuhäusler från München har föreslagit att Serios skulle besitta ett slags omvänd synförmåga: bilden går genom ögat till hjärnans syncentrum, och sedan

sänds den tillbaka därifrån genom synnerven till ögats näthinna och sedan från näthinnan som ljusimpulser till filmen. Det mesta av vårt vetande om Serios har vi dock bara från en enda källa, nämligen Eisenbuds rapport, och det enda man därför kan säga för närvarande är att fenomenet Serios synbarligen är äkta och alltså varken fantasier eller tankspeleri. Hans förmåga är dock långt ifrån accepterad av alla bedömare och endast om flera liknande fenomen och medier framträder blir det möjligt att genomföra en fullgod forskning på detta område.

Telepati

Telepati är en direkt kontakt eller förbindelse mellan två hjärnor, dvs förmågan att läsa en annan människas tankar eller överföra sina tankar till andra utan användning av tal, tecken eller andra fysiska signalformer (se Parapsykologi).

Travelling clairvoyance

Bland hypnotisörer kring sekelskiftet var det ett mycket omtyckt experiment att försätta försökspersonen i djup hypnos och därpå kommendera honom att på psykisk väg begé sig till en annan plats, det som vi med ett engelskt uttryck kallar *travelling clairvoyance*. I sin klassiska form börjar försöket med att den hypnotiserade ombeds att i tankarna besöka något avlägset ställe, och sedan skall han redogöra för vad han har sett.

Som exempel kan nämnas Alfred Backmans försök med den 14-åriga Anna S., som under hypnos bads stiga ur sin kropp, begé sig till kvartermästare E:s hus och gå in genom dörren till höger. (Av hennes senare beskrivningar kunde man dock sluta sig till att hon gått till vänster, en vanlig förväxling vid sådana försök.) Hon uppgav att det hängde kläder på väggen bredvid dörren och att en lång kapp stod lutad mot den ena väggen. Dessutom "såg" hon kvartermästaren sitta och skriva, men senare sade hon att han gick ut "mot kasernen". Allt detta stämde med verkligheten sånär som den sista upplysningen: kvartermästaren hade inte gått ut utan hade bara tänkt gå till kasernen, men av någon anledning avstod han från att göra det.

Ett annat exempel ges av den svenske parapsykologen John Björkhem i "Det ockulta problemet", där han nämner mediet fröken K., vars "valvilliga inställning gör henne till en utmärkt försöksperson". Experimentet med travelling clairvoyance företogs i en privatbostad, och då fröken K. försatts i hypnos fick hon beskedet att hon skulle

"lyfta sig ur sig själv, gå ut i trappan och ned i nästa våning, samt där gå in genom en dörr med skylten W.". En stund senare berättar hon att hon har stigit in genom den rätta dörren och hon börjar redogöra för sina upptäckter, ibland som svar på Björkhems frågor. I denna redogörelse säger hon bl.a: "Kommer in en tambur. Kläder hänger till vänster, en hylla där uppe och en där nere. En grå dörr. Det finns en spegel, infattad i själva dörren, utan ram, omkring en meter hög och knappt en halv meter bred. Till höger ett brunaktigt draperi... Är nu i en hall. Öppen spis till höger, kant av marmor. En klocka på kanten. Den är av guld och marmor. Något slags staty står där. Ser inte vad det kan vara för figur, kanske är det flera figurer... En soffa står till vänster, klädd med blommig plysch. Ett fyrkantigt bord framför soffan med rundad kant. Ett tjockt album i mörkt skinnband..."

"Slå upp det och se på fotografierna."

"Ja, det har jag gjort. Där är herr W. utan hatt, den äldsta dottern Ruth finns där också, på var sitt kort och var sin högersida. Ser en bokhylla till höger."

"Gå fram och se vad det kan vara för böcker."

"Han har Nordisk Familjebok i svart band. Ser också Sveriges Rikes Lag... Ser en bok i rött band med guldbokstäver. Är medeltidens historia. Författaren tycks heta Mannerheim."

Fröken K. blir nu ombedd att slå upp sidan 10 i denna bok och läsa vad som står där, men detta misslyckas fullständigt. Det fanns flera böcker i bokhyllan med rött band, men ingen av dem behandlade medeltidens historia och det fanns inget enda författarnamn som ens påminde om Mannerheim. Fröken K. går vidare och upptäcker bl.a en målning, "föreställer kanske en flicka", på golvet en grön matta. Dessutom ser hon ett litet bord med en duk på framför ett fönster.

"Känn efter på bordet om det finns något där."

"Ja, men det är ju ingen duk, det är en glasskiva. Kanske är det ett tebord."

Strax därpå återvänder fröken K. till sig själv och vaknar. Alla hennes uppgifter kontrollerades omsorgsfullt, och de flesta visade sig vara riktiga: entré, tambur (med det ovanliga hyllarrangemanget med en hylla överst och en nere vid golvet), dörr, färg, den infattade spegeln utan ram, hall, öppen spis med marmor, klocka med guld och marmor, soffa till vänster, bord med tjockt album (en familjebibel med ett par blanka sidor avsedda för fotografier), fotografiet av W. utan hatt och dottern Ruth, bokhyllan till höger och Sveriges Rikes Lag bland böckerna. Däremot fanns ingen Nordisk Familjebok, men väl ett Germants Konversationslexikon. Den staty fröken K. inte kunde se tydligt var en buddhafigur, och tavlan som "kanske föreställde en flicka" visade en interiör från ett holländskt förmak med en läsande

flicka (med hätta på huvudet och ryggen mot askadaren). Mattan på golvet hade blagron botten, och bordet utan duk var ett skrivbord helt tackt av en glasskiva. Det ar for övrigt ytterst intressant att fröken K. tyckte att det lag en duk pa bordet tills hon "rorde" vid det, dvs anvande ett annat sinne an den clairvoyanta synen, och därvid fick klart för sig att det var en glasskiva.

Det behover inte namnas att froken K. aldrig hade varit i bostaden och att hon inte kande W. Darfor ar bla "igenkannandet" av honom och hans dotter pa fotografierna mycket intressant. Det kan också vara av betydelse att agaren till den vaning dar forsoket utfordes var narvarande och att han en gang hade sett W:s bostad och delvis mindes hur den var inredd. Inslaget med boktexten misslyckades visserligen vid detta experiment, men andra forskare har haft betydligt större framgang vid liknande forsok (se mrs Leonard under Medier).

Den enda forklaring som omedelbart kan tacka alla fenomen i detta sammanhang ar ockultisternas, som bla säger att det i manniskan finns en astralkropp som emellanat kan lamna den fysiska kroppen och undersoka andra platser pa egen hand och till slut fora vissa upplysningar tillbaka till det medvetna. For dem som vagrar att tro pa sadant forefaller telepati vara den sannolikaste forklaringen, antingen fran W. eller fran agaren till vaningen dar experimentet agde rum. Man kan dock också tanka sig att en okand och markligt effektiv form av clairvoyance spelar in.

Tur och otur

Vi kanner alla till att vissa manniskor, foremal eller perioder verkar ha mer tur med sig an andra. Det finns dagar da allt pa nagot mystiskt satt gar pa tok (Tycho Brahe dagar), men också dagar da allt pa ett lika mystiskt satt gar bra. Vissa personer vinner ofta i spel, medan andra ofta forlorar. Vissa manniskor ar alltid pa ratt plats vid ratt tid, medan andra standigt kommer for sent. Tron pa tur och otur är ett led i den manskliga stravan att bringa ordning i vart kaotiska universum. Det ar ju omojligt att betrakta sig sjalv som en lekboll i tillfalligheternas spel, och att tro pa att det som hander alltid ar ens eget fel ar alltfor forodande for ens sjalvaktning. Det ar med andra ord battre att kanna att man har otur an att kanna sig otillracklig.

Begreppet tur ar i regel knutet till gammal folktro, spadomar och vidskepelse. Den gamla tron pa turdagar och otursdagar, som i vissa gamla kulturer togs pa allra storsta allvar, har levt kvar anda in i vara dagar, da det pastas vara sarskilt oturligt att borja med nagot nytt pa en mandag. Man bor inte gifta sig, flytta, borja ett nytt arbete eller ge sig ut pa en lang resa pa en mandag. Skalet till detta tycks vara att

dagen är uppkallad efter månen, motsatsen till den liv- och hälsobringande solen. Det betyder tur att vara född på en söndag — och lördag, som är en bra dag för att gräva upp och oskadliggöra vampyrer, anses traditionellt vara olämplig att gifta sig på.

Tal är nära förbundna med tur, och åtskilliga personer har vissa tal som de anser föra tur eller otur med sig. En undersökning i England visade att 24 procent av de tillfrågade hade sina egna lycko- eller olyckstal och att 15 procent hade en lyckobringande maskot. Allmänt sett ligger det mest tur i udda tal, och 3 är det allra turligaste (se Numerologi). Talet 13 är undantag, och detta tal är så olycksbringande att de flesta hotell hoppar över rum nr 13 och 13:e våningen. Tretton personer vid bordet kan göra att stämningen blir lite tryckt. Den mest accepterade teorin säger att detta beror på att Jesus och hans lärjungar utgjorde en grupp om tretton personer, och den trettonde var förrädaren Judas.

Många handlingar och händelser bringar otur: att gå under en stege, att öppna ett paraply inomhus, att en svart katt går över vägen framför en osv, och för att undgå sådana olyckor har man upptunnit vissa avvärjande handlingar, tex att spotta över axeln eller lägga fingrarna i kors. Förklaringen till denna vidskepelse kan man naturligtvis bara gissa om, men den tycks ha att göra med en viss poetisk och magisk form av logik. Att en spegel går sönder betyder "sju års olycka" därför att man förstör sin spegelbild, sitt andra jag och därmed också sig själv. Att spilla salt för med sig otur, eftersom salt skyddar och därmed är en hjälp mot onda krafter. Tron på sådana ting är reaktioner på osäkerhet och ångslan, och det är oftast personer med riskfyllda yrken, tex gruvarbetare och sjöfolk, som mest tror på skrock.

Amuletter och talismaner

Maskotar, amuletter och talismaner är föremål som är till för att dra till sig tur och avvända olyckor. De populäraste lyckobringarna är hästskor och fyrklövrar, men också hartassar, därför att haren sedan gammalt har tillskrivits magiska krafter. Man drar ofta en skiljelinje mellan amuletter och talismaner såtillvida att en amulett huvudsakligen är beskyddande och håller oturen borta, medan en talismans uppgift är att bringa sin ägare lycka. Den vanligaste ockulta förklaringen till lyckobringarnas verkan är att ägaren koncentrerar sina tankar och sin viljestyrka på föremålet och på så sätt skapar en brännpunkt för psykiskt inflytande. En hel del talismaner är astrologiska och skall försöka hålla fast verkningarna från en viss planet. Talismanen skall då kunna överföra sin psykiska atmosfär till de personer som den kommer i närheten av. En sådan talisman brukar vara

En amulett av silver med skyddande inskriptioner och tecken. 1600-talet. (British Museum)

gjord av en metall som har anknytning till planeten och tillverkad vid en tidpunkt då planeten intar en dominerande position på himlavalvet. I tex Francis Barretts *The Magus, or Celestial Intelligencer* från 1801 sägs att om man framställer en talisman av silver, månens metall, vid en tidpunkt då månen står i gynnsamt förhållande till planeterna, får man god hälsa och tillvinner sig andras respekt. En talisman av bly, den olycksdigra planeten Saturnus metall, tillverkad då månen står i ett ogynnsamt läge, bringar olycka till husets invånare om den begravs i närheten av det.

Många människor skaffar sig en talisman som för just dem verkar lyckobringande därför att den är knuten till en lycklig händelse i det förflutna. Detta belyser roten till mycken vidskepelse: att den känsla av självtillit som en lyckobringare ger i sig själv kan medverka till att garantera framgång och därmed ge förnyad kraft åt tron på talisma-

nen. På samma sätt kan ägaren till talismanen känna sig sjuk och nedstämd om han tappar den, vilket kan leda till problem (otur) under lång tid. Sanningen i dessa påståenden ligger förmodligen ännu djupare. Parapsykologiska experiment antyder att vissa former av tur är äkta och faktiskt en förmåga, så att man med ren och skär "viljestyrka" kan påverka ett par fallande tärningar eller liknande. Bland vissa spelare är det också en erkänd uppfattning att en man, som har förlorat mycket i hasardspel och därigenom har blivit desperat, fortsätter att förlora tills detta sinnestillstånd har ebbat ut. Med utgångspunkt härifrån har de upptunnit det "enda säkra systemet för att vinna i Monte Carlo": man skall hitta en sådan desperat person, som håller på att spela bort sina sista pengar, och varje gång spela på den motsatta färgen, dvs svart om han spelar rött osv. Denna parapsykologiska synpunkt vinner allt större erkännande och utbredning. Andå fortsätter spelkasinon att göra stora förtjänster...

Tvillingar och deras psykiska krafter

Tvillingar, trillingar osv är några av de mest intressanta biologiska företeelserna i människoslaktet, och självfallet tilldrar sig enäggstvillingar (monozygoter), med sina identiska anlag och därmed likheter i utseende och beteende, den största uppmärksamheten. Detta avsnitt tar upp frågan huruvida tvillingar är speciellt begåvade med avseende på psykiska krafter, som t ex telepatiska utväxlingar eller parapsykologiska talanger. Det råder i våra dagar ett ständigt intresse för detta spörsmål, och enligt en utbredd uppfattning bör det besvaras jakande.

Detta intresse bygger på exempel som det följande. I april 1962 lades de sk Eller tvillingarna, två flickor på 22 år, in på ett mentalsjukhus i Morganton, North Carolina, därför att de led av schizofreni. På grund av svårigheter vid den medicinska behandlingen skildes flickorna åt, trots starka protester från båda. Redan första natten sedan de hade fått var sitt rum på sjukhuset hittades de döda i sina sängar. Döden hade inträtt vid nästan samma tidpunkt, båda kropparna hittades i samma fosterliknande ställning, och i ingetdera fallet kunde någon dödsorsak påvisas vid obduktionen. Man känner till åtskilliga liknande fall, men detta är det bäst dokumenterade och ett av de mest typiska. Läkarna har ingen övertygande förklaring till fall av denna typ, och därför bekantgörs de inte alltid, men fenomenet har nu förekommit så ofta att det inte kan ignoreras. Det behövs bara några få fall för att en fråga skall resas, men det fordras ett oerhört arbete för att den skall besvaras. Frågan är: har enäggstvillingar spe-

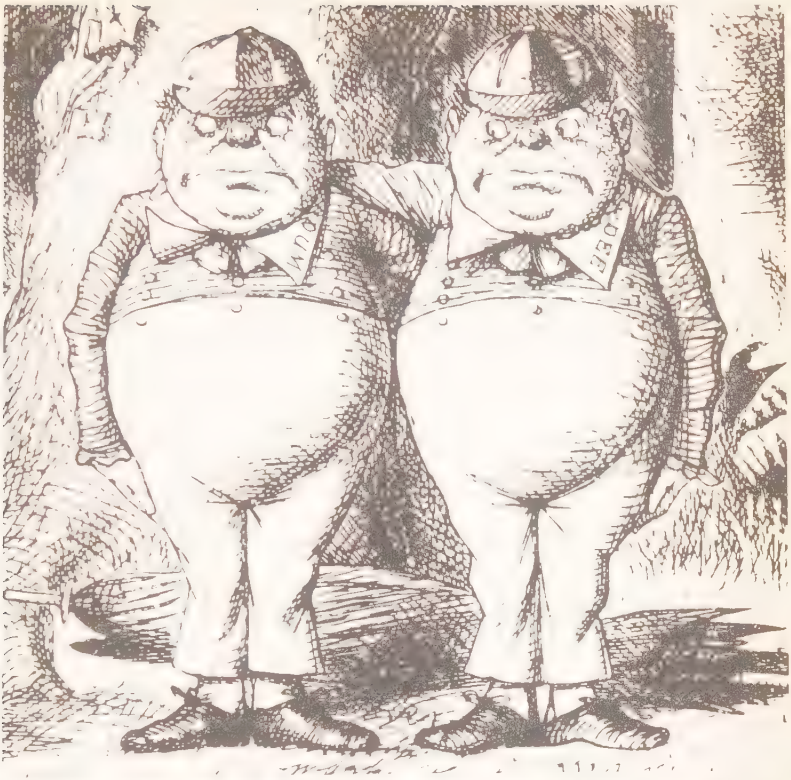

Tweedledum och Tweedledee, de beromda tvillingarna i Lewis Carrolls "Genom spegeln", tecknade av sir John Tenniel. "Tweedle" betecknar har det mystiska gemensamma elementet hos alla enäggstvillingar.

ciella metoder att koordinera sina handlingar, metoder som andra inte har?

Parapsykologernas svar är tills vidare nekande: antalet enaggstvillingar bland personer med osedvanliga paranormala talanger är inte oproportionerligt högt. Dock har bara några få parapsykiska undersökningar företagits med det speciella syftet att jämföra enaggstvillingar med andra människor, och ingen av dem tyder på någon skillnad med avseende på psykisk förmåga. Några kortgissningstest har gjorts med en- och tvaaggstvillingar (s k GESP-test efter engelskans General Extrasensory Perception), där de enaggiga visade sig vara de bästa men absolut inte så goda att man utan vidare kan dra några slutsatser.

Intresset för tvillingars telepatiska förmåga beror framst på ny-

hetsmedierna, darför att en händelse med två tvillingar alltid slås upp mer än samma historia skulle ha blivit om det inte var tal om tvillingar. Dessutom finns teorin att när den ena i ett tvillingpar hyser djup tillit till den andra, som oftast är mera dominerande, kan ett sådant förhållande i extrema fall förstärka den telepatiska typen hos de psykiska banden mellan dem. Det antas att detsamma kan uppstå mellan mor och barn eller helt enkelt mellan två syskon, men i sådana fall tilldrar de sig inte internationell uppmärksamhet.

Det parapsykologiska studiet av tvillingar grundar sig som sagt på alltför få undersökningar, och ett mycket större antal test skulle otvivelaktigt ge bättre insikt i detta problem. Å andra sidan bidrar oviss-heten till att öka människors intresse, och detta intresse gör i sin tur fenomenen intressanta för vetenskapen. Det finns faktiskt många problem vilkas förklaring kanske kommer att kunna kasta ljus över band som de som förenade Eller-tvillingarna ända in i döden.

Suggestion och läkedomsunder

Att suggerera betyder att påverka en persons verklighetsbedömning, åsikter och beteende på ett sådant sätt att kritik och omdöme nedsatts i betydande grad. Detta brukar ske genom att personen försätts i ett tillstånd av trans eller spänning, men inte ens det förefaller nödvändigt. Medicinman och naturläkare har så gott som i alla tider fått människor att tro på deras mirakelelixirs magiska krafter och i flera fall suggererat patienterna att bli friska. Det är felaktigt att tro att suggestion bara är en mild form av hypnos. I verkligheten förhåller det sig så att hypnos bara är ett medvetandetillstånd där man är övermottaglig och extra påverkbar för suggestion. Skälet till att hypnostillståndet gör suggestionerna starkare är antagligen att medvetandet är helt bortkopplat, och när suggestionen intalas uppfattas den som en allt dominerande tanke. Då denna tanke inte störs av inblandning från medvetandet, blir den föremål för en intensiv koncentration, och man försöker med alla medel att förverkliga den.

Vissa människor kan suggerera sig själva till att t ex vara motståndskraftiga inför smärta, och varje år dör tusentals människor därför att de har övertygat sig själva att de är osårbara (se exempel under Spådomar). Också massuggestion kan förekomma under gynnsamma omständigheter. Teoretiskt sett är det möjligt att hypnotisera flera människor på samma gång, men i så fall måste de alla vara särskilt känsliga, och sannolikheten för att man skall kunna hypnotisera en större skara människor som samlats av en tillfällighet är praktiskt taget lika med noll. Däremot är det riktigt att blotta närvaron av många människor med något gemensamt, som t ex vid en magisk ritual eller ett väckelsemöte, kan försätta åhörarna i en underlig känslomässig spänning, där en ledare kan få sin publik att acceptera nästan vilka tankar eller intryck som helst.

Det indiska repknipet

Det fenomen som oftast nämns i samband med massuggestion måste sägas vara det indiska repknipet. Det går i sin ursprungliga version ut på följande: En fakir står på en öppen plats omgiven av en skara åskådare. Han breder ut en matta på marken och trampar över hela ytan, varpå den börjar röra sig och en pojke kryper fram under den. Fakiren tar nu en reprulle och kastar upp den i luften, repet rullar ut sig självt, högre och högre tills det endast rör marken med ena änden

och i övrigt stiger rakt upp i luften. Pojken klättrar uppför repet och försvinner för åskadarnas ögon. Fakiren latsas bli ond på pojken, drar sin kniv, klättrar uppför repet och försvinner han också. Kort därpå faller pojkens blodiga lemmar, kropp och huvud ned, varefter fakiren kommer till synes igen och glider nedför repet. Han samlar ihop pojkens stympade kroppsdelar och lägger dem i en säck, skakar den och öppnar den igen. Pojken hoppar ut livs levande och springer bort, medan åskådarna betalar för föreställningen.

Denna klassiska skildring publicerades första gången i boken *Isis Unveiled*, skriven av madame Blavatsky 1877. I slutet av 1890 lämnade en ung amerikan, S. Ellmore, emellertid samma skildring i *Chicago Tribune*, med tillägget att han själv hade bevittnat numret tillsammans med en vän. Vännen hade rätt det de såg medan Ellmore hade tagit en serie fotografier. Det framgick att bilderna absolut inte stämde överens med teckningarna utan bara visade en åskådarskara som stirrade än uppåt och än nedåt, alltefter var handlingen utspelades. Detta skapade sensation, och både författaren och åtskilliga vetenskapsmän kom till slutsatsen att det förelåg ett fall av massuggestion eller snarare masshypnos.

De psykiska forskarna fann det dock redan med dåtidens sparsamma vetande om hypnos ganska obegripligt att en enda människa kunde inte bara hypnotisera en hel mängd människor på samma gång utan också ingjuta hos dem exakt samma illusion som hos personer som inte förstod hennes språk. Och då man undersökte Ellmores uppgifter närmare visade det sig att hela historien var uppdiktad. Han hade utifrån sin egen övertygelse om att fakirkonsterna kunde tillskrivas hypnos skrivit den sensationella historien under namnet S. Ellmore – sell more (sälj mera). Allmänheten hade dock redan accepterat det indiska repknipet som en massuggestionsföreteelse, och dessutom: var hade madame Blavatsky fått sin historia ifrån? Om detta kan man bara gissa, men vi vet att Blavatsky var ytterst bevandrad i dåtidens magiböcker, och vi vet att det i ett gammalt arbete av Johan Weier förekommer en skildring som har stora likheter med Blavatskys. Det är därför högst sannolikt att Blavatsky har omdiktat denna historia och förlagt den till Indien. Hon hade redan tidigare försökt bevisa att det fanns otroliga "trollkarlar" där. Repknipets uppkomst och rykte är alltså uteslutande en svindel, och alla senare efterapningar bör antagligen betraktas som skickliga trollkonster.

Fysiska under hos människor

Människornas aptit på underverk och sensationer är omättlig. Våra mytologier är fulla av berättelser om otroliga krafter hos forntidens hjältar, och de flesta religioner har sina helgon som genom tiderna har tillskrivits de märkligaste egenskaper. Medicinman i Afrika, schamaner i Sibirien, sufiman i Persien och Arabien, yogier i Indien och en mängd andra heliga man och undergörare har utfört otroliga konster, som är beskrivna i detalj av ögonvittnen, fotograferade i alla faser och diskuterade i lärda tidskrifter. Förutom dessa människors psykiska förmåga (se Medier) innehåller rapporterna en mängd skildringar av fenomen som normalt ter sig omöjliga: somliga kan gå på glödande kol eller inte känna smärta i liknande situationer, andra kan överleva utan sömn, mat, dryck eller t om utan att andas. Åter andra sägs kunna svava i luften, befinna sig på två platser samtidigt eller upplösa sin kropp och få den att materialisera sig igen, eventuellt på ett annat ställe.

Okänslighet för smärta

Alla människor känner smärta, men ända har vid vissa tillfällen observerats analgesi, dvs okänslighet för smärta och immunitet mot sår och förgiftning. I mitten av 1920-talet blev egyptiern Rahman Bey berömd för sina fakirkonster, som hittills inte kunnat genomskådas. Han kunde sticka långa stiletter genom kinderna och bröstet och skära sig i kroppen med en vass kniv utan att bloda, och de sår som uppstod läktes under loppet av några få minuter. 1971 tillbringade "Hindufakiren Komar", alias amerikanen Vernon C. Craig, 25 timmar och 20 minuter på en spiksäng, dvs en bräda med sylvassa sextumsspikar som sticker upp med 5 cm mellanrum. Året därpå visade han att han kunde ligga på spiksängen samtidigt som fyra personer som tillsammans vägde 450 kg stod ovanpå honom.

Vår tids egendomligaste uppvisning av detta slag utfördes av holländaren Henskes Arnold (död 1947) som påstod sig vara fullständigt osårbar. På ett sjukhus i Zürich, i närvaro av medicinska vetenskapsmän, genomborrades han bakifrån med en lång kniv på så sätt att spetsen stack ut på andra sidan av kroppen, och med kniven i denna position gick han själv till röntgenavdelningen, där fotografierna också visade kniven inne i honom. Varken mag- eller ryggsåret visade minsta tecken på blödning. Då och då gav Arnold flera liknande föreställningar.

I närvaro av nobelpristagaren sir C. V. Raman och andra framstående vetenskapsmän vid Calcuttas universitet drack en yogi åtskilliga doser av svavelsyra, salpetersyra och karbolsyra, och som fast

foda förtärde han glasbitar. Efter måltiden försatte han sig i trans för att neutralisera effekten, och det måste ha hjälpt, ty då han "vaknade" var han helt frisk och kry.

Med förundran har man observerat att vissa stamfolk i sina ceremonier kan tå sig helt opåverkade av stark värme och tex helt lugnt gå barfota på rödglödgade kol eller vitglödgade stenar, som på ett par sekunder kan bränna blad eller tygstycken till aska. Det finns visserligen växtextrakt som kan utestänga värme, men flera samhällen, tex voodoo dyrkarna, använder inte sådant när de i trans sticker sina bara händer i kar med kokande vatten eller jonglerar med rödglödgade järnstänger. Det kända mediet D. D. Home utförde vid en tidpunkt i sin märkliga karriär konststycket att sticka hela huvudet i ett bål och tvätta sig i lågorna, som om det var vatten. Enligt åskådarna blev inte ens ögonbrynen så mycket som svedda.

Också kold kan utestängas av vissa människor. En grupp vetenskapsmän undersökte denna egenskap hos de infödda i öknen i det centrala Australien och fann att tom när temperaturen föll till fryspunkten kände de infödda det inte alls. Respaerna, en grupp tibetanska yogier, lever i grottor på hög höjd och är även under de strängaste vintrar bara kladda i en tunn bomullsdräkt. Vill man invigas i deras lära måste man först bestå ett prov där man mitt på vintern skall sitta naken vid kanten av en sjö. Under en hel natt skall man ta kladesplagg, som har legat i det iskalla vattnet, och svepa dem om sin nakna kropp tills de torkar.

Att leva utan sömn, mat eller dryck

Normalt utgår vi från att alla behöver somn, men det finns faktiskt människor som trots ihärdig kontroll aldrig har ertappats med att sova. För normala människor kan det vara ytterst farligt att inte sova. Ett exempel är amerikanen Roger Guy English, som 1974 höll sig vaken i exakt tolv dygn och som anda sedan dess hållit av hallucinationer. Det finns dock personer som hävdar att de har förlorat förmågan att sova, och av de ungefär 20 redogörelser som har kontrollerats i efterhand skall i synnerhet två nämnas. Al Herpin (död 1940) från New Jersey sov över huvud taget inte före sin ålderdom, och trots att iakttagare som arbetade i skift höll honom under observation i månader i sträck sägs han aldrig sova. Anda var hans hälsa normal, och han levde till 90 årsåldern. Spanjoren Valentine Medina (1900–51) sov inte sedan han fyllt fyra år, och hans läkare beslöt sig för att framlägga fallet för specialister i Madrid. Medina gick till fots från sin hemstad till huvudstaden (omkring 225 km) och gjorde bara pauser för att vila fötterna. De skeptiska läkarna underkastade honom ett strängt prov som helt bekräftade hans uppgifter. De blev så

Den fantastiske utbrytarkungen Houdini slås i bojor före ett av sina utbrytarnummer. Var det fråga om dematerialisation? (Harry Price Library)

förbluffade att de betalade hans tågbiljett hem.

Anorexi är förmågan att förbli vid liv utan att inta föda under långa perioder. I de kristna dokumenten nämns åtskilliga personer med denna förmåga, och Roger Bacon (1214—94) omtalar t ex en ”kvinna från Norwich”, som avstod från att äta i 20 år utan att hennes hälsa tog skada. Det ryktbaraste fallet är dock Therese Neumann (se Stigmatisering), som från 1927 till sin död 1962 praktiskt taget inte intog föda, bara en daglig måltid bestående av en liten oblat och en klunk vin (det heliga sakramentet).

Bilokation och dematerialisation

Världshistoriens skickligaste och mest bekante utbrytarkung, Harry Houdini (1874—1926), utförde synbarligen otaliga underverk. Flera av hans nummer var så fantastiska att ingen varé sig förr eller senare har kunnat göra om dem, inte ens med hjälp av assistenter. De människor som slog honom i bojor, band honom, satte på honom handbojor, klädde honom i tvångströja, lade honom i kistor och förseglade dem var inte amatörer som var slumpvis utvalda bland publiken, utan tvärtom tränade experter på området, t ex från polisens special avdelningar. Ändå lyckades han alltid göra sig fri. En expert från

Birmingham arbetade i tre år på att konstruera ett par perfekta handklovar med komplicerade anordningar i alla lås. Detta var en av Houdinis svåraste utmaningar: det tog honom 90 minuter att göra sig fri. Houdini tog med sig små hemligheter i graven, men redan under hans livstid trodde många, bl.a. sir Arthur Conan Doyle, att han var i stånd att dematerialisera sin kropp och därpå rematerialisera den på en annan plats, t.ex. utanför handbojorna eller kistan. I detta sammanhang är det intressant att observera att Houdini var djupt och seriöst intresserad av spiritism och fann stor tillfredsställelse i att avslöja falska medier.

Bilokation är beteckningen för fenomenet att en person befinner sig på två ställen på samma gång, en företeelse som genom tiderna har nämnts i samband med åtskilliga av religionernas heliga. Också många spöken är bilokationsfenomen, och ockultisterna förklarar det som en temporär separation av den fysiska kroppen och astralkroppen. 1774 föll Alfonso de Liguaori (1696—1787), som senare kanoniserades, i djup trans under en fästa i sitt kloster vid Arezzo i Italien och förblev orörlig i sitt rum. Då han kom till medvetande igen förklarade han att han hade varit närvarande vid påven Clemens XIV:s dödsbädd, fyra dagars resa därifrån. De andra som hade varit närvarande under påvens sista timmar bekräftade att munken verkligen hade varit där, talat med dem och assisterat vid de sista riterna. Poeten John Donne (1573—1641) såg sin hustrus dubbelgångare då han var i Paris. Hustrun var i London. Hon bar ett dött barn i sina armar, och senare visade det sig att hon just i samma ögonblick hade fött en dödfödd son.

Autofåna upplevelser, där en person ser sin egen dubbelgångare, har rapporterats av Abraham Lincoln, Goethe, Shelley och flera andra. Några av dessa fall kan möjligen hänföras till exomatiska upplevelser (se detta), där en persons medvetande plötsligt verkar att vara utanför kroppen och från denna punkt kan betrakta sig själv. Besläktade med detta är kanske levitationer, då personen själv tycks kunna svava i luften. Detta är en omtyckt övning bland vissa yogier, och ett europeiskt ögonvittne betecknade det som "så övernaturligt och skrämmande att kallsvetten bröt fram".

Levande begravda

Österns yogier och fakirer tränas ofta i att kontrollera det autonoma nervsystemet, dvs. den del av nervsystemet som normalt inte är underkastad viljans kontroll och som reglerar sådana fysiologiska aktiviteter som hjärtslag, kroppstemperatur, blodtryck, pupillrörelser och andning. Dessa personer kan enbart med en stark viljeakt t.ex. ändra pulsslagens hastighet på ett sådant sätt att den högra handledens skil-

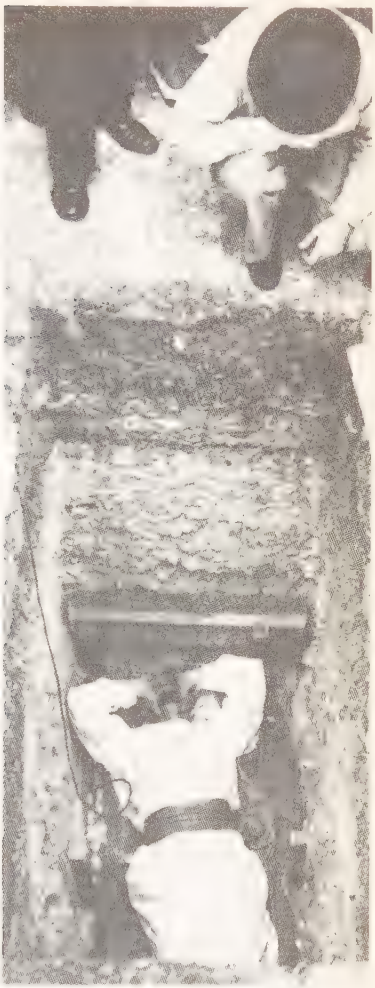

Egyptiern Rahman Bey låter sig begravas levande. (Harry Price Library)

jer sig från den vanstras. Egyptiern Tahra Bey, som observerades omkring 1925, kunde med viljestyrka bringa sin puls att slå 140 slag i minuten och därefter ta ned den till 40, och under korta perioder kunde han t om få den att försvinna helt. Hamid Bey, en annan egyptisk mirakelmakare, kunde under observation av tre läkare få pulsslagen i handleden att variera jämfört med hjärtslagen. Vid ett visst tillfälle mättes hans vänstra puls till 192, den högra till 84 och hjärtat till 96 i stället för omkring 70, en takt som alla borde ha hållit.

Det mest imponerande konststycket inom detta område är bevisad asfyxi (skendöd), då alla kroppens fysiologiska aktiviteter har fatts

att upphöra och personen i fråga visar tecken på att vara död genom att både hjärtslag och andning har upphört. Ibland kan ett sådant tillstånd uppträda spontant på så sätt att en människa, som anses vara död, flera dagar senare plötsligt kan återvända till livet. I gamla tider skedde detta uppvaknande olyckligtvis ibland i en kista djupt nere i jorden. Ett sådant livlöst tillstånd kan dock även framkallas med viljans hjälp, och i synnerhet indier och egyptier, som Rahman Bey, har specialiserat sig på detta. Enbart under 1900-talet har det förekommit åtskilliga skildringar av indiska yogier som antingen har fördat sin andning eller gjort den omöjlig att påvisa och låtit sig begravas levande i flera dagar. Under senare år har det emellertid varit så många olyckstillbud bland helga män, som har försökt visa denna färdighet utan att ha varit nog tränade, att de indiska myndigheterna har börjat sätta stopp för det.

Om man alls vill tro på dessa underverk får var och en avgöra själv. Det är ett faktum att de har ägt rum, men frågan är om det kan röra sig om former av bedrägeri. Ögonvittnen och kontrollerande läkare säger nej, men många människor är lika skeptiska som den tyske läkaren Hermann von Helmholtz, som under 1800-talet förklarade: "Jag vill inte acceptera någon form av paranormala fenomen, ens om jag ser dem med egna ögon." Men sinnena har sedan dess ersatts av kameror, bandspelare, röntgenapparater osv., och både fysiker och metafysiker har intresserat sig för och kritiskt granskat dessa fenomen. Det är förvisso mycket som vi ännu inte har lärt oss om krafterna i den nästan science fiction-artade varelsen människan.

Hallucinationer

En hallucination är en inbillning som den hallucinerande förväxlar med verkligheten, medan en illusion är en felaktig tolkning av ett sinnesintryck. Vid sk sensoriskt berövande experiment har man placerat försökspersoner i en fullständigt ljud- och ljusisolerad låda och sänkt den i vatten med samma temperatur som blodet, på så sätt att de praktiskt taget inte tog emot någon form av sinnesintryck. Efter tillräckligt lång tid i denna totalt overkliga situation började de flesta försökspersonerna få hallucinationer. Det rörde sig om "komplicerade handlingsförlopp som var fullständigt övertygande". Vad som sannolikt sker är att av de otaliga sinnesintryck som vi ständigt bombarderas med filtreras bara de användbara och sänds upp till medvetandet. Under förhållanden med så gott som totalt berövande av sinnesintryck fästs all uppmärksamhet vid det lilla som släpps in, och det förstoras till groteska bilder (illusion). Under fullständigt berövande av sinnesintryck, där hjärnan slipper undan sin normala

störtflod av stimuli, kan den börja smycka ut verkligheten och använda sina lager av omedvetna minnen för att fylla ut tomrummet. Sådana sidospräng kan hjärnan också företa sig hos personer som inte är friska, och hallucinationer är också symptom på flera olika sjukdomar.

Det finns många andra metoder än den som här beskrivits för att framkalla hallucinationer, och i praktiskt taget alla kulturer har i alla tider en eller flera av dem utövats. Några har prövat en rytmisk teknik som den kristna massan eller österns mantra, eller en långvarig dans som hos dervischer för att falla i transtillstånd, som fattare öppnade dörrarna till det okända inre. Andra har försökt detsamma genom djupa andetag, fasta, värme och törst, genom att klara sig utan sömn eller genom att tillfoga sig själva fysisk smärta. Gemensamt för alla dessa metoder är att de eliminerar en del av sinnesintrycken, antingen genom att koncentrera dem till ett enda område eller genom att göra dem monotona och meningslösa. Den mest ryktbara metoden är säkerligen intagandet av narkotika, de s k hallucinogena ämnena, som absolut inte är av färskt datum. I oraklet i Delfi tuggade prästinnan ''Apollons ört'' (lagerbär, som dock inte i sig själva framkallar rus), Sibiriens schamaner åt den röda flugsvampen Amanita (de moderna anhängarnas heliga svamp), och de halvgudomliga hjältarna i forntidens Indien—Persien drack den mystiska soma som gjorde dem till ''gudarnas like''. Tantrismens utövare i Bengalen röker förtärande haschisch som inledning till transritualerna, och medierna i de halvt spiritistiska semi-voodoo-kulturerna i Brasilien dricker stora mängder sockerrörssprit både före och under transstadierna.

Det effektivaste av alla psykedeliska ämnen finns dock inte i naturen utan utvinns ur mjöldrygan och kallas lysergsyradietylamid, bättre känt som LSD. Detta ämne har den märkliga egenskapen att det på intet sätt påverkar talförmåga, rörelser, reflexer, blodtryck eller puls utan uteslutande synes inverka på området för högre medvetande. LSD gör att man börjar se helt vanliga ting i ett helt nytt ljus, som om det var första gången man såg dem. En av de vanligaste effekterna är att några få sinnesintryck från omgivningen förnims med en oerhörd känslighet. När t ex försökspersoner under påverkan av LSD säger sig kunna läsa försöksledarens tankar är det helt och hållet därför att de reagerar på minsta ändringar i tonfall, ansiktsuttryck och kroppsställning. I jämförelse med våra normala reaktioner kan detta betecknas som övernaturligt, men sett från en bredare biologisk synvinkel är sådana talanger både vanliga och helt naturliga.

Hypnos

Hypnosen har varit föremål för heta diskussioner i mer än 200 år. Med hänsyn till de oändliga möjligheter för en bättre förståelse av människans innersta tankar och lindring av hennes lidanden som studiet av hypnos kan öppna, har den tilldragit sig alltför liten vetenskaplig uppmärksamhet. Detta beror dels på dess brokiga historia, dels på att man gärna förbinder ordet hypnos (eller hypnotism) med mindre fina aspekter av ockult skoj. Att hypnos existerar är dock ett oomtvistligt faktum, och den kan utnyttjas för goda ändamål, även om själva det hypnotiska tillståndet ännu är svårt att definiera. Fransmannen Leon Chertok anser att hypnos är ett fjärde organismtillstånd jämsides med det vakna, det sovande och det drömmande tillståndet. Det avviker förvisso också i flera avseenden från de sistnämnda tillstånden, men försök med elektroencefalograf har visat att en hypnotiserad person utsänder på det hela taget samma hjärnvågor som när han är vaken. En sak står emellertid fast: hypnostillståndet är inte en form av sömn och inte heller nödvändigtvis ett transtillstånd. Det är helt enkelt ett tillstånd där man är extra mottaglig för suggestion.

Hypnostillståndet visar ingen skillnad i puls, hudens motstånd eller handflatornas elektriska spänning i förhållande till normaltillståndet. Inte alla kan hypnotiseras, och experiment har visat att de lägst begåvade och de med den högsta intelligensen är svårast och ibland omöjliga att hypnotisera. Det förefaller dessutom som om vissa hypnotiska befallningar bara verkar därför att försökspersonerna beter sig så som de tror väntas av dem. T ex vid försök med likartad smärtpåverkan kan det hända att de personer som får mest betalt för att medverka vid försöken också känner starkast smärta, till synes därför att de tycker att de bör ha mest ont.

Trots många skeptikers motargument finns det synbarligen nästan inga gränser för hur stor kontroll en hypnotiserad person kan få över sin kropp genom suggestioner. Hjärtat kan fås att slå hastigare eller långsammare, närsynta kan komma att se bättre på avstånd genom att ögonlinsernas form ändras, patellarreflexen, som får benet att rycka till när man slår på knäet, kan elimineras, och de magsammandragningar som beror på våldsam hunger kan försvinna helt om försökspersonen för veta att han nyss har ätit en överdådig måltid. Försökspersoner som länge har haft vårtor över hela kroppen fick hypnotiskt besked om att vårtorna skulle försvinna från ena sidan av kroppen, och efter fem veckor var de borta. Dessutom kan man hypnotiseras till att reagera motsatt på Mantoux-hudprovet, det klassiska tuberkulosprovet som framkallar en röd, allergisk svullnad på huden om patienten har TB-antikroppar i blodet.

En magnetisör försänker en patient i magnetisk — hypnotisk — sömn. (Efter stick av D. Chodowiecki från slutet av 1700-talet, långt innan hypnosen blev känd.)

Dermografi

De ryktbara och fantastiska hypnosresultaten, där tex brännblåsor framkallas uteslutande genom suggestion, betvivlas i våra dagar av flera forskare, men den mest utbredda uppfattningen är att det är sällsynta fenomen som bara kan konstateras hos vissa hysteriker. (Något liknande kan också förekomma utanför det hypnotiska tillståndet, se Stigmatisering.) Skildringarna av dessa företeelser härstammar huvudsakligen från äldre arbeten om hypnos, arbeten från en tid då det först och främst gällde att visa att det fanns anledning att närmare undersöka hypnosen. Från flera håll konstateras att olika former av sår kan framkallas, dessutom på bestämda tidpunkter och av en på förhand bestämd form, tex geometriska figurer, bokstäver eller liknande. Härmed är vi inne på dermografin, ”skrift på huden”, vilken måste sägas ligga inom parapsykologins domäner. Fenomenet har dock observerats och beskrivits av framstående psykiska forskare, bl a Eugene Osty och Charles Richet, men också de kan ju ha tolkat resultaten lite väl positivt. Så tex berättar Osty att en av hans medarbetare, dr Jean Charles Roux, uppmanades att tänka på ett visst namn och därefter lägga en hand på mediets arm. Han

valde namnet Renée, holl handen pa mediets arm i 30 sekunder och tog sedan bort den. Pa mediets hud framtradde bokstaven R, senare ett E och ett H, och ett ogonblick senare sade mediet "Renée". Det man hade uppfattat som ett H kunde mycket val vara den ryska formen for N, vilket passade Osty fortraffligt eftersom mediet, Olga Kahl, var ryska.

Mesmer och Braid

Hypnosens historia som forskningsområde borjar med Franz Anton Mesmer (1734—1815), aven om en 3 000 år gammal papyrusrulle beskriver den hypnotiska metoden ungefar som vi anvander den i dag.

Mesmer forestaller sig att osynliga strommar av fysiska krafter genomtrangde rummet och utovade en omarklig paverkan pa manniskokroppen. 1774 horde han talas om en jesuitprast, Maximilian Hell, som hade forbluffande framgang med helbragdagorelser av patienter med hjalp av magneter, som sattes fast på deras kroppar. Denna idé hade jesuitprasten fatt fran Paracelsus (se Magi), en magiker och leverantor av mystisk medicin pa 1600-talet. Mesmer forsokte anpassa detta efter sina egna teorier, och efter en tids experiment var han overtygad om att hans framgang inte berodde pa magneterna utan på en effekt fran hans egen kropp. Hans ideer blev mera detaljerade, och han sammanstallde ett *Memorandum* dar han beskrev den nya kraft som han ansag sig ha upptackt och som han kallade "animal magnetism" eller "egenmagnetism". Han framstallde det pa följande sätt:

"1. Det finns vissa inflytanden mellan himlakropparna, jorden och alla levande väsen.

2. Dessa inflytandens verkningsmedel ar ett allestades narvarande fluidum, som ar makalost underfundigt och naturligt mottagligt for paverkan och som utbreder och vidarebefordrar alla storningar som rör sig.

3. Denna aterverkande process ar underkastad mekaniska lagar som vi ännu inte är förtrogna med."

Den animala magnetismen blev snabbt en vurm i Paris, och Mesmer lyckades bota atskilliga prominenta personer fran diverse krampor. Hans metoder var tamligen teatraliska och omfattade manga besynnerliga medlemer, som tex en ekbalja med vatten dar man hade lagt jarnfilspan och tomma flaskor. Det ar inte forvanande att Mesmers patienter ofta kollapsade, men ibland forklarade de sig friska efter två eller tre behandlingar (se Naturläkare).

Efter Mesmer har manga forskare sokt efter andra forklaringar, och ofta nar en ny teori hade skapats gav dess upphovsman hypnosen

Den tyske läkaren Franz Anton Mesmer, som omkring 1800 med stor framgång utnyttjade "animal magnetism" som botemedel.

en ny benämning. Den har sålunda genom tidernas lopp kallats mesmerism, somnambulism, statuvolism, monodeism, rêverie och druidisk sömn. Djuphypnos kallas katatoni, katalepsi, thanatos och akinesi. Den förste som använde benämningen hypnos var den skotske läkaren James Braid, som markerade en vändpunkt för studiet av ämnet med sin bok *Neurypnology, or the Rationale of Nervous Sleep* från 1843. Braid räknade sig till dem som betraktade animal magnetism som bedrägeri eller villfarelse. 1841 bevistade han emellertid en demonstration av mesmerismen och såg med egna ögon hur patienten var ur stånd att öppna ögonen med viljans hjälp. Här förelåg ett verkligt fenomen, och Braid utförde en del experiment för egen räkning. Han visade, till sin egen tillfredsställelse, att fenomenet berodde på att ögonlockets muskler var förlamade till följd av ett intensivt stirrande.

I våra dagar är hypnosen helt accepterad. På 1920- och 1930-talen lade den amerikanske psykologen Clark Hull ned ett stort arbete på att korrekt beskriva kända fakta kring hypnosen, och den hypnotiska metoden används nu mot migrän, anorexi (matvägran) och allergier, liksom inom gynekologin och obstetriken (förlossningskonsten). Hypnos är teoretiskt sett det säkraste bedövningsmedlet vid mindre operationer, och 1953 kom en kommitté inom British Medi-

cal Association fram till att hypnos troligen är den bästa behandlingen av vissa neuroser. Vid samma tid tog "hypnoterapisterna" återigen upp hypnosen inom psykologin och psykoterapin, både som en hjälp att hitta sjukdomsorsaker och som en eventuell behandling.

Hypnotiskt framkallade hallucinationer

I många hypnosexperiment och speciellt vid offentliga demonstrationer och framträdanden är det mycket populärt att få försökspersoner att uppleva olika former av hallucinationer. Sådana delas vanligen upp i positiva hallucinationer, där den hypnotiserade "upptäcker" föremål som inte existerar eller har en helt annan fysisk form, och negativa hallucinationer, där han inte kan registrera föremål som faktiskt existerar. Man kan t ex säga till den hypnotiserade att en citron är en söt apelsin, och han äter den då med god aptit. Man kan också säga till honom att han kommer att se en katt på armstödet till sin stol när han vaknar, och man ser då att han sitter och smeker en katt som inte finns. Detta är exempel på positiva hallucinationer.

De negativa är i stalva verket långt mer intressanta för forskaren. Man kan exempelvis säga till den hypnotiserade att han inte kommer att kunna se X, som faktiskt befinner sig i rummet. Denna situation innebär den paradoxen att försökspersonens undermedvetna tvingas registrera X för att över huvud taget veta var i rummet han inte skall se honom. För att inte se X måste han alltså först se honom. Det visar sig emellertid att försökspersonens ord och handlingar tyder på att han inte medvetet ser X. Uttalanden från sådana hallucinerande personer visar att de alla har en känsla av att det finns "något" i rummet, något egendomligt som inte bör utforskas, eller också tycker de sig se en vit dimma i stället för X.

Posthypnotisk suggestion

Posthypnotisk eller efterhypnotisk suggestion är beteckningen för fenomenet att den hypnotiserade utför de handlingar som hypnotisören har befallt honom att göra *efter det att* han väckts ur den hypnotiska somnen. Medan försökspersonen är i hypnos kan hypnotisören t ex säga till honom: "När jag nu strax tänder min cigarrett kommer du att börja stoppa." Därpå väcks den hypnotiserade. Han känner sig helt normal och är lika väken och klar som han brukar vara, men så fort hypnotisören tänder en cigarrett börjar han stoppa. Hur länge en sådan posthypnotisk suggestion varar efter hypnosen beror på handlingens art. Vissa typer varar bara en halvtimme, men det har visat sig att t ex en försöksperson som skulle säga ett antal meningslösa stavelser (nieb, nop, taf) när han tog emot den rätta signalen har

gjort så 20 år efter det att befallningen gavs. Om signalen aldrig kommer kan man dock inte helt utesluta risken av att försökspersonen känner sig irriterad och i värsta fall börjar uppvisa neurotiskt beteende.

Det finns både fördelar och nackdelar med den posthypnotiska suggestionen. Vissa människor kan hypnotiseras att låta bli att röka kortare eller längre perioder, och också inom en rad psykiska behandlingar kan det vara nyttigt. Man kan t ex säga till patienten att han nästa gång han kommer och sätter sig i samma stol strax faller i djup hypnos, och därför slipper man gå igenom hela hypnotiseringsfasen en gång till. I sådana fall bör man se till att specificera signalerna mycket exakt så att patienten inte av en tillfällighet får den rätta signalen på en annan plats och därvid försätts i djup hypnos av misstag.

Hypnosens negativa sidor

Möjligheten att få en person att begå brott under hypnos har alltid diskuterats ingående, och standardsvaret är en försäkran att ingen kan påverkas till att göra något som inte skulle falla honom in i normalt tillstånd. Detta är dock inte riktigt. I experiment har man fått försökspersonen att stryka en dollarsedel (han intalades att det var hans egen), och i ett annat fall förmådde man honom att angripa en överordnad officer med avsikt att döda honom. Dessa experiment bevisar dock bara att personer kan "luras" till sådana handlingar — man hade sagt till honom att officeren var en fiende — och inte nödvändigtvis att människans eget medvetande kan åsidosättas under hypnos. Det har dessutom bevisats att människor kan dödas på hypnotisk väg. Försökspersoner befallades att ta upp "ett ihoprullat gummirep" ur en låda, och bara en osynlig glasskiva räddade dem från att sticka med handen till en skallerorm! Hypnos kan alltså även ha sina negativa sidor. Den kan användas i avsikt att döda eller framkalla ett självmord, den kan få försökspersonerna att skada sig själva eller andra, den kan få människor att avge falska vittnesmål eller göra falska underskrifter på dokument osv. Militärer som sysslar med underrättelsetjänst har genom årtalls erfarenheter funnit att hypnos ibland kan vara effektivare än tortyr när diverse hemligheter skall pressas fram.

Hypnosen har naturligtvis uppmärksammats av ockultisterna. De som intresserar sig för medvetandets olika tillstånd blir alltid fängslade av hypnosen, och åtskilliga ockulta ritualer bygger på självhypnos. På ett helt annat plan finner vi dem som av hypnotisörer kan föras tillbaka genom livmodern och minnas vad som hänt i ett föregående liv. Det kanske mest kända exemplet på detta rör en hemma-

fru från Colorado som i ett tidigare liv antogs ha varit en irländsk flicka vid namn Bridey Murphy (se Reinkarnation). I sådana fall anses det helt klart att vad som dyker upp under hypnosen måste vara en annan del av individens personlighet, en ide som också har nämnts i samband med spiritistiska medier. En hypnotisör från London har påstått att han träffat på patienter vilkas hypnotiserade jag berättade om sina tidigare liv i 1700 talets Paris eller medeltidens England och talade språk och dialekter som rimligen bör ha varit okända för försökspersonerna. Det fordras dock mycket grundligare forskning på dessa områden innan man kan uppnå en djupare förståelse av människans psyke.

Narkotiska medel i modern ockultism

Vår tids ockulta skribenter har, med några få undantag, haft en tendens att fördöma bruket av hallucinogena ämnen. Dion Fortune (1891—1946) kallar bruket av narkotika inom magin både farligt, olyckligt och otillåtet, även om hon godtar forskares experiment under medicinsk kontroll. Upprättningen att hallucinogenerna inte är tillåtna ingredienser i den ockulta praxisen uppstod först ett gott stycke in på 1800 talet. Den nämns i Eliphas Levis *La magie transcendantale* från 1855 men saknas i Francis Barretts *The Magus* från 1801, där flera experiment med sådana ämnen beskrivs i detalj. Sådana beskrivningar finns också i långt äldre arbeten, t ex i Elias Ashmoles *Theatrum Chemicum Britannicum* från 1652.

I vår tid finns dock även personer som tillmäter de hallucinogena ämnena ett visst värde och som öppet förklarar sig ha använt dem på sig själva. Den allra största delen av dessa personers arbeten kan mer eller mindre föras tillbaka till Aleister Crowleys klassiska skrift i ämnet, *777*. Detta är en kabbalistisk essä där han gör ett verkligt detaljerat försök att klassificera olika narkotiska medel i förhållande till Livets träd (se Kabbala). Här påpekar han att både muskot och den mexikanska pevotekaktusen är förbundna med planeten Merkurius. Det är dock först helt nyligen som man har upptäckt att muskot kemiskt sett (dock något mindre från farmakologisk synpunkt) är mycket nära besläktat med meskalin, en av pevotes viktigaste beståndsdelar.

Av andra personer som gått in för narkotika bör nämnas Andrija Puharich, vars experiment med flugsvampen Amanita muscaria bevistades av Aldous Huxley, som själv i Berlin presenterades för meskalinet av Crowley. Den gängse inställningen hos dessa personer är att de hallucinogena ämnena kan vara användbara hjälpmedel i vissa

faser av ockult arbete. De papekar dock alla att det ar nodvandigt att vara forsiktig och att ockultismen inte bara kan overlata allt arbete at det hallucinogena ämnet. (Se också Hallucinationer.)

Stigmatisering

Stigmatisering ar beteckningen for fenomenet att det pa en människa uppstar sar av samma slag som de som Jesus fick pa korset: spikhal pa hander och fotter, lansstick i sidan, marken pa axlarna av att bära korset, repmarken pa handleder och vrister, strimmor efter piskning

Therese Neumann visar sina stigmatiseringar pa de stallen i handerna dar Jesus spikades fast. (Harry Price Library)

och sår i pannan efter törnekronan. Alla dessa sår är inte obligatoriska vid varje stigmatisering, och det enda som alltid uppträder är spikhålen. Genom hela världshistorien har man kännedom om omkring 300 sådana fall av stigmatisering som i de flesta fall har förekommit hos djupt fromma människor, med Franciscus av Assisi som den förste.

Det mest berömda fallet i modern tid var den bayerska bondkvinnan Therese Neumann (1898—1962), som hela sitt liv levde inom Tysklands gränser. 1918 råkade hon skada ryggen och måste ligga i sängen ända till 1925, då hon blev bättre efter att ha bett till S:ta Teresa av Lisieux. Året därpå fick hon en vision om Jesu lidande, och detta upprepades sedan varje vecka i flera år. Under dessa syner, då hon tycktes återuppleva Jesu lidande och död, föll hon i trans, och de sår hon fick på händer, fötter, i sidan och i pannan blödde ymnigt (den största uppmätta mängden blod under en extas var en och en halv liter). Hon blev också känd för en icke ringa förmåga att förutsäga framtida händelser, och från 1927 till sin död intog hon praktiskt taget ingen föda, bara en daglig måltid bestående av en liten oblat och en klunk vin (det heliga sakramentet). Från 1939 upphörde också hennes sömnbehov, hennes menstruationer och urinering, och det faktum att hon levde mer än 30 år på detta sätt har ända sedan dess varit ett olöst mysterium.

Det andra av vår tids två berömda fall var Padre Pio da Pietrelcina, det konfessionella namnet på den italienske kapucinermunken Francesco Forgione (1887—1968). Denne mottog sina stigmatasår 1915, men dessutom uppvisade han vissa andra egenskaper som t ex clairvoyance, prekognition och bilokation. Pilgrimer strömmade till för att besöka honom trots den katolska kyrkans reserverade hållning. I stort sett har den katolska kyrkan, inom vars område praktiskt taget alla fall av stigmatisering har förekommit, länge haft en ytterst försiktig inställning till fenomenet. Vår tids nästan enhälliga förklaring till stigmatiseringen och de andra underliga kroppsliga fenomenen säger bara att det måste röra sig om en speciell form av självsuggestion.

Trans

Trans är ett abnormt sinnestillstånd som karakteriseras av en viss grad av medvetandeklyvning, och det finns många olika former av trans. De för lekmannen mest kända är den hypnotiska transen och mediumtransen, men vid sidan av dessa finns det typer som orsakas av narkotika, dans, musik och andra saker. I princip är emellertid alla dessa typer av ett och samma slag, och skillnaden ligger bara i gra-

den. Den går från den lätta transen, där personen efteråt kan minnas allt som hände, till den extatiska som griper en voodoo utövare och där han efteråt inte minns någonting alls.

Den fysiologiska mekanismen som gör att transtillståndet uppstår är okänd, men det förefaller sannolikt att en kraftig, långvarig inre eller yttre hjärnretning kan framkalla trans. Exempelvis narkotikans effekt beror till största delen på att den ger upphov till en partiell syrebrist i hjärnan. I motsats därtill kan djupandningar ge kroppen för mycket syre och ta socker från hjärnan. Detta är det lättaste sättet att uppnå trans, och nästan vem som helst som andas djupt och snabbt tillräckligt länge kan försätta sig själv i trans. Ett sådant experiment kan vara ytterst farligt och bör under inga omständigheter företas utan läkarkontroll.

Det är ingen tvekan om att transen upptäcktes av en tillfällighet. En kraftig huvudskakning eller ett slag mot huvudet kan följas av ett tillstånd som inte går att skilja från trans. Aldous Huxley har sagt: "Ingen människa kan lyssna länge på afrikanska trummor eller indiska mässor och hela tiden bevara sin kritiska och medvetna personlighet intakt." Också Aleister Crowley kom underfund med att den effektivaste musiken var tamtam trummän, men han gick längre och avslöjade att den verksammaste drycken var *the loving cup* (kärleksbägaren) som han införde från Mexiko. Denna dryck bestod av vanlig alkohol tillsatt med ett hallucinationsframkallande narkotium, meskalin.

Mediumtrans

Transen har inte undgått vår tids uppblossande ockulta intresse, men magiker och häxor håller sig i regel inom bestämda hemliga kretsar. Därför medverkar allmänheten i ganska många fall i sådana former av trans, och mediumtransen är den typ som "vanligt folk" oftast hör tala om. Mediumtrans är naturligtvis ofta simulerad, och det har alltid funnits och kommer alltid att finnas falska medier som står beredda att utnyttja godtrogna offer. Ändå bör man inte misstänka de flesta mediers goda tro, vilket givetvis inte innebär att man behöver acceptera de spiritistiska hypoteserna som kommunikation med de döda och annat som hör ihop med transen.

Många medier beskriver inträdandet i transtillståndet som en väg genom olika transstadier. Det är alltså en successiv avskiljning av medvetandet, som börjar med något som påminner om dagdrömmeri, vilket alla har erfarenhet av, och fortsättet till ett stadium där fenomen "ses" (clairvoyance) eller "hörs" (clairaudience). I några, men inte alla, fall hålls processen igång tills en djup trans har uppnåtts. Först liknar den en rastlös sömn, där mediet andas tungt

och ibland tom snarkar. Men därpå vaknar mediet, inte som sig självt utan som sin kontroll. Denna sägs vara ett okroppsligt väsen, vars uppgift det är att förbinda mediet med de dödas andar. I själva verket är det med största sannolikhet ett personlighetsskikt i mediet självt.

Den kanske mest tillfredsställande definitionen av transen är den som beteendepsykologerna har. De betraktar transen som en aspekt av det de kallar övermarginell hämning, den skyddsmekanism varigenom hjärnan under press kan radikalt förändra sina reaktioner på yttre stimuli. Medier är personer som bara behöver några påverkan innan de når detta stadium.

Undren i Lourdes

Mirakel och under är vittomfattande begrepp, men mest används de om olika former av uppenbarelser, särskilt när de efterföljs av de märkligaste helbrägdagörelser. Man hör ständigt från hela världen talas om fenomen av detta slag, och de är särskilt ofta förekommande i den romersk-katolska kyrkan. Uppemot 12 000 helgon har kanoniserats, åtskilliga enbart på grund av sina uppenbarelser. Många troende har plötsligt upplevt att Jungfru Maria och eller olika anglar har visat sig för dem, och av någon anledning har detta nästan alltid hänt på ödesdigra och fjärran belägna platser som sedan har blivit vallfartsorter för tusentals pilgrimer.

En av dessa platser är den lilla staden Lourdes i de franska Pyrenéerna, som varje år besöks av upp till 5 miljoner pilgrimer från världens alla hörn. På gatorna myllrar det av människor som har kom

Bernadette Soubirous, mjölnardottern från Lourdes som den 11 februari 1858 såg den Heliga Jungfrun uppenbara sig.

Vaggarna i den heliga grottan i Lourdes är täckta av kryckor och kappar, bortkastade av mirakulöst botade. Längst ned till höger en staty av Jungfru Maria, rest på den plats där hon visade sig för Bernadetta. (PPE)

mit dit med organiserade pilgrimsfärder, och alla har kommit för att tvätta sig i eller dricka vattnet från Lourdes-källorna, ty "detta heliga vatten ger hälsa"

Varför är detta vatten så heligt, och vad är det för en kraft som varje år drar till sig så många pilgrimer? 1858 såg den 14-åriga herdeflickan Bernadette Soubirous (1844–79) i en grotta nära Lourdes själva Jungfru Maria, och detta inte mindre än 18 gånger från den 11 februari till den 16 juli. Den 8 december 1933 helgonförklarades Bernadette av påven Pius IX, och därmed erkände kyrkan både äktheten i uppenbarelserna och en rad mirakulösa tillfrisknanden, som sedan hade ägt rum i Lourdes. I dag har man rest en vit marmorstaty av Jungfru Maria i grottan, just på den plats och i den ställning som hon visade sig för Bernadette. Väggarna i grottan är fuktiga och glänsande, men ändå blir de kyssta av de troende, som därpå faller på knä och förrättar bön framför marmorstatyn. På andra ställen i staden

ser man en ständig kö av sjuka människor eller deras anhöriga som vill fylla medhavda flaskor och dunkar med heligt vatten från källan, som nu för tiden mynnar ut i ett par kranar på en mur. De troende anser att de genom att dricka detta vatten kan bli botade för alla former av sjukdom.

1858 registrerades över 100 tillfrisknanden, och sju av dem erkändes av kyrkan. Sedan 1866 har utgetts en *Journal de la Grotte*, som under tidens lopp har räknat upp tusentals fall med officiellt oförklarliga tillfrisknanden, och av dessa har kyrkan betecknat 63 som underverk. (Läkarmottagningen i Lourdes har dock inga förteckningar över verkliga eller påstådda tillfrisknanden.)

Den 15 maj 1952 simkrets en Alice Couteault ned i en bassäng med heligt vatten i Lourdes. I tre år hade hon lidit av multipel skleros och kunde varken gå eller tala. Hon var nära att svimma, och "det drog i alla hennes lemmar", men efter badet kände hon sig vederkvickt. Samma eftermiddag gick hon en promenad utan någon form av hjälp, och senare kunde hon också tala jämförelsevis flytande. Redan dagen därpå bötade flera läkare att undersöka henne, och 1955 försäkrade samtliga dessa läkare, varav några var icke troende, att "alla subjektiva sjukdomstecken var försvunna".

Tre läkare hade undersökt Alice Couteault före det berömda badet, och alla hade förklarat henne obotligt sjuk i multipel skleros. Dessa tre diagnoser ställdes dock långt före besöket i Lourdes, och eftersom det ofta kan förekomma variationer i olika läkares sjukdomsbedömningar kan man egentligen bara tala om ett verkligt under om samma läkare undersökt patienten både omedelbart före och omedelbart efter kuren och själv finner märkbara tecken på förbättring. Detta och de flesta andra fall kan utan vidare förklaras som tillfrisknande genom suggestion eller självsuggestion, andra är knappast så lättförklarliga.

Underverk? För många har det i varje fall varit slutet på långa lidanden och det har uppnåtts genom ett medel som ingen läkare, troende eller icke troende, torde kunna skriva ut ett recept på

Oortodox läkarvetenskap

Akupunktur

För många västerlänningar står akupunktur som något helt nytt och spännande, en underlig tortyr eller en mystisk mirakelkur. Den har kallats bluff, svart magi, helbrägdagörelse genom tro eller ett psykiskt fenomen, men den är inget av allt detta. Däremot är akupunktur ett fullt utvecklat läkesystem, baserat på bara en enda grundprincip: människan är en del av naturen. Både i naturen och i människan råder en ordning som kan förutsägas. Allt i universum genomsyras av två krafter, *yin* och *yang*, som motverkar varandra men hela tiden bör hållas i balans. Genom människans eterkropp, som är övergången mellan den fysiska kroppen och astralkroppen, löper tolv stora *meridianer*, och i dem strömmar en energi som kallas *ch'i*. Denna energi består, som allt annat, av yin och yang, och om de inte är i balans uppstår de olika sjukdomarna. Det är då akupunktörens uppgift att återupprätta balansen och därigenom bota sjukdomen.

Detta är den kinesiska filosofins uppfattning om akupunkturen. Balansen mellan yin och yang upprättas genom att små nålar sticks in på olika ställen på kroppen eller i huvudet. Dessa punkter sägs ligga på särskilt känsliga platser på meridianerna, och genom att vrida eller vibrera nålarna en viss tid aktiveras den eller de punkter som genom meridianen i fråga står i förbindelse med det påverkade området. På detta sätt kan man antingen få smärtor att försvinna eller bedöva ett speciellt område av kroppen.

Ursprung

Akupunkturen har tammat från Kina. Det är först på allra senaste tiden som acceptabla teorier har kunnat skapas om hur den verkar, och hela konsten är därför uppbyggd på de erfarenheter som de gamla kineserna har lagt grunden till. Det startade då kineserna för nästan 5 000 år sedan började behandla sjukdomar genom att trycka en vass sten (*pien*) mot vissa ställen på kroppen. Senare gick man över till att använda bambustickor eller nålar av ben. Efterhand som utvecklingen fortskred började man använda nålar av brons, koppar, järn eller silver. Det så småningom betydande vetandet samlades för mer än 2 000 år sedan i den berömda medicinska läroboken *Nei Ching*.

vars verklige upphovsman dock förmodligen var vetenskapsmannen Huang ti som levde för omkring 4 000 år sedan. Boken, som än i denna dag ivrigt studeras av unga kinesiska medicinare, innehåller många olika författares erfarenheter och beskriver vad man på den tiden visste om friska organismers livsprocesser (fysiologi), om sjukliga processer och deras orsaker (patologi), om hur man känner igen sjukdomar (diagnostik) och hur de skall behandlas (terapi). I bokens beskrivningar av akupunkturtekniken fastslås bl.a. var meridianerna ligger och vilka punkter på dem som kan användas för akupunktur. Dessutom beskriver den bruket av allt som allt nio olika nålar, av vilka två är massageinstrument och en är ett kirurgiskt instrument. Slutligen nämner boken begreppen yin och yang, de båda krafter som skall vara i harmoni för att organismen skall kunna fungera väl. På detta medicinska verk bygger den kinesiska läkekonsten.

I våra dagar används för det mesta nålar av rostfritt stål. De finns i många olika former och längder och kan ibland användas till injektioner med destillerat vatten. Förr i tiden vibrerade man nålarna med handkraft, vilket vid vissa operationer kunde vara mycket svårt. Ty ena man måste vara i konstant arbete med omkring 100 nålar när en lunga skulle opereras bort. I våra dagar sker det på något lättare sätt därigenom att nålarna vibreras med hjälp av elektricitet. På så vis kan effekten ökas eller dämpas så att den eftersträvade graden av bedövning uppnås. Dessutom har läkarna genom försök på sig själva funnit vissa samlingspunkter för grupperna av punkter, vilket gör det möjligt att använda långt färre nålar, i vissa fall bara en enda.

Ibland, och inte så sällan, använder man *moxabränning* i samband med akupunktur. Moxa är en kinesisk malört som finns över hela landet. Bladen torkas och krossas och den stora bladnerven tas bort. Den färdiga moxan liknar brun vadd och ger en stark, tämligen värme utan gnistor. Moxan rullas som till cigarretter och tänds, och sedan hålls den brinnande änden över akupunkturstället. Patienten brukar uppskatta dess lindrande verkan. Moxabränning hör till yangmetoderna, och om yang dominerar hos patienten kan metoden inte användas. I övrigt begagnas den normalt bara i förbindelse med kroniska sjukdomar som astma, tuberkulos, kronisk diarré osv.

Akupunkturens utbredning

Trots att västerländska vetenskapsmän har känt till akupunkturtekniken i flera hundra år är det bara sedan början av 1930-talet som den har ägnats någon större uppmärksamhet. Detta beror huvudsakligen på att religioner och myndigheter både här och i Kina har hindrat den från att utövas. Mao Zedong däremot uppmuntrade läkarna att återuppliva och vidareutveckla akupunkturen, och resul-

Akupunkturpunkter längs urinblasemeridianen. Gammal kinesisk teckning. (Efter G. Beau: *La médicine chinoise.)*

taten av detta förmådde västerlandets läkare att börja acceptera att den fanns.

Den första akupunkturkliniken upprättades i Yenan 1945, och sedan kulturrevolutionen har mer än 400 000 operationer utförts med akupunkturbedövning (mot mindre än 10 000 under de föregående åtta åren). Operationerna har företagits på alla åldersgrupper, och omkring 90 procent av dem har lyckats. Akupunktur kan användas vid omkring 200 olika större eller mindre ingrepp.

Fördelar och nackdelar

Akupunktur som bedövningsmedel har enorma fördelar framför narkos. För det första krävs inte någon stor och dyr apparatur och metoden är lätt att anpassa efter omständigheterna. För det andra är patienten hela tiden vid fullt medvetande och kan därför underlätta kirurgens arbete betydligt (t ex genom att hålla andan när han ombeds göra det). Efter en akupunkturoperation kan patienten genast berätta om det kanns bättre efter operationen. Efter en narkosoperation kan det ofta dröja länge innan patienten vaknar och han är då ofta illamående. Dessutom slipper patienten skador till följd av de giftiga ämnena i narkosen, och sår och kroppens funktioner normaliseras mycket snabbt. Därför kan patienten redan kort tid efter operationen äta och vara uppe.

Liksom narkosoperationer har dock akupunkturen förstås vissa nackdelar. Ibland kan patienter känna smärtor på vissa stadier av en del operationer, liksom det kan kännas obehagligt när läkaren drar i de inre organen. Men vad är det mot en vanlig narkospatients besvär efter operationen, såsom kräkningar, omhet, biverkningar, depressioner, långvarigt sängläge osv.

Vilka sjukdomar kan behandlas?

Både i västerlandet och i Kina används akupunkturen mestadels som bedövningsmedel och som ett medel mot sjukdomar med psykiska orsaker. I Kina begagnas den emellertid också i flera andra situationer, i regel i samband med allmänt patologiska tillstånd, och akupunkturerna anser att deras metoder med fördel kan användas vid följande sjukdomar:

Nerv- och mentalsjukdomar: nervsmärtor, ansiktsförlamningar, beri-beri, myrkrypningar, dvalatillstånd, överkänslighet i huden m m. Dessutom är metoden effektiv mot depressioner, högt blodtryck och schizofreni.

1966 samlades på sjukhuset för kinesisk medicin i Peking 151 personer med parapleji (dubbelsidig förlamning) från midjan och nedåt, om vilka västerländska läkare hade gett upp hoppet. Med hjälp av metallnålar och dagliga övningar var 124 av de 151 patienterna tre år efteråt i stånd att gå utan hjälp av någon annan person.

Sjukdomar i de inre organen, astma, lunginflammation, halsbränna, magsår, njurinflammation, leukemi, yrsel, migrän, diabetes, gikt och ledgångsreumatism. Också polio anses kunna botas (framgång uppges i 90 procent av 3 340 fall).

Smittsamma sjukdomar: malaria, influensa, påssjuka, gulsot, kikhosta, tuberkulos m m. Nålarna dödar inte bakterierna som antibiotika, men patientens allmäntillstånd förbättras. Motståndskraften

byggs upp när antalet vita blodkroppar och antikroppar ökar.

Ögonsjukdomar: hornhinneinflammation, grön starr, nattblindhet, total färgblindhet, närsynthet och inflammation i synnerven. Vid blindskolan i Yat Yuan 1972 fick 633 av 833 blinda eller nästan blinda bättre syn eller botades med en helt ny nålbehandling.

Dövstumhet: 1968 fann dr Chao Pu-yu vid ett djärvt försök på sig själv att dövstumhet kunde behandlas med nålar i akupunkturpunkten *va men*. Denna punkt ligger i nacken alldeles under hjärnskålen, och man måste därför vara mycket försiktig. Man får inte sticka längre in än en halv kinesisk tum (= 13 mm). En hel tum skulle kunna göra en frisk person dövstum, och 1 1/2 tum skulle kunna döda patienten. I en behandling blev 157 av 168 dövstumma helt eller delvis botade för dövhet och 149 för stumhet. Alla dövstumma i Kina uppges ha möjlighet att få denna behandling.

Akupunktur och den ortodoxa läkarvetenskapen

I västerlandet har man till helt nyligen inte kunnat ge någon acceptabel förklaring till akupunkturens verkningar, och den allmänna läkarvetenskapen har därför hittills betraktat den som något som mest påminner om vidskepelse. 1976—77 upptäcktes det emellertid att nålar som träffar djupt liggande sensoriska nerver aktiverar hypofysen på hjärnans undersida så att den utsöndrar ett speciellt ämne med samma effekt som morfin. Populärt uttryckt blockerar ämnet de smärtsignaler som hjärnan tar emot när det gör ont någonstans i kroppen. Akupunkturen är alltså en form av narkos, som bara gör bruk av organismens eget bedövningsmedel.

De flesta av dessa upptäckter har gjorts av den kanadensiske neurobiologen dr Bruce Pomeranz, som genom försök med katter har visat att signalerna till hjärnan från ett smärtområde blev betydligt nedsatta omkring 25 minuter efter det att akupunktörens nålar satts in. När nålarna tas bort dröjer det en timme innan verkningarna är försvunna. Detta stämmer bra med det traditionella kinesiska förfarandet där patienterna gärna "sticks" omkring 20 minuter innan de skall opereras. Just denna fördröjda verkan är tecken på att ett kemiskt ämne är närvarande, och då Pomeranz hade en teori om att detta ämne utsöndrades i hypofysen försökte han avlägsna det från möss och utsatte dem för akupunktur. Resultat: nålarna verkade inte längre smärtstillande.

Också själva det bedövande ämnet är en helt ny upptäckt. Fyra forskarlag runt om i världen har oberoende av varandra kommit underfund med att hjärnan kan producera ett eller flera ämnen (de s k endorfinerna) som verkar som morfin. I evande varelser som injiceras med ett preparat som bryter ned endorfinernas verkan visar sig

vara immuna mot akupunkturnålarnas lindrande kraft. Ännu är det dock inte bevisat att det är nålarna som får hjärnan att utsöndra endorfinerna och därmed dövar alla smärtor men det kan inte dröja länge innan akupunkturens hemligheter har avslöjats.

Auriculoterapi

Auriculoterapin är en metod som påminner om zonterapin och går ut på att bota diverse sjukdomar genom vissa zoner som finns i örat. Upphovsmannen till denna pseudovetenskap är en fransk läkare, Paul Nogier, som dock påstår sig kunna spåra konsten tillbaka till de gamla egyptierna. Det sägs att Nogier kom denna kunskap på spåren då han 1950 observerade att flera av de patienter som kom till hans praktik hade ett litet ärr på ett visst ställe i öronbrosket. Det visade sig att de hade åstadkommits av en kvacksalvare som på detta sätt försökte bota ischias. Då flera av patienterna hade varit nöjda med denna behandling började Nogier intressera sig för saken, och under många år arbetade han ihärdigt med att utforska området. 1969 samlade han sina resultat i arbetet *Traite d'auriculotherapie*, i vilket man finner ett ganska utvecklat system över hur örat står i förbindelse med kroppens övriga delar.

Själva metoden går ut på att påverka speciella områden i örat med nålar, liksom i akupunktur. Flera akupunktörer har också anammat auriculoterapin med stor entusiasm, och i Fjärran Östern är den nu en mycket populär gren av akupunkturen. Det finns därför både en

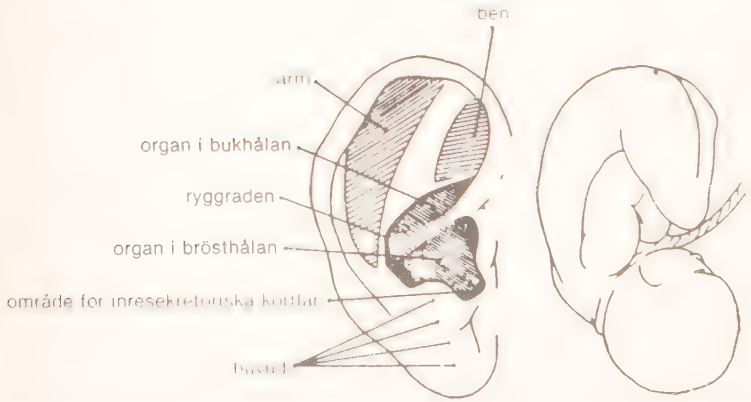

Illustration ur Paul Nogiers *Traite d'auriculotherapie* som visar hur lokaliseringen av kroppens organ sammanfaller med bilden av ett foster med huvudet nedåt. (Återgiven efter Vilhelm Schelderup: *Lægekunsten på nye veje.*)

kinesisk och en fransk skola inom auriculoterapin. Den främsta skillnaden ligger i att kineserna uteslutande använder stålnålar medan fransmannen avgör från fall till fall om nålen skall vara av guld, silver eller stål. Alla vetenskapliga försök att påvisa att auriculoterapin innehåller ens det ringaste grand av värde har hittills misslyckats, och vi får än så länge betrakta Nogiers upptäckter som utpräglat pseudovetenskapliga.

Edgar Cayce

En berömd helbrägdagörare från Kentucky, USA, var Edgar Cayce (1877—1945). I trans ansägs han kunna ställa diagnoser på både sina egna och andras sjukdomar, tom när patienterna inte var närvarande. Dessutom kunde han ordinera olika kurer, som ofta hjälpte, men ibland också några som inte hade den ringaste verkan. I några få fall fördrade Cayces behandlingar besynnerliga mediciner, som det kunde kräva ett stort detektivarbete att hitta. Vissa av de läkemedel som han ordinerade hade inte tillverkats på tiotals år och andra kände endast ett litet fåtal av läkekonstens utövare till. Åter andra mediciner befann sig bara på försöksstadiet i laboratorierna och var varken i produktion eller kända för allmänheten.

I sitt transtillstånd ansägs Cayce också kunna beskriva människornas föregående liv (reinkarnation) och förutsäga framtida händelser (prekognition). När han vaknade ur transen kunde han inte minnas något av sina uppenbarelser, och som vanlig bondpojke var han helt oförstående inför många av de medicinska fackuttryck som han själv hade dikterat. Han intresserade sig för Atlantis och ansåg att den atlantiska civilisationen var byggd på bruket av "skrackinjagande kristaller som kunde dra till sig kraft från stjärnorna, när de aktiverades genom psykisk koncentration". Det måste ha varit en okontrollerbart stor mängd energi från denna källa som gav upphov till katastrofen i vilken Atlantis ödelades, ansåg han. Cayces son är nu ledare för Association for Research and Enlightenment, som grundades 1931 för att uppteckna och undersöka faderns arbete.

Homeopati

Homeopatin är den mest utbredda av alla icketraditionella riktningar inom läkekonsten. Huvudprincipen bakom homeopatin är att ont skall med ont fördrivas, eller, omsatt till det medicinska området: en sjukdom skall behandlas med ett läkemedel som om det hade getts till en frisk person skulle ha framkallat den sjukdom det gäller.

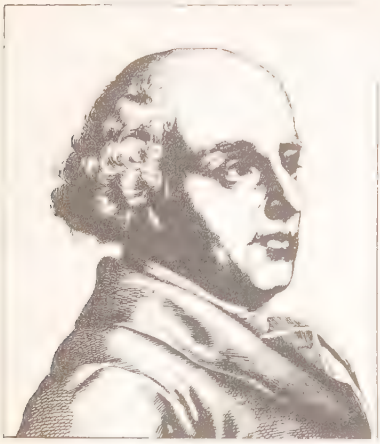

C. F. S. Hahnemann, homeopatins grundare. (Efter stick från omkring år 1800.)

Grundaren av denna behandlingsmetod var en tysk läkare, Christian Friedrich Samuel Hahnemann (1755—1843), men redan de gamla grekerna, t ex Hippokrates, hade tankt ut liknande metoder, och på 1500-talet formulerade Paracelsus (se Magi) homeopatins berömda lärosats: *Similia similibus curantur*, dvs en sjukdom skall botas med "sig själv". Det sägs att Hahnemann fick iden då han en gång läste att den sydamerikanska kinabarken var ett speciellt medel mot febersjukdomar men att den framkallade feber om man gav den till en frisk. Han utförde försöket på sig själv och blev så begeistrad att han ägnade resten av sitt liv åt omfattande undersökningar. Vid experimenten begagnade han sig alltid av samma princip: för att komma underfund med hur ett läkemedel verkar på en sjuk måste man först prova det i en större dos på en frisk och registrera alla dess olika verkningar.

Hahnemann upptäckte att många av hans patienters tillstånd förvärrades starkt efter behandlingen, men att de sedan började tillfriskna. Han fick därvid iden att späda ut sin medicin och det visade sig, om man skall tro på hans redogörelser, att ju mer medicinen späddes ut, desto kortare blev patienternas perioder av försämring och desto fortare blev de friska. Det är dock inte likgiltigt hur man späder ut medicinen. Första steget är att blanda en droppe medicin med 99 droppar vatten eller alkohol. Därpå tar man en droppe av denna vätska och blandar den återigen med 99 droppar vatten eller alkohol, och så fortsätter man flera gånger, beroende på hur "stark" man vill göra sin medicin. I själva verket är det mycket litet sannolikt att det över huvud taget finns så mycket som en enda molekyl av det ursprungliga läkemedlet i en dos av den färdiga produkten — vilket säkert i många fall kan vara lika så gott.

Undersökningar, företagna av trovärdiga farmakologer, visar att de flesta homeopatiska mediciner är helt harmlösa och varken skadar eller gör nytta. Men som man kan vänta sig har miljoner människor tagit dessa oändligt utspädda doser av medicin och blivit mirakulöst botade. Så fort Hahnemann gav ut sin *Organon der Heilkunst* 1810 spred sig homeopatin som en löpeld över hela Europa och senare också i Amerika. Även i vår upplysta tid har antalet homeopater inte gått ned. Tvärtom finns det i dag i hela världen minst omkring 35 000 praktiserande läkare som använder homeopatiska metoder. Av dem verkar de flesta i Tyskland och USA. I flera länder har vissa lagar mot homeopatin dock införts. Exempelvis Frankrike har förbjudit de alltför starka "medicinerna", och i Danmark är all utövning av homeopati förbjuden. Detta, anser homeopaterna, beror på att de danska apotekarna antingen sålde mediciner som var så svaga att de gav biverkningar eller att de ibland hade slarvat vid utspädningen på så sätt att de inte alltid tog exakt 99 droppar vatten till varje förtunning.

Irisdiagnostik

Utifrån små förändringar i de fina teckningarna i iris, ögats regnbågshinna, kan man enligt anhängarna av irisdiagnostiken konstate-

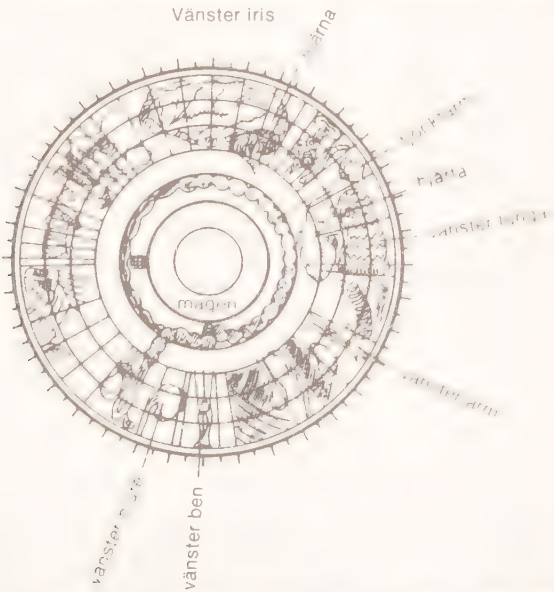

Irisdiagnostik. Schematisk bild av regnbågshinnan i vänster öga med de områden som motsvarar kroppsorganen. (Efter Vilhelm Schelderup.)

ra sjukdomstillstand i kroppens andra organ. Denna vetenskap uppfanns av den ungerska läkaren Ignatz Peczely, som 1880 gav ut en bok i ämnet. Konsten föll snabbt i god jord bland homeopater i Tyskland och Sverige, och särskilt den svenske prästen Nils Liljequist gjorde stora ansträngningar för att vidareutveckla irisdiagnostiken och öka dess precision. 1917 gav engelsmannen Henry Lindlahr ut sin *Iris Diagnosis and Other Diagnostic Methods*, där han beskriver bl.a. hur Peczely redan som tioåring fick idén till sin vetenskap. Han hade råkat bryta benet på en uggla, och då han betraktade dess stora, öppna ögon observerade han att en svart fläck bildades i den nedre delen av iris. Lille Ignatz behöll ugglan som husdjur, och efterhand som benet läktes, märkte han att den svarta fläcken omgavs av en vit skugga.

Enligt irisdiagnostikerna är iris uppdelad i omkring 40 zoner, som är ordnade medsols i det ena ögat och motsols i det andra. Zonerna är förbundna med olika delar av kroppen med nervtrådar, och om man ådrar sig en sjukdom i ett organ uppstår en liten skåra eller fläck i den motsvarande delen av iris. Att kunna tyda dessa tecken korrekt kräver stor noggrannhet, solida kunskaper och lång erfarenhet. Det behöver väl inte påpekas att man hittills inte har funnit någon form av förbindelse mellan irisdiagnostiken och verkligheten.

Naturläkare och helbrägdagörelse genom tro

De flesta vilda djur skiljer sig från människor bl.a. genom att de har en instinkt som hindrar dem från att äta giftiga växter eller annat som inte är bra för dem. Om djuret ändå blir sjukt, vilket oftast beror på näringsbrist, leder samma instinkt det till områden med salt eller vad det nu är som det behöver. Människan däremot förlorade så småningom denna instinkt. Hon måste i stället förlita sig på erfarenhet och minne när hon t.ex. skulle avgöra vilka bär som var giftiga eller vad hon skulle göra när hon blev sjuk. Erfarenhet och minne var dock inte alltid lika pålitliga vägledare, och människor som dessutom ägde bara en liten smula instinkt fick betydande makt. De blev schamaner, häxdoktorer eller medicinmän, och detta att vissa människor tillskrivs övernaturliga krafter utgör roten till helbrägdagörelse genom tro.

Schamanens underliga krafter härrörde inte från honom själv, ansågs det, utan från hans omgivning, och detta gav snabbt upphov till tron på yttre elements övernaturliga krafter som man kunde tillbedja eller frukta eller badadera. Från början var det naturens egna underverk (t.ex. vulkaner eller åska), därefter gudar, och till sist bara en enda gud — och en djävul. Detta förde så i sin tur till en reviderad

uppfattning av hur helbragdagorelserna verkade. I primitiva samhällen betraktades krampryckningar och personlighetsklyvningar som naturliga led i tillfrisknandet, men för de religiosa prasterna var sadana onormala tillstand djavulens verk. Manniskor med sinnessjukdomar maste vara besatta av onda andar, och man skydde inga medel i forsoken att fordriva Den Onde fran patientens kropp (se Besatthet).

Etterhand som kyrkan blev en institution gick prasterna dock mer och mer ifran sin uppgift som helbragdagörare. Den togs i stället officiellt om hand av lakare, kirurger och apotekare, men eftersom dessa var bade sallsynta och dyra och inte hade så stora medicinska kunskaper är det kanske inte sa konstigt att den breda befolkningen i de flesta fall foredrog att konsultera den lokale naturlakaren. Naturlakarna var ofta gamla man eller kvinnor, vilkas alder hade gett dem rykte for visdom, men också yngre manniskor pastod sig kanna till halsobringande medel. De saliggorande recepten och formlerna kunde man forvarva dels genom muntlig tradition, dels genom intensiva studier av gamla skrifter i ämnet och magiska verk.

Danmarks mest kande nutida naturlakare, Arno Wolle, som i synnerhet sysslar med lakande orter, sags just ha forvarvat sina kunskaper genom att lasa gamla munkskrifter och kinesiska lakarbocker. Det är ett faktum att manga av den ortodoxa lakarvetenskapens medicmer ar framstallda av vaxt- och ortextrakt, och det ar inte omöjligt att vissa naturlakare kanner till medicmer som lakarna annu inte har upptackt. Nagot liknande kan sagas om den oortodoxa pillertillverkningen. Det mest kanda preparatet har ar nog mineralpillret Minalka, som är upptunnet av biokemisten fil. dr Bernard Spur och tas som medel mot muskelreumatism, men det sags också kunna bota en rad andra sjukdomar.

Det ar ett faktum att manga av naturlakarnas patienter har forklarat sig nojda efter avslutad behandling, och också att de uppnadda resultaten inte i alla fall bara kan tillskrivas patientens tro pa naturlakarens formaga. Exempelvis kommer manga av patienterna direkt fran ett sjukhus eller en lakare som de obestridligen har litat pa men dar behandlingen anda misslyckats, och daretter har de i sin nod gripit efter det sista lilla hoppet, naturlakaren. Harmed ar absolut inte sagt att Wolles och Minalka-pillrens verkningar ar oomtvistligt positiva utan bara att ett samarbete mellan lakare och naturlakare kanske kan fora till resultat som kan visa sig vara till gagn for alla parter.

Handpåläggning och suggestion

Den enklaste formen av helbragdagorelse genom tro ar handpalaggning, dar helbragdagoraren bara lagger handen pa patientens sjuka

kroppsdel och (eventuellt efter en kort bön eller besvärjelse) förklarar honom botad. Man ser ofta att en sjuk persons tillstånd kan ändra sig till det bättre bara genom att man varsamt stryker honom över håret, och en sval hand på en feberhet panna kan göra under. På så sätt kan man nämligen ge livsviljan en knuff i rätt riktning. Livsviljan, viljan att överleva, är ett av våra viktigaste skydd mot sjukdomar, och en knuff framåt kan i vissa fall betyda livet för en annars döende patient. Tveklöst är livsviljan mottaglig för suggestion, t.ex. handpåläggning, en kunskap som bl.a. ligger bakom rörelsen Christian Science.

Behandling av sjukdom genom handpåläggning är ett urgammalt knep, och i de allra flesta samhällen har någon gång föreställningar funnits om att stärkande krafter kan strömma från en människa till en annan bara genom beröring. Detta passar utmärkt in i ockultisternas uppfattning om en astralkropp, som ju bl.a. sägs ha den utmärkande egenskapen att kunna utföra helbrägdagörande under vid mötet med andra människors astralkroppar. De speciella krafterna sägs komma från Gud, och själva handrörelserna tillmäts magisk betydelse.

Förutom denna lämplighetsvis enkla behandling finns det emellertid åtskilliga andra exempel på helbrägdagörelse genom tro, och flera av dem kräver absolut ingen "magisk faktor". Det händer exempelvis ofta att en i och för sig verkningslös tjäten tablett kan bota sjukdomar eller avlägsna smärtor bättre än t.om. stark medicin. Det anses att alla former för helbrägdagörelse genom tro huvudsakligen beror på suggestion och inbillning, men kunskapen om detta är av långt senare datum än själva behandlingsmetoden. Först i slutet av 1700-talet utförde tyskan Franz Anton Mesmer (1734–1815) avsiktligt helbrägdagörelser genom en form av hypnos, och det är inte förrän på den senaste tiden som man (vetenskapligt) har börjat sätta hypnosbehandlingen i system.

Mesmer och magnetismen

Mesmer inledde sin karriär som helbrägdagörare med att studera medicin vid universitetet i Wien. Han klarade sina examina med glans, men denne lovande och bildade man förbluffade alla genom att kalla sin medicinska doktorsavhandling *De influxo planetarum in corpus humanum* "Om planeternas inflytande på människokroppen". Där talar han om en ny eter, ett mystiskt fluidum som genomströmmar hela kosmos och därmed också människorna. Verkningar av denna eter skulle ha betydelse för människors hälsa, och planeterna hade genom sina rörelser just sådana verkningar. Denna avhandling väckte en del uppseende och bidrog till att återuppliva det döende intres-

"Mesmerexperimenter", satir av Charles Deslon over de populara experimenter med helbrägdagörelse med hjalp av "animal magnetism", i detta fall astadkommen av baljetten mitt i skaran. (Efter *Oracle of Health*, London 1834.)

set for astrologi. Senare upptackte Mesmer att ocksa andra saker kunde paverka ur etern, namligen magneter som tycktes koncentrera och forstarka detta fluidum och darpa sanda det vidare.

Redan i mycket gamla tider hade man en forestallning om att magnetism verkade helande pa manniskokroppen. Sa tidigt som pa 500-talet konstaterade den grekiske lakaren Aetios fran Amida att man kunde behandla reumatism genom att rora ett magnetiskt mineral over det sjuka omradet. Sedan dess har otaliga teorier om magnetens markliga krafter sett dagens ljus: mot atskilliga sjukdomar var magneter det enda botemedlet, en allt genomstrommande magnetism forklarade bla dragningen mellan konen osv. Kontentan av det hela ar att tom ansedda lakare trodde pa magnetismens verkningar langt in pa 1800-talet, och iden var alltsa redan vida spridd pa Mesmers tid.

Mesmer inrättade en lakarpraktik, dar han nastan uteslutande använde magneter pa sina patienter. I borjan lades helt enkelt en mag-

net på det sjuka stället, men Mesmer utvecklade snart sina metoder. Flera magneter användes, den sjuke skulle dricka "magnetiserat" vatten och några skulle tom bada i det. Hur han nu bar sig åt uppnådde han en del positiva resultat, och 1775 utnämndes han högtidligt till medlem av den Bayerska Akademin. Tidigare hade han också valts in i det Österrikiska Läkarsällskapet, och hans metoder blev så småningom erkända och berömda. Mesmer utvecklades dock hela tiden vidare. Han upptäckte att magneterna delvis var överflödiga och att han kunde uppnå en bättre effekt bara genom att stryka med händerna. Även om han fortfarande ansåg att hans händers kraft kom från ovan, hade han därmed utfört de första helbrägdagörelserna genom egentlig hypnos. Samtiden betraktade emellertid dessa metoder som rent nonsens, och från att ha varit en högt ansedd läkare blev han nu degraderad till bluffmakare och charlatan. Han reste därför till Paris, där man vet att han återvann sitt rykte för att kunna utföra lyckade helbrägdagörelser. Hans metoder var tämligen farsaktiga. Det viktigaste instrumentet var *le baquet*, en balja med vatten vars botten var täckt med glasskärvor, krossade flaskor och järnfilspån. I locket fanns två hål med två järnstänger i, som patienterna skulle beröra. Medan detta pågick klingade en stilla och melankolisk musik för att förhöja stämningen. Plötsligt kunde Mesmer själv dyka upp, kladd i en spetsprydd, lilalagad dräkt, och gå runt och hålla handen över huvudet på någon, beröra andra med en järnstav eller tala några lugnande ord till en tredje. Patienter som berörde *le baquet* kunde börja skrika, få kramprysk ningar eller falla ned avsvimmade. Detta var ren suggestion, men därtill tog det som bevis för de magiska krafterna i Mesmers metoder.

Mesmer gick dock vidare. Han uppfann en form av chockterapi som byggde på att ont skall med ont fördrivas. Sinnessjuka skulle man bota genom att framkalla anfall, epilepsi genom att framkalla epileptiska anfall. Patienter som svimmade eller fick krampanfall fördes till en speciell "kris sal", och ett par dödsfall i all denna uppståndelse kunde naturligtvis inte undvikas. Mesmer åtnjöt dock ett visst anseende och fortsatte att praktisera tills en kommission, i vilken bl a statsmannen och fysikern Benjamin Franklin ingick, utsatte hans metoder för skoningslös kritik. Under franska revolutionen måste han fly till Schweiz, där han levde i obemärkthet till sin död 1815. Huruvida han var en svindlare eller ej kan diskuteras. Han tog emot stora summor för att avslöja sina hemligheter, men å andra sidan utförde han bevisligen en rad lyckade behandlingar. Med vår kännedom om hypnosbehandling förefaller det rimligt att hans metoder verkligen fungerade i många fall.

Ockultisternas behandlingar

Utom de båda traditionella formerna av oortodox sjukdomsbehandling, bruket av icke erkända mediciner och andra sedan gammalt kända läkemetoder från folk(över)tron samt bot genom suggestion finns det också en tredje grupp helbrägdagörare, ockultisterna. De kan ha många olika uppfattningar om organismens uppbyggnad, men gemensamt för dem alla är att de oftast är fullt övertygade om riktigheten i sina egna besynnerliga teorier. Vissa av dem har utifrån dessa övertygelser utvecklat system för botande som onekligen verkar tämligen mystiska men som inte desto mindre har vunnit många anhängare. Utöver de traditionella systemen som astrologi, kabbala, tarot osv har också många privatpersoner konstruerat metoder och apparater som ibland övergår den vildaste fantasi (se Radiestesi). Intresset för sådana påfund har dock i de allra flesta fall varit övergående, och generellt kan det sägas att all oortodox läkarvetenskap vanligen betraktas som felaktig, i varje fall i förhållande till det allmänna utövandet av läkekonsten. Om utövarna över huvud taget accepteras är det i regel som individer med en säregen, oförklarad förmåga som kanske är värd att satsa på när allt annat misslyckas. Från tid till annan dyker de också upp i tidningar och veckotidningar med maländе vittnesbörd om sina prestationer. Skildringarna åtföljs gärna av en kommentar om att yrket borde utövas mer, men en sådan brukar vara skriven utan förväntningar om att det någonsin kommer att ske. Och kvar står antagandet att det alltid kommer att vara på det sättet: att några få människor förmår skapa sig ett nationellt eller kanske t.om internationellt rykte som helbrägdagörare, medan de allra flesta får nöja sig med att bara uppnå lokal berömmelse för sin oförklarliga förmåga att lindra huvudvärk eller trolla bort vårtor. Men att naturläkarna kommer att fortsätta att existera trots vetenskapens framåtskridande kan inte betvivlas, ty som en av Mesmers patienter sade: "Om någon säger att mitt tillfrisknande inte är annat än en ren inbillning från min sida, förklarar jag mig nöjd med detta. Jag begär inget annat av någon läkare i världen än att han ser till att jag fullt och fast inbillar mig att jag är frisk."

Zonterapi

Zonterapin grundades av amerikanen William H. Fitzgerald omkring 1915 och syftar till att bota sjukdomar eller smärtor i vilken kroppsdel som helst bara genom att man masserar fortsulorna eller handflatorna. Grundidén är att hela kroppen är indelad i tio zoner som motsvarar händernas tio fingrar och fötternas tio tår. Då dessa zoner sträcker sig över hela kroppen, från topp till tå, står varje punkt på

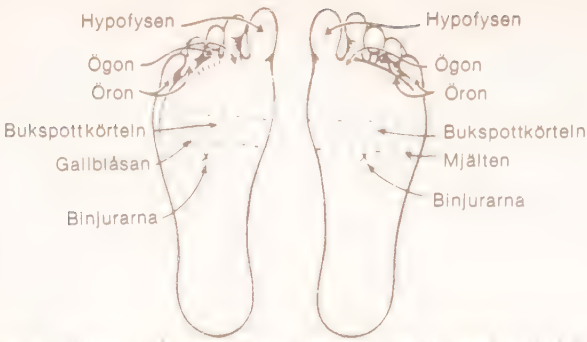

Hur ögonen, öronen och en rad inre organ avspeglar sig i fotsulorna. (Efter E. D. Ingham: *Zone Therapy*.)

kroppen genom sin zon i förbindelse med en viss punkt på fotsulan. Exakt hur de olika delarna inom varje zon står i förbindelse med varandra är en väl bevarad hemlighet, ty indelningen i zoner faller helt utanför alla nerv- och blodkärlssystem. Zonterapeuterna strävar att säkra på att det måste finnas ett himlalikt mönster av förbindelsetrådar som inte är synliga i ett vanligt mikroskop.

Det första som blev känt om zonterapin var en serie populärvetenskapliga artiklar i den amerikanska tidskriften *Everybody's Magazine*, skrivna av Fitzgeralds kollega Edwin F. Bowers. Senare, under 1917, arbetade Fitzgerald och Bowers ihop och gav ut boken *Zone Therapy*, och otaliga böcker i ämnet har sedan följt, särskilt under de senaste tio åren. Grundtanken bakom behandlingen är att om en punkt på kroppen insjuknar nedsätts den normala nerv- och blodförsörjningen till motsvarande punkt i zonen, och härvid kan det bildas kristallliknande formationer av förstörd vävnad i nervspetsarna. Behandlingen av det sjuka stället går så till att kristallbildningarna i fotsulan massageras bort så att blodcirkulationen blir normal igen. Entusiastiska zonterapeuter har genom beräkningar och erfarenhet kartlagt fotsulorna ungefär som visas på teckningen.

Trots att flera kända läkare har uttalat sig positivt om zonterapin har den ännu inget som helst stöd hos den traditionella medicinska vetenskapen. Det finns emellertid i våra dagar ett växande intresse, också bland läkare, för de oortodoxa metoderna som t ex akupunktur och zonterapi och andra, mindre kända: auriculoterapin (zoner i örat), irisdiagnostiken (zoner i ögats regnbågshinna) osv. Det är möjligt att alla dessa metoder i själva verket fungerar enligt samma princip (om de fungerar alls), och man kan därför hoppas att verklig seriös forskning kommer igång och kan bevisa om det finns någon grund i teorierna inom detta område. I varje fall har zonterapin

manga anhängare i de breda folklagren, och många påstår sig ha den att tacka för bot mot allskons krämpor. I läkarvetenskapens standardförklaring, att framgången beror på antingen suggestion eller självsuggestion, får naturligtvis inte heller uteslutas, i synnerhet inte när man betänker att behandlingen inte har visat sig vara lika effektiv på alla personer. Bara framtiden kan utvisa om vi befinner oss mitt i en medicinsk revolution eller om vi håller på att göra oss själva till åtlöje genom att spilla tid på att studera vansinniga och bisarra mirakelkurer som liknar de gamla magikernas läkekonst.

Spiritism

Spiritismen är närmast en religion grundad på övertygelsen att människosjälen är odödlig, dvs att den överlever den fysiska kroppens död, och att det under vissa omständigheter skulle vara möjligt för de levande att komma i kontakt med dessa odödliga personer eller, om man så vill, andar (latin: *spiritus* = ande). När de dödas andar vill ha förbindelse med de levande sker det i regel med personer med speciella talanger som mellanhänder, de sk medierna. En tro som denna har utbildats i de allra flesta av de kulturer vi känner till. I några av dessa kulturer har kontakten med andarna satts i system, vanligen under ledning av schamaner, häxdoktorer, synska eller andra specialbegåvade personer, och den har kommit att spela en viktig roll inom religionen och helbrägdagörelsen. Det är dock inte överallt som mediernas förmåga har tolkats som meddelanden från de döda, och särskilt förr i världen ansågs det att fenomenen berodde på djävulen själv och hans onda andar. Den stora omvälvning som var i stånd att rubba denna urgamla tro, som för övrigt ju också har stöd i Bibeln, tillskrivs huvudsakligen en enda person: filosofen, vetenskapsmannen, mystikern och profeten Emanuel Swedenborg (1688—1772).

Emanuel Swedenborg

Swedenborg föddes i Dalarna i ett mycket religiöst hem. Som ung studerade han ivrigt naturvetenskaperna, och genom att utge en del lärda verk skapade han sig ett betydande anseende som vetenskapsman och uppfinnare. Denna i övrigt så lovande period avslutade han plötsligt 1745, då han helt oväntat lämnade alla sina tjänster och i stället ägnade resten av sitt liv åt att vara siare och mystiker. Under arbetet på sitt viktigaste verk, *Regnum Animale*, som bl a behandlade människosjälen och dess öde efter döden, började han få hallucinationer kanske som följd av sina djupsinniga spekulationer, som blandades med både dagdrömmar och sexuell passion. Han såg mystiska ljusflackar, hörde röster från en annan värld och hade besynnerliga drömmar. I flera visioner "öppnade sig himlen" för honom, och han talade med både änglar och andar. Dessutom utvecklade han en clairvoyant förmåga. Den mest bekanta av hans "syner" är skildringen av Stockholms brand. I september 1759 reste han från Eng-

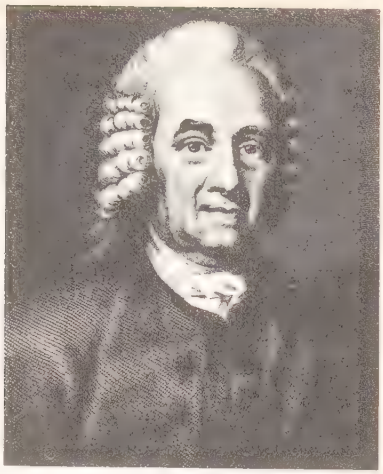

Emanuel Swedenborg (1688—1772), den högt begåvade svenske naturfilosofen och teosofen. (Efter samtida stick.)

land till Göteborg, dit han anlände en lördag kl 4. Han blev genast inbjuden till en middag, men kl 6 lämnade han sällskapet. Han återvände dock ett ögonblick senare och berättade helt förfärad att stora delar av Stockholm stod i lågor. Han var mycket nervös och orolig innan han kl 8 kunde meddela att branden var släckt bara tre hus från hans egen bostad. Denna uppenbarelse blev snart känd i hela Göteborg, och Swedenborg kallades inför myndigheterna, där han lämnade alla detaljer om branden. Först på måndagskvällen fick man meddelande om branden från Stockholm, och den officiella bekräftelsen kom på tisdagens morgon med kunglig kurir.

Swedenborg omsatte många av sina observationer och teorier i digra verk, som fick stort inflytande på modern ockultism och spiritism på grund av hans påstående om att han varit i kontakt med de dödas andar och högre väsen. I flera länder, bl a Sverige, Danmark och USA, bildades swedenborgska sekter, men under loppet av de följande 50 åren delade sig hans anhängare i två läger, ett populärt-okritiskt och ett mera vetenskapligt. Det första godtog blint alla hans fantasier om himmel och helvete och utformade på denna grundval sin egen religion, "Det nya Jerusalems kyrka". Den vetenskapliga sidan av läran odlades mestadels av tyska lärda, som kallade sig pneumatologer och utvecklade teorier som ligger mycket nära den moderna spiritismen. I synnerhet den populära riktningen fick stort inflytande på den man som skulle bli spiritismrörelsens störste teoretiker, Andrew Jackson Davis (1826—1910).

Andrew Jackson Davis

Andrew Jackson Davis föddes i Poughkeepsie i staten New York, och redan som barn hade han vissa synet och andra underliga upplevelser. 1843 föll han i händerna på en kringresande mesmerist, J.S. Grimes, och under dennes hypnotiska försök förbättrade Davis sin anmärkningsvärda förmåga. Medan han flackade omkring i landet invigdes han i vissa av läkarvetenskapens hemligheter, och han öppnade ett par clairvoyanceklinker där han i trans ställde patienternas diagnoser. Flera av hans kurer var dock rena kvacksalveriet. För ett inflammerat finger ordinerade han ett omslag av fröskal, och dövhet skulle behandlas med ett rättskinn bakom örat. Det bör nämnas att han många år senare, 1884, blev doktor i medicin och antropologi och därefter praktiserade som allmänläkare i mer än 20 år.

1845 diktérade Davis under hypnos sitt främsta verk, *The Principles of Nature*, där en poetisk och storslagen kosmologi förknippas med en fanatisk socialism. Boken är en tämligen trögläst men imponerande blandning som skapade både det religiösa och delvis också det sociala programmet för många senare spiritister. Hans egentliga spiritistiska arbete är dock *The Philosophy of Spiritual Intercourse* från 1850, där han drar konsekvenserna av de grundtankar han framförde i sin första bok, och på detta sätt fullbordar han det spiritistiska system som med bara några få modifikationer skulle bli grunden för hela den moderna spiritiströrelsen.

Spiritismens vidare utveckling

Det står klart att den moderna spiritiströrelsen har många motsvarigheter och många föregångare. Det som allra mest skiljer den från de andra grenarna är dess strävan efter oomtvistliga bevis. De dödas andar, som ger sig till känna genom medierna, avkrävs därför först och främst ett bevis på sin identitet, t.ex. genom att de ger korrekta upplysningar om de dödas tidigare liv och verk. Spiritismens kritiker hävdar att de skildringar av det hinsides som ges genom de olika medierna varierar så mycket att det inte är möjligt att skapa en sammanhängande bild, något som man nog får betrakta som en överdrift. Det finns en klar huvudströmning inom det engelsk-amerikanska spiritistiska tänkandet, och de skillnader som finns uppvägs av de många likheterna. Den franska spiritismen, vars egentlige skapare får sägas vara Allan Kardec (se denne), lutar mer åt reinkarnationsläran, och något senare är här den engelsk-amerikanska spiritismen visat tecken på att närma sig den franska på denna punkt. Huvudströmningen inom den engelsk-amerikanska spiritismen kan spåras tillbaka till Swedenborg, enligt vissa forskare t.om. ända till nyplatonismen (se Astralkroppar). Andar här ibland uttryckt olika former

"Den moderna spiritismens modrar": Margaretta, Leah och Kate Fox. (*Psychic News*)

av avancerade politiska synpunkter, och under 1800-talet förband man ofta spiritismen med socialism, vilket medförde att det bildades åtskilliga korthvade socialistisk spiritistiska sammanslutningar.

Man har valt att indela de genom medier frambringade andarna i två kategorier, de fysiska och de psykiska. De fysiska fenomenen, eller åtminstone några av dem, liknar i hög grad de händelser som betecknas som poltergeistfall (se Poltergeistfenomen), och det var i själva verket en poltergeistupplevelse som gav stöd åt den moderna spiritismen.

Fram emot slutet av 1847 flyttade en metodistisk lantbrukare, J.D. Fox, med hustru och döttrar, Leah, Margaretta och Catherine eller Kate, in i ett litet trähus i Hydesville i staten New York. Under de följande månaderna hemsöktes familjens nya hem, särskilt om natten, av oförklarliga ljud, för det mesta knackningar och ovasen, vilket ofta höll hela familjen vaken. I slutet av mars 1848 var störningarna särskilt irriterande, och familjen trodde att huset var ett spökhus. En natt då lilla Kate låg och lyssnade till knackningarna utbrast hon plötsligt (enligt modern): "Gör som jag", varpå hon började klappa i händerna. Knackningarna efterliknade rytmen i handklappningarna. Mrs Fox fick då idén att ställa frågor till knack-anden med hjälp av en primitiv kod. Den svarade att den var anden efter husets tidigare ägare och att denne hade mördats av inbrottstjuvar och begravts i källaren. Anden upprepade dessa avslöjanden senare på dagen i närvaro av flera av familjens grannar, och ett par månader efteråt berättade mr Fox att han faktiskt hade grävt upp några kvarlevor av en människa i källaren.

Ljuden fortsatte flera månader. En dag reste Margaretta till en gift syster i staden Rochester, och Kate för till vänner i Auburn, inte

långt från Rochester. Knackningar började höras på båda dessa platser, och en mängd människor kom för att lyssna till dem. Knackningarna lämnade meddelanden som påstod sig komma från döda vänner till de närvarande personerna. Dessutom "sminkade" de, och personer som kom för att närvara vid fenomenen riskerade att liknande företeelser började uppträda i deras egna hem. Systrarna Fox och andra medier började ge offentliga seanser, och händelserna tilldrog sig en hel del uppmärksamhet i tidningarna. På mindre än tre år hade spiritismen brett ut sig över större delen av USA och exporterats till Europa genom föreställningar med kringresande medier.

Denna "nya" spiritism var absolut inte ensam i sitt slag, och bl.a. de tyska pneumatologerna hade utvecklat en teori som starkt påminde om den. Därför har många förvånat sig över att det blev amerikanernas och inte tyskarnas idéer som uppnådde den största popularitet. Förklaringen ligger sannolikt i att medan pneumatologin trots sin anknytning till kristendomen var ett filosofiskt system, hade den amerikanska spiritismen också sina pseudovetenskapliga anspråk en markerat religiös prägel. Dessutom upptäckte amerikanerna olika medietfenomen som tyskarna inte kände till, t.ex. bordsdansen, där bordet skakar, lyfts upp och ibland knackar meddelanden i golvet och som hör till spiritisternas mest omtyckta föreställningar.

Kontakt med andarna

Förutom bordsdansen dök det i mitten av 1850-talet upp åtskilliga andra former av prestationer genom medier. Dessa syftade alla till att bevisa att himlens andar existerade. Föremål som ingen rörde vid förflyttade sig själva, musikinstrument spelade av sig själva hela melodier, medierna började att lämna muntliga eller skriftliga meddelanden om saker som de inte kunde känna till — allt sammans tecken på att icke synliga existenser var närvarande.

Bland de vanligaste fysiska fenomenen var telekinesfrallen, den paranormala rörelsen av föremål och möbler i närheten av mediet. Det brukar påstås att fysiska medier är personer vilkas kroppar innehåller riktiga mängder av en tämligen eterisk substans som kallas *ektoplasma*. Under vissa speciella omständigheter formodas ektoplasman kunna utsöndras genom en eller flera av kroppens öppningar. Den kan på så sätt skapa telekinetiska effekter och av andar modellerats i form av händer, lemmar eller kroppar, vilket är förfarandet vid ande- och materialisationsseanser. Vid många röstseanser talar anden med ektoplasmatiskt formade röstorgan inne i en tratt, för ändamålet anskaffad av mediet eller de andra närvarande. Dessa rutiner både koncentrerar ektoplasman och förstärker rösterna.

Tanken att ektoplasman koncentreras ytterligare i mörka rum är

vida utbredd, och i seanser med materialisation av en hel kropp ar det mycket vanligt att mediet sitter omgivet av draperier i ett sk kabinett. Det faktum att rost- och materialisationsmedier helst arbetar i morker eller mycket svagt ljus har ofta fatt spiritismens kritiker att avfarda alla sadana fenomen som bedrageri. Sansade spiritister har tvingats erkanna att det har forekommit litet val manga fall av skamlos bluff och att tom de basta och mest beromda medier ibland har ertappats med att forsoka sig pa sadant, och man har insett nodvandigheten av att ga forsiktigare fram for att skydda sig mot bedrageri. Atskilliga forskare har dock ansett att spiritismens problem inte loses av att man visar att mediernas prestationer kan imiteras av taskspelare. Dessa seriosa forskare har darfor avstatt fran att undersoka de fysiska konsterna och i stallet agnat sig at arbetet med de psykiska mediefenomenen.

Transmedier och clairvoyanta medier

Redan i borjan av 1850-talet hade olika former av psykiskt-mediala seanser slagit igenom inom spiritismen. Denna utveckling stimulerade den ursprungliga spiritistrorelsens omhuldade fenomen, som under de foregaende aren redan hade ingatt som en betydande del av den mesmeristiska tankegangen (se Naturlakare). Mesmeristerna pastod att vissa personer i "mesmeristisk trans" kunde forete clairvoyanta och andra paranormala krafter. Sadana personer pastods tex kunna lasa innehallet i forseglade brev, ge korrekta beskrivningar av platser langt borta och ibland overtyga sig sjalva om att de var narvarande pa sadana fjarran platser. Manga mesmerister forklarade fenomenen med antagandet att sjalen i mesmeristisk trans delvis frigjordes fran kroppen. Utanfor detta jordiska fangelse kunde den na hogre stadier, som normalt inte lag inom dess rackvidd.

Om sjalen verkligen kan frigora sig fran kroppen, uppstar tva naturliga fragor i samband med spiritismen:

1. Kan sadana delvis befriade sjalar mota eller tom kommunicera med andra annu friare sjalar, namligen de som doden for alltid har skilt från kroppen?

2. Medan en persons sjal ar befriad fran kroppen, ar det da mojligt for en annan persons sjal, sarskilt en avlidens, att overta den kvarlamnade kroppen och genom den kontakta dem som fortfarande ar på jorden?

Pa 1850-talet var dessa fragor inte langre nagot som uteslutande horde till mesmeristerna, ty den tidiga spiritistrorelsen overtog snart hela detta teoretiska resonemang kring fenomenen.

Den allra vanligaste formen av medier i nutidens spiritism ar de clairvoyanta, som pastar sig vara i stand att uppna kontakt med doda

personer. Den clairvoyante är, i motsats till de ursprungliga mesmeristiska clairvoyanta, inte i trans eller åtminstone bara delvis. Han påstår sig kunna se (clairvoyance) och höra (clairaudience) avlidna vänner och släktingar till de närvarande. Han beskriver dem och vidarebefordrar meddelanden från dem, och i gynnsamma fall är dessa helt korrekta och mycket precisa.

De mest imponerande av de psykiska medieprestationerna är de där mediets kropp eller delar av den uppges vara kontrollerade av en avliden, som utnyttjar den för att lämna meddelanden. När en del av kroppen är kontrollerad, har vi fenomen som automatisk skrift (se Automatskrift) och automatiskt tal (se Kontrollandar), och en kropp som är totalt kontrollerad sägs vara besatt av en ande (se Besatthet). Automatisk skrift har varit det medel varmed andarna inte bara meddelar sig och ger korrekta upplysningar om sitt jordiska liv utan också överför långa och detaljerade beskrivningar av nästa värld och dess invånare. Den mest berömda av sådan skrift är sannolikt spiritismens bibel, *Spirit Teachings*, skriven 1883 av engelsmannen W. Stainton Moses. En annan grupp av "automatiskt" tillkomna skrifter som är värd att nämna är de historiska romaner som synbarligen skrivits under inflytande av en avliden med speciella kunskaper om de skildrade händelserna.

Psykiska medier med personligheter som är benägna att helt och hållet ersättas av den kontrollerande anden kallas ofta transmedier. Uttrycket syftar på att sådana medier vanligen fäller i trans, just innan anden överför kroppen, och att de efteråt inte kan minnas något alls av det som hände under kontrollen. (Se Medier.)

Organiserad spiritism

Trots att skakta medier tycks bli alltmer sällsynta, verkar intresset för spiritismen i våra dagar tilltaga, liksom när det gäller många andra oortodoxa åskådningar. Emellertid visar statistiken att antalet medlemmar i spiritistiska organisationer går ned, och en mängd nystartade organisationer och spiritistsamfund har gamska liten framgång. Det beror antagligen på att spiritismen är beroende av vissa medier och därför snarare tar formen av en rörelse än av en organisation — en rörelse som bygger på en ledare med en medryckande personlig utstrålning. Runt om i världen finns det en hel del lokala spiritistsamfund som inte kan föras in under någon större organisation och som har sin starkaste bas i ett framstående medium eller en annan ledare. Världens största spiritistorganisation antas vara Spiritualist Association of Great Britain med mer än 7 000 medlemmar.

En ande vid namn Silver Bells materialiserar sig vid en seans i USA. Mediet ses i det s k kabinettet. Fotografisk serie, vars äkthet naturligt nog har betvivlats.

För och emot

Spiritismens kritiker riktar uppmärksamheten på dess orimliga sidor och på fall av bevisad bluff. Detta leder dock ingenstans, ty de frågor som uppstår kring de bevisade fallen står kvar lika obesvarade som någonsin. Det finns ett område mellan de bästa och de sämsta fallen, och det är tyllt med en blandning av slående framgångar och uppenbara orimligheter. Spiritisterna är villiga att acceptera de lyckade fallen men bortförklarar orimligheterna, medan kritikerna gör det motsatta. Ett typiskt exempel, där själva fenomenet inte tycks kunna bortförklaras, ges av J. Arthur Findlay (1883–1964), som lämnar följande beskrivning av sin första seans med mediet John Sloan:

"... plötsligt talade en stark röst till mig från en plats alldeles framför mitt ansikte. 'Ja, vem är du?' frågade jag och fick svaret:

'Din far, Robert Downie Findlay.' Och rösten fortsatte: 'Jag ångrar att jag inte gjorde dig till min kompanjon i företaget. Jag ville gärna, men Kidston satte sig emot det. Om du hade varit med skulle det ha underlättat mitt liv mycket, eftersom arbetet var en tung börda för mig. David Kidston står bredvid mig och vill också gärna tala med dig om det här.'

Nu hördes en annan röst, som påstod sig tillhöra David Kidston:

'Jag är David Kidston. Det var fel av mig att vägra dig inträde i företaget. Jag ångrar att jag gjorde det. Jag är glad att jag inte längre har denna börda på mitt samvete.'

Allt detta var sant, men bara min far, jag själv och Kidston kände till det."

Findlay var så överväldigad av detta meddelande att han de följande fem åren hade ytterligare 29 seanser med Sloan. Han blev övertygad om att Sloan inte åstadkom rösterna, som ibland gav sig till känna två eller tre åt gången. Det bör i detta sammanhang nämnas att personer som själva deltar i seanserna i långt högre grad blir övertygade om spiritismens grundsatser, och detta är kanske en av förklaringarna till att också skeptiska forskare ibland har låtit sig "tyckas med". Då man under seanserna ofta måste vänta länge innan fenomenen inträdde är det väl också troligt att deltagarnas uppmärksamhet då och då försvagades, vilket ledde till att fakttagelser av annars trovärdiga medier blev mindre pålitliga. Ändå har det förekommit ganska många prestationer som måste betecknas som obestridligt äkta. I nästan alla dessa fall kan dock minst en av följande tre förklaringar hävdas:

1. Det har ofta visats att mediet med sina ord närmast drar (medvetet eller omedvetet) svaren ur munnen på de omkringsittande, på ett så sinnrikt eller skickligt mjukat sätt att ingen i sin förundran eller förväntan lagget märke till det. Detta har visat sig vara förklaringen till många s k oförklarliga prestationer.

2. Mediets undermedvetna gömmer många upplysningar, som han/hon normalt inte minns något om. Det finns exempel på att mediet, som ju ofta håller många seanser med samma forskare som vittnen, ibland har kunnat uppfatta en anmärkning från en av åhörarna, som han långt senare när alla har glömt den kan upprepa i trans. Om anmärkningen rörde ett ämne som tidigare hade ansetts otillgängligt för mediet kommer dess kunskap om det onekligen att slå ned som en bomb. Till följd av sakens natur finns det bara några få sådana exempel, men de som finns pekar på att det är förklaringen på ett stort antal gåtor.

3. Fenomenen är av parapsykologisk natur, i det nämnda fallet telepati. I fallen av telekinetisk rörelse kan förklaras som psykokinesi, och fenomenen då mediet beskriver avlägsna platser måste vara clairvoyance. Tillsammans med dessa begrepp kan kanske också andra faktorer spela in, tex en form av självsuggestion. Om tex en undersökare på telepatisk väg överför detaljer om sin avlidne far och mediet omnämner dem korrekt, måste detta skapa ett både förklarligt och förståeligt affekttillstånd hos undersökaren. Att han sedan anser sig ha hört igen faderns röst, uppträdande och mentalitet kan bero på ren självsuggestion, vilket inte är osannolikt när man betänker att det psykiska tillståndet är påverkat.

Man får dessutom inte glömma att de verkligt förbluffande fallen är blandade med andra som har varit mindre sammanhängande och ibland rentav rentav felaktiga. Kontrollandarna beklagar sig ofta över de enorma svårigheter som är förknippade med att uppnå kontakt med det jordiska planet, och det måste erkännas att budskap från den andra sidan inte kan väntas vara klara som telegram. Men även om man visar en viss tolerans härvidlag är det avslöjande vilken brist på kunskap "andarna" ofta visar om saker som de i levande tillstånd var experter på, och det har flera gånger förekommit andar som har glömt sina viktigaste intressen.

Professor Flournoy från Genève medger att den spiritistiska läran kan vara sann men konstaterar samtidigt att han inte har varit med om ett enda fall som uppfyller alla krav på vetenskaplig metodik. Inte heller dyr beromde fysikprofessorn Oliver Lodge ansåg spiritismen bevisad, men den var enligt hans uppfattning den enda teori som täcker alla iakttagna fakta. I våra dagar anser sig parapsykologerna ha funnit en lika passande teori, och eftersom de spiritistiska hypoteserna stämmer dåligt överens med de flesta människors världsbild, har parapsykologin vunnit betydligt i popularitet på bekostnad av spiritismen. Därmed kan man dock inte förkasta den spiritistiska läran, utan vi får helt enkelt säga att vi vet för litet om spiritismen.

Apportfenomen

Ordet apportation är avlett av det franska *apporter*, hämta, och betecknar ett medietfenomen där saker och föremål kommer in i seansrummet, synbarligen utan att det spelar någon roll att rummet är omsorgsfullt låst. Medierna har undersökts grundligt innan de går in i rummet, och trots att både dörrar och fönster har förseglats har medierna trollat fram många märkliga ting, från antikviteter till blombuketter. Det är anmärkningsvärt att det uppges att alla dessa saker känns varma när de kommer fram.

Spiritisterna förklarar företeelsen med att andarna dematerialiserar föremålen utanför rummet och sätter ihop dem igen innanför dörren. En ande vid namn White Hawk sade genom sitt medium om sin apporterade sten: "Jag kan bara förklara det genom att säga att jag ökar atomvibrationerna tills stenarna är upplösta. Sedan tar jag in dem hit och bromsar vibrationshastigheten tills stenarna är fasta igen."

Om apportfenomen existerar är de ett av de fenomen som vetenskapen ännu inte kan förklara bättre än spiritisterna. Det finns bara tre sätt för föremålen att komma in i rummet, och alla tre verkar tämligen osannolika. 1. väggen måste kunna upplösas och bli hel igen när föremålen har förts in, 2. föremålen själva måste kunna upplösas och senare bli hela, 3. hela vår världsbild är bristfällig, och det måste finnas andra dimensioner som gör det möjligt att föra in föremålen i rummet utan att de går igenom väggen. Det bör nämnas att med den ytterst effektiva kontrollen förefaller möjligheten för aldrig så skicklig bluff lika osannolik som de övriga möjligheterna. De flesta väljer också att ställa sig tvivlande till fenomenet, medan andra försöker med förklaringar om hallucinationer, massuggestion eller liknande. Saker som svävar in och ut i förseglade rum har också varit en speciell attraktion vid vissa poltergeistfenomen, som förklaras som psykokinesi, viljans inflytande på föremål.

Automatism

Automatisk skrift

Automatismen, tex automatisk skrift eller automatisk konst, är en speciell typ av beteende i vilket utövaren bara är svagt medveten om sina handlingar. Vid tex automatisk skrift uppfattar den skrivande inte medvetet vad han skriver. Detta kallas dissociation (en form av personlighetsklyvning), vilket populärt uttryckt innebär att det försiggår en temporär avskiljning av den del av personligheten som skriver och personens normala tillstånd. Sådana fenomen hör egentligen

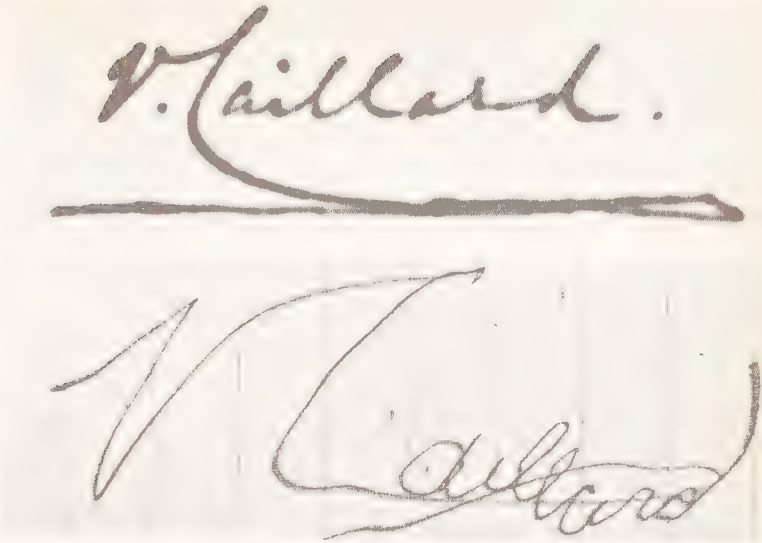

Den brittiske industrimannen sir Vincent Caillards egen namnteckning (ovan) och därunder namnteckningen skriven av hans ande vid en seans, enligt uppgift. (*Psychic News*)

till djuppsykologins område, speciellt psykiatrins, men vissa fall bör föras till parapsykologin. Det är dessa som vi skall ägna oss åt här.

Vid frågan om ursprunget till sådana undermedvetna intelligensyttringar inställer sig emellertid ett stort hinder, nämligen att vi inte så noga känner det undermedvetnas räckvidd och rent intellektuella möjligheter. Det undermedvetna uppfångar otaliga intryck, men det sänder bara ett litet fåtal vidare till medvetandet. För att vissa av de intryck som inte omedelbart sänds vidare skall föras upp till ytan, eventuellt bara för ett kort ögonblick, räcker det med en dröm eller en psykisk kris. Men ibland är det nödvändigt att ta till starkare metoder, t.ex. hypnos eller trans, och dessa medel används också av de flesta av vår tids kända automatism-medier.

Den skrivande kan ofta inte i sitt normala sinnestillstånd känna igen vad han har åstadkommit och vägrar att erkänna att han själv är författaren. Detta förhållande förstärks ibland ytterligare av att det skrivna uttrycker en helt fristående personlighet och t.o.m. ofta skrivs under med namnet på en person, i regel en avliden, som påstår sig vara den verklige upphovsmannen. Detta faktum är naturligtvis en läckerbit för spiritisterna, som tror på ett liv efter döden, och den seriösa forskningen kring fenomenet går mycket riktigt tillbaka på de spiritistiska rörelserna i USA under andra hälften av 1800-talet. (Se även Korskorrespondenser.)

Psykografer

De första och mest primitiva sätten som man kommunicerade med andarna på krävde att de döda meddelade sig i kod. I början skedde detta med knackningar i väggar och tak, men senare kunde det inträffa vid seanser att ett helt bord rörde sig under deltagarnas händer och knackade meddelanden i golvet. Detta medförde att *planchetten* konstruerades, ett litet trebent bord med två ben som stod på trissor och det tredje utgjordes av en blyertspenna. När bordet ställdes på ett papper och mediet lade händerna på bordet kunde det börja vibrera och göra streck på papperet. För vanliga människor kom det sällan något begripligt fram, men skickliga medier kunde frambringa bokstäver, ord, ja hela meningar på detta sätt. Senare kom också *ouija-bordet* (så benämnt efter det franska och det tyska ordet för ja), som fungerade på samma sätt som ett lyckohjul, där pilen kunde landa på vilken bokstav som helst. När hjulet vreds gång på gång kunde anden styra pilen och därigenom långsamt stava fram sina meddelanden.

Ouija-bordet kom senare i vanrykte, och det mesta motståndet mot bruket av det beror förmodligen på en djupt rotad fruktan för att det försatte utövare i tärlig kontakt med antingen de döda eller onda krafterna. Trots att det ofta kom fram absolut obegripliga bokstavskombinationer har anordningarna utan minsta tvivel i enstaka fall producerat skrämmande, övertygande, förfärande och obscena resultat, var de nu har kommit ifrån. Under åren mellan 1900 och 1930 var denna och andra former av automatisk skrift en inte direkt ovanlig metod inom psykiatrin för att utforska källorna till mentala störningar i det undermedvetna.

Vissa människor behöver inte vara i besittning av en psykograf för att kunna prestera automatisk skrift. I sitt verk "Om intelligensen" talar den franske filosofen, historikern och kritikern Hippolyte Taine om en kvinna, som medan hon talade eller stong skrev sammanhängande meningar utan att alls se på papperet. Hon kunde skriva hela sidor utan att ha klart för sig vad hon skrev, och när hon såg det kunde hon bli både förvånad och förskräckt. Enligt Taine var detta ett bevis på jagets fördubbling, ett tydligt exempel på en uppspaltning i två personligheter inom samma människa.

Många författare har under tidernas lopp förklarat att deras bästa verk drivits fram av en mer eller mindre utpräglad psykisk automatism. Rudyard Kipling berättar att han hade inre röster, demoner, till rådgivare då han skrev "Första djungelboken", "Den andra djungelboken, "Kim" och *Puck of Pooh's Hill*, och han slutar: "Och lägg märke till detta: försök inte tänka medvetet när demonen är i verksamhet. Följ med, vänta och lyssna." Robert Louis Stevenson upplevde alla sina äventyr i drömmar innan han skrev ned dem, och sir

En vacker, nästan "klassisk" bild av planchetten i användning. Den fantastiska blyertspennan följer medietts omedvetna rörelser och skriver eller tecknar ett budskap på papperet. (Harry Price Library)

Walter Scott befann sig i en period med valdsamma krampanfall och djup depression då han dikterade hela romanen "Bruden från Lammermoor". Senare mindes han inte en enda händelse eller figur och heller ingen av de många humoristiska scener som boken innehåller.

I en helt annan kategori måste man placera de författare som utvecklat en teknik där de sätter sig ned med en blyertspenna i handen och sedan hoppas att den skall börja skriva något automatiskt. Denna form gav fullständigt fritt spelrum åt människor, som påstod sig stå i förbindelse med avlidna personer, och den hjälpte dem att skriva hela böcker i religiösa och filosofiska ämnen. Redan före sekelskiftet hade många stora volymer av påstått himmelskt ursprung sett dagens ljus som produkter av dessa "automatskrifter". Ett av dessa verk vann internationell berömmelse, mest därför att datidens psykologer visade ett stort intresse för det. Det var *Des Indes à la Planète*

Mars, skrivet av professor Flournoy från Geneve och byggt på en rad meddelanden, automatiskt nedtecknade av mediet Hélène Smith på ett språk som presenterades som marsspråk (se Medier).

Automatisk konst

Ibland kan man i drömmen minnas var man gömt olika saker och man kan också hitta lösningen på ett problem. Som exempel kan nämnas sir William Hamilton, som i en dröm fick svaret på frågan: "Vad är kvadratroten av −1?" Sådana upplevelser visar att något inom oss tänker, räknar och resonerar utan att vi vet om det. En hel idévärld rör sig inom oss, och det är en plötslig och spontan insikt i detta dolda psykiska liv som vi kallar inspiration, inte bara till diktning utan också till att måla och teckna.

Bland de många fall av automatisk konst som en parapsykolog ställs inför finns det givetvis några få som är mera trovärdiga än andra. Ett är den helt vanliga hemmafrun i Michigan som aldrig hade utövat någon konstnärlig verksamhet men som plötsligt fick en ingivelse att skaffa sig teckningsmaterial. Utan någon form av undervisning började hon i ena änden av pappersarket och tecknade från vänster till höger ett motiv som tyllde hela papperet. Hon tyckte själv, som så många andra automatiskt inspirerade konstnärer, att hennes hand fördes av en död målare, och hon var under arbetets gång inte själv medveten om vad teckningen skulle komma att föreställa. Hennes teckningar betraktades oftast som medelgoda med avseende på proportioner, smak och konstnärlig kvalitet. Senare drevs hon av en lika plötslig impuls att försöka sig på oljemålning, och också här uppnådde hon liknande resultat. Hon förklarade sin förmåga med att de dödas andar hade hjälpt henne, men hon kunde naturligtvis inte bevisa det.

En liknande besynnerlig händelse inträffade med en amerikansk kvinna, som en gång då hon hade långtråkigt satte en blyertspenna till ett papper och lät den röra sig hur som helst utan att hejda eller lyfta den, tills papperet var helt täckt av krusidurer och streck kors och tvärs. Så stannade pennan plötsligt. Trots att hon inte medvetet hade tänkt något särskilt i tankarna framträdde till hennes stora överraskning ett ansikte tydligt i virrvarret av blyertsstreck. Det var ett huvud från ett annat århundrade och en annan kultur, ett huvud som ingen kände igen. Om det skulle vara ett budskap förstod hon det inte, men alla som tittade på teckningen kunde se ansiktet.

Då och då uppstår det fall där man tar automatismer alltför allvarligt, och detta kan få de mest bisarra komplikationer. I Brasilien påstod en man som med stor framgång hade gett ut en bok att den hade dikterats för honom automatiskt av en död författare. Detta

Automatteckning, utförd i trans av Helen Weir, enligt uppgift med en egyptisk "kontroll" som upphovsman. (Efter *The Occult and the Supernatural.*)

ledde till att den dode författarens familj stämde mannen, ty om den döde hade skrivit boken, som den levande författaren påstod, tyckte de sig kunna resa krav på författarrättigheterna! (I England finns det för övrigt en lag om denna situation: upphovsrätten tillhör mediet.)

Också musikvärlden har sin motsvarighet till automatismerna, och har ger inflytandena på det undermedvetna ett intryck av att en död musiker står bakom produkterna, vare sig det gäller själva komponerandet av musikstyckena eller färdigheten att spela ett instrument. Bara några få exempel av detta slag har offentliggjorts, och av dem är fallet Rosemary Brown utan jämförelse det mest kända. Mrs Brown, som bor i Balham i London, väckte 1970 stor uppmärksamhet genom att avslöja att hon hade egendomliga förbindelser med berömda och sedan länge döda musiker. Bland dem fanns Liszt, Beethoven, Brahms, Debussy, Chopin, Schubert och senare också Stravinskij (död 1971), och alla dikterade de verk för henne från den andra sidan. Beethoven lärde mrs Brown två nya symfonier och ett körverk, och Schuberts "ofullbordade" symfoni fullbordades genom henne. En del av denna musik gavs ut på skiva, och trots att experterna är oense om musikens kvalitet tycks det rent allmänt inte råda tvivel om att "medan alla verken absolut är skrivna i samma stil som mästarnas i fråga, är de dock inte av den kvalitet som man hade kunnat vänta av dem".

Rosemary Brown vid sitt piano, där hon enligt uppgift genom själslig kontakt med döda kompositörers andar skrev ned både kända och dittills okända verk av vederbörande. (London Express Pictures)

Patience Worth

Ett av de märkligaste och minst förklarliga fallen inom automatismens värld är ”den skapande anden”, Patience Worth. Det är historien om en helt vanlig amerikansk hemmatru, mrs Pearl Curran från St. Louis, Illinois, som plötsligt en dag började skriva och senare tala automatiskt under namnet Patience Worth. Mrs Curran var inte nervös, hade inte varit tungsint som barn eller något annat som brukar kännetecknа människor med tendenser till personlighetsklyvning. Hon föddes 1883, gick ut skolan som 14 åring och visade inga som helst litterära anlag, innan Patience Worth uppenbarade sig för henne och inledde sitt skrivande.

I början kommunicerade Patience Worth med hjälp av ett ouijabord, men trots att hon var oerhört pratsam ville hon inte berätta mycket om sig själv. Efter hand kunde man dock foga ihop det hon sagt till att hon hade levt i England, möjligen i en stad i Dorset, någon gång på 1600 talet (då man frågade om årtalet gled pilen över siffrorna 1649 men pekade sedan på 1694). Som ung flicka hade hon kommit till Amerika men dödades kort därpå i indianstriderna, och hon hade nästan inga minnen av sitt liv i det nya landet. Hon inledde sitt skrivande genom mrs Curran med orden ”För många manar se-

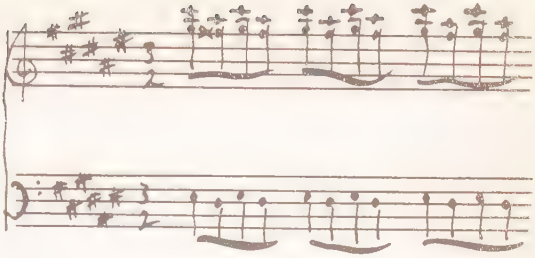

De första takterna av Liszts komposition Grübelei, nedtecknade medialt av Rosemary Brown. (Efter Andreas och Kilian.)

dan levde jag. Jag kommer tillbaka — Patience Worth är mitt namn." Hon fortsatte under de följande 14 åren, och allt som allt renskrevs mer än två miljoner ord. Hon skrev med en otrolig allsidighet: stora mängder lyrik, tablåer, aforismer, och hennes poesi och prosa gjorde ofta hänsyftningar på livet vid Englands sydkust så som det kan ha gestaltat sig under det sekel då Patience påstod sig ha levt, liksom hennes beskrivningar av kladedrakter också var från den tiden. Därutöver skrev hon ett par stora romaner: *Hope Trueblood*, som avslöjar ingående kunskaper om livet i en engelsk stad i början av 1700-talet, och *The Sorry Tale*, Patiences stolthet på 640 sidor, där handlingen utspelar sig i Palestina på Jesu tid. I båda dessa böcker förekommer långa avsnitt som är skrivna på 1600-talsengelska, men detta övertraffas av hennes diktverk på 240 sidor, *Telka*, som till 90 procent består av fornengelska ord. I stort sett spänner hennes språk ända från fornengelska till 1900-talsamerikanska, och många av hennes lokala engelska dialektord har fängslat språkforskarna ända in i våra dagar.

Själva böckerna är anmärkningsvärda i sig själva, men också sättet de kom till på är mycket säreget. Curran var inte i trans, och ändå flöt orden från hennes mun med en sådan hastighet att tom tränade stenografer hade svårt att följa med (*Telka* blev till på 35 timmar). I de fall då hon dikterade flera dikter på samma dag hoppade hon fått från den ena stilarten till den andra och fortsatte obesvärat efter avbrott som telefonpåringningar eller vanliga samtal. Även om hon inte hade dikterat på en roman i flera veckor kunde hon minnas exakt hur långt hon hade kommit. En av de allra märkligaste sidorna av Patience Worths kunnande var hennes förmåga att improvisera verkligt vackra och fantasifulla dikter efter att ha fått sig förelagt ett ämne som de skulle handla om. När t ex ordet "natt" nämndes kom följande dikt, översatt till svenska:

O, natten är en jägare med
en silvertrumpet mot läpparna,
en månskära till båge.
Den sammankallar stjärnorna.
O, se, när den första strofen
dör bort, lyser den första
stjärnan hastigt fram i öster
och ilar mot hindret i väster.
Och skaran följer den.

Enligt samtida kritiker var detta "poesi av en alldeles säregen kvalitet" och "bättre än den ordinära". Hon representerades också i en tidskrift för årets bästa lyrik (1917), och hon fick Pulitzer-priset för en av sina romaner. 1927 gav dr Walter Franklin Prince ut en bok som han kallade *The Case of Patience Worth*, och den är, förutom en rad samtida tidningsartiklar, den enda egentliga källan om fallet. Efter 1927 hörde man inte längre tala om Patience Worth, och 1937 dog mrs Curran.

Det finns ingen anledning att tro att mrs Curran medvetet disponerade över de kunskaper som hennes författarskap vittnade om. A andra sidan är det omöjligt att veta vad hennes undermedvetna absorberat och bevarat från böcker, tidskrifter, tidningar osv. De flesta kompetenta forskare (med undantag för Prince själv) anser också att det måste röra sig om personlighetskisyvning. Även om mrs Curran skrev på 1600-talsengelska med otrolig skicklighet är det möjligt att hon tex på biblioteket hade sett ord och meningar från den tiden. Dessutom måste man minnas att skrifterna stenograferades ned och att mrs Curran därför inte har någon skuld till eventuella föraldrade stavningar och liknande.

Detta måste för närvarande betraktas som den sannolikaste förklaringen, men det kan inte råda något tvivel om att människan ofta gånger har letts på villospår i sina försök att förklara automatismerna. Även i våra dagar med vårt avancerade vetande om psykets yttersta gränser är det bäst att inte utesluta möjligheten att det finns mycket mera rörande psyket och dess påverkande faktorer i universum än som finns att läsa i läroböcker i psykologi. Vare sig några av påståendena om upphöjda inspirationskällor är sanna eller ej, måste det fortsatta sökandet efter den slutliga förklaringen till de kreativa geniernas förmåga agnas åt studier av dessa automatikfall med all deras mystik. Parapsykologer världen över är i full gång med sådana studier och undersöker även automatismernas roll och betydelse i människans beteende. (Se också Radiestesi och Kontrollandar.)

Elongation

Elongation är benämningen på en förmåga att utvidga och dra samman kroppen efter behag. Denna förmåga tillskrivs vissa medier, och särskilt skall nämnas D.D. Home (se Medier). Under en trans 1870 observerades att hans kropp växte mellan 22 och 30 cm. Ett ögonvittne förde vid Home och berättade: "Jag kunde märka hur hans muskler sträckte ut sig och åter drog sig samman. Det var underligt att se honom förlänga sig gradvis." Det bör nämnas att den amerikanske cirkusartisten Clarence E. Willard (1882—1962) genom ihållande träning av muskulaturen kring ryggkotorna lyckades variera sin längd med upp till 15 cm, nämligen från 178 till 193 cm, men berättelserna om Home kan gott vara en smula överdrivna.

Kontrollandar

Kontroll är det ord som används i spiritism och "psykisk forskning" om en synbarligen främmande personlighet som talar genom munnen på ett medium eller skriver med dess hand (automatisk skrift.) Förloppet vid en seans med kontrollande kan i korthet skisseras som följer. När seansdeltagarna är placerade där de skall sitta väntar alla på att mediet skall falla i trans, vilket ibland kan ta mycket lång tid. Så småningom inträder transen och mediets normala personlighet trängs ut av en annan personlighet, vars karaktärsdrag och hållning kan vara starkt avvikande. En sådan kontroll kan tala genom mediets talorgan eller skriva med dess hand utan att mediet efteråt kommer ihåg något alls av det. Med hjälp av dessa medel påstår sig kontrollen alltid vara ett intelligent väsen som existerar oberoende av mediet och som känner till många hemligheter, i både de levandes och de dödas värld.

Kontrollen behöver inte själv vara anden efter en avliden person men påstår sig ofta vara det. Kontroller som uppger sig vara små barn eller nordamerikanska indianer är de vanligaste. En ledande engelsk spiritist, Maurice Barbanell, säger om det sistnämnda: "Under de nordamerikanska indianernas storhetstid var de herrar över psykiska lagar och besatt ett grundligt vetande om övernaturliga krafter och hur de fungerade. Detta kvalificerar dem till att efter sin död uppträda som vägledare och antorare för sina medier." För att bevisa sin existens försöker kontrollen ibland att avslöja uppgifter om privata eller hemliga förhållanden. Men dess viktigaste uppgift är dock att förmedla kontakten med andevärlden, dvs vidarebefordra budskap från seansdeltagarnas döda vänner och släktingar. En sådan kommunikator, vars budskap förs till de levande, kallas en IPA (In-

corporeal Personal Agent), och det är i regel seansdeltagarna själva som genom kontrollen har försökt kontakta en viss IPA. Då och då låter kontrollen i stället IPA anden själv komma till tals genom mediet, vars rörelser, mimik och tal kan påminna så slående om den dödas personens att de närvarande får känslan av att verkligen ha med den döde att göra.

Man kan alltså inte klandra spiritisterna för att de utvecklat sin överlevnadslära, men vanligtvis förklaras fenomenet som en annan av mediets personligheter, avskild från resten av det normala medvetandet eller, med andra ord, en form av personlighetsklyvning. Vissa personer kan hypnotiseras till att imitera andra människor, vilket upptäcktes redan av en av Mesmers lärjungar, Puységur, och som senare av Charles Richet fick benämningen *objectivation des types* (typskapelse). Under hypnos kan man skapa flera fiktiva personligheter, och den hypnotiserade lever sig in i de olika rollerna med en beundransvärd mimik. Dessutom får han ofta hallucinationer så att omgivningarna anpassas efter varje ny roll, vilket är fullständigt analogt med mediernas påstående om att de själva kan se de döda.

Xenoglossi

Man hör emellanåt talas om att "andarna" samtalar på språk som är totalt okända för mediet, och en sådan föreställning skulle vara verkligt imponerande och intressant om den kunde underbyggas med tillräckligt goda bevis. Tysken R. Tischner nämner ett fall med ankan efter arkeologen Luttwangler. Tischner uttalade vid en bordseans en önskan att hennes döde man skulle meddela sig på nygrekiska, ett språk som hon var ensam om att förstå i sällskapet. Och minsann – budskapet lämnades på nygrekiska, som mediet inte kände till. Att tala så på ett verkligt existerande språk som mediet normalt inte känner till kallas xenoglossi. För dem som förnekar spiritisternas fara är telepati den mest närliggande förklaringen, och i alla de fall av xenoglossi som man känner till har det alltid varit minst en person närvarande vid seansen som behärskade det för mediet okända språket. Redan mesmeristerna visade att fenomenet kunde bero på tankeöverföring, och en av de mest bekanta franska magnetisörerna, Lafontaine, omtalar ett försök som bestyrker denna teori i hög grad. Till en hypnotiserad person ställde han frågor på engelska, portugisiska, spanska, italienska och tyska, och trots att mediet inte förstod något av dessa språk var hennes svar, som lämnades på franska, korrekt anpassade till frågorna. Då hon senare tillfrågades på hebreiska kunde hon inte svara, vilket hon motiverade med att den frågande inte själv förstod sin fråga. Detta var alldeles riktigt. Han hade låtit en av sina vänner skriva frågan på hebreiska men hade själv inte fått veta vad det stod.

Korskorrespondenser

Korskorrespondenser är beteckningen för en form av automatisk skrift där två eller eventuellt flera medier oberoende av varandra skriver meddelanden som bara ger mening när de kombineras. I mindre komplicerade fall händer bara att flera medier på samma gång skriver ned budskap som påminner så mycket om varandra att det är svårt att kalla det tillfälligheter. Konststycket, som har setts mer än 2000 gånger, utfördes av i synnerhet de tidigaste medierna, och speciellt skall namnas mrs Piper och mrs Willett. De skrev i början av 1900-talet otaliga av detta slags budskap, och de flesta tycktes komma från andarna efter grundarna av det engelska sällskapet för psykisk forskning, F.W.H. Myers, Edmund Gurney och Henry Sidgwick m fl.

Det mest berömda fallet var dock det s k "Hope, Star and Browning", där tre medier var inblandade: en mrs Verrall, hennes dotter och den namnkunniga mrs Piper. Undersökare och kontrollant var en mr Piddington, och personligheten som yttrade sig genom medierna var F.W.H. Myers som hade dött sex år tidigare och om vilken det bör sägas att han var mycket förtjust i anagram och ordlekar. I januari 1907 skrev mrs Verrall bl a orden "rats, star, tars" (rattor, stjärna, tjärsorter) och senare samma månad: "Aster, teras (grekiska för stjärna, tecken), en bevingad längtan, hoppet (hope) som föredrar himlen framför jorden, Abt Vogler..." Dessutom förekom en del citat från Brownings dikter, bl a *The Ring and the Book*. Också *Abt Vogler* är en dikt av Browning, men förklaringen till att den särskilt framhävdes är att ordet liknar det tyska Vogel (fågel) och att fågeln som tema återkom i många av hennes skrifter. Mrs Verralls automatskrift avslutades med en triangel inuti en cirkel, ett tecken som Piddington vid en seans med mrs Piper ett par veckor tidigare hade "avtalat" med Myers att denne skulle visa varje gång han gav sig till känna i framtiden. Ett par dagar tidigare skrev emellertid mrs Verralls dotter initialen M (för Myers), tecknade en fågel, en stjärna och en manskara och gjorde hänsyftningar på fåglar som förekom i dikter. I början av februari talade Myers genom mrs Piper och berättade om sin kommunikation genom mrs Verrall: "Jag hänvisade till Hope och Browning och nämnde också ordet Star. Håll utkik efter Hope, Star och Browning i framtiden."

Den 17 februari kom miss Verrall med det mest förbluffande inslaget genom att hon tecknade en stjärna och skrev orden: "...Och en stjärna (star) över alltsammans. Inga konster (arts) är till någon nytta. Rättor (rats) överallt i Hamelns stad — nu förstår du?" Bortsett från de ordlekar som utmärkte hela fallet syftar meningarna på dikten om Rattfängaren från Hameln, som på engelska heter *The Pied*

F.W.H. Myers, den psykiske forskaren, som sex år efter sin död anses ha gett sig tillkänna genom två medier samtidigt.

Piper of Hamelin, en titel som ganska slående för tanken till namnet Piper. Denna dikt är naturligtvis skriven av Browning.

Vid en seans med mrs Verrall skrev Myers under tydlig ansträngning bokstaverna EVELY men förmådde inte skriva ordet färdigt. Senare förklarade han emellertid genom mrs Piper att han hade försökt skriva EVELYN HOPE, som var namnet på ännu en av Brownings dikter. Den 8 april kom det sista inslaget då Myers genom mrs Piper uppgav att han genom miss Verrall hade tecknat en stjärna, en fågel och en manskära. Allt som allt utgör hela materialet en typisk korskorrespondens där meddelandena bara är intressanta när de kombineras, och det är märkligt att den litterärt bildade mrs Piper kunde citera dikter och förstå grekiska uttryck. Hela fallet blir inte mindre intressant därigenom att Myers hade varit bekant för sin stora beundran för Brownings diktning och för de idealistiska ämnen som gick igen i skrifterna. (Se även mrs Piper.)

På grundval av företeelser som denna ansåg de flesta forskare i början att korskorrespondenser måste vara de avlidnas försök att kommunicera med oss, men senare har obevisad telepati mellan medierna föreslagits som en alternativ förklaring. Med vår nuvarande kunskap om fenomenet blir dock varje form av förklaring bara gissningar.

Levitation

Levitation är beteckningen på det mystiska fenomenet att föremål eller människor lyfter sig från marken och svävar omkring i luften, fe-

nomen som i synnerhet berättas om helgon och forntida undergörare. Sådana fall av fritt svävande är inte sällsynta i gamla legender, och det mest kända är nog historien om Daedalus, som tillsammans med sin son Ikaros flydde från fängelset genom att göra vingar av fjädrar och vax och sedan flyga till friheten. Tyvärr flög Ikaros för högt, solen smälte vaxet i vingarna och han störtade. En av de största tibetanska lamorna, Milarepa (1038—1128), sägs vid flera tillfällen flyga, och i Europa var häxornas förmåga att flyga till sin sabbat obetvivlad inte bara av den breda befolkningen utan också av framstående prästmän.

Sådana mirakel är naturligtvis värda att undersökas. De allra flesta fall kan avfärdas som rena fantasier, medan emellertid några få kan vara orsakade av exomatiska upplevelser (se detta). Psykologerna tror att dessa legender har uppstått till följd av en mer eller mindre medveten önskan om att kunna flyga. Berättelserna om levitation håller dock på att undersökas vetenskapligt inom den parapsykologiska forskningen.

Fallet S:t Joset av Copertino (död 1663) är det mest tillförlitliga i den kristna litteraturen. Som så många andra med märkvärdiga krafter levde han ett ytterst asketiskt liv. Bl a intog han bara föda som han i förväg hade bestrött med ett bittert pulver, som gjorde maten så oätlig att en munk som en gång smakade den var sjuk i tre dagar. Dessutom prygglade han sig själv med en piska så att blodet rann nedför ryggen på honom. En dag då han var försänkt i bön lämnade hans kropp marken och började svava kring i luften. Från den tidpunkten växte hans levitationsförmåga ständigt. Han kunde komma upp i en höjd av nästan fem meter, och folk som försökte hålla honom tillbaka kunde han ibland lyfta med upp. Hans levitationer bevittnades av en mängd framstående personer, kungar, präster och professorer, och den protestantiske hertigen av Braunschweig blev så överväldigad av det mirakel han bevittnade att han omvände sig till den romersk-katolska läran.

S:ta Teresa av Avila (död 1582) berättar i sin självbiografi om sin levitation i olika stadier av andlig extas och att nunnorna inte kunde hålla fast henne vid golvet. Vid en séans i Bath, Massachusetts, 1852 började en mrs Cheneys högra hand att lyfta sig högre och högre tills den drog kroppen med sig, och hon svävade mitt mellan golvet och taket. Det kända mediet D.D. Home hade förmågan att levitera både föremål och sig själv. Vid ett tillfälle i London 1868 svävade han ut genom ett fönster på tredje våningen, in igen genom ett annat och därefter vägrätt ut genom det första igen med huvudet före för att till sist vända tillbaka genom samma fönster, men nu med fötterna först (se D.D. Home).

Vissa tibetanska klosterskolor har utvecklat en metod för en form

Levitation. En scen från skräckfilmen "Exorcisten" (1974) där den besatta flickan "svävar" under prästernas försök till djävulsutdrivning (PPE)

av levitation som gör att man lätt kan röra sig över stora avstånd. Den är känd som *lung-gom* eller transgång. Förr tränades ett särskilt lag av budbärare som skulle föra nyheter tvärs över landet. Lung-gom kombinerar andlig koncentration med andningsövningar och måste praktiseras i ensamhet i två--tre år. Man bevisar sin färdighet genom att sätta sig i den traditionella meditationsställningen med benen i kors, och sedan skakar man kroppen och lyfter den så att den höjer sig från underlaget.

Medier

Uttrycket medium betyder egentligen "mellanled", och det används oftast inom den spiritistiska terminologin om en person som är i stånd att förmedla kontakten med andevärlden, den värld där andarna efter avlidna personer antas befinna sig efter den fysiska kroppens död. Också inom parapsykologin har man börjat använda begreppet, men då parapsykologin officiellt förnekar tron på liv efter döden, begagnas ordet bara om en person som är i besittning av gåvor utöver det normala. Sådana konster har varit kända i alla tider och

över hela jorden, anda från schamanerna bland de sibiriska nomaderna och eskimåsamhällen till afrikanska stammars medicinmän som visar funktioner med stor likhet med våra västerländska mediers. Det är tvivelaktigt om medierna verkligen kan kontakta döda individer, men det råder i våra dagar stor enighet om att det finns vissa personer som besitter särskilda "övernaturliga" gåvor. Parapsykologerna skiljer allmänt mellan två typer av medier, de psykiska och de fysiska. Denna indelning avspeglar de båda grundtyperna av psykiska fenomen, ESP (utomsinnlig förnimmelse) och PK (viljans makt över omgivningen), se Parapsykologi.

Vissa medier arbetar i ett tillstånd som står mycket nära deras normala, vakna tillstånd. För att ta emot och vidarebefordra sina uppenbarelser måste de använda omedvetna muskelrörelser som tex automatisk skrift (se detta), eller också måste de stimuleras av fantasibilder som uppnås genom att de intensivt stirrar på ett blankt föremål som tex en vattenyta eller en kristallkula. Andra medier arbetar i trans, som de försatts i oftast med egen hjälp, men ibland också av en hypnotisör. Sådana medier ger ibland intryck av att vara "besatta" av en ande (se Besatthet), men långt oftare är de under ledning av en sk andlig kontroll. Detta antas vara ett andligt väsen som talar genom mediet och hjälper till med att söka i sin värld efter den IPA som mediet eller dess åhörare önskar kontakta under seansen. Kontrollandar påstår sig inte sällan vara döda personer. Vid ett sådant "övertagande" kan mediet börja tala med röst, ansiktsuttryck och attityder som perfekt motsvarar dem som den omtalade anden företedde i livet. Alla de väsen som kommer till tals genom mediet är dock inte IPA. Allt efter mediets religiösa övertygelse kan gudar, änglar eller andra icke mänskliga andevåsen kommunicera genom mediet och ge goda råd om de levandes affärer eller skildringar av senaste nytt från andevärlden.

Det kan finnas flera orsaker till folks intresse för att konsultera medier. Några hoppas komma i förbindelse med sina närmaste och försäkra sig om att de fortfarande existerar, andra vill höra om framtiden, och åter andra söker hjälp i affärsangelägenheter och praktiska göromål. Det kan tom hända att ett medium ombeds utföra former av exorcism, i synnerhet vid sådana tillfällen då mentalsjuka personer anses vara besatta av en ond ande.

Beromda medier och undersökningarna av dem

Historiens mest berömda medium, eller snarare råd av medier, måste utan tvekan vara Oraklet i Delfi, som en lång rad kvinnor i trans genom mer än tusen år gjorde till en ytterst inflytelserik religiös institution. Människor från alla samhällsklasser reste till Delfi i Grekland

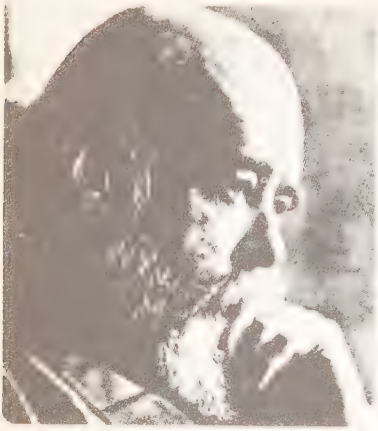

Sir Oliver Lodge (1851—1940), den engelske fysikern, som med vetenskapliga metoder undersökte spiritistiska och andra mediers förmåga. (*Psychic News*)

för att få goda råd av guden Apollon, som ansågs tala genom mediet, en kvinna som kallades Pythia. Denna kvinna försatte sig själv i trans genom en serie olika ritualer, och sedan hon tillfrågats svarade hon med förändrad röst. När hon till sist var besatt av guden talade hon vänligen i symboler och gåtor, som de närvarande prästerna sedan måste översätta. Liksom de flesta av våra dagars medier uppträdde Pythia i sitt normala tillstånd som en helt vänlig person. Oraklet i Delfi var dock inte den enda i sitt slag, och det fanns åtskilliga institutioner i gamla tider som hade liknande funktioner. Bland dessa var "buktalarna", som ansågs ha en demon i magen. Den talade genom dem och förutsade framtiden.

Den första egentliga undersökningen av sådana medier som man känner till verkställdes av Krösus, Lydiens kung, under 600-talet f Kr. Han utvalde de sju mest kända oraklen och till vart och ett av dem sände han en budbärare, som på en bestämd dag skulle ställa frågan: "Vad företar sig kungen av Lydien i dag?" Ingen av budbärarna kände till det korrekta svaret, och det tycktes därför inte finnas möjlighet till någon lacka i systemet. Kungen ville emellertid vara säker på att oraklen inte kunde säga samma sak av en slump, och därför lät han den dag de gällde koka ett lamm och en sköldpadda i en koppargryta. Fem av oraklen svarade fel på provfrågan, medan ett sjätte kom sammingen ganska nära. Bara ett enda orakel, Pythia i Delfi, gav ett helt korrekt svar.

Frågan om bevis är också huvuduppgiften för våra dagars parapsykologer och spiritismforskare, och det troligtvis mest seriösa studiet av mediet utfördes i slutet av 1800-talet kort efter upprättandet av sällskapet för psykisk forskning, Society for Psychical Research (SPR) grundades i England 1882, och bland grundarna skall framför

allt namnas F.W.H. Myers (1843–1901), Edmund Gurney (1847–88), sir William Barrett (1844–1925), sir Oliver Lodge (1831–1940), Henry Sidgwick (1838–1900) och dennes hustru Eleanor Sidgwick (1845–1936). Den amerikanska motsvarigheten, ASPR, kom 1885 med astronomen professor Simon Newcomb som den förste ordföranden och William James (1842–1910) och Richard Hodgson (1855–1905) som de ledande gestalterna. Det mest överhängande problemet för dessa tidiga sammanslutningar var frågan om liv efter döden och hur man kunde få fram bevis för (eller emot). Som framgår av följande skildring av de mest berömda medierna förekom det verkligen fenomen som tycks bekräfta denna spiritistiska tankegång, men i praktiskt taget samtliga fall har skeptikerna funderat ut andra förklaringar (läs vidare om detta i slutet av kapitlet om spiritism).

D.D. Home

Ett av de mest berömda av alla fysiska medier är skotten Daniel Dunglas Home (1833–86) vars förmåga inte bara var begränsad till det rent spiritistiska utan också omfattade fenomen som clairvoyance, elongation och levitation. Nio år gammal flyttade han med sin farmor och faster till Amerika, och kort därpå började hans omgivning plågas av poltergeistfenomen, t.ex knackningar och möbler som rörde sig utan påvisbara orsaker. Då några försök att få poltergeisten att försvinna misslyckades förvisades den nu 17-årige Home från hemmet, men han fick snabbt kontroll över sin talang, och redan 1851 var han ett känt fysiskt medium. Han hade en lysande förmåga att framkalla mystiska röster och fantomfigurer, och han var speciellt skicklig på att få de närvarande att känna sig berörda av en hand. I vissa fall kunde man t.o.m. se händer. Vid en seans 1853, då alla de närvarande hade händerna på bordet och rummet var tämligen väl upplyst, dök det upp en arm, ”glänsande och självlysande”, vid den sida av bordet som var mitt emot Home. Den började långsamt röra sig in mot mitten av bordet, och på vägen tog den en liten klocka och ringde i den. En av de närvarande grep om handen, som kändes varm och mjuk och smälte bort under greppet. Home visade också upprepade gånger en förmåga att sticka ansikte och händer in i lågorna från en brasa utan att bränna sig. Musikinstrument började spela av sig själva i hans närhet (bl.a melodin *Home, Sweet Home!*) och det kom ofta knackningar som signalerade meddelanden från de dödas andar.

Mest ryktbar blev han dock för sina levitationer. Otaliga ögonvittnen berättar hur han kunde få bord och stolar att svåva i luften och vid vissa tillfällen t.o.m. göra sig själv tyngdlös. Om en seans 1868 berättar en av de närvarande, lord Adare: ”Vi hörde Home gå in i

Det skotska mediet D. D. Home (1833—86), som bland sina många ''övernaturliga'' prestationer också kunde få ett musikinstrument att spela *Home, Sweet Home!* (Radio Times Hulton)

rummet bredvid, hörde hur fönstret öppnades, och nu visade sig Home stående rakt upp i luften utanför vårt fönster. Han öppnade fönstret och gled lugnt in.'' Fönstren i fråga låg på tredje våningen, och det fanns ingen balkong utanför. Senare på kvällen gick sällskapet in i ett annat rum, där fönstret bara hade öppnats omkring 30 cm: ''Han svävade nu ut genom fönstret, ganska snabbt och med hur vudet före. Hans kropp var nästan vågrät och till synes styv. Han kom in igen med fötterna först, och vi återvände till det andra rummet.''

Home ertappades aldrig med något försök till bedrägeri, och de många otroliga skildringarna om honom har gjort honom till ett av historiens mest namnkunniga medier. Men trots att hans prestationer ofta övervarades av ledande vetenskapsmän kontrollerades de nästan aldrig riktigt utsagt. Säkert är emellertid att han vid ett på alla sätt genomkontrollerat prov förmådde att få ett bord, som utan att han visste det stod på en känslig väg, att uppvisa en viktförlust på 2,7 kg (två tredjedelar av bordets hela vikt) bara genom att beröra det med ett par fingrar. ''Hans händer rörde sig under hela försöket aldrig längre än 2—3 cm in på bordsylan, och det hade därför varit fysiskt omöjligt för honom att lyfta det.''

Mrs Piper

Amerikanskan Leonora E. Piper (1857—1950) var sannolikt det mest framstående transmediet i hela den psykiska forskningens historia.

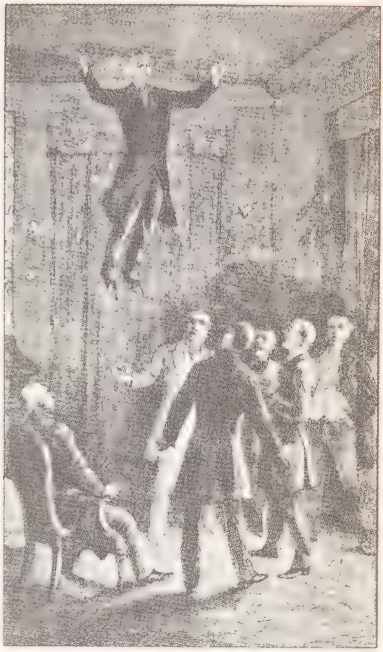

D. D. Home demonstrerar levitation för en skara förbluffade engelska herrar. Home rapporterades tom kunna sväva ut genom fönstret på tredje våningen och in igen med fötterna före. (Efter Louis Figuir: *Physical Science.*)

Hon var under en lang rad ar alsklingsmediet i SPR och ASPR, och genom otaliga seanser demonstrerade hon sa overtygande prestationer att flera av dessa sallskaps skeptiska forskare en efter en blev anhangare av spiritismen. Mrs Piper upptackte av en tillfallighet sina gavor 1884, och redan 1885 hade hon sina forsta vetenskapligt kontrollerade seanser, toranstaltade av den amerikanske psykologen William James. For att utesluta varje form av bluff hade han vid seanserna med sig en del personer som var totalt okanda for mrs Piper, och som en extra sakerhetsatgard presenterade han dem med falska namn. Inte desto mindre gav mrs Piper detaljerade upplysningar om seansdeltagarna, och trots att James inte namnde nagot om andar maste han dock erkanna att mrs Piper agde en ”hittills oforklarlig förmåga”.

Vid sina seanser foll mrs Piper alltid i trans och hennes kropp intogs av en kontrollande som kallade sig Phinuit. Phinuit, som pastod sig vara anden efter en fransk lakare, talade genom mediet med en djup, manlig rost och pa en ”besynnerlig blandning av franska, engelska och amerikansk slang, och ibland spetsad med vulgara svordomar”. Da och da var det tydligt att han fiskade efter upplysningar fran seansdeltagarna och anvande dem sedan som sina eg-

Mediet Leonora E. Piper. (*Psychic News*)

na, men han var också i stånd att vidarebefordra meddelanden från de döda som visade sig vara korrekta så långt man kunnat kontrollera.

James presenterade henne för Richard Hodgson, en av grundarna av SPR, som under tidens lopp hade avslöjat åtskilliga medier som bedragare och som ansåg att mrs Piper måste vara av samma skrot och korn. Hon (eller rättare sagt Phinuit) gav honom dock så detaljerade och personliga upplysningar om hans vänner och släktingar att han till sist måste medge att hon var i besittning av en paranormal färdighet. Hodgson var mycket noga med att utesluta bedrägeri, och mrs Piper skuggades under en period både dag och natt av privatdetektiver så att varken hon eller eventuella medhjälpare kunde skaffa de nödvändiga upplysningarna.

1892 dog en av Hodgsons vänner, George Pelham, och från den tiden trängde denne mer och mer in på Phinuit som kontrollande. Man kunde tydligt se hur de två andarna stred mot henne, och vid flera seanser förekom det att mrs Piper i trans talade med Phinuits mansröst samtidigt som hon skrev ned meddelanden från Pelham med dennes handstil. Senare, efter Hodgsons död, började också han att tala genom mrs Piper, vilket han för övrigt under sin livstid hade lovat att göra. Efter en period med flera olika kontrollandar togs hennes seanser efter hand allmer över av "Imperator gruppen", en samling färda andar som tidigare hade talat genom mediet W. Stainton Moses.

Förutom sina beundransvärda prestationer med kontrollandarna, som yttrade sig i automatiskt tal och automatisk skrift (se Automatism), hade mrs Piper en lysande talang för de sk korskorrespon-

denserna, där två medier oberoende av varandra skriver obegripliga meddelanden som kombinerade med varandra ger mening. Under tiden mellan 1885 och 1915 gav mrs Piper seanser med praktiskt taget samtliga av den tidens stora män inom psykisk forskning, däribland samtliga stiftare av SPR, de ledande medlemmarna av ASPR och den kände fysiologen professor Charles Richet (se Parapsykologi). Flera av dessa, bla F.W.H. Myers, gav sig efter sin död till känna genom henne, också i korskorrespondenser där hon "samarbetade" med mediet mrs Willett. Trots de mest omsorgsfulla säkerhetsanordningar ertappades hon aldrig med försök till lurendrejeri, och även om det inte har varit möjligt att uppnå enighet om hur hennes prestationer skall förklaras, tvivlade ingen av dem som undersökte henne på att hon besatt en paranormal begåvning som trotsade den gängse, accepterade vetenskapen.

Mrs Willett

Mrs Willett är pseudonym för mrs Winifred Coombe Tennant (1874—1956) ett engelskt medium av en typ som starkt skilde sig från mrs Piper. I privatlivet var mrs Tennant en ytterst aktiv kvinna — hon var bla fredsdomare och representerade samtidigt England i Nationernas Förbund — och från 1908, då hennes dotter dog, var hon starkt engagerad och intresserad av psykisk forskning. Sir Oliver Lodge hade en del seanser med henne, men de flesta undersökningarna åt henne tillfördes av Gerald W. Balfour, ordförande i SPR 1906—07.

Mrs Willett var inget professionellt medium och hade bara seanser med ett mycket begränsat antal psykiska forskare. Antalet kontroller var lågt, och under lång tid var F.W.H. Myers och Edmund Gurney (båda medgrundare av SPR) de enda som meddelade sig genom henne. En annan sak som skilde mrs Willett och mrs Piper åt är att medan mrs Piper alltid befann sig i trans under seanserna var mrs Willett vid fullt medvetande och följde kritiskt med i allt som hennes kontroller gjorde. Det verkade som om det var mycket angeläget för "andarna" att understryka detta tillstånd, som betecknade ett undantag från de flesta andra medier, och Gurney förklarade rent ut (genom henne) att han ville utföra något nytt med henne, varpå han tillfogade: "Jag vill inte att hon utvecklar sig till en annan Piper". Mrs Willetts kontroller gav sig till känna dels med hjälp av hennes talorgan, dels i automatskrift, men utöver detta spelade hon en viktig roll i en lång rad korskorrespondenser där hon hade bla mrs Piper som partner.

G.W. Balfours bror, Arthur Balfour, som likaledes var intresserad av psykisk forskning (han hade varit ordförande i SPR under 1893)

bidrog till att ge mrs Willetts berömmelse en knuff framåt. Från 1912 till 1918 producerade hon nämligen en hel serie texter som syntes härröra från en Mary Lyttelton, som hade dött en palmsöndag kort innan hon skulle ha förlovat sig med Arthur Balfour. Hon gav upplysningar av mycket intim karaktär om förhållandet mellan de båda älskande och eftersom Arthur Balfour hade blivit Englands premiärminister kunde det ha blivit en skandal om inte G.W. Balfour hade hemlighållit affären. Han sade en gång att mrs Willetts skrifter tyvärr ofta var av alltför privat natur för att kunna offentliggöras, "vilket minskar deras användbarhet som bevis, även om det ökar deras inre bevisvärde".

Först 1960 blev historien offentliggjord i en artikel av systern Jean Balfour, och den blev känd över hela England som *The Palm Sunday Case*. Tre år tidigare hade emellertid stora delar av historien publicerats på initiativ av W.H. Salter, en ledande medlem av SPR och ordförande för sällskapet 1947—48. 1957, ett år efter mrs Willetts död, anmodade han ett annat berömt medium, Geraldine Cummins, att komma i kontakt med den döda modern till en major Coombe Tennant utan att hon visste att denna kvinna var identisk med mrs Willett. Detta lyckades perfekt, och mrs Willett gav genom miss Cummins inte bara ytterst detaljerade beskrivningar av den hemlighållna historien utan skrev också en hel bok, *Swan on a Black Sea*, som väckte stort intresse både i England och i resten av världen.

Geraldine Cummins

Geraldine Cummins (död 1968), som var av irländsk härkomst, var roman- och pjäsförfattare och alltså också en duktig automatskribent. Förutom de nämnda skrifterna, som dikterades av mrs Willett, producerade hon en mängd andra verk. *The Scripts of Cleophas* från 1928 var hennes mest omfattande samling av automatskrifter (sex band) och behandlade i detalj en del händelser och situationer från början av den kristna tiden. Hon påstod sig vara under kontroll av en rad skriftlärda som hade levt på den tiden, och 1939 dök det upp ännu fler historiska upplysningar i *When Nero was Dictator*. En tidigare bok, *The Road to Immortality*, 1932, innehöll en rad skrifter som skulle vara dikterade av F.W.H. Myers, och i *Mind in Life and Death* från 1956 uppträdde bl.a. president Franklin D. Roosevelt som en av kontrollandarna.

Enligt sin självbiografi, *Unseen Adventures*, började miss Cummins intresse för psykiska fenomen 1914, då hon tillsammans med ett annat medium, Hester Dowden, senare Travers-Smith, experimenterade med ett ouija-bord. Vid dessa "seanser" varslade en fransman att "strömmar av blod" skulle komma att flyta i Frankrike.

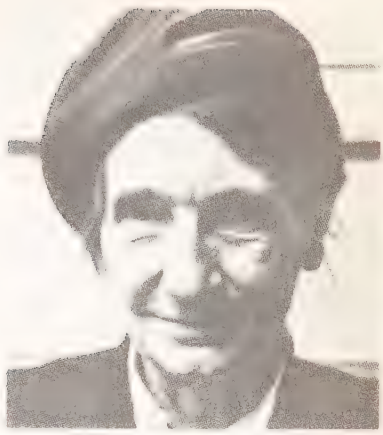

Geraldine Cummins, medium och automatisk författarinna. (*Psychic News*)

"Många liv blir förstörda, många människor blir hemlösa, och många kommer att dö." Bara två månader senare utbröt första världskriget.

Senare utfördes en serie liknande försök med ouija-bord och med samma typ av medier under ledning av professor sir William F. Barrett (1844–1925), en av stiftarna av SPR. Han var en framstående fysiker, och hans forskning på detta fält hade bla lett till utvecklingen av telefonen. Vid Barretts spiritistförsök lyckades medierna att få psykografens visare att röra sig så snabbt från bokstav till bokstav att skrivarna bland dessa stenografiera för att kunna följa med. Detsamma hände om medierna hade en bindel eller skärm för ögonen, eller om alfabetet hade vänts upp och ned. Ja, även när alfabetets bokstäver blandades med varandra och medierna hade skärm för ögonen blev resultatet detsamma. Naturligtvis fanns det mellan meddelandena många oförklarade upplysningar och också en del rena nonsens, men inte desto mindre kom det fram ett stort antal sammanhängande meddelanden av alla slag. Barrett måste konstatera att "vad ursprunget till den intelligens som här kommer till synes än må vara ligger den i varje fall bortom normala mänskliga möjligheter". En hypotes om telepati eller klärvoyans eller båda delar skulle möjligen bidra till att kasta ljus över förloppet.

Ett av dessa meddelanden antogs komma från en av miss Cummins släktingar, en ung officer som en månad tidigare både fallit i kriget. Han bad att man skulle anmoda hans mor att ge en viss brosch till den flicka han både varit förlovad med. Flickans namn skrevs ut i sin helhet, men hans närmaste familj och miss Cummins kände henne inte och visste inte ens att han hade förlovat sig, och då en hänvisning till flickans adress i London visade sig vara felaktig, tillmättes inte budskapet någon större betydelse. Då officeren, som

delar ett halvår senare fördes till England fann man emellertid flickan omnämnd i hans testamente. Alla uppgifter var korrekta, och den omtalade broschen hittades bland den unge mannens övriga ägodelar.

Mrs Leonard

Engelskan Gladys Osborne Leonards (1882—1968) samarbetsvilja, uppenbara ärlighet och inte minst eminenta färdigheter gjorde henne till ett framstående medium på samma nivå som mrs Piper. Redan som barn upplevde hon en annan värld i sina visioner om "Den lyckliga dalen", som beboddes av vackra och glada människor, men då hennes föräldrar förbjöd henne att ha dessa syner upphörde de. Då hon blev vuxen bad en bekant henne att följa med på en seans. Andra seanser följde, och långsamt utvecklades hon till ett transmedium.

Mrs Leonards trans var inte alltid lika djup, och under hennes seanser observerades faktiskt åtminstone fyra olika sinnestillstånd: 1. ett synbarligen normalt medvetet tillstånd, 2. ett slags lätt sömn då hon skrev automatiskt, 3. en trans som hon inte mindes när hon vaknade och i vilken kontrollanden Feda tycktes tala genom henne, och 4. ett annat transtillstånd då Feda, som annars bara förmedlade "andarnas" budskap, lämnade sin plats åt andra kommunikatorer. Dessa påstod sig i regel vara en avliden vän eller släkting till den besökande. Medan Feda kunde röra sig fritt och gå omkring som hon ville, kunde de övriga kontrollerna bara få tunga makt över mediets kropp. Det var ibland nästan omöjligt att höra deras tal, och mediet sjönk ihop på stolen eller lutade sig mot den besökandes axel.

Mrs Leonard blev först känd för allmänheten 1915, då hon hade utfört en rad seanser med fysikern Oliver Lodge. Samma år utgav nämligen Lodge sin märkliga bok *Raymond*, där han skildrar hur han genom mrs Leonard och andra medier försökte komma i förbindelse med sin son Raymond, som samma år hade stupat i Frankrike. Lodge hade alltid varit intresserad av frågan om liv efter döden, och det material han använde som grundval för sin bok hade nu fullständigt övertygat honom om sonens fortsatta existens.

Mrs Leonard var också föremål för en rad skarpa boktest, som försiggick under ledning av framstående medlemmar av SPR, i synnerhet Drayton Thomas (död 1953) och sir William Barrett. Vanligen kunde de upplysningar ett medium gav omedelbart verifieras av en av de närvarande, och detta betydde att man aldrig kunde utesluta telepati som en förklaring till fenomenen. Thomas ansåg att om ett medium kunde uppfånga informationer, som inte var kända av något levande väsen, skulle detta vara ett bevis för överlevnadsteorin. Boktest var lämpade för detta ändamål, och ett av de mest karakteristiska och

Gladys O. Leonard, känd som medium från 1915 till sin död 1968. (*Psychic News*)

tankevackande utfordes i augusti 1921 under ledning av William Barrett. Mrs Leonard var under kontroll av Feda, men denne sade att hennes uttalanden kom fran Frederic Myers. Mediet forklarade att det i Barretts hus vid Devonshire Place (som mrs Leonard aldrig hade besokt) i hogra sidan av ett rum pa forsta vaningen fanns nagra bocker. Denna upplysning var helt korrekt. Feda fortsatte: ''Pa andra hyllan fyra fot fran golvet, i den fjarde boken fran vanster, overst pa sidan 78 star nagra ord som han (Myers) vill att du skall betrakta som ett direkt svar pa ett stort problem som du har sysslat med sedan han dog.'' Da fragan stalldes om man kunde fa veta namnet pa boken svarade Feda nekande men tillade att titeln gav en kansla av ''progression'' (framatskridande). Kontrollen fortsatte: ''Tva eller tre bocker fran denna testbok finns en eller tva volymer om amnen som tidigare intresserade sir William mycket men inte intresserar honom sa mycket numera. De ar forknippade med studier i hans ungdom, och han minns dem val eftersom de paminner honom om hans tidigare liv.''

Barrett hade ingen aning om vilka bocker som asyftades, men da han kom hem fann han pa den angivna platsen George Eliots ''Middlemarch''. Pa omslaget var bokens titel avstavad, och den undre halften, march, kan latt ge en ''fornimmelse'' av framatskridande. Den forsta raden pa sidan 78 lod: ''Ja, ja, jag minns — du skall fa se att jag minns dem alla.'' Denna mening var valvald, ty Barrett hade efter Myers dod ofta undrat om de doda i en annan tillvaro bevarar minnet av sina vanner i livet pa jorden. Den mest anmarkningsvarda delen av texten var emellertid mediets sista upplysning. De namnda bockerna var tva avhandlingar, skrivna av professor Tyndall vid en tidpunkt da Barrett hade varit hans assistent, och de beskrev en del

experiment som Barrett hade medverkat i. Det lustiga är att böckerna egentligen skulle ha stått på en helt annan plats. Det visade sig att en tjänsteflicka, som hade dammat, hade kommit att ställa in böckerna på fel ställe, precis den plats som mediet hade angett, vilket Barrett inte på något sätt kunde ha vetat. En noggrann genomgång av böckerna på resten av hyllorna gav inga resultat som ens tillnärmelsevis kunde passa in på Ledas beskrivningar. Förklaringar om tillfälligheter eller telepati kan alltså uteslutas, men å andra sidan måste en eller annan form av "okänd kraft" (kanske en form av clairvoyance) ha spelat in, ty mr Leonard hade aldrig sett huset förr. (Myers var för övrigt i livet en ofta sedd gäst hos Barrett.)

Hélène Smith

Hélène Smith är en pseudonym för Catherine Elise Muller (1861—1929), ett schweiziskt medium berömt för sina berättelser om livet på Mars. Åtskilliga historiska personer "kontrollerade" henne vid seanserna. Bland dessa var Cagliostro, en av 1700-talets stora charlataner och äventyrare. När han skrev med hennes hand andrades handstilen slående, och om han talade genom hennes mun blev rösten djupare och manligare och hade ett utpräglat italiensk accent (även om man aldrig hörde ett italienskt ord). Samtidigt skiftade mediet utseende därigenom att hennes hals svullnade och visade den för Cagliostro så karaktäristiska dubbelhakan. Ett medium med sådana förvandlingstalanger kallas *transfigurationsmedium*; liknande övertygande föreställningar kan ibland framkallas artificiellt med hypnos. Också Marie Antoinette uppenbarade sig genom henne på ett mycket övertygande sätt, men hon talade med engelsk accent, och trots att handstilen ändrades påminde den inte det minsta om den riktiga drottningens. Dessutom hände det att hon rökte cigaretter och använde ord som kommit i bruk först långt efter Marie Antoinettes död.

Alla Hélène Smiths kontroller har beskrivits av den schweiziske psykologen Théodore Flournoy i boken *Des Indes à la Planète Mars*, 1900. Det är värt att nämnas att alla dessa seanser hölls innan Flournoy lärde känna mediet, och hans beskrivningar av dem är därför inte förstahandsupplevelser. Däremot var Flournoy närvarande och ledde undersökningarna under Hélène Smiths legendariska "resor" till Mars. I trans förklarade hon att hennes astralkropp hade förflyttats till Mars, och hon beskrev landskap, invånare, djur och enskilda tekniska märkligheter i både ord och automatiska teckningar. Invånarna liknade människor, men båda könen bar byxor och långa blusar. Husen hade ett lätt orientalisk prägel med ljusa färger och utsmyckningar, folk körde omkring i vagnar utan hjul och utan hästar

Det vackra engelska mediet Florence Cook. (*Psychic News*)

och kunde flyga med hjälp av säregna apparater. Då mediet vidare började lära sig ord på marsspråket kände många sig övertygade om att hon verkligen hade besökt vår grannplanet. Flournoy påpekade dock att marsspråket, trots att det så småningom hade blivit tämligen omfattande, i både grammatik och syntaktisk uppbyggnad helt överensstämde med franskan, mediets modersmål, och i övrigt härförde han alla Hélène Smiths uttalanden under trans till en form av aktivering av minnet och önsketänkande från hennes undermedvetna.

Andra medier

Engelskan *Florence Cook* (1856—1904) kunde materialisera vissa andar, och hennes talanger undersöktes av den framstående fysikern sir William Crookes. Crookes förklarade att hennes fenomen var äkta, men en senare bok, *The Spiritualists* av Trevor Hall, fastslår att Florence Cook var Crookes älskarinna och att han både fullständigt klart för sig att hon var en bedragerska. Hennes karriär som medium slutade 1889, då en rad polska lärda efter sex dagars seanser med mrs Corner, som hon nu hette, betecknade hennes fenomen som bluff och ”en ynklig och illa instuderad komedi”.

Det intressanta med henne är att den ande hon oftast materialiserade kallade sig Katie King och uppgav sig vara dotter till den berömde anden John King. John King, som genom åtskilliga medier (bl a madame Blavatsky) påstod sig vara anden efter den kände piraten Henry Morgan, hade nära förbindelser med det italienska mediet

Eusapia Palladino, taskspelare och seriöst medium. Se också föjande bild.

Eusapia Palladino (1854—1918), som han påstod var hans reinkarnerade dotter. Palladino var känd för att ta till simpla trick när hon såg chansen, men vid åtskilliga tillfällen producerade hon också fenomen som inte lät sig genomskådas. Tex kunde hon få bord och andra

Eusapia Palladino uppges lyfta ett bord med telekinesi. En kontrollant håller henne på armen och knäet för att förhindra medvetet eller omedvetet skoj. (Efter *The Occult and the Supernatural.*)

Kvinnorna är i majoritet när det gäller spiritistiska medier, men österrikaren Rudi Schneider har utfört förbluffande mediala prestationer.

föremål att röra sig och ansikten och händer att komma till synes framför ögonen på undersökare från SPR, som t om måste hålla fast hennes armar och fötter under seanserna.

Rudi Schneider (1908—57), österrikare till börden, har namn om sig att vara "ett av de noggrannast kontrollerade och grundligast undersökta medierna i historien". Hans äldre bror Willi hade också mediala talanger och var besatt av en kontroll vid namn Olga. Olga överförde sig till Rudi då han var bara elva år, och han började snart utföra olika fenomen som levitation, mystiska förflyttningar av möbler, andeformer som kom till synes osv. Han undersöktes mycket omsorgsfullt dels av engelska detektiver, dels av den franske läkaren och parapsykologen dr Eugene Osty. Dessa experiment utfördes huvudsakligen i mörker, men Rudi var under oupphörlig kontroll. Trots det rörde sig några föremål på ett bord och små materialisationer dök upp, t ex en hand. Ett av de mest vetenskapliga och slående bevisen på hans äkthet kom fram 1931. Osty installerade ett infrarött nät omkring det föremål som skulle förmås att röra sig, på så sätt att ingenting kunde beröra föremålet utan att strålarna bröts. Detta alarmsystem satte igång en klocka så fort strålarna bröts, och samtidigt togs ett fotografi. Under testet hände flera gånger att Olga hävdade att hon "höll på att gå genom strålen", och exakt i detta ögonblick började alarmklockorna ringa. Det intressanta var att fotografierna som hade tagits samtidigt visade att ingenting hade varit i närheten av strålarna. Detta upprepades vid flera seanser, också då alla andra resultat var negativa.

Eileen J. Garrett (1893—1970) var född på Irland och blev särskilt berömd omkring 1930, då hon lämnade en lång rad intressanta med-

Eileen J. Garrett, särskilt känd för sin förutsägelse av en luftskeppskatastrof.

delanden i samband med att luftskeppet R.101 störtade. Vid flera tillfällen talade kapten Hincheliffe, som hade omkommit under en flygtur över Atlanten, genom mrs Garrett och förutsade att R.101 skulle störta. Dessa varningar fortsatte anda till luftskeppets sista färd, då Hincheliffe vid en seans bara några få timmar före katastrofen sade: "Det blåser upp till storm. Bara ett under kan rädda dem." Tre dagar efter olyckan började de döda medlemmarna av R.101:s besättning berätta (fortfarande genom mrs Garrett) om omständigheterna ända fram till katastrofen. Dessa meddelanden innehöll bl a flera tekniska uppgifter om luftskeppet, som mrs Garrett på intet sätt kunde känna till. Kritiker av spiritismen hävdar dock att man inte kan utesluta möjligheten att mrs Garretts upplysningar kan ha stått i någon tidning, även om någon sådan tidning aldrig har hittats.

Mrs Garrett började själv senare tvivla på att hennes mediala gåva hade något med de döda att göra. Hon misstänkte snarare att fenomenen hade sitt ursprung i hennes eget undermedvetna. Då frågorna emellertid intresserade henne grundade hon 1951 ett parapsykologiskt forskningscentrum i New York, Parapsychology Foundation Inc. Dessutom skrev hon flera böcker, varav den mest kända är *Adventures in the Supernormal* från 1949.

Röstfenomen

Detta avsnitt behandlar ett av yngsta av de svårförklarade fenomenen som tas upp i denna bok, nämligen de mänskliga ljud som har upptäckts på vissa bandupptagningar där det absolut inte borde finnas något mänskligt ljud. Det började sommaren 1959, då den svens-

Hans Bender (th), professor i psykologi och chef för Institut für Grenzgebiete der Psychologie und Psychohygiene vid universitetet i Freiburg, lyssnar till Claude Thorlins bandupptagning av anderoster. (Efter C. Thorlin: "De döda talar på band", 1972.)

ke filmproducenten Friedrich Jurgenson försökte spela in fågelsång på band. Då han senare spelade upp banden hörde han några ljud som störde fågelsången och som han inte hade märkt under inspelningen. Ett ytterligare försök att ta upp de önskade fåglarnas kvitter gav samma oväntade resultat, men denna gång tyckte Jurgenson att han i sammelsuriet av ljud kunde urskilja några mänskliga röster som talade till honom. Han blev nu intresserad, började utveckla metoder att göra rösterna tydligare och gav 1964 ut en bok, "Rösterna från rymden", där han redogjorde för sina resultat och framlade teorin att rösterna kom från avlidna som ville meddela sig med de levande.

Flera vetenskapsmän fattade nu intresse för saken. Professor Hans Bender från universitetet i Freiburg och dr F. Karger från Max Planck-institutet i München utförde en serie test, bl.a. med utrustning från centralkontoret för telegrafisk teknologi i Berlin, och testen förde till slutsatsen att det på vissa band förekom röster som med största sannolikhet var mänskliga men svårligen kunde ges en "naturlig förklaring". Professor Bender ansåg att det sannolikt rörde sig om psykokinetiska inflytanden på banden snarare än anderoster. 1969 hade den lettiske psykologen dr Konstantin Raudive samlat in omkring 100000 exempel på s.k. rösttenomen. Han lutade åt uppfattningen att rösterna måste komma från de döda. Innan Raudives resultat fick publiceras i England ville man få ytterligare några experiment utförda av oberoende vetenskapsman och elektronikingenjo-

rer, och dessa test leddes av den erfarne psykologen Peter Bander. Vid ett enda tillfälle under dessa experiment kunde man urskilja mer än 200 röster på en 20 minuter lång upptagning, och 27 av dem var så klara att de kunde uppfattas i en vanlig högtalare. Fyra meningar tycktes komma från den döde Artur Schnabel, som hade varit livslång vän till en av de närvarande, och flera röster var speciellt riktade till undersökarna. "Andarna" talar för övrigt ofta ett tungomål som är en märklig blandning av många jordiska språk och som därför bara kan förstås av särskilt språkbegåvade personer. De är mycket ivriga att berätta, och huvudparten av deras upplysningar är försök att bevisa att de existerar.

Förutom teorin om avlidna har två andra hypoteser framlagts. Professor Bender utvecklade den teori som påstår att det från det undermedvetna utgår elektroniska impulser som kan komma in på bandet som mänskligt tal. Enligt den andra teorin kan rösterna på okänt sätt vara överförda kanske från en annan planet eller intelligenskälla någonstans i universum. De flesta forskare är dock ense om att Benders teori är alltför osannolik för att kunna komma i fråga, dels på grund av den ringa matematiska chansen för att det undermedvetnas elektroniska impulser skulle samla sig på bandet just i ett sådant mönster att mänskligt tal uppkommer, dels därför att rösterna i flera fall har talat på språk som ingen av de närvarande kunde tala eller förstå. Beträffande teorin om främmande, intelligenta varelser finns det ingenting som helst i rösterna som pekar i denna riktning. Därför är idén om de avlidnas pratsamhet i all sin otrolighet den mest sannolika, inte minst därför att alla de otaliga försöken att motbevisa den har misslyckats.

Även om de flesta test har utförts med ytterst känsliga instrument visar de ingen större skillnad från de resultat som uppnås med vanliga bandspelare. I de flesta fall ger dock de känsliga instrumenten bättre uppspelning, men ändå lyckades Pan Collins, en ledande forskare vid Telefis Eireann (Irlands television) göra några ytterligt fina upptagningar på en liten kassettbandspelare.

Det finns tre metoder som särskilt lämpar sig för upptagning av elektroniska röster: mikrofon-, diod- och interfrekvensupptagning. Den första metoden utnyttjar en mikrofon på vanligt vis, och ljudstyrkan sätts på maximum. Detta ger oftast antingen dånande eller viskande röster. Det finns dock en olägenhet, nämligen att mikrofonen registrerar alla ljud i rummet, och om undersökarna inte är fullständigt säkra på att inga av rösterna eller ljuden kan ha en naturlig förklaring, kan t.om ett tickande från en klocka uppfattas som ett rytmiskt, om än obegripligt tal. Denna metod anses därför vara alltför opålitlig vid vetenskapligt kontrollerade experiment. Om däremot mikrofonen ersätts med en diod, ett elektronrör som likriktar

strömmen, får man den troligen palitligaste metoden att ta upp fenomenet. Engelska forskare använder endast detta system, och många av specialdioder har konstruerats utan att dock på något sätt ha gjort resultaten bättre. Kvaliteten på de upptagna rösterna varierar starkt efter förhållandena, och speciellt vädret spelar en viktig roll. Vid den tredje metoden kopplas bandspelaren direkt till en radioapparat på en frekvens som i vanliga fall bara ger ett entonigt brus, det s k vita bruset. Trots att Raudive använt denna metod anses den vara en av de svåraste och mest suspekta, eftersom det är nästan omöjligt att hitta en frekvens där man kan vara säker på att ingen radiostation kan komma in.

Telekinesi

Telekinesi är ordet för det fenomen när föremål flyttas enbart genom tankens kraft, ofta genom speciellt känsliga personer (medier). (Inom modern parapsykologi använder man vanligen termen psykokinon.) Typtologi eller borddans, dvs bord som vibrerar, vänder sig runt eller knackar meddelanden i golvet med benen, är ett sedan gammalt känt exempel. Den oftast förekommande versionen av fenomenet börjar med att en eller flera personer lägger händerna på bordet. Efter en stund blir bordet oroligt, och plötsligt börjar det göra ”intelligenta” utslag genom att an det ena, an det andra benet stöter mot underlaget. Ett slag betyder A, två slag B osv, och en sådan undermedveten telegrafi kan alltså lätt bli tämligen tidsödande. Sir Oliver Lodge uttrycker i sin bok *Raymond* förundran över de pantomimer borden uppförde. Han nämner dessutom att borden ”kan hålla takten i en sång”. Denna form av borddans påminner mycket om liknande erfarenheter med olika psykografer (se Automatism).

Borddans är ingalunda det enda telekinetiska fenomen som vi känner till. Man har observerat musikinstrument som spelar av sig själva, olika föremål som med enkla koder knackar meddelanden till sina åhörare osv, och skildringarna av sådana fenomen är otaliga. Enligt spiritistiska teorier flyttas föremålen av andar, men om några av skildringarna skulle vara äkta anser moderna forskare att psykokinesi måste vara den rimligaste förklaringen (se Parapsykologi).

Själ och ande

Astralkroppar

Föreställningar om att det inom människokroppen existerar en okänd dubblett, en energikropp av samma form och storlek som den fysiska kroppen, har säkert hört till våra primitiva förfäders första försök till filosofisk tankeverksamhet. Var och en av oss har under sömnen kunnat iaktta hur denna mystiska kopia på egen hand har besökt fjärran platser och ibland t o m talat med människor som har varit döda länge. Våra förfäder, som inte kan ha hått något större begrepp om psykologiska lagar, kom troligen snabbt fram till den mycket näraliggande slutsatsen att det inne i människan fanns något som kunde röra sig på egen hand. Tron på detta ''något'' har hållit sig kvar ända till våra dagar, och i de otaliga skrifter där det nämns har det fått många namn, av vilka de vanligaste är ande, själ, eterkropp och astralkropp.

Författare har använt två eller flera av dessa benämningar för att beteckna olika inre existenser, men trots många århundradens diskussioner om det mänskliga väsendets icke-fysiska beståndsdelar är det fortfarande svårt att definiera skillnaderna mellan själen, anden och astralkroppen (eterkroppen). I varje människa finns det något som eldar henne, ger henne vitalitet, gör henne i stånd att dra slutsatser och att fungera både fysiskt och fysiologiskt. Detta har uttryckts så att människan har en själ. Inom *nyplatonismen* är själen en dubblett av kroppen, gjord av ett finare ämne eller, som det heter, av ett ämne med en högre vibrationshastighet. Själen är andens boning och själ och ande överlever tillsammans den jordiska kroppens död. Efter denna död kommer man fortfarande att betrakta sig själv som ett materiellt väsen, och omgivningarna liknar dem man är van vid från jorden, även om de allmänt sett är vackrare. Det finns hus, kullar, blommor, böcker och andra föremål. Liksom själen är de gjorda av ämnen med en högre vibrationshastighet, och de kan formas och ändras genom ens vilja och önskningar. Denna värld är emellertid inte den enda av sitt slag utan tvärtom bara den första i en lång rad sfärer eller nivåer. Det viktigaste inslaget i nyplatonisternas lära är att man går från de lägre till de högre nivåerna allteftersom man växer i vishet och andliga kvaliteter. Ursprungligen ansågs det att nivåerna omgav jorden i det ena lagret ovanpå det andra, men nu för tiden an-

ses de befinna sig pa samma plats, dock i olika dimensioner, dvs med olika vibrationshastigheter.

Astralkroppen ar mindre religiöst lagda ockultisters tillägg till denna urgamla bild av vart inre universum. Ocksa denna kropp ar gjord av finare materia med en speciell vibrationshastighet och sags vara sjalens barare. Astralkroppen framstalls som en exakt men ickemateriell atergivning av den fysiska kroppen, och hos en normal, vuxen manniska i vaket tillstand betraktas de bada kropparna som helt sammanfallande. Under vissa omständigheter kan de skiljas at, och detta skulle normalt vara fallet hos smabarn. Ocksa de mycket gamla, mycket klena och mycket sjuka har tendenser till en lätt klyvning av kropparna. Detsamma galler i mer eller mindre utpraglad grad personer som ar under inflytande av alkohol eller narkotika. Under somnen sker en sadan uppspaltning helt naturligt satillvida som att drommar tolkas som astralkroppens upplevelser i de högre starerna, ocksa kallade astralnivan. Den oemotstandliga önskan att sova som kommer over oss alla forklaras av ockultisterna som en av astralkroppens naturliga drifter att losgöra sig fran den materiella kroppen. Utanfor kroppen overfors dess omgivning tillfälligt till hjarnan som drommar, dar denna transmission emellertid förvrängs och anpassas efter hjarnans egen uppfattningsförmaga. Enligt vissa ockultister ar astralkroppen forbunden med den fysiska kroppen genom en tunn strang, "silverstrangen", och genom denna, som vissa kansliga personer pastar sig kunna se, förmedlas kontakten och kommunikationen mellan de bada kropparna. När döden inträder brister denna strang och astralkroppen har frigjorts för alltid, på samma satt som barnet frigors fran modern nar navelstrangen klipps av. Efter den fysiska kroppens dod overlever bade astralkropp och sjal, men manga ockultister tror att astralkroppen kort därpå börjar upplosas for att slutligen forsvinna helt. Samtidigt stiger själen till de högre nivaerna som den val kanner fran astralkroppens tata resor dit.

Astralkroppens adlaste uppgift ar enligt ockultisterna att fungera som en tankbar forklaring till de mangfaldiga och synbarligen oförklarliga fenomen som manniskan ibland star infor. Vi har redan sett att denna teori loser drommens mysterier, men den försöker ocksa förklara olika former av mentala rubbningar, epilepsi, personlighetsklyvningar, visioner och extatiska tillstand, och, for dem som tror på sadant, ocksa besatthet, bilokation, spoken, vampyrer och foreteelser fran seansbordet som tex ektoplasma och materialisationer (se Medier och Spiritism). Vid sidan av detta har vi de standigt ackumulerande bevisen pa utomkroppsliga upplevelser, dar helt vanliga personer under normala omständigheter plötsligt kan uppleva sig sjalva fran en punkt utanför den fysiska kroppen. Det finns exempelvis

skildringar av patienter som under en operation har kunnat följa med i vad som hant med deras fysiska kropp, som om de såg det hela från en punkt i närheten av taket. Hur otroliga de än kan förefalla dem som aldrig har haft en sådan upplevelse finns det många som går i god för deras äkthet. I våra dagar blir de alltmer accepterade av människor som tidigare var skeptiska, och de studeras nu av seriösa forskare.

Framkallande av astralkroppen

De exomatiska upplevelserna betraktas av ockultisterna som en mer eller mindre ofrivillig uppspaltning av den astrala och den fysiska kroppen. Många övertygade ockultister har dock under tidens lopp försökt att medvetet framkalla astralkroppen för att kunna besöka den lyckosaliga astralsfären, som skulle ge förstahandserfarenheter av allt på denna jord. Helgon och profeter har berättat om sina resor till dessa dimensioner och beskrivit dem som lika verkliga som vilken plats som helst på jorden. Det är ett universum bakom det som medvetandet uppfattar, en värld där mystiken blommar, och trots att den ibland kan ge intryck av en scen från en mardröm står man inför ett landskap av vidunderlig skönhet. Många av astralkroppens upplevelser i astralsfären kan man dock senare bara minnas vagt, och om man över huvud taget minns dem är det svårt att förstå deras innebörd. Människan har därför i århundraden letat efter en metod för att överföra ett sådant minne till det vakna medvetandet. De som ägnar sig åt kabbala eller tarot anser att det vid fullt medvetande är möjligt att höja sig genom nivåerna (det finns mer än en astralnivå) genom en speciell rituell procedur, som kan läras av dem som har anlag för den.

Det finns åtskilliga metoder varmed man kan framkalla astralkroppen. En av dem säger att man skall ligga ned, blunda och slappna av. Därpå skall man föreställa sig själv stående vid fotändan av sängen och se på sin vilande kropp. Koncentration och fantasi är nyckeln till denna metod. Den bör vara intensiv och oupphörlig, ty endast därigenom förflyttas medvetandet tills det lämnar kroppen och kopplas ihop med den stående bilden. En annan och svårare metod går ut på att man innan man somnar skall utarbeta en komplett, i förväg arrangerad dröm, och just innan man glider bort skall man medvetet tränga in i drömmen. Vissa känsliga personer har inga svårigheter att utföra detta, men i de allra flesta fall tar det månaders, ja ibland årtals övningar innan man når ett acceptabelt resultat. Den fysiska kroppen innehåller vissa inbyggda centra som tillåter en bred påverkan från ockulta makter. Teorin att astralvärlden tränger in i dessa centra och därvid bildar en förbindelse mellan

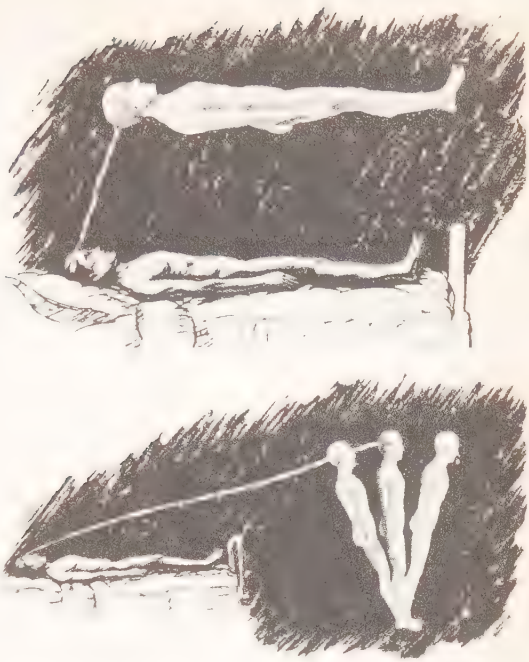

Astralprojektion. Överst svävar eterkroppen över sin fysiska motsvarighet. (Efter Muldoon och Carrington: *The Projection of the Astral Body*.)

två världar lägger grunden till mycket ockult tankande; liksom astralkroppen och den nivå på vilken den opererar är de dolda centra osynliga. Varje centrum består av ett nätverk av vibrationer, och i hinduernas version av ockult fysiologi är sådana nätverk kända under namnet *chakras* (sanskrit: hjul). Bara genom medveten aktivering av dessa chakras kan astralnivån utforskas.

Akasha-uppteckningen

Astralvärlden är ett mycket klart område. Några få små delar av den är emellertid noggrant kartlagda, och de spelar en stor roll inom både österländsk och västerländsk ockultism. De flesta esoteriska sällskaps hemliga verksamhet vilar på vetande om dessa inre plan, och varje "skola" har sin egen uppfattning om nivåerna. Dimensionen beskrivs som en skälvande väv av vibrationer, som oupphörligt sänder ett nät av pulsslag genom kosmos. Tack vare denna väv, som utgör universums struktur, finns en förbindelse mellan alla ting, och varje ord, varje tanke och varje handling har för evigt ingått i nätet och bevaras. Ockultisterna talar om en eterisk (eller *akashisk*) uppteckning, som innehåller hela världens historia ända från skapelse-

ögonblicket. Människan är också en del av denna väv. Hennes kropp är ett mikrokosmos, ett miniatyruniversum, och som sådant står hon i kontakt med allt som existerar kring henne. Då hon själv är en del av den akashiska upptecknings har hon tillgång till informationer om allt, vilket är ockultisternas förklaring till många mystiska fenomen, däribland de parapsykologiska (clairvoyance och telepati) och de spiritistiska (kontakter med de avlidna). Vi befinner oss med andra ord i en sjudande ocean av oupphörliga och ömsesidigt påverkande händelser. Men en barmhärtig försyn har utrustat oss med öron som inte hör denna andra världs alla ljud, ögon som gör oss blinda för mycket av vad som sker runt omkring oss och en hjärna som filtrerar strömmen av intryck. Av de otaliga signaler som vi bombarderas med når bara några få fram till hjärnan, och ännu färre når vårt medvetande.

Aura

Auran är en samling ljusknippen i olika färger som sägs stråla ut från och omge människor, djur och växter. Det finns åtskilliga berättelser av clairvoyanta och andra särskilt känsliga personer om att de har varit i stånd att direkt se auran. Tanken att personer med stor andlig kraft skulle utstråla ljus är en både gammal och mycket utbredd tro, och inom kristendomen och flera andra religioner har man ofta avbildat gudomliga personer och helgon omgivna av en aura av ljus, en gloria. En nimbus är en gloria som bara omger huvudet, medan en aureola omger hela kroppen.

Reichenbach och od-strålarna

Den tyske baronen och kemisten Karl von Reichenbach (1788—1869) var en av de första som sysselsatte sig seriöst och vetenskapligt med fenomenet. Han utgick från det faktum att norrskenet (polarskenet) bara förekommer kring jordens magnetiska poler och antog att sådana ljusfenomen måste uppträda överallt där det finns magnetism. Vid ett försök med stora magneter anbringade i totalt mörker kunde han emellertid inte se något, men han fann att flera av hans försökspersoner såg ett svagt ljus omkring polerna. De känsligaste kunde t.om. känna värme eller kyla när de höll händerna över magneterna. Genom att ihärdigt arbeta med problemet kom Reichenbach fram till att det inte bara var magneter som utsände ett sådant ljus utan att tvärtom varje föremål som hade varit utsatt för solljus var mer eller mindre laddat med det. I synnerhet människokroppen var en kraftig ljuskälla, och den kraft som antagligen måste ligga bakom kallade han od-kraften efter guden Oden för att på så sätt framkalla en föreställning om något allt genomsyrande.

Vid ett av sina experiment lät Reichenbach en krukväxt stå ensam i ett fullständigt mörkt rum tillsammans med den mycket känslige professor Stephen Endlicher, chef för en botanisk trädgård. Det dröjde inte länge förrän Endlicher ropade: "Det är en blå blomma, en gloxinia." Det var, skrev Reichenbach, en "gloxinia speciosa, som han hade sett i det absoluta mörkret och känt igen till både färg och form". Men 1862 undersökte sju professorer från Berlin Reichenbachs experiment, och trots hans försäkringar om att od-kraften förklarade clairvoyance och flera andra psykiska fenomen förvisade vetenskapen hans teorier till ockultismens värld. Inte desto mindre var Reichenbach pionjär på området, men det är anmärkningsvärt att hans od-strålar strömmade från otaliga ting i naturen, medan den gängse nutida uppfattningen av auran är att den bara omger levande varelser.

W. Kilner

Detta resultat uppnådde den engelske läkaren Walter J. Kilner, som under en period arbetade som elektroterapeut vid St. Thomas sjukhus i London. Han uppfann dicyanin-linsen, en glaslins fylld med en lösning av dicyanid, som skulle göra den mänskliga auran synlig för vanliga människor. Genom denna lins upptäckte Kilner en matt, gråaktig dimma runt huvud och händer, ett fenomen som han för övrigt ibland också kunde se utan linsens hjälp. Han lärde sig snabbt att ställa diagnoser utifrån aurans form och färg, och han kunde dels spåra trötthet och depression, dels lokalisera sjuka områden i kroppen. Senare försök att imitera hans resultat har alla misslyckats, men ända finns "Kilner-glasögon", som man teoretiskt skall kunna se auror genom, förfarande att köpa i vissa engelska butiker.

Kirlian-fotografier

Det viktigaste inslaget i auraforskningen kommer från elektronikexperten Semjon Davidovitj Kirlian från Krasnodar i Sovjetunionen. Han upptäckte 1939 en metod som gjorde det möjligt att fotografera vissa energiurladdningar som strömmade ut från människokroppen. Kirlian vidareutvecklade sin uppfinning, och hans fotografier avslöjade att mångfärgade lågor oupphörligt slog ut från levande och friska varelser. Ett nyplockat löv visade en omättlig aktivitet av detta slag, men ju mer det vissnade, desto svagare blev energiurladdningen för att till slut helt dö bort samtidigt med att lövet dog. Ett besynnerligt fenomen är att ett kirlian-fotografi av ett löv som man har skurit bort upp till en tredjedel av förfarande visar hela lövet, även om den del som saknas är en smula svagare (skär man bort mer än en tredje-

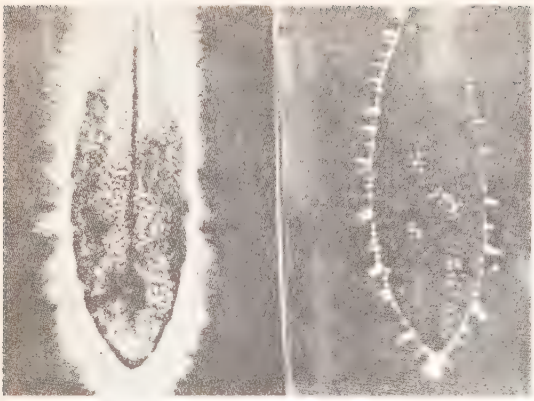

Kirlian-foto — i högfrekvent fält — av ett blad. Från det friska bladet till vänster strålar en kraftig korona. Den blir så småningom svagare (th) och upphör slutligen helt. (Efter Andreas och Kilian: "Den fantastiska vetenskaper")

del dör lövet och fotografiet visar inga energiurladdningar alls). Det bör nämnas att västerländska forskare aldrig har lyckats med försök i denna riktning.

På 1950-talet påstods att sjukdomar hos djur och växter kunde diagnostiseras utifrån bilder av deras "aura" innan tecken på fysiska symptom uppträdde, och forskarna väntar sig mycket av utvecklingen på detta område.

Besatthet

I många kulturer världen över har sinnessjukdom, epilepsi, religiös extas, poetisk och konstnärlig inspiration, trans och andra ovanliga psykiska och fysiska tillstånd förklarats med att en övernaturlig kraft har trängt in i personligheten. I regel är det en gud, ande eller demon, som en människa blir besatt av. Dessa väsen behöver inte nödvändigtvis vara onda. Tvärtom är skyddsängeln i den sakrala traditionen kärleksfull och välgörande, och en tillfällig total styrning från det gudomligas sida är ett av de högsta målen i varje mystisk strömning, såväl i kristendomen som i andra religioner.

I många primitiva samhällen, både moderna och förntida, har intagande av narkotika, tamtam-trumning och extatisk dans eller den hypnotiska upprepningen av ett visst ord (mantra) utövats av den lokale prästen eller medicinmannen. Han försatts då i trans eller halvtrans, och övertygar sig själv och de närvarande att han blivit besatt av en gud eller en ande från en avliden, som sedan talar genom hans mun. I samma samhällen tros patienter, särskilt de som är mentalsjuka, vara besatta av andar, och det är medicinmannens plikt att antingen driva ut denna ande fullständigt eller försöna den med dess

mänsklige vard på så sätt att de kan leva tillsammans i vänskap. De flesta helbrägdagörelsemetoder börjar med att patienten försätts i trans varvid anden som har tagit patienten i besittning talar genom hans mun och avslöjar sin identitet.

Inom spiritismen är det de dödas andar som sägs besatta medierna och orsaka fenomen som automatismer och andlig kontroll. En spiritistisk författare har definierat begreppet "besatthet" på följande sätt: "Ett tillstånd där viljan är belagrad. Medicinskt hänför det sig till en fix idé som stör den mentala balansen. Inom spiritismen hänför det sig till en invasion i de levande av en avlidens ande. Transmedier arbetar utifrån samma princip, men resultatet framkommer av ett samarbete mellan mediet och en självständigt tänkande ande. De besättande andarna är i regel ovetande och jordbundna, inte nödvändigtvis onda — varje skada de vållar är förmodligen oavsiktlig."

Demonbesatthet

Sexualiteten, eller rättare sagt sexuell otillfredsställelse, tycks ha spelat en viktig roll i de epidemier av demonbesatthet som härjade vissa franska nunnekloster på 1500- och 1600-talen. Djävlar utstötte strömmar av hädelser och grovheter genom munnen på nunnorna, som hånade allt kristet och ibland förvred sig i underliga kroppsställningar. På frågor av exorcisterna, som skulle fördriva de onda andarna, svarade de med detaljerade och skrackinjagande skildringar av djävulsdyrkan vid häxsabbater, av orgier med demoner och häxor och av hur de åt upp småbarn.

För präster och medicinman världen över har besatthet av andar

Jesus botar en stum man genom att driva ut en djävul ur honom. (Träsnitt i Niels Hemmingsens Postille. 1576.)

varit ett viktigt medel att bland befolkningen sprida tron pa gudar, andar, demoner och andra övernaturliga väsen. De använder sig för det mesta av sådana kända metoder som tex hjärntvätt i syfte att omvända människor till religiösa, politiska eller andra läror, kraftfull predikan vid ett väckelsemöte och avreageringsmetoder inom den moderna psykiatrin där patienterna ingjuts stark fruktan eller vrede och drivs till ett tillstånd av intensiv spänning. Detta kan leda till en temporär kollaps, följd av en förbättring och en känsla av att vara befriad från den makt som tidigare besatt dem. Det finns faktiskt fortfarande människor som tror att det i åtminstone vissa fall av besatthet är fråga om invasioner av andliga väsen och makter, goda el ler onda, som kontrollerar den mänskliga viljan.

Exorcism

Exorcismen är den kristna metoden att driva ut onda andar. Exorcisten talar till anden och befaller den i Guds namn att lämna sitt offer, samtidigt som han hotar den med straff och smärta om den vägrar lyda. Anden svarar ofta med grovheter och kan gräla våldsamt med exorcisten medan den försöker försvara sig mot det psykologiska trycket. Detta tryck förstärks i mera primitiva behandlingar genom att patienten plågas och misshandlas. Inom mera raffinerade metoder utövas trycket genom bruk av heliga symboler, befallande språk och exorcistens personlighet, koncentration och inre säkerhet. Anden befalls ofta att säga sitt namn och ge andra uppgifter om sig själv, och i de fall då fenomenet kan förklaras tycks detta faktiskt bidra till befrielsen. Exorcistens befallningar och hotelser skapar intensiv vrede och fruktan hos demonen, och om detta fortsatts tillräckligt länge lämnar den kroppen, som ofta kollapsar eller får kramptryckningar.

Den romersk katolska exorcistritualen beskrivs i *Rituale Romanum* från 1614, och där understryks att man bör vara mycket noga med att skilja äkta besatthet från vissa sjukdomsformer. Exorcisterna själva, som har fått inprintat bönet, psalmer och texter från Bibeln, skall uttrycka sig på flytande och verkningsfullt latin. Receptet lyder som följer: *Exorciso te, immundissime spiritus, omnis incursio adversarii, omne phantasma, omnis legio, in nomine Domini nostri Jesu Christi; eradicare et effugare ab hoc plasmata Dei. Ipse tibi imperat, qui te de supernis coelorum in inferiora terrae demergi praecepit. Ipse tibi imperat, qui mari, ventis et tempestatibus imperavit. Audi ergo et time satana, inimice fidei, hostis generis humani, mortis adductor, vitae raptor, iustitiae declinator, malorum radix, fomes vitiorum, seductor hominum, proditor gentium, incitator invidiae, origo avaritiae, causa discordiae, excitator dolorum...* ("Jag utdriver dig, ytterst orena ande, alla fientliga infall, alla vanader, alla legioner, i

Exorcism i dag. En präst i London utför djävulsutdrivning. (BIPS)

Var Herre Jesu Kristi namn; bli utrotad och fly från denna Guds skapelse. Du befalls av Honom, som har bjudit dig att kastas ned från den högsta himlen till jordens djup. Du befalls av Honom, som råder över haven, vindarna och stormarna. Lyssna därför och fruktta, Satan, trons härskare, människosläktets fiende, dödens upphovsman, livets tillintetgörare, rättfärdighetens fördärvare, det ondas rot, uselhetens anstiftare, människans förförare, nationers förrädare, avundens grundare, begärets stiftare, stridens orsak, sorgers vållare...")

Och vidare: *Aduro te serpens antique, per Judicem vivorum et mortuorum, per factorem tuum, per factorem mundi, per eum qui habet potestatem mittendi te in gehennam, ut ab hoc famulo Dei, qui ad Ecclesiae sinum recurrit, cum metu et exercitu furoris tui festinus discedas...* ("Jag besvär dig, du gamla orm, vid de levande och de dödas domare, vid din skapare, vid världens skapare, vid Honom

som har makt att kasta dig i helvetet, att du från denne Guds tjänare, som återvänder till kyrkans famn, med din fruktan och din fasas plågor snabbt försvinner...")

Flera auktoriteter har påpekat att en viktig faktor för att exorcismen skall lyckas är exorcistens tro och hans övertygelse om att offret verkligen är besatt. Hos vissa moderna utövare är den mentala och fysiska ansträngning som krävs och den spänning som läggs på exorcisten mycket tydliga. En erfaren exorcist, den engelske prästen J.C. Neil-Smith, har sagt att framgångsrik exorcism mera beror på exorcistens egen förmåga än på själva ritualen.

Intresset för exorcism har återuppväckts under de senaste åren. Antingen finns det fler människor som anser sig besatta av onda andar, eller också finns det fler som berättar om det. Kristna präster som utövar exorcism förklarar sig överraskade över det stora antal människor som vill ha hjälp. Många av dessa patienter är inte verkligt besatta men botas ända av exorcistens behandling. En romersk-katolsk exorcist, Tonquedec, som under 20 år fram till 1939 arbetade för ärkebiskopen i Paris, ansåg att mer än 90 procent av de fall han undersökte inte hade något med äkta besatthet att göra. Men han hävdade att en liten del av fallen hade det.

Drömmar och drömtydning

Drömmar är säkert det mest vardagliga av alla mänskliga mysterier. Det finns berättelser om dem från alla tider, hur de inspirerar, ger råd, upplyser och ibland skrämmer den drömmande. De har varit orsak till mycken huvudbry, men faktum är att ingen helt och hållet vet vad en dröm är eller varför vi drömmer. Våra dagars drömforskning söker förklara något om själva naturen hos våra drömmar: vad en dröm är, varför vi drömmer, var i hjärnan drömmen uppstår, hur mycket drömmen påverkas av yttre eller inre stimuli, hur länge man drömmer och hur mycket man drömmer under en nattsömn, om alla drömmer (också de som är födda blinda), om drömmens art varierar med ålder och kön, om det uppstår drömmar hos nyfödda barn, hos foster, hos djur. Och det viktigaste av allt, meningen och ändamålet med drömmar och deras betydelse för människan. Sigmund Freud (1856—1939), som särskilt sysselsatte sig med den sistnämnda av dessa frågor i sitt klassiska verk om drömmar, hann aldrig fullborda sina teser. Från den första utgåvan år 1900 och ända fram till tiden för sin sista sjukdom fortsatte han att revidera inte bara texten utan också idéerna. Andra har gått vidare i hans spår, men mysteriet är ännu inte slutgiltigt löst.

Drömmarna åtföljer sömnen, som är ännu ett oförklarat myste-

rium. Vissa av stadierna mellan fullt medvetande och djup sömn observerades redan mycket tidigt, och andra har upptäckts med hjälp av moderna experiment. Först uppstår ett inledande tillstånd av dåsighet, då viljan mer och mer förlorar sin makt över sinnena. I detta tillstånd tar vissa människor ut drömstadiet i förskott genom att se en rad spontana bilder, s k hypnagoga bilder, som far förbi i form av scenerier och ansikten. Efter detta stadium kommer det egentliga sömntillståndet, och det är då den sovandes kroppsreaktioner som avslöjar om han drömmer, speciellt förändringar i sovställningen eller ändringar i pulsen, andhämtningen eller "hjärnvågorna".

Hjärnan är i beredskap, fullt vaken och elektriskt aktiv under sömnen, men på ett annat sätt än i det vakna tillståndet. Mätningar med en elektroencefalograf (EEG) har visat att snabba svängningar, de s k alfavågorna, karakteriserar ett avslappat tillstånd vid fullt medvetande, medan de långsammare deltavågorna med stora svängningar är utmärkande för en sovande person. EEG-försöken har visat att vi under sömnen rör oss från alfa- till deltavågor i oregelbundna mönster, som ännu är ofullständigt klarlagda och som ändrar sig med den sovandes hälsotillstånd, hans psykiska tillstånd, konflikter och problem, med de drycker eller narkotika han kan ha intagit och med flera andra faktorer.

REM-sömn

1952 upptäckte en ung vetenskapsman att ögonen på småbarn ibland rörde sig under de slutna ögonlocken medan de sov, och härmed öppnades en ny väg för den vidare forskningen. Man fann snabbt att dessa ögonrörelser var naturliga vid vissa faser av sömnen, och detta gällde inte bara barn och vuxna utan också katter, hundar och andra djur. Dessa rörelser hos ögongloben påminner om ögonrörelserna hos en person som i övrigt följer med i ett skådespel på en scen. Upptäckten av de snabba ögonrörelserna, nu kända under namnet Rapid Eye Movements (REM), flyttade intresset för drömmar från psykiaterns soffa till vetenskapens laboratorium, och drömlaboratorier kom till i Amerika, England, Tyskland, Frankrike, Sovjetunionen, Sydamerika och flera andra länder.

REM-forskningen har givit en del resultat, och det anses numera klarlagt att en person som visar REM vanligen drömmer. Det är dock inte säkert att ögonens rörelser beror på att man "ser" händelserna i drömmen, ty människor som är födda blinda har exakt samma ögonrörelser när de drömmer. Alla drömmer, men det rör sig inte om en enda lång dröm ända från det man somnar och till dess man vaknar. En REM-period (parasömnsperiod) varar fem till tio minuter, och man räknar med att det förekommer fyra till sex sådana perioder un-

der loppet av en natt. Dessa perioder representerar en förhållandevis fatt somn, medan intervallen, den sk korta sömnen, representerar djup sömn. REM-somnen forandras med aldern och upptar ungefär en fjardedel av en vuxens sovtid, ungefar halften av ett barns och sa gott som hela ett spadbarns sovtid. Man har dessutom fatt anledning att formoda att kattungar "drommer" innan deras ogon oppnas for forsta gangen och att kycklingar pa samma satt kan dromma innan de kommer ut ur agget. Man ar dock inte helt saker pa att alla REM är förbundna med drömmar.

Ocksa fragan om hur lange en drom varar maste foras upp pa listan over de gator som omger dromprocessen. En detaljerad drom, vars handlingsforlopp stracker sig over flera dagar eller veckor, kan aga rum pa nagra fa minuter. En tidig dromforskare, Alfred Maury (1817—92) berattar om en langdragen drom i vilken han bevittnade ett jattelikt panorama av hyliga och detaljerade handelser under franska revolutionen. Han sag nagra av valdsdaden, talade med nagra av forkamparna och anklagades slutligen sjalv for forbrytelser mot folket, kom infor domstol, befanns skyldig och fordes darpa till schavotten. Han horde giljotinens bila falla i exakt det ogonblick da en sangstolpe lossnade, foll ned pa hans nacke och vackte honom! Han drog slutsatsen att savida nagot overnaturligt inte fanns med i bilden maste hela den langa drommen ha snuddat vid honom under ett enda ogonblick, namligen fran den tidpunkt da hans nacke traffades och tills han var vid fullt medvetande.

Filosofins uppfattningar

Dromforskarna maste ocksa undersoka hur verkliga drommarna egentligen ar. Vi har den beromda och mycket citerade historien om den taoistiske filosofen och mystikern Chuang Tzu (369 –286 f Kr), som en natt dromde att han var en fjaril och da han vaknade pa morgonen fragade: "Ar jag Chuang Tzu, som dromde att han var en fjaril, eller ar jag en fjaril som nu drommer att jag ar Chuang Tzu?" Filosofen Rene Descartes (1595—1650) var inne pa nagot liknande och ansag att "det finns inte nagra satt att skilja det vakna tillstandet fran somnen". Vissa moderna tankare ar av uppfattningen att vart medvetande ar ett halvsovande tillstand. Den ryskfodde mystikern G.I. Gurdjieff sade att de flesta manniskor inte ar vakna och for dem ar livet en akta drom. Bara nagra fa utvalda var verkligt vakna, men Gurdjieffs egna metoder var utvecklade speciellt med syftet att utoka skaran, sade han.

Det faktum att de flesta manniskor som vacks mer an tio minuter efter en REM-somn inte minns drommen har fort till den halvockulta teorin att vi har ett speciellt dromminne. Detta dromminne skulle va-

ra något helt annat än det vakna minnet, ty under drömstadiet är bara vissa delar av oss aktiva, delar som bara är svagt förbundna med medvetandet. Detta verkar också gälla de exomatiska upplevelserna (se detta), där medvetandet tar sig ut ur den fysiska kroppen och svävar någonstans utanför den. Åter andra teorier går ut på att drömtillståndet liksom döden bara är astralkroppens resor till olika dimensioner, eftersom drömmar ju som bekant ligger utanför tid och rum.

Freud menade att drömmarna skyddar sömnen och delvis försöker uppfylla våra innersta önskningar, eftersom de inte hindras av "det puritanska överjaget", som i våra vakna ögonblick censurerar och undertrycker dem. Men drömmar har också andra funktioner. De är troligtvis ovärderliga för kreativiteten, och inom litteratur, musik, konst och t om vetenskap finns det talrika exempel på hur personer har mottagit sin inspiration i form av en dröm, nästan som de gudomliga meddelanden våra förfäder ansåg sig se i drömmarna. Men är drömmar nödvändiga för att man skall överleva? Några forskare på detta område tycks anse drömmarna ytterst viktiga, och hos varje människa finns en REM-cykel som är nödvändig för att hon skall må bra. Om en sovande väcks varje gång hans REM börjar tar det honom allt kortare tid att nå REM-fasen när han somnar igen. Nästa gång hans drömfas störs använder han ännu kortare tid för att nå REM-stadiet och därmed den befriande drömmen. Detta tyder på att det är drömmen och inte sömnen som är värdefull. En person som inte får drömma när han sover börjar drömma i vaket tillstånd (få hallucinationer). Det överspända drömpsyket får kontroll över det vakna medvetandet, och han lever i en drömvärld, psykotisk och desorienterad. Om han hela tiden berövas sina drömmar får han en psykisk kollaps som eventuellt kan leda till döden. Det är intressant att barbiturater och andra lugnande medel huvudsakligen framkallar sömn med nedsatta REM, och en lång sömnmedelsperiod får i många fall patienterna att visa samma symptom som de som ständigt hindras från att REM-sova.

Drömtydning

Om vi förutsätter att Chuang Tzu oroade sig i onödan och antar att vårt vakna tillstånd verkligen är verkligheten, uppstår strax frågan om drömmarna har någon förbindelse med vårt verkliga liv. Kan man ha prekognitiva drömmar, dvs drömmar som innehåller fragment av framtiden? Man känner till otaliga exempel på detta fenomen, men bara ett fåtal har undersökts vetenskapligt. Den allra största delen måste anses bero på tillfälligheter, och andra kan förklaras som telepati. Det finns dock en liten återstod, och t ex i J.W.

Jakobs dröm från Första Mosebok är en varseldröm, där Gud lovar honom och hans avkomma det land han vilar på. (Träsnitt i Luthers översättning av Gamla testamentet från 1526.)

Dunnes (1875—1949) intressanta och numera klassiska bok om ämnet, "Experiment med tiden" (*An Experiment With Time*, 1927), där tiden som en fjärde dimension behandlas på fysikens grundval (Einstein, Bohr, Planck m fl), hävdas med en viss vetenskaplig trovärdighet synpunkten att framtida händelser mycket väl kan varslas genom drömmar.

I varje fall, vare sig det är sant eller ej, har människan ända sedan aldsta tider sökt efter en viss tydning av små drömmar. "En dröm, som inte uttolkas", sade en judisk författare på 200-talet, "är som ett brev som inte läses", en uppfattning som går igen i moderna talesätt som "en dröm är ett brev till en själv". De uttalanden som kommer från förntidens drömtydare blev alltid tagna på största allvar, och sysslan utvecklades snabbt till en konstart, *oneirosantiken*, om vilken den tyske filosofen Agrippa (död 1535) säger: "Var och en står fri beträffande tydningen, eftersom det inte alls kan ges några fasta regler för den."

Förutom de diekta tolkningarna tyddes drömmarna ibland genom ordlekar, som var fallet t ex med en av Alexander den stores drömmar. Under sin besvärliga sjumånaders belägring av Tyros drömde han att han såg en dansande satyr. Hans drömtydare kom underfund med att detta måste betyda *sa-tyros* (Tyros är ditt), vilket sägs ha påskyndat Alexanders seger. Åter andra tolkar genom motsatser på så sätt att en dröm om vänner i verkligheten handlar om fiender, födsel betyder dödsfall och framgång motgång.

Flera olika popularbocker om dromtydning finns att kopa, som trots Agrippas visa ord staller upp vad drömmarna handlar om i alfabetisk ordning som i ett lexikon och tolkar dem. De ar alla harledda ur en tradition som gar tillbaka anda till den romerske spamannen Artemidorus fran Daldis (ca 150 eKr), som samlade hela dåtidens vetande om amnet. Hans verk blev den viktigaste kallan till drömtydning i mer an 1000 ar. Konsten var dock urgammal redan på Artemidorus tid, och den omnamns i kung Assurbanipals kungliga bibliotek i Assyrien (omkr 650 fKr) och på en egyptisk papyrusrulle, som är daterad till 2000 fKr.

I vara dagar har psykologerna sina egna sma glosbocker över dromsymboler, som behandlar alla amnen. Sigmund Freuds betoning av sexualdriften har ofta kritiserats som overdriven, men den rad olika foremal som psykoanalytikerna anser som symboler för konsdelarna tyder narmast på det motsatta. Drömforskaren Calvin Hall gjorde upp en lista over alla dessa element och fann inte mindre an 102 olika symboler for penis, t ex stang, kanon, penna, stav osv. Det visade sig for ovrigt att en stor engelskspråkig slangordbok innehöll exakt samma beteckningar på fallos plus 98 till, som analytikerna aldrig hade tänkt på.

Somliga anser att drömmarna gar tillbaka på vara förfäders fruktan och upplevelser, medan andra tror att drömmarna uttrycker vara onskningar. Allt ar mojligt i drömmar, och en modern psykolog har uttryckt det så har: ”Drömmen tillater oss alla lugnt och stilla att bete oss som sinnessjuka varenda natt i hela livet.”

Exomatiska upplevelser

Exomatiska upplevelser, *exkursionsfenomen* eller *vision de soi,* som transmannen säger, ar beteckningen på de tamligen sallsynta händelser då manniskor plotsligt far en fornimmelse av att de lamnar sin fysiska kropp och kan iaktta sig sjalva fran en punkt utanför. Det sker vanligen i spannings- eller krissituationer. En man som hade blivit overkord av en bil och dessutom hade fått hjartstillestand, beskriver hur han kande sig sjalv stiga ur sin fysiska kropp som ett utomkroppsligt medvetande och fran denna position ett stycke ovanför gatan kunde han se att en stor skara manniskor samlades kring hans utsträckta kropp nere på marken. Det finns flera skildringar av patienter, som under en operation plotsligt har kunnat se hela handelseförloppet, t ex från en plats under taket.

Fenomenet kan emellertid ocksa uppsta under helt normala omständigheter, och en brittisk undersökare som har specialiserat sig på omradet, Celia Green, har samlat en mängd sadana fall. Hon har t ex

följande skildring av en person, som satt i en dubbeldäckad buss: "Jag satt längst bak i bussen och tittade ut genom fönstret, men plötsligt stod jag utan minsta förvarning på trappan inne i bussen och tittade på mig själv. Alla mina sinnen, min syn, mina känslor osv, tycktes befinna sig på trappan och bara min fysiska kropp satt kvar på sätet." Celia Green skiljer mellan *parasomatiska* upplevelser, då personen plötsligt tycker sig vara i en annan kropp som mer eller mindre liknar hans fysiska, och de vanligare *asomatiska* upplevelserna, där personens medvetande förflyttas till en annan plats i rummet. Många av detta slags upplevelser måste troligen betecknas som fria fantasier, men trots att de ännu inte kan förklaras tillfredsställande finns det i våra dagar inte många forskare på området som betvivlar deras existens.

Psykologerna har lämnat förklaringar om förträngda önskningar om frigörelse eller om hallucinationer, men det faktum att vissa personer medan de var "ute" lade märke till detaljer i sin egen kropp, kläder, kroppsställning och i omgivningen kan tyda på att psykologernas teorier inte rymmer hela förklaringen. Parapsykologin kombinerar därför dessa idéer med clairvoyance och kallar fenomenet *ESP projektion* eller *Out of the Body Experience* (utomkroppslig upplevelse), men faktum är att det ännu inte har framlagts någon form av allmänt godtagbar förklaring. Fenomenen stärker misstanken, men inte nödvändigtvis, ockultisternas tro på föreställningar om en inre energikropp, vare sig den kallas jaget, själen eller astralkroppen, som tillfälligt kan befria sig från den fysiska kroppen och samtidigt har en enastående förmåga att färdas genom tid och rum.

Reinkarnation

Reinkarnationen (av latinets *re-in-carno*, tillbaka till kottet) är ett begrepp med många namn: själavandring, transmigration, metempsykos, palingenesi (grekiska) och samsara (sanskrit). Reinkarnationstanken bygger på tron att varje individ innehåller ett element som är oberoende av den fysiska kroppen och som efter dennas död kan återfödas i en annan kropp. Trots att denna idé har nått sin högsta utveckling i österlandets religioner har den dykt upp på flera ställen i hela världen. För närvarande är intresset för reinkarnationen stigande i västerlandet, där den för många människor ter sig mera tilltalande än den ortodoxa kristna läran om att själen efter döden går till himlen, helvetet eller skärselden. Om den kristna iden är sann har varje människa bara ett enda liv, där det gäller för henne att avgöra sin själs öde. Reinkarnationsteorin däremot betraktar människors liv som steg på en väg, vilket innebär att varje gång hon åter-

föds faller hon antingen ett steg nedat eller stiger ett steg uppåt, beroende på hur hon har betett sig i det föregående livet.

Själva tanken om reinkarnation är troligen lika gammal som religionen själv, ty den finns i tron hos primitiva folk över hela världen, liksom i många andra mera utvecklade religioner. Hinduerna anser att själen efter den fysiska kroppens död kommer till himlen eller helvetet, men bara på ett tillfälligt besök som belöning eller straff för det föregående livets gärningar. Efter detta återvänder själen till jorden i en ny kropp, och enligt karmaläran föds en människa utifrån hur hon har levt i den tidigare existensen. Alltså kommer en dålig människa att födas i en lägre kast eller kanske t om i form av ett djur, och en av reinkarnationslärans mindre goda sidor är att den på detta sätt bidrar till att förstärka kastsystemet.

Reinkarnationen var ett av de hinduiska begrepp som tillsammans med karmaläran övertogs av buddhismen. För buddhisterna är återfödelse på jorden inte något åtråvärt, och det högsta målet är att uppnå ett tillstånd av så fullkomlig upplysning att återfödelse inte är nödvändig, att nå nirvana. Den Tibetanska Dödsboken beskriver hur själen efter döden kastas runt av vinden, den ohyggligt häftiga karmavinden, som med våldsamma stötar slungar den framåt. Efter en stund i detta outhärdliga tillstånd har man inga andra tankar än att få gå in i ännu en jordisk kropp. Kort därpå frestas själen av synen av människor eller djur som parar sig, och den känner en längtan efter att bosätta sig i en av parterna. Dödsboken varnar mot detta:

"Den känsla som du därvid upplever får dig att mista medvetandet just i det ögonblick då ägg och säd skall förenas, och efteråt är du avlad som ett mänskligt väsen eller ett djur."

Den västerländska uppfattningen

I västerlandet har själavandringsläran haft mindre framgång. Den dyker upp hos Platon och i de esoteriska grekisk-egyptiska texterna från perioden omedelbart före och efter Kristi födelse, känd som hermetism (se detta). Dessa texter motsäger den hinduiska och buddhistiska uppfattningen beträffande återfödelse i form av ett djur. Tankegången är följande: Alla själar har sprungit ur en universell själ. Vid återfödelsen förändras insekter till vattendjur, vattendjur till landdjur och flygande vasen till människor. Mänskliga själar utvecklas till heliga krafter, och på så sätt tränger de in i gudarnas sfärer. Det är dock bara de fromma själarna som på detta sätt förenas med det gudomliga, medan de ogudaktiga straffar sig själva genom att gå in i ännu en jordisk kropp. Bara en människokropp kan ta emot en människosjäl, ty den gudomliga lagen skyddar själen mot en sådan skam som att den skulle gå in i ett djurs kropp.

Sådana hermetismtexter påverkade de äldsta kyrkofäderna. Origenes, den mest berömde bland dem, utarbetade en reinkarnationsteori som hävdade att själarna hade existerat i tidigare världar och att de skulle återfödas i framtida världar, men det rådet tvivel om hans syn på återfödelse i den nuvarande världen. Denna lära förklarades sedan som kättersk av kyrkan, och reinkarnationsteorin bannlystes vid ett kyrkomöte i Konstantinopel år 553. Idén levde emellertid kvar i de olika gnostiska rörelserna (se Gnosticism), t ex albigenserna och bogomilerna. Efter bannlysningen spelade den bara en ytterst underordnad roll i västerländskt tänkande, trots att enstaka tänkare lekte med den. Hänsyftningar till den förekommer i texter från renässansens hermetister, rosenkreuzare, kabbalister och andra esoteriska "skolor". Huvudsakligen på grund av dessa skolor kom tanken gradvis upp igen tillsammans med många andra glömda eller förbjudna idéer, och 1800-talets växande intresse för österländets mystik gjorde en del för att öka själavandringslärans popularitet. Genom våra dagars enorma intresse för allt ockult och mystiskt har idén vunnit insteg hos många människor med olika religiösa övertygelser.

Shanti Devi

Ett av de största problemen som inställer sig när reinkarnationsteorin skall bevisas är att bara mycket få människor under normala omständigheter är i stånd att minnas sina föregående existenser. Ett av de mest berömda fallen av detta slag är utan tvivel berättelsen om Shanti Devi, som föddes 1926 i Delhi i Indien. Vid fyraårsåldern började hon tala om sitt tidigare liv, om sin man, Kedarnath Chaubey, och deras hus. Vid senare undersökningar blev det klart att en man med detta namn bodde i en närliggande stad och hans hustru hade dött ett år innan Shanti Devi föddes. Då denne man besökte flickan, som nu var nio år, kände hon genast igen honom och svarade korrekt på alla hans frågor om hans föregående hustru. Då Shanti Devi senare besökte Chaubey i hans hemstad, där hon aldrig förr hade varit, gick hon direkt från järnvägsstationen till hans hus. Här pekade hon på en plats på jordgolvet och sade att hon där hade gravt ned 100 rupier. När man började gräva på platsen hittades en tom ask, och Chaubey erkände att han kort efter hustruns död hade funnit asken och tömt den. Vid ett senare tillfälle pekade Shanti bland en stor skara människor ut föräldrarna till Chaubeys döda hustru. Det finns åtskilliga skildringar som påminner om denna, dvs om barn som plötsligt påstår sig heta något annat och visar sig känna till platser där de aldrig har varit tidigare. Särskild uppmärksamhet väcker de historier där barnet någonstans på kroppen har ett sticksårsliknande födelsemärke och det senare visar sig att barnet i en föregående tillvaro mördats

med ett knivstick på exakt samma ställe. Vi skall inte här gå in på om det kan ligga någon sanning i dessa utsagor.

Bridey Murphy

Exempel av den typ som nämndes i det föregående avsnittet är få och ytterst sensationspräglade och åtnjuter därför inte så stor tilltro som de kanske är berättigade till. Något annorlunda förhåller det sig med de försök där personer under hypnos har kunnat minnas och återberätta sina första intryck omedelbart efter födelsen, känslor från fosterstadiet och ibland situationer från ett, som det heter, annat och tidigare liv.

Ett av de mest kända exemplen på ett sådant hypnostest är fallet Bridey Murphy. Amatörhypnotisören Morey Bernstein experimenterade med att föra hypnotiserade personer tillbaka i tiden, och hans bästa försöksperson var mrs Virginia Tighe, en ung hemmafru från Colorado, som han gav pseudonymen Ruth Simmons. Under hypnosen började hon tala om sitt liv som Bridey Murphy, en kvinna som hade levt på Irland i början av 1800-talet. Hon talade med irländsk brytning och använde ibland sällsynta irländska vändningar, hon gav detaljerade beskrivningar av tämligen okända platser, vilkas trovärdighet undersöktes och bekräftades, och hon kunde under efterhypnotisk suggestion dansa en speciell form av irländsk jig. Det som har gjort detta fall till något alldeles särskilt är Bridey Murphys odramatiska, nästan tråkiga liv. Journalister blåste upp historien i tidningarna, och fallet Bridey Murphy gjorde reinkarnationsteorin populär igen. Vårdinnor började ge kom-som-du-*var*-bjudningar, och åtskilliga medier blev överlupna av folk som ville veta vem de skulle bli i nästa liv så att de kunde testamentera sina pengar och ägodelar till sig själva. Resultatet av denna uppståndelse blev en jättelik debatt kring Bridey Murphy, där den vetenskapliga inställningen dock var ganska kritisk och man ansåg att Ruth Simmons exakta informationer i själva verket var framtagna ur begravda minnen om historier som hon hade hört och böcker som hon hade läst i sin barndom.

Hypnotiska metoder i stil med denna har också använts för att ställa diagnoser på människor med psykiska sjukdomar. Sådana försök har utförts av Denys Kelsey och hans hustru Joan Grant, som i synnerhet är känd som författare till romaner om sina egna tidigare existenser, bl.a. *Winged Pharaoh*, där hon uppträder som egyptisk prästinna 3000 år f.Kr, och *Scarlet Feather*, där hon är en indianflicka från en tid långt innan Columbus upptäckte Amerika. En av deras patienter var en ung man som var besatt av tanken att hans far hade fått ledgångsreumatism därför att den unge mannen som barn en gång hade vridit ur en våt trasa över föräldrarnas säng. Under hyp-

nos försattes han tillbaka till sitt tidigare liv som en flicka, som hade försökt mörda sin hatade faster genom att fukta hennes lakan. Fasterns raseri över detta ledde till ett slaganfall som höll henne sängliggande i många år. Hon vårdades av flickan, som inte vågade lämna henne av fruktan för att hennes skuld i mordförsöket skulle avslöjas. Patienten accepterade denna händelse som orsak till sin tvångstanke och blev fri ifrån sina skuldkänslor.

Det har under tidernas lopp framkastats flera teorier med anknytning till reinkarnationstanken, t ex idén om en form av nedärvt minne. Om man verkligen ärver minnen är detta naturligtvis inte detsamma som minnen av ens egen tidigare tillvaro. En annan teori bygger på övertygelsen att alla händelser, däribland varje tanke, idé och känsla, ingjuts och bevaras i ''etern'', den substans som i hinduismen kallas *akasha*. En person med den rätta känsligheten kan ''se'' vissa delar av denna akasha och därvid få insikt i tidigare händelser. Utifrån denna hypotes kan t ex Ruth Simmons kännedom om Bridey Murphys liv förklaras med att hon var med om en form av eterisk överföring av detta ämne. Oavsett vilken teori man bekänner sig till är det obestridligt att det på detta område förekommer fenomen som ännu inte kan förklaras på ''normalt'' sätt och som vi bara kan hoppas att serios forskning så småningom kan klarlägga.

Spöken och gengångare

Ordet spöke har använts i århundraden i betydelsen att något onaturligt visar sig. Emellertid syftar ordet i våra dagar vanligen på ett ''immateriellt framträdande'' av en mänsklig gestalt som när den kan identifieras nästan alltid visar sig föreställa en avliden. Av andra fenomen som ibland kallats spökerier kan nämnas besatthet av demoner, poltergeister, vampyrer och andar vid seanser (se Medier och Spiritism).

Man måste gå oändligt långt tillbaka i tiden om man vill försöka klarlägga spökenas historia. De är en viktig beståndsdel i mycken folktro och religion och sägs utgöra en förbindelseled mellan denna värld och nästa. Hela tanken om spökenas existens vilar på den urgamla teorin att människan har en själ. Beträffande denna teori finns det förståeligt nog många skeptiker, men det anses ändå som en accepterad tanke att människan verkligen har, om inte en själ så någon annan form av ''energikropp'' vid sidan av den fysiska (se Astralkroppar). Enligt ockultisterna har denna energikropp en mycket karakteristisk egenskap: förmågan att överleva. Den åldras inte med den fysiska kroppen, och vid kroppens död frigörs den och påstås kunna fortleva i en ny jordisk gestalt (se Reinkarnation). Den gängse

ockulta övertygelsen bygger på detta och hävdar att spökfenomenen är frigjorda själar som gör sig synliga sedan de har lämnat den fysiska kroppen men ännu inte hittat in i nya kroppar.

Ockultisten Dion Fortune ger i sin bok *Psychic Self-Defence* en typisk ockult beskrivning av spökeriet: "När man ser ett spöke kan man normalt också höra det, ty när en gestalt har tillräcklig substans för att vara synlig måste det åtminstone finnas ett minimum av ektoplasma i dess sammansättning, och ektoplasma kan röra sig på det fysiska planet, i varje fall i viss grad. När man både kan se och höra ett spöke kan man vara säker på att man har med äkta spökeri att göra. När man kan se men inte höra det kan förklaringen möjligen vara att en människa med medial begåvning upptäcker bilder i den reflekterande etern, och det behöver inte finnas någon egentlig ande närvarande. När man kan höra men inte se störningen kan det bero på astrala krafter som har satts i rörelse av rituell magi och som fortsätter ännu en tid sedan den ursprungliga impulsen har dragits tillbaka. Dessa fenomen kan vara fullständigt harmlösa, alldeles bortsett från att de stör sömnen på samma sätt som ett skallrande fönster."

Gengångare

I detta avsnitt skiljer vi mellan två former av spökerier, nämligen gengångare och de egentliga spökena. Skillnaden ligger i att medan ett spöke påverkas av andra väsen eller föremål som finns i närheten är det omöjligt att etablera någon som helst form av kontakt mellan gengångaren och personen som har upplevelsen. Det hela är bara som en film, som spelas om och om igen, och fenomenet är alltid knutet till en viss byggnad eller plats. Det finns otaliga väldokumenterade skildringar av gengångare, vilkas handlingar i regel har varit dramatiska. Typisk är berättelsen om slottsjungfrun som varje dag vid en bestämd tid öppnar ett av borgens fönster och förtvivlad kastar sig ned på borggården och därefter försvinner i det blå. I andra fall har man sett en kvinnogestalt i gammaldags kläder vandra genom ett rum med sitt döda barn i famnen för att sedan försvinna ut genom en vägg. I en del fall har man vid senare restaureringar funnit igenmurade dörrar eller andra utgångar just på de ställen där gengångaren tycks ha gått genom väggen. På liknande sätt har man i en dansk herrgård sett en vit kvinnofigur, identifierad som fru Ingeborg Skeel, promenera runt om huset i höjd med andra våningen. Detta undrade man mycket över tills man vid en närmare undersökning av byggnaden kom underfund med att det under fru Ingeborgs livstid hade funnits en svalgång just där.

Gengångare betraktas som återspeglingar av händelser som verkligen har ägt rum en gång och som oftast var starkt känslomässigt laddade

Gengangaren av en präst framför altaret, fotograferad i Arundel kyrka i Sussex, England. (Harry Price Library)

dade. Det är väl belagt att gengångare inte låter sig iakttas av vem som helst utan bara av känsligare personer. Det finns därför rimliga skäl att förmoda att fenomenen inte är synliga på vanligt sätt, och eftersom deras existens aldrig har blivit vetenskapligt bevisad föredrar många att kalla dem fria fantasier, hallucinationer eller suggestion. Det finns dock forskare som inte betvivlar att dessa fenomen existerar, och de har utvecklat den både trovärdiga och intressanta teorin

att det måste vara fråga om en form av psykometriska företeelser.

Psykometri eller föremålsläsning är en parapsykologisk förmåga att ta emot information om en person eller händelse bara genom att beröra ett föremål som har varit knutet till personen eller händelsen. I hus som hemsöks av gengångare kan det vara själva huset eller en viss del av det som utgör den förmedlande länken med de föregående händelserna. Det är riktigt att starka känslor liksom kan hänga i luften, och en sådan atmosfär kan tänkas stimulera människors psykometriska förmåga.

Den traditionella och enkla förklaringen, att gengångarna är arma själar som inte kan finna ro i graven, bör i varje fall förkastas som föråldrad. Man känner t o m till flera fall som direkt motbevisar denna tanke, nämligen att det har observerats att personer som levde i bästa välmåga "gick igen" på platser som de tidigare hade haft nära anknytning till. I en våning i London där en ung kvinna nedbruten av kärlekssorg tidigare hade bott klagade de nya hyresgästerna över att de blev störda. Man kunde höra en kvinna som grät och jämrade sig, och ibland såg man t o m hennes gestalt. Hyresgästernas beskrivning av synen stämde i alla detaljer med kvinnan, som de aldrig hade träffat, och som vid den tidpunkten bodde i Paris och mådde alldeles utmärkt.

Spöken

Egentliga spöken vill i motsats till gengångarna uppnå en viss form av kontakt med den som ser dem. I de allra flesta fall vill spöket (i det följande också kallat *agenten*) ge den som ser det (*percipienten*) ett viktigt meddelande och särskilt ofta förekommer "sista hälsnings" -fenomenen, där en person i själva dödsögonblicket visar sig för den det gäller. I varje sådan upplevelse är spökets närvaro emellertid bara flyktig och alltså svår att bevisa. Skildringarna väcker därför skepsis och misstro hos de flesta människor. Dessutom har sådana spöken samma egenskaper som gengångarna: de ses inte av alla och envar, och vanligen visar de sig bara när iakttagaren är ensam. Fall av större trovärdighet, tex där flera personer har haft samma intryck samtidigt, har dock rapporterats tillräckligt många gånger för att en förklaring skulle vara på sin plats.

Enligt äldre tiders vidskepelse skulle det vara fråga om avlidna som inte kan få ro i graven eller som inte kan finna sig tillrätta utanför sin fysiska kropp. Katolikernas version säger att det är själar från skärselden som försöker förma de levande att hålla förbön och själamässor för dem för att lindra och avkorta deras lidanden. Då det första sällskapet för psykisk forskning, SPR, bildades 1882 gick den allmänna teorin ut på att människans ande överlevde kroppens död

och dessutom kunde gora sig synlig for de levande. SPR undersökte en otrolig mangd skildringar och kom fram till att förväntningar, fruktan, skrock, fantasibilder, drommar eller bedrageri låg bakom de flesta fallen. Inte desto mindre maste man erkanna att en del av fallen maste vara akta, och slutsatsen drogs att den avlidnes ande genom telepati gav percipienten ett intryck av sitt utseende. Denna slutsats var efter den tidens forhallanden onekligen något forhastad satillvida att man dels antog existensen av den då foga utforskade telepatin for given, dels som en självklarhet utgick från att manniskan hade en ande som overlevde den fysiska kroppens död. Konklusionen baserades på att agenten maste ha nagon form av budskap att överbringa, det må vara en varning, ett meddelande om död eller helt enkelt vilken upplysning som helst som kunde vara till nytta for ett levande vasen. De fall som inte hade nagon sadan karaktar av budskap forkastades på den tiden, liksom i dag, som utslag av fantasier. De övriga fenomenen studerades emellertid ivrigt, och det enda sattet de viktiga meddelandena kunde formedlas på var till synes att den avlidne agenten utsande telepatiska bilder av sitt utseende.

1943, då parapsykologin hade uppnatt resultat som tydde på att telepati existerade, intresserade sig G.N.M. Tyrrell, en av medlemmarna i SPR, åter for andeframtradandena. Han gav samma år ut en liten bok, *Apparitions*, dar han presenterade en ny och ganska komplicerad teori om hur de uppstod. Han utgick från två ytterst dunkla punkter i den gamla teorin: 1. då agenterna visar sig har de i många fall både klader och andra saker, något som absolut maste vara ovanligt for andar som just har lamnat den fysiska kroppen, 2. ibland kunde två eller flera percipienter "se" samma agent, var och en från sin egen synvinkel. Utifran sin analys av dessa markliga förhallanden fick Tyrrell klart for sig att percipienten inte bara kunde vara en passiv mottagare av agentens meddelanden. I stallet drog han slutsatsen att den sedda gestalten i själva verket maste vara en svag stimulans som var utsand av agenten, en stimulans som percipientens egen fantasi och mentala processer ombildade till en mera materiell och synbar produkt. Dessa processer framlade Tyrrell i ett ganska komplicerat schema på sa satt att de sag helt naturliga ut och tom var helt analoga med de processer som intraffar vid normala sinnesintryck. Han bibehöll alltså både den telepatiska aspekten och tron på andens överlevnadsformaga, men anda var hans teori om att percipienten tog aktiv del i processen ytterst värdefull for senare tids spekulationer.

Det bör anmarkas att den allra storsta delen av det undersökta materialet ar "sista halsnings"-fenomen, och blotta uppenbarelsen ar i dessa fall ett meddelande i sig, namligen meddelandet om död. Ett typiskt exempel ar foljande: Under första världskriget störtade den

brittiske piloten David M'Connel och omkom en eftermiddag kl 15.25. Samma eftermiddag kl 15.30 satt hans kollega J. Larkin vid öppna spisen och läste, då han plötsligt hörde dörren bakom sig öppnas med en smäll som var karakteristisk för David, och samtidigt Davids röst: "Hej, gamle vän." Larkin vände sig om, såg den leende David i flygardrakt och hjälm stå i dörröppningen och frågade: "Är du redan tillbaka?" "Visst, det gick fint, en härlig tur", svarade David. "Hej så länge." Med dessa ord slog han igen dörren efter sig med en smäll och försvann. Larkin berättade kort därpå denna episod för en annan flygare (båda fick först långt senare veta att vännen hade förolyckats), och en grundlig undersökning som SPR gjorde utesluter varje tvivel på trovärdigheten. Enligt Tyrrells teori skulle agenten, David M'Connel, ungefär fem minuter efter sin död telepatiskt ha utsänt ett slags vädjan, som inspirerade den andres undermedvetna att komplettera intrycket så att en bild som stämde bättre med förväntningarna uppstod. Tyrrell lät dock också möjligheten stå öppen att agenten kunde ha utsänt sin vädjan under själva störtningen, alltså medan han var i livet, och att percipienten i så fall behövde omkring 5 minuter för att ombilda intrycket. Vad Tyrrell dock knappast tänkte på var att han helt kunde ha eliminerat både telepatin och frågan om andens överlevande genom att anta att percipienten genom clairvoyance kunde ha fått besked om agentens kritiska situation.

Hittills har vi bara sysslat med döende agenter, men det har också rapporterats om både levande och döda som manifesterar sig för andra. 1956 insamlades vid Duke universitetet i USA 8000 rapporter om parapsykologiska upplevelser, och av dessa var 825 i hallucinatorisk form, dvs percipienten mottog sinnesintryck utan någon form av materiell påverkan. Av dessa var 297 fall med döende agenter, 88 med döda, 344 med levande och 96 med andra former av intryck. Ett typiskt exempel på en levande agent är följande: Efter ett gräl med sin mor reste en engelsman till Canada med sin dotter och bröt alla förbindelser med sitt barndomshem. Då dottern växt upp vaknade hon en morgon och såg sin farmor sitta på sängkanten. Men då hon räckte ut handen för att röra henne försvann gestalten. Dottern, som blev mycket uppriven, skrev till det gamla hemmet och fick veta att farmodern vid den tidpunkt det gällde var svårt sjuk i cancer och ständigt hade sonen och hans familj i tankarna. Samtliga upplevelser av denna art har man försökt förklara som telepati eller clairvoyance förknippad med en stark fantasi.

Fallen med döda agenter skiljer sig i regel på intet sätt från de övriga fallen, bortsett från att agenten inte längre lever och alltså inte kan utsända telepatiska meddelanden. Bara i mycket få fall kan det inträffa att en avliden utfärdar varsel om framtida händelser. Ett ex-

empel på detta hände en 18-arig flicka, vars far hade dött tre månader tidigare. Hon hade varit mycket fäst vid honom, och en natt vaknade hon och såg att han stod i dörröppningen. Han sade: "Bli inte orolig. Mor måste till sjukhus, men hon blir frisk igen." Ungefär två månader senare gick modern igenom en mycket allvarlig operation, men hon överlevde och blev så småningom helt frisk.

Sådana upplevelser kan naturligtvis orsakas av de avlidnas andar, men eftersom de bara förekommer i få fall finns också möjligheten att vissa percipienter är så känsliga att de är i stånd att göra sina ESP-meddelanden synliga, i detta fall prekognition. Om något från andra sidan graven är inblandat eller ej kommer förhoppningsvis framtidens forskning att utvisa, men det kan inte uteslutas att det kan röra sig om ytterligare andra möjligheter. Vissa ockultister anser exempelvis att alla ting och alla händelser registreras någonstans i etern, i den *akashiska uppteckningen*, och att speciellt känsliga personer kan se vissa delar av denna uppteckning.

Man betvivlar inte att fenomenen existerar, men de namnda parapsykologiska hypoteserna utgör bara den förklaring som i våra dagar och med vårt vetande ter sig mest sannolik. Det finns förtfarande mycket kvar för vetenskapen att avslöja för oss, angående både vårt inre och våra yttre omgivningar.

Vampyrer

En vampyr är enligt folktron "en gengångare som lämnar sin grav om natten och suger blod från sovande människor eller ensamma nattvandrare". Med detta blod får den styrka att upprätthålla en form av liv, och när man öppnar graven finner man den döda kroppen i exakt samma skick som när den levde, helt oberörd av förruttnelse.

En gång i tidernas morgon upptäckte man att livet lämnade sårade krigare i takt med att blodet strömmade ut, och följaktligen antog man att blodet var livgivande. Ända sedan dess har det talats om olika sorters vampyrväsen, och de första beskrivna blodsugarna är de grekiska *lamiae*. Man kan bli vampyr på flera sätt. Det kan vara ärftligt, och man kan dömas till det redan vid födelsen genom att tex vara född med segerhuva eller utanför äktenskapet. Dessutom är det en mycket utbredd uppfattning att häxor, kattare, varulvar, förbrytare etc blir vampyrer efter döden. Vår moderna version säger att alla som sugs av vampyret själva blir vampyrer efter sin död. Efter begravningen ligger vampyren i graven en tid, och först senare börjar den lämna den om natten för att sprida skräck bland människorna. Det finns dock flera sätt att skydda sig mot vampyrer, och ett av de

vanligaste är att gräva upp liket och hugga av huvudet. Man kan också slå en spik genom huvudet, lägga vitlök i munnen, stöta en påle genom hjärtat eller ta ut liket och dela det i två delar. I Österuropa och i synnerhet i Rumänien har det ända in på 1900-talet förekommit domstolsmål där människor på de ohyggligaste sätt vanställt förmodade vampyrlik.

Dracula

Greve Dracula har blivit den moderna skräcklitteraturens symbol för vampyrer. Detta beror uteslutande på den engelska författaren Bram Stokers roman *Dracula* från 1897, som ligger till grund för hela den moderna vampyrismen. Stoker, som för övrigt var medlem av Golden Dawn (se detta), hämtade sin titelfigur från verkligheten, och det är tydligt att han måste ha haft en ingående kännedom om Rumäniens historia på 1400-talet. Dracula (1431—76) hette i verkligheten Vlad V, med tillnamnet Tepes (Spjutkastaren) och var furste av Valakiet i tre perioder: oktober—november 1448, 1456—62 och november—december 1476. Hans far, Vlad II, kallade sig Draculae (Draken) efter att ha mottagit drakorden, och sonen övertog detta namn i

Dracula, efter tyskt träsnitt från 1491. Texten lyder: ”En sällsam och skrämmande historia om en stor, blodtörstig barsärk vid namn Dracula, en vojvod som använde sig av okristliga metoder som att spetsa människor och också slapa dem efter marken tills de dog.” (British Museum)

Greve Dracula har varit huvudperson i många skräckfilmer. Här ses Christopher Lee i Warner Brothers-filmen "Draculas Blood Story". (PPF)

formen Drakylia. Namnet förvanskades dock snabbt till Dracula, som är avlett av det rumänska ordet för djävul, drac. Dracula var en framstående härförare, och han besegrade gång på gång den turkiske sultanen Muhammed II:s styrkor och höll sitt land fritt från invasion. Detta gav honom ett glänsande rykte, men ännu mera känd blev han för sin grymhet och hårdhet när han lät otaliga av sina fångar lida alla tortyrens kval. 1462 blev han själv fånge hos den ungerske kungen Mathias Corvinus, men han frigavs tolv år senare, varefter han ledde ungrarna i åtskilliga slag. I november 1476 besteg han åter tronen i sitt eget land, Valakiet, men bara en månad senare dödades han under ett slag nära Bukarest. Ännu medan han levde trodde hans undersåtar att han hade övernaturliga egenskaper, och så tidigt som 1488 beskrivs han som vampyr i Peter Wagners *Dracole*.

Anledningen till att vampyrtron har kunnat leva kvar från äldsta tider och ända in i våra dagar ligger antagligen mest i att den har "bestyrkts" under tidens lopp. Under de kolossala pestepidemier som härjade Europa under medeltiden insjuknade människor bara och dog, och detta var ju precis de typiska symptomen på en vampyrsmitta. Då Serbien 1731—32 drabbades av pesten grävdes otaliga lik upp och bearbetades för att deras härjningar skulle hindras, och det var vid denna massaktion som västeuropeerna för första gången hörde talas om vampyrismen. Också det faktum att skendöda efter att ha lagts i kistan har vaknat upp här säkert fått en och annan att utnämna den återuppstådne till vampyr. Till sist kan nämnas att det förekommer att inte alla lik börjar ruttna utan kan ligga förtorkade men oskadda i åratal efter begravningen.

Vampyrism

Hos atskilliga ockultister i vart sekel har vampyrismen ingått som en naturlig del av deras världsuppfattning. En av de mest bekanta av dessa ockultister var engelskan Violet Mary Firth, bättre känd som Dion Fortune (1891—1946), som i sin bok *Psychic Self-Defence* (1930) har skildrat ett par fall som enligt hennes definitioner måste kallas vampyrism. Då hon under en period arbetade som ett slags psykolog på ett vårdhem för människor med abnorma psykiska sjukdomar, fick hon kännedom om en rad problem kring en 20-årig man som hon kallar D. Denne hade hyrt in sig i samma bostad som ett par psykologistuderande från hemmet. En kort tid senare började man observera olika poltergeistfall i huset. Vid en bestämd tid varje kväll började hundarna på gatorna runtomkring yla förfärligt, och strax därpå flög de franska dörrarna ut till verandan upp av sig själva. Vad man än gjorde för att barrikadera dörrarna öppnades de vid den bestämda tiden, och "ett kallt drag för genom huset". Detta hände också en kväll då hemmets föreståndare som kallades Z. var närvarande, och då denne förklarade att ett obehagligt och osynligt väsen hade trängt sig in hos dem kunde de mycket riktigt se ett svagt sken i ett horn när ljuset släcktes. Z., som visste allt om astralkroppar och ektoplasmatiska uppenbarelser, lyckades fånga spöket och tillintetgöra det. Enligt ockult tänkande kan vissa människor utsända ett immateriellt ämne som kallas ektoplasma. Vissa materialisationsmedier påstår sig kunna dra ektoplasman tillbaka in i kroppen igen.

Sättet på vilket Z. dödade spöket gick ut på att fånga in anden i en magisk cirkel så att den inte kunde slippa undan och därpå suga upp den i sin kropp. Dion Fortune blev för övrigt mycket imponerad av detta, ty det lär vara mycket svårt att absorbera och förvandla andras astraluppenbarelser. Därtill krävdes en "verkligt invigd av högsta graden".

D. hade med jämna mellanrum besökt en kusin som under första världskriget hade skickats hem som invalid från Frankrike efter en påstådd granatchock, och D. vårdade honom. I själva verket hade han ertappats med nekrofili — otillbörligt umgänge med lik — vid fronten, men då han hade inflytelserika föräldrar förklarades han mentalsjuk och skickades hem i stället för i fängelse. Det visade sig att förhållandet mellan D. och kusinen inte var det allra bästa, och kusinen hade vid ett tillfälle bitit D. i halsen och faktiskt sugit blod från honom. Båda hade anfall emellanåt, och under dessa hade D. alltid en förnimmelse av att en "ande" angrep honom, men sedan spöket hade dödats inträdde en tydlig förbättring i bådas tillstånd. Den store mästaren Z. hade utvecklat en egen teori om dessa händelser som gick ut på att det vid fronten måste ha funnits östeuropeiska soldater med stora kunskaper om magi. "När dessa män stupade

visste de hur de skulle undgå Den andra Döden, dvs upplösningen av astralkroppen, och de bevarade sig själva i den eteriske ersättaren genom att suga blod från de sårade. Vampyrismen är smittosam. Den som anfalls av en vampyr tömts på vitalitet och blir därmed ett psykiskt vakuum som suger ut alla han kommer i närheten av för att åter ladda sina tömda vitalitetsresurser. Utan att förstå vad de innebär lär han sig snabbt alla vampyrens trick på egen hand, och innan han vet ordet av har han själv blivit en fullt utvecklad vampyr som suger ut andra. Vampyrens jordiska själ fastar vid ibland vid en enda person, om den lyckas göra denne till en god vampyr."

Enligt Z. hade D:s kusin fallit offer för en ungersk trollkarl, och trollkarlens ande flyttade över i D. då han blev biten i halsen av kusinen. Vad Z. i själva verket gjorde ter sig tämligen mystiskt även för Dion Fortune, men hon tror "att han tömde trollkarlens jordiska själ på dess eteriska energi och på så sätt hade den inga möjligheter att överleva Den andra Döden. Om man hade nöjt sig med att driva ut den motsträviga själen i Osiris rättssal hade man efterlämnat en astralkropp som kunde ha fortsatt att vålla besvär ännu en tid."

Ockulta vetenskaper

Alkemi

Alkemi, konsten att omvandla oädla metaller till silver eller guld, har sitt ursprung i forntidens Egypten. Alla källor anger den legendariske Hermes Trismegistos, som sannolikt är identisk med den egyptiske visdomsguden Thoth, som alkemins fader. Enligt sägnen skall han ha skrivit mer än 20000 verk om ämnet, men det är troligare att konsten utvecklades av de egyptiska prästerna och att dessa var för sig tecknade ned sina erfarenheter i Thoths namn. I varje fall har egyptierna anda från mycket gamla tider känt till metaller som inte fanns rena i naturen utan kunde utvinnas genom smältning (koppar, tenn och bly). Denna teknik måste de därför ha varit förtrogna med, men för dem som inte var bekanta med de rent kemiska processerna låg det nära till hands att anta att de nya metaller som hade kommit fram var förändringar i den ursprungliga malmen. Det finns t ex i blymalm nästan alltid en liten mängd silver, och när blyet brändes bort vid upphettning så att bara silvret blev kvar måste det för de gamla egyptierna ha tett sig som om den stora mängden blymalm hade förvandlats till en liten klump silver. Man vet inte hur studierna av metallförvandlingar bedrevs, men under de sista århundradena före Kristi födelse hade man nått så långt att experimentell naturvetenskap bedrevs i Alexandria.

De gamla grekerna började också studera alkemi, och härifrån stammar det sannolikt första försöket att ge metallförvandlingarna en naturlig förklaring. Empedokles hade framlagt sin teori om att all materia måste vara sammansatt av fyra element: eld, luft, jord och vatten. Kombinationen av dessa element gav upphov till de många olika ämnena, och genom att ändra de inbördes proportionerna kunde man alltså förvandla ämnet. Denna princip låg till grund för otaliga senare alkemisters arbete. Också Geber, det europeiska namnet på araben Jabir ibn Hay-yan (omkring 722—815), av många betraktad som historiens störste alkemist, var inne på något liknande. Han trodde att alla sammansatta ämnen bestod av två grundämnen, sulphur (svavel) och mercurius (kvicksilver), och "allt som kan rinna innehåller svavel, allt som smälter och förångas innehåller kvicksilver, och allt som blir kvar efter en förbränning innehåller salt". De olika ämnena skiljer sig från varandra bara i de mängder svavel och kvicksilver som de innehåller, och det skulle därför vara möjligt att

Medeltida alkemister i arbete. (Efter stick från omkring 1500.)

förvandla dem enbart genom att tillsätta en viss mängd rent svavel eller kvicksilver. Geber var för övrigt en framstående kemist, och han beskrev en hel mängd preparat och samband som inte hade varit kända tidigare och som fick stor betydelse för eftervärlden.

De vises sten

Det högsta målet för alkemisterna var inte att skapa guld utan att nå fram till urmaterialet, *massa confusa* eller *materia prima*, varur all materia sades vara uppkommen. Tanken går i små huvuddrag ut på att den gud eller övernaturliga intelligens som skapade jorden gjorde den av en mörk, kaotisk massa, som egentligen inte bestod av materia i vanlig bemärkelse utan av embryot till alla slags ämnen, däribland allt liv. Det påstods att detta material i olika sammansättningar kunde omskapa vilket ämne som helst till vilket annat ämne som helst. Teorin om massa confusa tros också härstamma från forntidens Egypten, men första gången den sätts i samband med alkemin är sannolikt hos Platon, som låter alla de fyra elementen ha uppstått ur ett och samma urämne. Om man lyckades ta fram ett sådant skulle metallförvandlingarna bli betydligt lättare. Alkemister över hela den antika världen hittade på många namn på detta fantastiska ämne, och i våra dagar är det mest känt under beteckningen De vises sten. Detta skulle vara ett material som hade den speciella

egenskapen att kunna förvandla all materia till guld bara genom att materialen kommer i kontakt med varandra. Men dessutom var stenen ett slags universalmedicin som botade alla sjukdomar och ibland tom gav odödlighet. Gieber ger långa beskrivningar av och formler för De vises sten under namn som "Den filosofiska stenen" eller "Det stora elixiret", men tyvärr är dessa uppteckningar så obegripliga att våra dagars kemister inte kan testa dem i efterhand.

Före grekernas teori om de fyra elementen hade man inte försökt ge någon egentlig förklaring på metallförvandlingarna utan bara betraktat dem som gudarnas verk. Genom påverkan av babyloniernas astrologi betraktades planeterna som mellanledet mellan gudarna och det jordiska, och man antog att planeterna var orsaken till att de olika metallerna hade bildats. Det är säkerligen också från denna tid som man började beteckna varje metall med dess planets tecken: guld lydde under solen och betecknades därför med ☉, silver månen ☽, elektrum (silverblandat guld) Jupiter ♃, bly Saturnus ♄, järn Mars ♂, koppar Venus ♀ och tenn Merkurius ☿. Dessa beteckningar höll sig kvar ända till 1800-talet, även om det på Giebers tid företogs två viktiga förändringar: Jupiter kom att beteckna tenn i stället för elektrum, medan Merkurius stod för kvicksilver. Först då kemin upphörde att vara "magisk" infördes ett mera rationellt teckensystem för metallerna och de övriga grundämnena.

Efter egyptiernas och grekernas tidsålder fick alkemisterna så småningom klart för sig att det var omöjligt att framställa naturliga ämnen (som t ex guld) på konstlad väg, och att de kemiska och de andliga processerna tycktes vara oupplösligt förbundna. Det var meningen att de kemiska förändringarna i alkemistens material skulle åtföljas av, ja frambringas genom, andliga förändringar hos alkemisten själv. Det var förmodligen på grund av medeltidens begränsade vetande om kemi, och därför att försöken att framställa guld alltid misslyckades (eller nästan alltid?), som alkemisterna efter hand mer och mer avlägsnade sig från den kemiska sidan av vetenskapen och i stället ägnade sig åt den andliga delen.

Alkemisterna utvecklade sig till en märklig blandning av kemiskt kunnande, stjärntydning, magi och teologi. Senare, då kemin helt hade försvunnit ur bilden, antog alkemin helt bisarra former, som när somliga ansåg det möjligt att på konstgjord väg frambringa levande varelser. Sådana idéer levde kvar förbluffande länge. Ända fram i vår tid har det hållits alkemiska seanser i Paris, och moderna ockultister intresserar sig mycket för dessa andliga sidor av alkemin.

Processerna

Alkemin var en utomordentligt svår, ansträngande och invecklad

syssla. Från första början ställdes nybörjaren inför problem som tex att välja vilket material han skulle arbeta med. Dels var det svårt att hitta upplysande skrifter, dels var de som fanns rena rebusar där allt beskrevs i symboler. Alkemisterna var nämligen mycket hemlighetsfulla för att skydda sin konst mot ovärdiga utövare och för att skydda sig själva mot kungar, regeringar och vanligt guldhungrigt folk. Dessutom stod de inte på särskilt god fot med kyrkan. Alkemi var alltså en konst som kunde läras men som ingen undervisade i. Trots att den blivande alkemisten kunde få råd och hjälp av en mera erfaren utövare, måste han själv finna och lösa hemligheterna.

I praktiken experimenterade alkemisterna med alla sorters material: blod, gödsel, urin, vax, vin, antimon, arsenik, kvicksilver och tom guld. När alkemistlärlingen hade valt ut sitt material konfronterades han genast med sitt andra problem. Han skulle besluta vilka försök han skulle göra med materialet och i vilken ordning. De första stegen på det arbetet som skulle föra till den s k förruttnelseprocessen kulminerade med *nigredo*, där materialet i alkemistens retort har reducerats till massa confusa och dess medfödda livsgnista drevs ut ur den i form av ånga. Efter detta återföddes det döda materialet, så fort dess egen ånga förtätades till vätska och blötte det helt och hållet. Detta följdes snabbt av *albedo*, där ett vitt sken bredde ut sig över substansen i retorten. De sista processerna förde till *rubedo*, då det kom fram ett rött elixir eller ett rött pulver, självaste De vises sten.

En metod som är typisk för den alkemistiska litteraturen är den första operationen i De Tolv Nycklarna från 1600-talet: "Tag en vild, grå varg. Ge åt den kroppen av en kung, och när den har förtärt den, bränn den fullständigt till aska i ett stort bål. Genom denna process befrias kungen, och när detta har skett tre gånger har lejonet (en ny kraft) besegrat vargen, som inte kan hitta mer att förtära. Därmed är en kropp funnen som är väl ägnad åt den första delen av vårt arbete." På kemiskt språk är vargen sannolikt antimon eftersom det lätt bildar legeringar med (förtär) andra metaller, och processen tycks vara detsamma som en rening av guld genom upprepad fusion med antimonsulfid.

Alkemisterna har av allt att döma aldrig funnit De vises sten, även om vissa moderna vetenskapsmän lekt med tanken att det möjligen kan ha skett på psykokinetisk väg, dvs genom viljans inflytande på materiella ting. Alkemistens långa, intensiva koncentration på sin materia och hans fysiskt utmattande arbete kan ha medfört ett ovanligt sinnestillstånd (se Trans), som gjorde att han lyckades framkalla onormala kemiska reaktioner i sitt material. Detta kan förklara uttrycket "Guds gåva", som alkemisterna innerligt bad om och som var ett absolut villkor för att arbetet skulle lyckas. Det kan nämligen

förklaras som den sällsynta och flyktiga förmågan att framkalla para-kemiska förändringar i materialet, en förmaga som man trodde kom utifrån, som en gåva från Gud.

Astrologi

Astrologin kan lost definieras som "studiet av äkta eller föregivna förbindelser mellan himlakropparna och jorden". I vara dagar visar vi detta studium ett kolossalt intresse. En enorm läsekrets följer tidningarnas dagliga horoskop och tror att astrologi är ett mer eller mindre trovärdigt system för att förutsaga människoöden. De tänker sällan på att hela jordens befolkning delas upp i tolv typer av människor, som var och en förutspås samma öde just den dagen. Å andra sidan anser en stor skara skeptiker att den astrologiska vetenskapen helt saknar grund och att den är ett vidskepligt försök att finna en ordning i ett kaotiskt och meningslost universum och att förjaga det skrämmande okända genom tämligen godtyckligt baserade förutsägelser. Ett intensivt studium av astrologin visar emellertid snabbt att den är langt mera invecklad an både anhängare och misstrogna vill erkänna.

Astrologin har funnits länge och former av den har varit förbundna med var och en av forntidens högt utvecklade civilisationer. Sumererna i det nuvarande Irak anses vara de första som utarbetade en astrologisk föreställning om att solen och planeterna inverkade på allt i naturens gang. Detta var onekligen en i viss man rimlig om än något förhastad tanke eftersom den uteslutande baserades på det faktum att årstiderna, som hade en maktig inverkan på allt levande, ju styrdes just av solen och dess förhållande till himlakropparna. De äldsta bevarade anteckningarna om himlafenomenen härstammar från Egypten omkring 1800 f Kr, men mycket tyder på att man redan då hade intresserat sig för astronomi under langa tider. Från 700-talet f Kr har bl a en assyrisk förteckning över stjärnbilder bevarats, och den är sannolikt en avskrift av ett original som kan vara bortåt 1 000 år äldre. Babylonierna upptäckte tidigt att himlakropparnas inbördes ställning, konstellationerna, upprepades regelbundet. En förutsägelse av vissa positioner blev därför möjlig, och därmed ansåg man sig samtidigt ha funnit ett sätt att förutsaga historiens gang.

Liknande tankar om att himlakropparna var den egentliga orsaken till allt som hände i världen utvecklades hos egyptierna, och också de andra stora forntidscivilisationerna, grekerna, indierna, kineserna och mayafolket, sysslade med idén. Med grekerna uppstod en helt ny världsuppfattning, och därmed började astrologin anta fastare former. Ptolemaios (omkring 150 e Kr) införde begreppen hus, ascen-

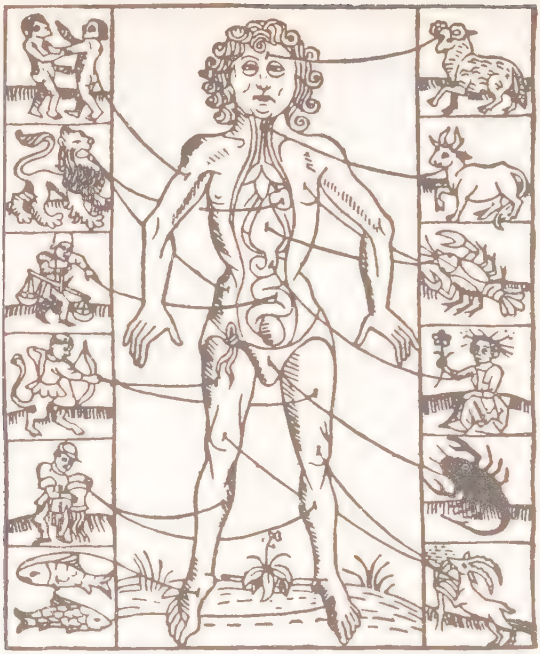

De tolv tecknen i djurkretsen, zodiaken, och de delar av människokroppen som står under deras inflytande. Vänstra raden uppifrån: Tvillingarna (21/5—21/6), Lejonet (23/7—22/8), Vågen (24/9—23/10), Skytten (23/11—21/12), Vattumannen (21/1—19/2), Fiskarna (20/2—20/3); högra raden: Väduren (21/3—20/4), Oxen (21/4—20/5), Kräftan (22/6—22/7), Jungfrun (23/8—23/9), Skorpionen (24/10—22/11) och Stenbocken (22/12—20/1). (Träsnitt från medeltiden.)

dent m m och lade alltså grunden till senare tiders invecklade astrologi. Den astrologi som förekommer i våra tidningar och veckotidningar har dock inte mycket gemensamt med den sofistikerade symbolastrologi som drog till sig så många av förna tiders stora tänkare. Män som Platon, Pythagoras, Thomas av Aquino och Johann Kepler accepterade astrologin, inte som ett instrument för att förutse framtiden utan som en symbolisk mästarplan över universums struktur och funktion. Det är intressant att de senare årens moderna vetenskap har avslöjat många samband mellan himmelska och jordiska händelser, samband som en tidigare generation skulle ha förklarat omöjliga. Moderna astrologer påpekar att dessa upptäckter är tillräckligt många och tillräckligt övertygande för att de skall befria astrologin från dess prägel av vidskepelse och åter göra den värdig seriösa studier, i varje fall vad beträffar dess principer.

Grundläggande idéer

Grundläggande för astrologin är antagandet att ingenting i universum sker av en slump, att det är en manifestation av gudomlig vilja, ordnat och sammanhängande och därför möjligt att förklara. Universum betraktas som en helhet, en oändlig andlig organism, där varje del har samband med varje annan del. Inom astrologin är solsystemet inte en tillfällig anhopning av stellara ämnen utan ett mottagligt, organiserat kosmos, vars funktion är oupplösligt förbunden med jorden, med människan och med allt som angår henne på jorden.

Vår sol är som bekant omgiven av nio planeter. Vissa astronomer påstår dock att de genom att studera de yttersta planeternas banor omkring solen beräknar att det kan existera minst ytterligare en planet längre ut än Pluto (på samma sätt som man beräknade existensen av både Neptunus och Pluto innan de faktiskt upptäcktes), men astrologerna räknar tills vidare bara med nio planeter. Dessutom finns det på himlavalvet tolv stjärnbilder, som har betydelse för astrologin. Dessa kallas med det sammanfattande namnet *djurkretsen* eller *zodiaken* och heter: Väduren (latin: Aries), Oxen (Taurus), Tvillingarna (Gemini), Kräftan (Cancer), Lejonet (Leo), Jungfrun (Virgo), Vågen (Libra), Skorpionen (Scorpio), Skytten (Sagittarius), Stenbocken (Capricorn), Vattumannen (Aquarius) och Fiskarna (Pisces). Djurkretsen indelas också i tolv *tecken* med samma namn. För ungefär 2000 år sedan sammanföll tecknen med respektive stjärnbilder, vilket inte längre är fallet på grund av den s k precessionen (vårdagjämningspunktens rörelse). När solen vid nyår står i Stenbockens tecken befinner den sig i verkligheten i Skyttens stjärnbild. Dessa tolv tecken samt solen, månen och alla planeterna med undantag av jorden har getts olika "karaktärer" som motsvarar de olika funktioner som de antas kontrollera eller symbolisera. Jupiter representerar levern, hypofysen och hormonerna, och Mars är knuten till muskelsystemet, njurarna och könsorganen. Väduren står bl a för hetsighet, påstridighet och mod, medan Oxen betecknar konservatism, tålamod och matglädje.

Horoskopet

Horoskopet som astrologen ställer är en symbolisk framställning av djurkretsens tolv tecken med alla dess möjligheter inberäknade. Solen, månen och planeterna rör sig inom djurkretsen, och deras positioner i dess olika tecken liksom i förhållande till varandra sägs bestämma eller representera naturen vid varje given tidpunkt. Här skall inte göras något försök att ställa upp ett horoskop, och då en detaljerad lista över betydelserna av tecken och planeter är meningslös utan kunskaper i horoskopuppställning kommer heller ingen sådan att

Christian IV:s horoskop eller "nativitet" beraknat av Tycho Brahe. Den lille prinsen foddes den 11 april 1577 kl 4.30. Som de flesta fodelsehoroskop visade detta sig ocksa vara falskt. Venus och Mars fick obestridligen stort inflytande pa hans liv och Merkurius gav honom goda andliga gavor. Men han blev atskilligt aldre an de 56—57 ar som horoskopet forutsade, och som Troels-Lund skriver: "Hans avkommas talrikhet kom icke att lida av att Saturnus vid hans fodelse befann sig i det 'sterila' huset." (Kgl. Bibl., Kopenhamn)

ges. Med andra ord: detta avsnitt gor inte lasaren till astrolog men det ger en insikt i astrologins tankar och begrepp.

Under loppet av ett ar fullgor jorden ett varv runt solen, och fran jorden ser det ut som om solen gar igenom alla tecknen i djurkretsen. Det tecken som solen befinner sig i pa en persons fodelsedatum sags vara personens *stjarntecken*. Stjarntecknet ar den viktigaste faktorn i horoskopet, men absolut inte den enda, som vissa veckotidningars horoskopstallare tycks tro. Till foljd av jordens vridning kring sin egen axel en gang om dygnet finns det annu en cykel i zodiaken. Det tecken som den ostliga horisonten pekar pa exakt i fodelseogonblicket kallas det uppstigande tecknet eller *ascendenten*, vilket ar den nast viktigaste faktorn i horoskopet. Ascendentens motsats, alltsa tecknet i den vastliga horisonten, kallas *descendenten*. Tecknet i zenit, dvs lodratt uppat, kallas *M.C.* (latin: *medium coeli*, himlens

mitt) och tecknet i nadir, lodrätt nedat, betecknas med *I.C.* (*imum coeli*, det nedersta av himlen). Mycket kortfattat kan sägas att ascendenten uttrycker de karaktärsdrag som redan är utvecklade hos personen, medan descendenten antyder de egenskaper som det ännu inte finns tillräckligt av och som därför är önskvärda hos livsledsagare, medarbetare, etc. M.C. uttrycker känslor, längtan och åsikter, medan I.C. betecknar arvsanlagen, grundvalen för människans karaktär.

Ascendenten bestämmer hur horoskopet delas upp i de tolv *husen*. Det finns olika metoder att göra uppdelningen, men gemensamt för dem alla är att ascendentlinjen är gränsen till det första huset. (Det första huset är alltså den del av stjärnhimlen som ligger alldeles under den östliga horisonten och precis gränsar till denna.) Här väljer vi att använda equal-hussystemet, som är både mycket lätt och mycket utnyttjat och som säger att alla tolv husen är lika stora, dvs 30° var, eftersom en cirkel indelas i 360°. Också de tolv stjärntecknen utgör vartdera 30° av djurkretsen, och om t ex 5° av Väduren har kommit över horisonten i födelseögonblicket innehåller det första huset därför 25° Vädur och 5° Oxe. Det första huset är knutet till Vädurens egenskaper, det andra Oxens, det tredje Tvillingarnas osv, men då ascendentens ställning ju beror på jordens dagliga rotation kan det t ex lätt hända att en person föds med Skorpionen i Vädurens hus eller med både Jungfru och Våg i Skyttens hus. I det sistnämnda fallet knyts Jungfruns och Vågens egenskaper till Skyttens funktioner. Mycket förenklat kan det sägas att medan solen, månen och planeterna representerar människans viktiga karaktärsdrag, uttrycker ascendentens ställning och därmed planeternas och stjärntecknens positioner inom husen vad människan kommer att göra med dessa karaktärsdrag. Sålunda kommer en människa född i Vädurens tecken med också ascendenten i Väduren att bete sig märkbart olika mot en person som är född på samma dag men med en ascendent i Fiskarnas tecken. I det förstnämnda fallet förstärks Vädurtendenserna, medan de i det sistnämnda hämtar vissa drag från Fiskarna.

Planeterna

Till varje planet är en uppsättning karaktärsdrag knutna, men dessa drag har olika effekter beroende på i vilket tecken planeten befinner sig i födelseögonblicket. Mars stimulerar i Scorpio (Skorpionen) en tendens till våld och känslighet, medan Mars i Libra (Vågen) framkallar en förmåga till samarbete.

Vidare tas hänsyn till planeternas inbördes ställning eller *aspekter*. Enligt fundamentala numerologiska principer indelas dessa aspekter i harmoniska och oharmoniska. En människa som är född med Mars

90° från solen, en oharmonisk vinkel, kommer således att avvika från en människa född med en 120° marsvinkel, som är harmonisk. Dessutom måste de tecken mellan vilka aspekterna uppträder betraktas för sig, såtillvida att t ex en aries-cancer-vinkel manifesterar sig på ett annat sätt än en taurus-leo-vinkel. Slutligen har också vinkeln mellan de olika planeterna och ascendenten betydelse.

Ovanstående utgör huvudområdena inom horoskoptydningen, trots att erfarna astrologer samtidigt tar många andra finesser i beträktande. Detta noga definierade system gör det möjligt att programmera en dator med exakta upplysningar och därigenom ta fram horoskop genom ADB.

Olika former av astrologi

Den vanligaste formen av astrologi är den *natala* eller *genethiacala*, som analyserar individens karaktär och förutsäger hans framtid. Utöver denna brukar man tala om ytterligare två huvudtyper.

Den *mundana* astrologin sysselsätter sig med fenomen i stor skala: krig, naturkatastrofer och långsiktiga politiska tendenser. Teorin är att planeterna, på samma sätt som de symboliserar och påverkar kroppens olika delar, påverkar de olika delarna av jordklotet.

Trots att det är vanskligt att ställa upp ett horoskop för t ex ett land är den mundana astrologin äldre än den natala typen. Det äldsta kända horoskopet av detta slag kan dateras till 500-talet f Kr, men man vet att Babylons astrologer utfärdade mundana förutsägelser långt tidigare.

Horar astrologi är den tredje typen som baseras på den analoga teorin att horoskopet anger varje tidpunkts betydelse, inte bara för ett barn som föds utan för varje händelse eller för föremål som skapas vid just denna tidpunkt. Genom att ställa en fråga kunde man alltså ställa upp ett horoskop för tidpunkten då frågan ställdes, vilket skulle ge svaret. Detta gör horar astrologi till ett slags astrologisk *I Ching* (se detta).

Moderna undersökningar av astrologiska samband

I praktiken skiljer sig våra dagars astrologi knappast från den man kan finna i Ptolemaios skrifter, och även om alla seriösa moderna astrologer gärna erkänner att deras vetenskap är bristfällig och arbetar med antaganden som är svåra att bekräfta, är alla helt övertygade om att astrologin vilar på sanna förutsättningar. För att understödja denna uppfattning visar de på den ständiga ström av argument som utgår från de mera seriösa vetenskaperna, argument som för det mesta ovantat har blivit funna av vetenskapsmän, inte av astrologer.

1950 ville statistikern Michel Gauquelin vederlägga en rad franska astrologers påstående att de hade bevisat astrologin statistiskt. Gauquelin visade att dessa påståenden grundade sig på uppenbara brister i de statistiska metoderna, men då han skulle bevisa detta gjorde han en rad upptäckter i sina egna data som inte kunde bortförklaras. Då han därför utvidgade sina undersökningar till att omfatta acceptabelt stora testgrupper kunde han påvisa ett samband mellan planeternas positioner i födelseögonblicket och det yrke som personen valde senare i livet. Undersökningarna täckte ett brett urval av yrken, tex vetenskapsman, idrottsman, militärer, präster och skådespelare. Bland Gauquelins resultat kan nämnas att vetenskapsmän ofta föds med Saturnus som ascendent eller en av dess vinklar, och att militärer och idrottsman i regel föds med Mars i denna position. Då Gauquelin uteslutande använde statistiska metoder kunde man beräkna chansen för att resultaten skulle bero på tillfälligheter, och den kom så småningom att ligga på mindre än en på miljonen. Trots dessa odds påstod envisa kritiker att det kunde vara fråga om en "nationell lyckträff" genom att endast franska testpersoner hade använts. Därför insamlades data från fyra andra europeiska länder, och det visade sig att dessa stödde de ursprungliga resultaten. Försökspersonernas antal hade nu vuxit till så många tusen att man inte längre på något sätt kunde föreställa sig att tillfälligheter kunde ha orsakat resultaten. Härmed fick astrologerna upp ögonen för de statistiska metodernas värde inom den astrologiska forskningen, och det finns nu en rad (inte alltid lika välunderbyggda) stöd för olika astrologiska samband: mellan regnvåder och månens faser, mellan födelseplaneter och lång livstid, beträffande människors mottaglighet för vissa sjukdomar osv.

Vid sidan av de statistiska undersökningarna pekar astrologerna också på stödet från läkarvetenskapen och biologin, som inte bara anses vara stort utan också tungt vägande. Ett exempel är att ostron öppnar och sluter sina skal med samma rytm som tidvattnets växling mellan ebb och flod. Tidvattnet orsakas av månen, och för att undersöka huruvida ostronens rytm beror på tidvattnet självt eller månen förde den amerikanske professorn Frank O. Brown några exemplar från Atlanten till Illinois i mörka akvarier. Omkring 14 dagar senare hade de anpassat sin öppnings- och slutningsrytm efter de nya förhållandena, dvs som om det fanns en tidvatteneffekt i Illinois. Detta visar att det är månen och inte tidvattnet som påverkar ostronen. Professor Brown har med många noggranna experiment demonstrerat en rad sol- och måneffekter på ett brett urval av olika organismer. Exempelvis är en råtta i en fullständigt mörk låda dubbelt så aktiv när den osynliga månen står över horisonten som när den är under. Tillväxthastigheten hos bönor och potatis varierar i

överensstämmelse med utom-jordiska rytmer, och detsamma gäller för övrigt utfällningen av vissa ämnen inom den oorganiska kemin.

I sitt arbete med mentalsjuka visade dr Leonard J. Ravitz att deras kroppars elektriska spänningar ändrades alltefter månens faser, och dessutom att graden av förändring var störst hos de patienter som var mest störda mentalt. Detta bekräftar på sätt och vis det samband som sedan gammalt påstås knyta samman månen och galenskapen.

Man har också fått fram starka indicier genom att undersöka sambandet mellan jordiska fenomen och solfläckarna, de oerhört starkt magnetiska områden på solens yta. En rysk vetenskapsman, dr A.K. Posjibyakin, har kommit underfund med att antalet trafikolyckor är upp till fyra gånger så högt dagen efter det att ett magnetiskt område blossat upp. Denna upptäckt har lett till åtskilliga studier i vissa europeiska städer, inte bara av trafikolycksiffrorna utan också av tex självmords- och brottsstatistik.

Det mest intressanta från astrologisk synpunkt är en undersökning av radioingenjören John H. Nelson, som anser sig ha upptäckt att de magnetiska störningarna i jordens atmosfär (som hänger samman med verkan av solfläckarna) kan förutsägas enligt de samband och aspekter som huvudplaneterna bildar. När planeterna bildar de s k oharmoniska vinklarna är den magnetiska störningen störst, och den är svagast när planeterna bildar en av de harmoniska vinklarna.

Astrologerna påstår inte att dessa vetenskapliga upptäckter minskar otillräckligheten hos vara dagars astrologi, men de anser att de observationer som stöder astrologins utgångspunkter nu är så många att man inte längre kan tvivla på att händelser på himlavalvet ger utslag på jorden. Astrologerna är övertygade om att seriös astrologisk forskning skulle hjälpa mänskligheten till bättre förståelse av de lagar som styr universum.

Gnosticism

Gnosticism är en modern gemensam beteckning på en lång rad religiösa rörelser. Själva ordet *gnosis* är grekiska och betyder vetande eller kunskap, och en gnostiker är en person som söker eller har uppnått ett esoteriskt vetande, kunskapen om Gud, som vanligen tas emot genom uppenbarelser. Den gnostiska grunduppfattningen är att människans ande representerar ett gudomligt väsen som är fångat i en fysisk företeelse (kroppen). Själen i människan är en liten gnista av Gud, insparrad i en värld vars skapelse Gud inte har något med att göra utan som tvärtom är en produkt av en ibland ond, ibland ovetande världsskapare, den s k Demiurgen. Den kända fysiska världen är ond och skapad av djävulen, som man trodde var den gud som

omtalas i Gamla testamentet. Gemensam för all gnosticism är den utpräglade dualismen mellan ande och materia, Gud och världen, ljuset och mörkret, varvid materien betraktas som ond och det andliga som gott.

Att uppnå kunskap om Gud och universums hemligheter ingår i de flesta religioner och i mysticismen, och det är denna kunskap som gnostikerna kallar gnosis. Längtan efter att känna till de gudomliga och himmelska sanningarna har funnits sedan äldsta tider. Platon ville se dem, de judiska kabbalisterna ansåg sig ha nått fram till dem och österlandets mystiker kunde beskriva dem. Platons klarsynta förnuft, kabbalisternas talmagi och profetior, folkens mytologiska arv, orientens föreställning om världen och universum som ett sammanhängande system — allt detta är grundpelarna i den gnostiska åskådningen.

Olika typer av gnostiker har existerat i alla tider, men de samlade rörelser som vanligen kallas gnostiska florerade vid östra Medelhavet vid tiden kring Kristi födelse och århundradena därpå. Med uttrycket "de samlade rörelserna" avses den vittförgrenade filosofi som uppstod efter Alexander I:s erövringar vid mötet mellan grekiska religiösa föreställningar, grekisk filosofi och egyptisk-judisk-babylonisk-persisk religion. Akademisk filosofi och religiösa riter gick hand i hand med praktisk magi, och denna rörelse kulminerade under det romerska rikets senare skede, då bl a mycket gnostiskt vetande samlades till en enda imponerande avhandling, den sk *Corpus Hermeticum* (se Hermetism). Under 300-talet blev kristendomen det romerska rikets huvudreligion, och ytterligare 300 år senare accepterade Västeuropa påven i Rom som andligt överhuvud. Gnosticismen påverkade säkerligen de kristna i öster efter detta, men i Västeuropa stämplades gnostiska sekter som kätterska.

Efter det att kristna föreställningar hade inlemmats i gnosticismen, ville de första kyrkofäderna att deras menigheter skulle betrakta gnosticismen som en förvanskning av det kristna evangeliet. Den var en filosofisk ståndpunkt som den kristna kyrkan hade lämnat, särskilt sedan den blivit en huvudreligion. Det fanns hellenistiska gnosticismer med rötter i nyplatonismen, judiska gnosticismer som var en blandning av judisk ockultism och kristna gnostiska läror, som representerade antingen förvanskningar av den officiella läran eller element som förnekades av kyrkan när den rensade sin lära. Då de gnostiska religionerna trängdes ut av kristendomen överlevde deras lärosatser i österlandets islamiska esoterismer och bland vissa grupper av västerländska kättare, t ex manikéerna i Östturkestan (700—800-talen), bogomilerna i Bulgarien (900-talet) och albigenserna eller katharerna i Sydfrankrike (1100-talet).

Gnosticismen har med sin besynnerliga blandning av orientalisk,

judisk och europeisk filosofi i hog grad bidragit till vår tids mysticism, och den har inte minst genom hermetismen paverkat de flesta större ockulta vetenskaperna.

Hermetism

Under 100-talet e Kr fanns i Egypten vissa gamla bocker, som prasterna holl hemliga och som darfor tillmattes stor betydelse. Dessa böcker tillskrevs visdomsguden Thoth, som grekerna kallades Hermes Trismegistos, "den trefaldigt store". De grekiska texter som cirkulerade i datidens kulturella hogborg Alexandria och som brukar kallas hermetiska tillskrivs också Hermes Trismegistos, som for ovrigt inte far förväxlas med de klassiska grekiska gudarnas budbärare Hermes. De som inte tror pa denna gudomliga harkomst har framfört många andra teorier om texternas ursprung, och många anser att de måste ha skrivits av filosofen Ammonios Saccas eller en av hans lärjungar. Det motiveras med att Ammonios levde just den tid som skrifterna tacker och att de har många overensstammelser med hans asikter, som vilade pa grekisk filosofi och pa det system som Platons lara sa småningom hade utvecklats till. Verken signerades med Hermes Trismegistos namn darfor att man ansag att kunnan i den framlagda grekiska filosofin var avledd av de gamla Thoth texterna, som de egyptiska prasterna holl gomda. Namnet Hermes Trismegistos lades senare till atskilliga texter av sarpräglad och mystisk karaktär.

De hermetiska skrifterna visar inte många skillnader fran andra av datidens arbeten om filosofi eller magi, och det är svart att skilja mellan gnosticism, nyplatonism och hermetism utom pa nagra fa punkter i lärosatserna. Inte desto mindre är hermetismen av allra storsta vikt for den europeiska ockultismens historia pa grund av den framträdande ställning som den intog under renässansens återuppvackande av de magiska vetenskaperna och den gnostiska filosofin. Hermes Trismegistos har anda sedan dess stått som en symbol for ockult tradition i västerlandet, och hermetiska texter ger en utmärkt sammanfattning av de filosofiska standpunkter som bildar grundvalen för den nutida ockultismen.

Moderna hermetismforskare indelar texterna i två kategorier. Den forsta, *popular hermetism*, som kan dateras till 200-talet f Kr omfattar avhandlingar om astrologi, alkemi, magi och det ockulta intresse som ligger till grund for mycken magisk tradition och som soker ett hemligt samband mellan delar av universum som till synes inte har nagot med varandra att göra. Den andra kategorin kallas *vetenskaplig hermetism* och kan dateras till omkring 100—200-talet e Kr. Detta är snarare en samling religiösa filosofier och dess mest kända texter

Motivet i denna gamla bild kan tolkas som en gnostiker som bryter igenom de jordiska sfärerna och når insikten om högre världar.

är *Corpus Hermeticum*, *Asclepios* och en samling korta fragment som dyker upp i en antologi gjord av Stobaeus omkring år 500. De magiska, astrologiska och alkemistiska delarna av hermetismen bildar grundvalen för de flesta av Västeuropas senare spekulationer i praktisk magi. Beskrivningar som förenar en särskild himlakropp eller ett djurkretstecken med en viss del av människokroppen eller visar ett samband mellan kroppen och De vises sten kan återfinnas i de flesta senare magiska verk, men de hade sitt ursprung i hermetismen.

Fullandandet av människan, omskapandet av henne till Gud (se bl a Kabbala och Tarot) hörde till den praktiska magins mest upphöjda former. Människan är skapad av Gud, född av Gud och har stigit ned till en sfär vars utseende beror på en världsskapare, som också är sprungen ur Gud. Men hon har förblindats i denna mörkrets värld och glömt det ljus hon kommer ifrån. Efter döden stiger de som har uppnått ett gudomligt vetande upp genom olika sfärer för att slutligen nå det gudomliga. Detta är tanken med de hermetiska uppenbarelserna — att åter bli ett med Gud.

I Ching

I Ching (eller Yi King) är en urgammal kinesisk lärobok vars innehåll dels utgör ett ytterst välutbildat filosofiskt system, dels är en metod för förutsägelse och spådomar om framtida händelser. Den hålls i stor vördnad i Fjärran Östern, och den börjar nu också användas i väst. Kinas två största religioner, konfucianismen och taoismen, är båda starkt påverkade av I Ching, och Konfucius lär en gång ha sagt att om hans liv förlängdes med några extra år skulle han ha använt femtio år till att studera I Ching.

Det grundläggande i systemet består av 64 hexagram, som alla är gjorda av sex vågrätta linjer. Var och en av linjerna kan vara bruten eller heldragen. En bruten linje symboliserar den kvinnliga, negativa och passiva kraften *yin*, och en heldragen linje betecknar den manliga, positiva och aktiva kraften *yang*. Enligt urgammal kinesisk filosofi är dessa två principer grundvalen för varje händelse och beståndsdelarna i varje ting i universum.

Yin och yang är aspekter av vad kineserna kallar *T'ai Chi*, dvs den "ursprungliga urborjan", principen bakom allt. Den mest framträdande egenskapen hos T'ai Chi är förändring och yin- och yang-kombinationerna förändrar sig hela tiden. Varje och ett av hexagrammen är därför en bild av vad som finns, vad som har funnits och vad som skall finnas. Nära förbundet med T'ai Chi är begreppet *tao*, som uttrycker förelserna i de kosmiska krafterna. Tao inom en individ kallas *te*, dygden, det rätta handlingssättet i alla situationer. Ett annat viktigt begrepp som det ofta hänvisas till i I Ching är Chuntzu, övermänniskan. Ett uttryck som "Övermänniskan står fast och ändrar inte sin riktning" betyder ungefär: "Om du önskar göra bäst och klokast bruk av de krafter som härskar i denna situation, då står du fast."

Yin och yang omgivna av de åtta trigrammen.

I Chings historia och utveckling

I Chings uppkomst känner man inte till, men dess rötter är minst 4000 år gamla. I grova drag tros den ha uppstått på följande sätt. I början användes den enbart i spådomssyfte och en bruten linje, yin, betydde nej och en hel, yang, ja. Orsaken till att man använde linjer och inte cirklar eller någon annan figur anses vara att en av de populäraste spådomsmetoderna i det förhistoriska Kina lär ha varit att bränna en kos skulderblad och basera förutsägelserna på de linjer som uppstod när benstyckena föll isär.

Snart blev de enkla ja- och nejsvaren otillräckliga, och man kom på att använda två linjer, brutna eller hela, i varje tecken, och svarens antal fördubblades på så sätt till fyra, ⚌, ⚍, ⚎ och ⚏. Senare tillfogades ännu en linje och tack vare den kunde åtta olika kombinationer skapas, de s k *trigrammen*. Denna utveckling tillskrivs den legendariske Fu Hsi (eller Pao Hsi), en mytisk gestalt som påstås ha levt omkring 2800 f Kr. De åtta trigrammen uppfattades som bilder av det som hände i himlen och på jorden, dvs inte som tingen i sig själva utan som deras rörelser och förändringar. Dessutom visade de olika egenskaper och motsvarande naturföreteelser och ett visst familjesamband (se nedan).

De 64 hexagrammen har uppstått genom en kombination av två trigram i varje tecken, och den första kombinationen av detta slag, Ken (lung, berget), sägs finnas med redan i Hsiadynastins (enligt traditionen 2205—1766 f Kr) Förvandlingens Bok, som kallades *Lien Shan*. Också Shangdynastin (enligt traditionen 1766—1122, dock snarare — 1027 f Kr) hade en Förvandlingens Bok, *Kuei Ts'ang*, som skall ha inletts med hexagrammet K'un, det mottagande. Denna omständighet omtalas av Konfucius som ett historiskt faktum.

Den nuvarande samlingen av 64 hexagram tillskrivs emellertid godsägaren Wen (omkring 1000 f Kr). Han hade fängslats av den siste Shang-kejsaren Chou Hsin, och under sin fängelsevistelse skapade och namngav han hexagram och gav dem en förklarande text. Hans

	Namn	*Egenskap*	*Företeelse*	*Familj*
☰	Ch'ien, det skapande	stark	himmel	fader
☷	K'un, det mottagande	hängiven	jord	moder
☳	Chen, det väckande	drivande	åska	äldste sonen
☵	K'an, det avgrundsdjupa	farlig	vatten, moln	andre sonen
☶	Ken, det stilla och lugna	vilande	berg	tredje sonen
☴	Sun, det milda	inträngande	vind, träd	äldsta dottern
☲	Li, det som häftar vid något	lysande	eld, sol, blixt	andra dottern
☱	Tui, det muntra	glad	sjö	tredje dottern

I Ching. Spåpinnarna kastas. Spådomar kan utläsas ur hur de faller.

son, hertigen av Chou, störtade kejsaren, grundade Choudynastin och gav sin nu framlidne far titeln Kung Wen. Wens son började efter faderns död studera hexagrammen och tillfogade en mängd egna kommentarer. Denna bok användes under hela Choudynastin under namnet Chou I, men det är mycket troligt att Konfucius (551—479 f Kr) har lagt till en hel del kommentarer. De fyra nämnda personerna, Fu Hsi, Kung Wen, hertigen av Chou och Konfucius, räknas vanligen som bokens författare, men under tidens lopp har otaliga visa lagt till sina egna erfarenheter. Av de mest berömda kan nämnas Ch'eng Hao (1032—85) och Chu Hsi (1130—1200).

I Ching användes alltså från början som en orakelbok, men snart uppstod ett större behov av en visdomsbok. I stället för frågor som "Vad händer om jag gör så och så?" ville folk hellre ha svar på "Vad skall jag göra för att det skall hända på det och det viset?". Det var Kung Wen och hans son, som först omvandlade I Ching till en sådan visdomsbok genom att lägga klara råd och anvisningar om det korrekta handlingssättet till de dittills stumma tecknen. Trots detta användes boken huvudsakligen som orakelbok under de kommande tolv seklen, tills den vise och lärde Wang Pi (226—249) beskrev I Chings innehåll som ett mystiskt och filosofiskt system som skulle bringa visdom åt statens ledare och till menige mans vardagsliv. Det är denna syn på I Ching som har hållit sig kvar ända till våra dagar.

Hexagrammen

Tolkningen av varje hexagram baseras på betydelsen av de trigram som den består av. Som exempel kan tas hexagram 12, P'i, som består av Ch'ien, det rent manliga, och K'un, det rent kvinnliga. Då det starka bärs av det svaga (Ch'ien är överst) betyder detta ''stagnation eller stillestånd på grund av ondsinta människor''. Kommentatorerna tillägger: ''De himmelska och jordiska krafterna står inte i förbindelse med varandra, och allt är förvirring och oordning.'' När däremot de båda trigrammen byter plats får vi hexagrammet T'ai, där det kvinnliga vilar på det manliga. Här säger texten: ''Fred, harmoni, himmel och jord förenas, lycka, tur.'' Mellan dessa båda ytterligheter är trigrammen sammanförda i skiftande grader av harmoni eller disharmoni.

Det finns två metoder att ställa upp ett hexagram, och den första, rollekestjälkmetoden, är den mest komplicerade. Man använder 50 rollekestjälkar, av vilka en läggs åt sidan. Den spelar ingen roll i den kommande orakelproceduren. Operationen fortsätter med följande sex steg:

1. De 49 stjälkarna delas i två godtyckliga buntar.
2. Med högra handen tar man en stjälk från den högra bunten och sticker den mellan vänster hands lillfinger och ringfinger.
3. Den vänstra bunten läggs i vänster hand, sedan tar man bort stjälkar från den, fyra åt gången, tills det finns fyra eller färre stjälkar i bunten. De stjälkar som blir över utgör en ny bunt.
4. De stjälkar som blir kvar i bunten sticks mellan vänster hands ringfinger och långfinger.
5. Den högra bunten räknas i fyra och fyra, liksom den vänstra, och alla överblivna stjälkar läggs i samma bunt.
6. De stjälkar som blir kvar placeras mellan vänster hands långfinger och pekfinger.

Summan av de stjälkar som befinner sig mellan vänstra handens fingrar är nu antingen 5 eller 9, eftersom de olika möjligheterna är 1+1+3, 1+3+1, 1+2+2 eller 1+4+4, av vilket det för övrigt framgår att 5 förekommer tre gånger så ofta som 9. Dessa läggs åt sidan, varefter hela proceduren upprepas med den överblivna bunten. Nu får man resultatet 4 eller 8, eftersom de möjliga kombinationerna är 1+1+2, 1+2+1, 1+4+3 eller 1+3+4. Återigen läggs dessa åt sidan, återigen upprepas proceduren med den överblivna bunten och återigen blir summan antingen 4 eller 8.

Proceduren har nu företagits tre gånger, och kombinationerna av resultaten bestämmer hexagrammets understa linje. Först översätts de tre resultaten till 2- eller 3-tal, då 8 och 9 betyder 2, 4 och 5 betyder 3, och därpå bestämmer summan av dem linjen:

9 (5(3) + 4(3) + 4(3)) betyder en positiv linje, som rör sig, *gamla yang,*
—.

6 (9(2) + 8(2) + 8(2)) betyder en negativ linje, som rör sig, *gamla yin,*
— × —.

7 (9(2) + 8(2) + 4(3) eller
5(3) + 8(2) + 8(2) eller
9(2) + 4(3) + 8(2) betyder en positiv linje, som vilar, *unga yang,* —.

8 (9(2) + 4(3) + 4(3) eller
5(3) + 4(3) + 8(2) eller
5(3) + 8(2) + 4(3) betyder en negativ linje, som vilar, *unga yin,* — —.

När man alltså har hittat den understa linjen bestäms den näst understa linjen på samma sätt, och på så sätt fortsätter man tills hela hexagrammet är färdigt. Om en eller flera av linjerna i hexagrammet är rörliga eller "gamla" skall man inte bara läsa texten för det ursprungliga hexagrammet utan också för det eller dem som kommer fram om man byter ut de rörliga linjerna mot deras motsatser, dvs genom en förändring av gamla yang till unga yin och gamla yin till unga yang. För varje rörlig linje i det ursprungliga hexagrammet finns en text, som påverkar förutsägelsen. Existensen av rörliga linjer höjer antalet omflyttningar oerhört: det förekommer exakt 4 096 möjliga svar på varje fråga. Ibland motsäger tolkningen av texten för den enskilda linjen texten för hela hexagrammet, och i sådana fall har den enskilda linjen företräde.

Karakteristiskt för I Chings svar är att den frågande oftast måste grubbla mycket för att överföra spådomarna till sin egen situation, men texterna är på intet sätt tvetydiga som i så många andra spådomssystem.

Den andra spådomsmetoden, som är mycket enklare, går ut på att man kastar tre mynt, och till detta används i regel gamla kinesiska bronsmynt med inskrift på ena sidan. Varje kast bestämmer en linje, som börjar med hexagrammets understa. Skriftsidan är yin och räknas som 2, medan den andra sidan är yang och räknas som 3. Om alla tre mynten faller på yangsidan är summan alltså 3. Tre yinmynt ger 6, två yin och en yang ger 7, och två yang och en yin ger 8. Hexagrammets text slås upp i I Ching på samma sätt som vid röllekestjälkmetoden.

I Ching i modern tid

I Kina och av dess kultur paverkade lander som tex Japan, Korea och Vietnam har Forvandlingens Bok fortsatt att spela en viss roll.

I vasterlandet var boken nastan okand fram till 1882, da James Legge oversatte den till engelska. Denna oversattning var dock inte bara ganska bristfallig (hexagrammens namn var inte översatta), utan pa sina stallen ocksa direkt felaktig och praglad av Legges ytterst negativa installning till ämnet. En grundligare ovesattning utfordes av Richard Wilhelm, en tysk som i manga ar var bosatt i Peking. Hans oversattning till tyska kom ut forsta gangen 1934 och har sedan översatts till danska.

Tack vare forkampar som Wilhelm, psykologen C.G. Jung, ockultisten Aleister Crowley och andra I Ching-entusiaster atnjuter boken nu en anmarkningsvard framgang i vasterlandet. Den är om inte direkt anvand sa i varje fall mycket kand och föremal för många seriösa studier.

Kabbala

Detta ord stavas pa manga olika satt, av vilka kabbalah oftast anvands av de larda, medan ockultisterna foredrar qabalah. Det är hebreiskt och betyder "tradition" och ar ursprungligen benamning pa vissa gammaltestamentliga skrifter och traditioner. Under medeltiden var det namnet pa en judisk mystisk lara, som via renässansfilosofin fick stor betydelse for den kristna mystiken. Pa 1800- och 1900-talen har den utovat en stark dragning pa magiker och mystiker fran manga olika grenar av ockultismen och den har kopplats ihop med tex astrologi, tarot och numerologi pa ett satt som har fatt de vise inom den judiska mysticismen att resa ragg.

Kabbalan har ingen enkel enhetlig struktur utan bestar av spekulationer kring nagra fa huvudteman. Dessa har framlagts av otaliga forfattare med mycket gemensamt, men pa vissa omraden ar de ytterst oeniga. Det ar en markbar skillnad mellan den klassiska kabbalan fran 1100-talets Sydfrankrike och Spanien och kabbalan fran 1500-talet och de foljande seklen. Vi kanner till atskilliga texter fran manga och ibland anonyma forfattare, av vilka den viktigaste ar *Sefer Ha-Zohar* (Boken om glans), som skrevs pa 1200-talet, troligen av Moses de Leön fran Guadalajara i Spanien. Ett intressant tidigare verk ar *Sefer Yetsirah* (Boken om skapelsen), som mojligen harstammar från perioden mellan 200 och 500 eKr.

Kabbala är en ytterst komplicerad och svarbegriplig lara fjarran fran vart vanliga, invanda tankesatt. Dess hemlighetsfullhet, dess

dunkelhet och inte minst dess frestande inslag av mystik har tilltalat många tänkare som har varit intresserade av ockultismen. Men vad som är viktigare är att sådana personer i kabbalan ser en lång rad av de viktigaste punkterna i den västerländska ockultismen: att hela universum utgör en enhet, att alla ting är delar av ett organiserat helt, att det finns hemliga lagar som styr universum och dolda samband mellan ting som inte verkar höra ihop, att tal och bokstäver är betydelsefulla nycklar till universums mönster, att inspiration och fantasi bättre än sunda förnuftet kan föra till den slutliga sammingen, att människan är en miniatyrversion av både Gud och universum. Till sist det viktigaste: att det finns en möjlig väg för människan att nå Gud och därvid frigöra sig från sina mänskliga begränsningar och uppnå det övermänskliga. Kabbala har många idéer gemensamt med t ex tarot och gnosticism.

Både förntida och moderna kabbalister har levt otadligt i religiöst hänseende, men ända har kabbala svepts in i olika former av magi. En stor kabbalist och mystiker från 1200-talet, Abraham Abulafia, var övertygad om att kabbala var effektiv för magiska ändamål och varnade folk för detta. Kabbalans förbindelser mellan jorden och himlen tjänar dock både mystikern, som längtar efter en obeskrivligt lycksalig gemenskap med Gud, och magikern som vill dominera alla andliga och materiella krafter och som anser Gud vara han själv, upphöjd till den yttersta makten.

Kabbalisternas uppfattning av Gud

Kabbalan försöker förklara en del frågor, som har vållat kval för nästan alla religiösa tänkare. Om Gud är god, hur kan det onda då ha uppstått i en värld skapad av Gud? Hur kan man förknippa en gränslös, oändlig och evig Gud med en värld som är begränsad i både tid och rum? Och om Gud har skapat allt som människan bara kan betrakta som otattbart, hur kan människan då över huvud taget fatta att Gud existerar? På dessa frågor svarar kabbalisterna att världen inte skapades (i betydelsen formgavs) av Gud utan däremot uppstod som utstrålningar från Gud. Ondska och begränsningar har inte kommit till en värld som inte längre har något att göra med Gud, ty världen är en manifestation av Gud. "Han finns i allt och Han är allt", sade den spanske kabbalisten Josef Gikatila på 1200-talet. Gud genomströmmar alltså allt och alla, gott och ont, begränsat och obegränsat, andligt och oändligt, ande och materia, känt och okänt, som alltsammans är förenat i ett stort Helt, det gudomliga. Det medför att mystikern som vill uppnå det gudomliga själv måste genomströmma allt detta.

Den okända gudomen förkunnade sin existens genom en process

som började med en rad utstrålningar (emanationer) från Honom själv, och dessa följdes av flera utstrålningar tills de var tio allt som allt. Om dessa säger *Zohar* på sitt karakteristiska paradoxspråk: "Den äldste av de äldsta, den minst kände av de okända, har en form och har ändå ingen form. Han har en form varigenom universum förkunnas men har ändå ingen form, ty han kan inte fattas eller begripas. Då Han första gången antog form (vid den första utstrålningen) fick Han nio praktfulla strålar att utstråla därifrån, nio ljus som genom att skina genom den spred klara utstrålningar i alla riktningar. Således är den Helige Äldste absoluta utstrålningar, men i sig själv dold och ofattbar. Vi kan bara begripa Honom genom dessa tindrande ljusknippen och dessa utgör Guds heliga namn."

Livets träd

De tio utstrålningarna kallas *sefirot* (singularis: *sefira*), och de är förbundna med varandra genom 22 "stigar". Det är denna bild som ligger till grund för Livets träd, som i själva verket försöker förbinda vårt konkreta universum med en manifesterad gudom och visa vägen till en ändlig utveckling. Utstrålningarna kommer fram då Gud uppenbarar sig och de ligger till grund för hur universum och människan ser ut, som båda är skapade till Guds avbild. De är de drivande krafterna i universum och de impulser som för människan framåt. Förhållandet mellan dem uttrycks i kabbalisternas framställning av Livets träd.

Trädet visar med andra ord sambandet mellan människans fysiska värld, Malkut, och det gudomliga. Det är möjligt för människan att stiga upp genom trädets banor och till sist uppnå förening med det gudomliga. Denna grundtanke är baserad på den gamla föreställningen om att själen kom från Gud, förkroppsligades i fysisk gestalt på jorden sedan den påverkats av planeterna, för att efter döden åter stiga upp genom sfärerna. Härvid befriade den sig efter hand från yttre påverkningar för att till sist återfinna sitt ursprungliga tillstånd. Detta uppstigande skulle enligt kabbala vara möjligt att göra också i det jordiska livet.

Livets träd består av tio sefirot och motsvarar jordens sfärer, de sju i antiken kända planeterna, djurkretsen och slutligen den ursprungliga urkraften. De olika sefirot är:

1. *Keter* (Kronan) är hittills omanifesterad och saknar form. Det är det första stadiet i processen från det oändliga till det ändliga.

2. *Chokhmah* (Vishet) är den manliga urkraften som står bakom skapelsen och bakom allt positivt, dynamiskt och aktivt. Det är den oändliga visheten som härstammar från Gud.

3. *Binah* (Förståelse) är motsatsen till Chokhmah, kvinnligt och

passivt. Medan Chokhmah är Guds visdom är Binah hans förståelse och intelligens. Binah ligger bakom allt som är möjligt i motsats till vad som gäller för tillfället, stabilt i motsats till föränderligt. Det är Binah som kabbalisterna tillägnar det ursprungliga *neshamah*, den heliga själen, den gudomliga gnistan hos alla mänskliga varelser, det sanna Jaget i varje människas inre djup.

Mellan de tre första sefirot och resten är steget långt, en avgrund som skiljer det oändliga från det ändliga och det gudomliga medvetandet från det vanliga mänskliga medvetandet, men det är en avgrund som det går att ta sig över.

4. *Chesed* eller *Gedulah* (Kärlek, Nåd) är den kraft som konstruerar och organiserar kreativt arbete. Det är den kärleksfulle fadern som beskyddar och bevarar.

5. *Geburah* eller *Din* eller *Pahad* (Styrka) är det moderliga och kvinnliga motstycket till Chesed. Den bryter ned det som Chesed bygger upp, utjämnar Cheseds konstruktiva verksamhet med destruktiv aktivitet. Kabbala synes lägga vikt vid det kvinnligas onda natur, och alla de kvinnliga sefirot på trädets vänstra sida har hotande och illavarslande tendenser, trots att de är nödvändiga för jämvikten i universum. Detta gäller inte minst Geburah, som många kabbalister anser vara roten till världens ondska.

6. *Tifaret* eller *Rahamim* (Skönhet, Harmoni). Här förenas och försonas alla de fenomen och skapade verk som har utgått från Chesed eller Geburah. Det är samtidigt den livskraft som stimulerar allt liv att fortsätta. I människokroppen betecknar den hjärtat, som pumpar blodet. Den är centrum och jämvikt.

7. *Netzach* (Seger) är styrka på det lägre planet, liksom Chokhmah är det på det högre. Den betecknar samtidigt dragningskraften och sammanhanget i universum. Den ligger bakom sinnena, instinkterna, lidelserna och de omedvetna reaktionerna. Den är kärlek och begär. Den hålls i balans av sin kvinnliga motsvarighet, Hod.

8. *Hod* (Strålglans, Intelligens) är den passiva kvinnliga kraften som gör Netzachs kraft materiell. Den är vår strävan efter vetande och anpassningsförmåga. Dess negativa sida är förnuft och logik, som kabbalisterna hyser total misstro till.

9. *Jesod* (Grundval) samlar utstrålningarna från alla de andra sefirot, renar och rättar till dem, och överför dem därpå till det fysiska planet, Malkut. Jesod är det första man möter när man försöker höja sig över det fysiska planet.

10. *Malkut* (Kungariket) är hela den fysiska världen som mottar den utstrålning som Jesod renar. Malkut är uppdelad i eld, vatten, jord och luft, en nödvändighet för manifestationen av de mottagna krafterna.

Trädet kan färglaggas efter fem olika system. Det på bilden kallas

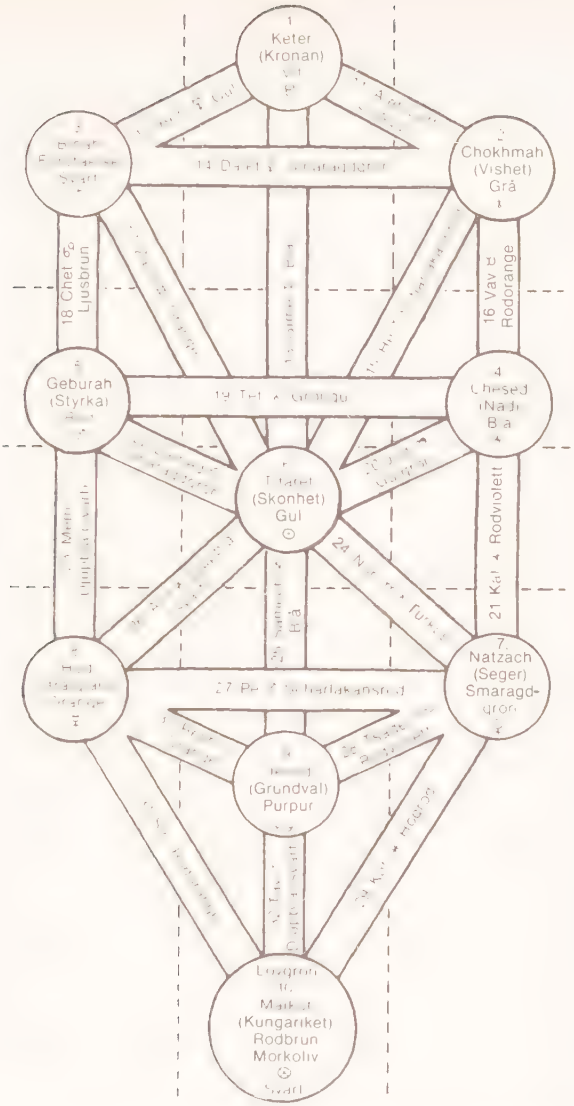

Livets trad bestaende av de tio sefirot, utstralningar, som ar forbundna inbordes. De tre lodrata pelarna ar tv: Stranghetens pelare, den negativa femininiteten; i mitten Mildhetens pelare, balanseringen av de negativa och positiva aspekterna; th Nadens pelare, den positiva maskulinniteten. De fyra vagrata zonerna representerar 1. De inledande stegen. Det rena medvetandet. Det som ligger langt utanfor rackvidden. Sexualitetens och polaritetens kalla. 2. Individualiteten och det hogre jaget. Vaxandets krafter 3. Hojdpunkten for det normala medvetandet. 4. Personlighetens manifestation. Det lagre jaget.

Minutum Mundum, Det lilla Universum, och är utarbetat av Golden Dawn.

Moderna ockultister betraktar bestigningen av trädet, eller uppstigandet genom sfärerna, som en resa in i astralplanet, den värld där tankens och fantasins föreställningar blir verklighet. För att lyckas måste magikern skärpa sin inbillningsförmåga och koncentration så mycket som möjligt, liksom han måste utveckla en viss andningsteknik. Vissa kabbalister utövar yoga eller liknande under sin meditation.

Omkring år 1000 skrev en judisk författare att "den som önskar höja sig till de himmelska palatsen för att skåda den gudomliga tronen måste fästa i flera dagar och lägga huvudet mellan knäna och visa många hymner och psalmer, vilkas texter han har lärt sig genom tradition. Då uppfattar han sitt inre och ser palatsen med sina egna ögon, och det är som om han besöker det ena efter det andra och ser allt som finns". Professor Scholem gör kommentaren att den omnämnda kroppsställningen lämpar sig väl för en "självförglömmelse" som "befrämjar uppkomsten av en prehypnotisk självsuggestion".

Kabbalans förhållande till andra livsuppfattningar

Eftersom sefirot är tio aspekter av Gud, universum och människan, tio principer eller krafter som ligger till grund för allt, är det möjligt att klassificera alla fenomen och varelser med hjälp av dem. Ett skiant sambandssystem utarbetades av Mathers och Crowley (se Golden Dawn), som utom de tio sefirot också använde de 22 stigar som förbinder dem. Dessa 22 stigar jämförs ofta med de 22 trumfkorten i tarot eller de 22 bokstäverna i det hebreiska alfabetet, liksom både sefirot och stigar satts i samband med astrologiska tecken, sambandet med tecken, färger och det hebreiska alfabetet ängs i fi[illegible]. De 22 stigarna motsvarar tarots 22 kort i Arcana Major (trumfkorten) på så sätt att stig nr 11 motsvarar Narren, nr 12 Trollkarlen osv. De tio sefirot förbinds med Arcana Minors icke malankort med samma numeriska värde.

Alla experter, förutida såväl som moderna, är eniga om att uppstigandet i träder är ytterst farligt och utsätter själen för fruktansvärda krafter och svåra situationer.

Gematria

I Gamla testamentet använde Gud det hebreiska spraket för att utgjuta uppenbarelser av sig själv. Men kabbalisterna fann att texterna vilket sett var triviala, förvirrande och osammanhängande. De

försökte därför att ga in i dem och finna nyckeln till Bibelns dolda gudomliga sanning. De betraktade Gamla testamentet som en kod som kunde dechiffreras genom matematiska och anagrammatiska metoder, och otaliga kabbalister har i århundraden vant upp och ned på varje mening i Den heliga skrift. På så sätt kan man "upptäcka" mycket, ty varje längre ord kan naturligtvis delas upp i mängder av smaord. Av de många "forskningsmetoder" som kabbalisterna använde har de mest berömda blivit kända under namnen *notarikon*, *temura* och *gematria*.

Notarikon bygger på att man tar varje bokstav i grundordet och låter dem inleda nya ord i en hel sats.

I temura ställs två alfabeten upp bredvid varandra, och sedan förskjuter man det ena. Det enklaste sättet att göra detta ger tex A = B, B = C, C = D osv, men allt som allt känner man till 25 olika kombinationer som har varit i bruk.

Gematria bygger på det faktum att varje hebreisk bokstav samtidigt betecknar ett tal, som framgår av schemat. Genom att lägga ihop talvärdena för varje bokstav i ett ord kan man alltså omvandla alla hebreiska ord till tal. Detta tal kan därpå översättas till ett annat ord eller en fras, och man kan känna att man har upptäckt den sanna, dolda meningen i originalordet. Exempelvis då Abraham satt i Mamres terebintlund säger Första Moseboken (18:2): "(När han lyfte upp sina ögon,) fick han se tre män (stå framför sig.)" (VHNH ShLShH = Vehenna Salisha), och summan av dessa bokstäver blir 701. Orden för "Dessa är Mikael, Gabriel och Rafael" (AILV MJKAL GABRJAL VRPAL = Elo Mikael, Gabriel Ve-Rafael) blir

א	A	alef	1	ם	M +	mem	600
ב	B	bet	2	נ	N	non	50
ג	G	gimel	3	ן	N +	non	700
ד	D	dalet	4	ס	S	samech	60
ה	H	he	5	ע	Eh	ajin	70
ו	V	vav	6	פ	P	pe	80
ז	Z	zajin	7	ף	P +	pe	800
ח	Ch	chet	8	צ	Ts	tsade	90
ט	T	tet	9	ץ	Ts +	tsade	900
י	J	jod	10	ק	K	kof	100
כ	K	kaf	20	ר	R	resh	200
ך	K +	kaf	500	ש	Sh	shin	300
ל	L	lamed	30	ת	T	tav	400
מ	M	mem	40				

Det hebreiska alfabetet. Observera att alla 27 tecknen är konsonanter (alef och ajin är egentligen ett slags aspirationsljud), vilket naturligtvis inte har gjort kabbalisternas arbete lättare. Fem av bokstäverna, nämligen K, M, N, P och Ts, skrivs på annat sätt om de är sista bokstaven.

likaledes 701, och av detta drog man slutsatsen att de tre männen verkligen var de tre ärkeänglarna.

Kristendomen tog tidigt upp dessa metoder, och det ojämförligt mest kända talet är 666. Det används första gången i Johannes Uppenbarelse från omkring slutet av 100-talet och förekommer i följande sammanhang (13:18): "Här gäller det att vara vis; den som har förstånd, han räkne ut betydelsen av vilddjurets tal, ty det är en människas tal. Och dess tal är sex hundra sextiosex." Sedan dess har det gjorts otaliga försök att lösa gåtan, dvs att reda ut vilken person talet syftar på, men ingen har ännu lyckats prestera ett acceptabelt förslag. Man har pekat på åtskilliga berömdheter, allt från Nero till Franklin D. Roosevelt, vilkas tal ger 666. Skämtaren och vetenskapsmannen John Tandberg har visat att man med lite uppfinningsrikedom kan få talet att passa in på nästan vem som helst. Det är tyvärr heller inte säkert att 666 är det ursprungliga talet; ty det finns gamla utgåvor av Uppenbarelsen där talet 616 förekommer.

Moderna ockultister har kastat sig över gematrin och de försöker avsloja den sanna innebörden av de traditionellt kraftbemängda orden, dvs formler som anses innehålla ett esoteriskt vetande och magisk energi. Ett exempel är Aleister Crowleys ord aumgn, en vidareutveckling av den indiska mystikstavelsen aum (se Mantra-yoga). Med hebreiska bokstäver ger ordet summan 100, vilket är densamma som 20 + 80. De hebreiska bokstäverna för 20 och 80 är *kaf* och *pe*, som översatta till grekiska är de första bokstäverna i *kteis* och *phallos*, de kvinnliga och manliga könsorganen. I aumgn fann Crowley därför vad han betraktade som huvudidén bakom kabbalan, "en syntetisk glosa för de energier som ingår i skapelsen av illusionen verklighetens spegelbild, som vi kallar manifesterad existens". Metoder som denna förefaller ytterligt sarcgna vid första ögonkastet, men de är en naturlig utveckling av tron att universums olikartade och osammanhängande förvirring utgör ett förenat helt. (Om kabbalistisk magi se Magi.)

Numerologi

I sin populära version är numerologin en underhållande och tämligen enkel metod att analysera en människas karaktär och förutsäga framtiden, dock i ganska vaga drag. På ett högre plan sägs den vara en av huvudnycklarna till en djupare förståelse av universums sanna natur, och den spelar en viktig roll inom magin och ockultismen. Liksom andra spådomssystem bygger den på det kaotiska trasslet av fenomen och den förvirrande mängden av influtanden som vi konfronteras med i världen och inom oss själva. Tal är den perfekta ba-

sen för ett sådant system, eftersom de i sig själva är utomordentligt mångfaldiga och skiftande. Samtidigt följer de en logisk uppbyggnad och lyder kända lagar på så sätt att ett ordnat mönster kan skymtas bakom det skenbara kaos. Västerländsk numerologi bygger på den pytagoreiska principen som säger att verkligheten är matematik och att *allt är tal*.

Varje människas öde och karaktär kan uttryckas i tal, och detta är en av de båda viktigaste grundlagarna inom den populära numerologin, också kallad *artimantiken*. Den andra vilar på den gamla magiska principen att en persons namn säger allt väsentligt om hans identitet. Numerologen tilldelar namnet ett eller flera tal, som han enligt gamla, traditionella regler kan tolka och därmed ge en analys av personligheten. Varje bokstav i namnet tilldelas ett tal, och det kan göras enligt två system:

1	2	3	4	5	6	7	8	9
A	B	C	D	E	F	G	H	I
J	K	L	M	N	O	P	Q	R
S	T	U	V	W	X	Y	Z	Å
Ä	Ö							

1	2	3	4	5	6	7	8
A	B	C	D	E	U	O	F
I	K	G	M	H	V	Z	P
Q	R	L	T	N	W		
J	(Å)	S			X		
Y		(Ö)			(Ä)		

Det första kallas det pytagoreiska och är utan tvekan det enklaste: A är 1, B är 2, I är 9, J är 1 igen osv. Det andra systemet bygger på det hebreiska alfabetet, där bokstäverna också används som tal. A är 1, eftersom den hebreiska bokstaven *alef* står för 1, B är 2 eftersom *bet* står för 2 osv. Man bortser från nollorna, på så sätt att tex M (*mem* = 40) gäller för 4 liksom I (*tav* = 400). Några 9 bokstäver finns (om synes inte, och detta beror på att vårt alfabet inte har tecken som motsvarar de hebreiska tecknen för 9, 90 och 900. Det hebreiska alfabetet (som tex inte har några vokaler) är ganska svårt att översätta till latinska bokstäver, och schemat kan därför bara bli ungefärligt. Det är dock mycket använt i västerlandet.

Om man skall hitta ett namns tal bestämmer man först vilket tal varje bokstav har, sedan adderar man samtliga tal och om summan har två eller flera siffror adderas också dessa siffror, och på så sätt fortsätter man tills man har ett ensiffrigt resultat. Hela namnets tal anger odet eller universums mystiska ledande krafter. Kvinnors flick namn anger deras karaktär före äktenskapet, och deras namn som

gifta visar hur äktenskapet har påverkat dem. Om man bara adderar vokalernas tal, *hjärtetalet*, anger detta det inre jaget, den person man är i hjärtat. Konsonanternas tal kallas *personlighetstalet*, och det berättar om karaktären och de yttre intrycken.

Ett annat viktigt tal är *födelsetalet*, som betecknar hur universums krafter i födelseögonblicket har påverkat barnets karaktär och öde. Är man född tex den 12 april 1955 är födelsetalet 9 (1 + 2 + 4 + 1 + 9 + 5 + 5 = 27, och 2 + 7 = 9). Detta tal skall harmonera med namnets tal, annars riskerar man att drabbas av inre konflikter och få kämpa mot ödet, sägs det.

1. Personer med talet 1 är dominerande, envisa, självmedvetna, aggressiva, ambitiösa och ibland också tyranniska, hämndgiriga och onda. De skapar, utvecklar och är föregångsmän. De är ledartyper och arbetar företrädesvis som uppfinnare, ingenjörer och tekniker.

2. Motsatsen till 1. Rör de egenskaper som traditionellt betecknas som feminina: passiva, rutinpräglade, charmerande, attraktiva, intuitiva och medlande. De når sina mål genom samarbete, takt och diplomati. Det kan dock också finnas en mörk och ondskefull sida hos dem, ty 2 är inte bara kvinnans tal utan också talet för det onda och djävulen.

3. Tre är ett verkligt turtal. Det betecknar kreativ energi, elegans, livlighet och en naturlig dragningskraft på både pengar och det motsatta könet. Personer med 3 är konverserande, spirituella, charmerande, stolta, självständiga och optimistiska. De har alltid framgång och älskar att stå i centrum för uppmärksamheten.

4. Fyra är i motsats till 3 talet för misslyckande, fattigdom och allmänt tungsinne, trots att de flesta moderna numerologer försöker dölja dessa fakta. Folk med talet 4 är arbetsamma, envisa, pålitliga, praktiska och prosaiska.

5. En nervös och överspänd karaktärstyp, djärv, otålig, rastlös och orolig. Personer med talet 5 sägs älska förändringen för dess egen skull, och de tycker om att resa, de spelar och de är inte rädda att ta risker.

6. Sex är talet för balans, sinnesro, anpassning och glädje. Folk med detta tal är redbara och bra att ha som vänner och trivs med familjeliv. De finner sig bäst till rätta i invand miljö.

7. Sju-människor är ensamvargar, mätvända och reserverade, allvarliga och värdiga. Det är de lärdas, filosofernas och mystikernas tal, och "sjuor" tycker om att meditera i lugn och ro. De är ibland pessimistiska och olyckliga.

8. I motsats till sjuornas tillbakadragenhet är åtta talet för engagemang, talet för materiell framgång eller morgang, pengar, makt och status. Åtta-människor är självviska, skrupelfria och materialistiska,

men under den hårda ytan kan ett vanligt hjärta rymmas.

9. Nio är talet för stora andliga och psykiska prestationer. Niorna är svärmiska idealister, romantiker, lidelsefulla och impulsiva människor med stor mänsklig sympati och stor charm. De förmår inspirera andra människor men är själva opraktiska. De har en stark vilja och passar bra som vetenskapsmän, konstnärer och lärare.

En av de många självklara invändningarna mot numerologin är att folk i stort sett får sina namn av en slump och i varje fall utan tanke på personligheten. Men som så många andra magiska tänkare tror numerologerna inte på slumpen. De påstår att en persons namn och karaktär är en del av universums mönster och att detta mönster vid födelseögonblicket påverkar föräldrarnas undermedvetna på så sätt att de väljer ett namn som exakt uttrycker barnets karaktär och öde. Andra anser att själen som intar barnets kropp och som har levt i många tidigare inkarnationer väljer ett lämpligt namn.

Mystikernas numerologi

För den oinvigde är numerologin en lustig spådomsform, men på ett mycket högre plan bildar den grunden för en större förståelse av universum. Själva principerna är till stor del hämtade från kabbala men återfinns också i tarot, yoga och också i flera stora religioner. Idén är i huvuddrag den att alla ting har sin rot i ett ursprungligt helt och att det därför finns ett samband mellan alla ting. Människan har uppstått ur Gud, och efter livet vänder hon tillbaka till sitt ursprungliga tillstånd enbart för att vänta på att bli pånyttfödd.

I yttersta korthet kan grundtalens innebörd sammanfattas på följande sätt: *Ett* är talet för det hela, som utgörs av alla ting och alla händelser. Ett är Gud eller naturen, grundvalen för allt. *Två* är det första talet som bryter mot Ettans helhet. Det står därför i en motsatsställning som ger underlaget för split och antagonism. Två kallas därför Djävulens och kvinnans tal. *Tre* är talet där motsatserna förenas i harmoni, där Gud för första gången manifesterar sig. Talet *fyra* fastställer mål och gränser för alla ting och händelser. Allt existerar i fyra dimensioner och allt är enligt den teori som erkändes i Europa ända fram till 1600-talet skapat av fyra element: eld, luft, jord och vatten. *Fem* är talet för de fem sinnena, och eftersom det är sammansatt av ett (Gud) och fyra (materia) är det talet för andligt liv i det döda. Sex betecknar människan i det tillstånd där det är möjligt att göra henne gudomlig. Sex är fritt från inre konflikter eftersom det är ett fullkomligt tal, dvs ett tal som är lika summan av sina faktorer (6 = 1 + 2 + 3). *Sju* är sammansatt av 3 (Guds manifestation) plus 4 (världens mått) och anger därför tidsrymderna för det jordiska livet.

utveckling, bla kvinnans menstruationscykel pa 7 × 4 dagar och havandeskapet pa 7 × 40 dagar. Sju ar sluttalet for varje gudomlig utveckling, och *atta*, som ar ett ental hogre, maste darfor vara en ny borjan pa ett hogre plan. Numerologerna papekar bla att 8 ar det forsta kubiska talet och som sadant infor en ny dimension. *Nio* ar talet som sluter cirkeln och inleder en ny talserie. Det star darfor for aterfodelsen, borjan av ett nytt jordiskt liv, och en graviditet varar som bekant nio manader. Nio fullandar alltsa livets cirkel och ar da ocksa cirkelns tal eftersom en cirkel har 360 grader och 3 + 6 + 0 = 9.

Radiestesi

Ordet radiestesi betyder egentligen "kanslighet for stralning", och exakt hur stort omrade detta begrepp tacker ar mycket omdiskuterat. I detta avsnitt ges det sin allra allmannaste betydelse och anvands som beteckning pa konsten att finna vatten, mineral och ibland tom forbrytare och dolda skatter med hjalp av icke-fysiska metoder, som tex bruket av slagrutor och pendlar. Nagra fa av konstens utovare anvander ingen utrustning alls utan gar bara omkring med utstrackta armar pa den yta som skall undersokas och reagerar kroppsligt, ofta med valdsamma vibrationer, nar den sokta substansen finns under markytan. Det ar dock langt vanligare att man anvander indikatorer, och av dessa är slagrutan den mest kända.

Slagrutan

En vatten- eller metalletare arbetar vanligen med en Y-formad kvist, vars tva armar han haller vagratt i handerna. Denna konst anses ga tillbaka till omkring 1300-talet. Det bor tilläggas att figurerna pa en gammal egyptisk basrelif och en staty av den kinesiske kejsaren Kwang Su (omkring 2200 f Kr) bada haller Y-formade foremal i handerna, och aven om ingen med visshet kan saga nagot om innebörden i detta har de onekligen en pafallande likhet med vara dagars vattenletare. Vi har dock inga skriftliga skildringar av fenomenet forran Paracelsus (1493—1541) omtalar att tyska bergsman anvande en slagruta pa det sattet som vi kanner den i dag for att hitta dolda malmadror. Medan man langsamt rorde sig fram over ett omrade dar man trodde att det fanns malmadror borjade kvisten boja sig och dras ned mot jorden pa de platser dar metallen betann sig. Kvisten verkade dock inte i handerna pa vem som helst, och resultaten tycks inte heller alltid ha varit tillforlitliga, ty Paracelsus raknar metoden till de "osäkra konsterna".

De flesta slagrutor var av hassel, pil eller ask darför att dessa trä-

Gammalt träsnitt som visar olika sätt att hålla slagrutan. Metoden längst till vänster är den vanligaste.

slag är förhållandevis smidiga. Varje träslag som i europeisk folktro påstods besitta magiska krafter användes dock, och några av konstens utövare utvecklade teorin att ett visst träslag var knutet till varje metall. Slagrutan måste alltså väljas med hänsyn till detta. 1630 meddelade en fransman att han hade upptäckt hur man kunde hitta underjordiska vattenådror om man använde kvistar av al eller pil. Den lärda världen visade dock inget intresse för detta förrän 1692, då en viss Jacques Aymar med hjälp av en slagruta pekade ut en person som gärningsman till ett mycket omtalat mord. Mannen förnekade fullständigt all kännedom om brottet men hängdes i alla fall, och denna episod satte fart på den vetenskapliga undersökningen av slagrutan. Kyrkliga författare var strax beredda med förklaringar om Satan och djävulska konster, och de mera lärda lade fram sinnrika teorier om magnetiska verkningar. Alla dessa idéer föll dock platt när man upptäckte att fysikern Athanasius Kircher redan 60—70 år tidigare hade visat att en slagruta bara verkade i händerna på människor och inte reagerade alls när de hölls i mekaniska anordningar. Aymar underkastades nu en serie välkontrollerade försök, och det visade sig att han inte kunde bevisa sina märkliga gåvor. Efter detta avslöjande förlorade de lärda intresset för saken, ett intresse som inte skulle återupptas förrän ett gott stycke in på 1800-talet.

Tron på slagrutan höll sig dock vid liv bland allmänheten, och i synnerhet förknippades den med att hitta vatten, en speciell konst

som kallas *rhabdomanti*. Det verkar som om denna konst ofta resulterat i produktiva brunnar, också när vanlig hydrologi har misslyckats. Detta måste tom industrimannen i Manchester erkänna vid en episod som har hämtats ur tidningen *The Manchester Examiner* från februari 1886:

"Diskussionen om slagrutans magiska krafter har just återupptagits efter framgången vid Felton Wagon Works. Man behövde dagligen drygt 1000 liter vatten, men brunnarna på platsen gav bara hälften, och två nya brunnar gjordes dittpang utan effekt. Då tillkallades en av trakten's gentlemen. Denne trollkarl eller expert använde en hasselkvist lika, och sedan han hade gått omkring på platsen en stund började grenens framre ände plötsligt att dra nedåt. Mannen som hanterade trollstaven förklarade att man på denna plats kunde finna en stor mängd vatten. Samma fenomen uppträdde på ett annat ställe, följt av samma övertygande utsaga — ett påstående som verifierades då man grävde brunnar på platsen och fann till synes outtömliga vattenmängder."

Verkar slagrutan verkligen? Eller är dess framgångsrika resultat uteslutande baserade på tillfälligheter eller på en ingående geologisk och hydrologisk kunskap (kanske undermedvetem hos vattenletaren? Naturligtvis har Manchesterepisoden och andra liknande föreställningar inte undgått stränga vetenskapliga undersökningar, och det är sant att laboratorieförsök inte alltid har varit lika framgångsrika som uppvisningar i det fria. Å andra sidan har berättelserna om gynnsamma resultat varit så många och övertygande att professionella vattenletare har anlitats vid flera tillfällen i det praktiska livet. Särskilt berömd blev den tyske majoren Graeve som under åren 1915—17 angav ärskilliga platser där det skulle lönа sig att gräva brunnar i Smaroknen, en öken där man inte tidigare hade funnit vatten. Den engelske fysikern sir William Barrett offentliggjorde omkring sekelskiftet en detaljerad rapport om vattenletare, och där framlades teorin att de professionella bara tog fel i 10—15 procent av fallen. Med andra ord: slagrutan verkar synbarligen, även om man ännu inte har något invändningsfritt vetenskapligt bevis. I Sovjetunionen, där forskningen på detta område är ganska långt skriden, har man gått så långt som att använda specialgjorda stålbågar i stället för slagrutor. Samtidigt har man berövat konsten all form av mystik och gett den det vetenskapliga namnet "Den biofysiska effektmetoden" eller B.P.E.

Nu återstår bara frågan om *hur* slagrutan verkar. Det är välkänt att en pendel som hålls på samma sätt svänger i den riktning letaren vänder sig, och det är inte otänkbart att slagrutan påverkas på samma sätt. Det är i varje fall utan tvivel människan bakom slagrutan som orsakar effekten, men hur människans hjärna får besked om att

påverka slagrutan är en olöst gåta. Ett tänkbart svar framlades 1962 av Y. Rocard, professor i fysik. Han påstod sig ha fastslagit att förekomsten av betydande vattenmängder i jorden alltid är förknippad med mycket svaga ändringar i jordmagnetismen. Dessa ändringar skulle en stor mängd människor vara i stånd att förnimma biologiskt genom att magnetismen påverkar musklerna hos den som håller slagrutan så att de slappnar av, och därför tor sig slagrutan.

Dessa teser är ytterst intressanta, men även om deras giltighet bevisas fullt ut lämnar de många frågor obesvarade. Exempelvis tycks vissa slagrutemän kunna påvisa statiskt grundvatten med avsevärd framgång, men bara rinnande vatten eller vatten i lerlager påverkar magnetismen. En mycket omtyckt förklaring till slagrutans effektivitet som vattenletare är att det praktiskt taget överallt är möjligt att finna vatten och att slagrutemännen bara behöver välja ut ett praktiskt ställe tor att anlägga brunnen. Denna förklaring täcker förvisso också många fall i Sverige och resten av Europa, men den kan inte kasta ljus över vissa specialfall som t ex Graeves vattenfynd i Sinaiöknen. Ännu svårare är det att förklara medicinsk radiestesi eller pendelsvängningar över en karta med några av de nämnda teorierna. Nu, mer än 400 år efter det att kyrkan fördömde den som djävulens uppfinning, har slagrutan blivit mycket mera mystisk än någonsin.

Pendeln

Första gången pendeln omnämns som ett magiskt instrument är under den romerske kejsaren Valens (364—78) tid. En grupp män försökte förutsäga den följande kejsarens namn genom att låta en ring, upphängd i en tin tråd, svänga runt längs kanten på ett kar på vilket alfabetets alla bokstäver var skrivna med lika stora mellanrum. Ringen stannade vid vissa bokstäver och gav på detta sätt det riktiga svaret, sägs det. Vår tids intresse tor pendeln har dock sina rötter i ett spiritistiskt användningssätt från förra seklet, som härstammar från en medeltida magitekmk som går under namnet *ringen och skivan*. Den gick ut på att man hängde en guld- eller silverring i en silkestråd över en pergamentskiva på vilken orden *ja* och *nej* var skrivna. Magikern anropade först den ände som han önskade konsultera, och medan han höll silkestråden mellan tumme och pektinger ställde han frågor. Ringens roterande över pergamentet förmodades ange andens svar.

Omkring 1850 förenklade franska spiritister denna metod genom att de använde en pendel som svängde över ett vinglas. Om den slog till glaset en gång betydde det ja och två gånger betydde nej. Bland dem som försökte förklara detta fenomen var en viss monsieur Chevreul, chef för det franska naturhistoriska museet, som gav sig in på

en hel serie experiment. Han kom fram till att pendeln påverkades omedvetet av den person som höll i den och alltså inte av någon mystisk energi från andevärlden. Pendeln åtlydde inte viljan hos den som höll den, men om han slöt ögonen och föreställde sig att pendeln rörde sig började han omedvetet använda musklerna, och pendeln började röra sig i den väntade riktningen. (Detta kan vem som helst pröva med ett litet föremål i ett snöre som pendel. Armen får inte stödjas på något sätt.)

Pendlar över kartor

I början använde de franska vattenletarna sina pendlar på exakt samma sätt som slagrutorna, nämligen genom att gå fram och tillbaka på de ställen som skulle undersökas. Snart drogs dock slutsatsen att förmågan att hitta vatten var av psykisk art, och att man bara behövde sitta hemma och låta sin pendel dingla över en karta. Då skulle "resonansfenomenet" göra resten. Denna teori är förfärande populär bland många anhängare av radiestesin.

Under andra världskriget upprättades rom ett pendelinstitut i Berlin. Där försökte man lokalisera engelska och amerikanska fartyg på havet genom att hålla pendlar över stora sjökort.

Medicinsk radiestesi

Den första person som gav sig i kast med medicinsk radiestesi var mademoiselle C hantereme, som påstod att hon kunde bestämma den exakta bakteriehalten hos prov av besmittat vatten. Detta skulle göras genom att man höll en pendel i ena handen och olika bakterieprover, ett efter ett, i den andra. När bakteriehalten var densamma som den i det förorenade vattnet började pendeln röra sig i en cirkel.

Oortodoxa utövare av läkekonsten, speciellt homeopater, tog med entusiasm upp denna idé. Snart utvidgade de den till att inte bara omfatta diagnoser utan den utgjorde också underlag för beslut om vilka behandlingsformer som borde användas. Dessa metoder, som faktiskt ännu används, varierade från den ena utövaren till den andra. Somliga använde stora kort i stil med ouija-bordet (se Automatism), som man hade skrivit namnen på alla människans sjukdomar på, och pendeln användes för att visa vilken sjukdom det var fråga om. När diagnosen var ställd valdes ett lämpligt läkemedel ut med hjälp av pendeln.

Andra pendelentusiaster ansåg sig ha upptäckt att pendlarna svängde med en viss hastighet för varje sjukdom och varje medicin. Ett prov av patientens blod på ett läskpapper användes för att ställa

diagnosen; sedan valdes den helbragdagörande mixturen ut efter mademoiselle Chantereines metod. För att ta reda på hur medicinen verkade på patienten lade man några droppar av den på blodfläcken, och genom en magisk process upprättades ett samband mellan medicinen och patienten. Läkaren behövde då inte undersöka patienten för att se hur tillfrisknandet fortskred. Det räckte att studera blodfläcken varje dag — naturligtvis med en pendel!

Radionik

Grundaren av radioniken var läkaren Albert Abrams, som 1916 gav ut en bok med titeln *Concepts of Diagnosis and Treatment* där han sade att all sjukdom var en "disharmoni i elektriska svängningar". Diagnoserna skulle ställas på grundval av denna disharmonis omfattning, och terapin skulle bestå av "att återuppratta harmonin i den elektriska oscillationen". Abrams började tillverka och sälja en maskin som skulle utföra detta och den blev känd under namn som

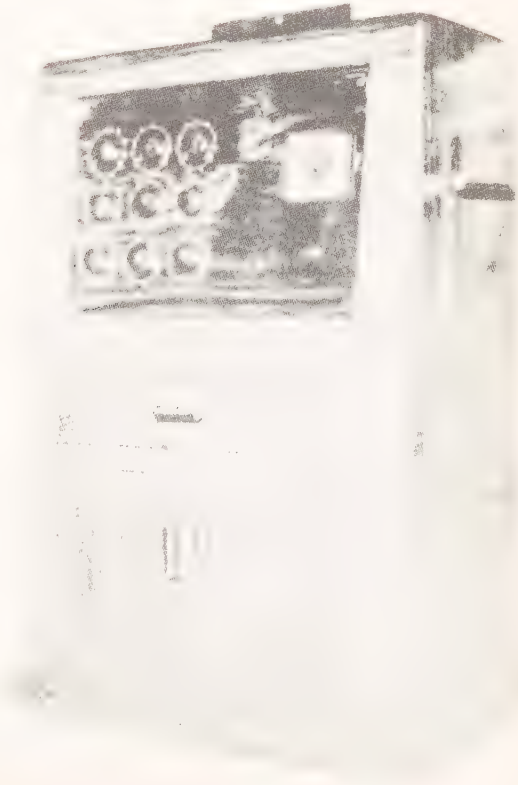

Dr Ruth Drowns "telekamera" eller "radievisionsapparat". Enligt hennes egen beskrivning kan man lägga en enda bloddroppe i den och "framkalla påverkan av emulsionen på en film så att det uppstår en bild av det föremål som apparatens antennplattor är inställda på. Det är svängningarna i blodkristallerna som förmedlar kontakten med objektet". (Efter Poul Goos: *Dimensioner uden grænser.*)

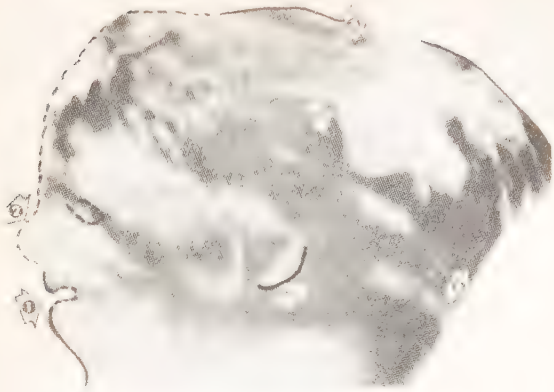

"Telefoto" genom en bloddroppe från en gravid kvinna. Radievisionsbilden påstås visa huvudet på fostret, som är ungefär tre månader gammalt. Pil 4 "markerar en energiström som träffar huvudet i hjässan. Nr 5 visar livsenergin som strömmar in i tallkottkörteln". (Efter Poul Goos.)

"svarta lådan", E.R.A. eller oscilloklasten. Apparaten bestod av en rad reglerbara elmotstånd (reostater) i en förseglad låda, en metallplatta med ett tunt gummiöverdrag och en imponerande instrumentpanel. Den hyrdes dessutom ut till det höga priset av 300 dollar om året.

Det enda man behövde var en droppe av patientens blod på ett vitt laskpapper, som fördes in i diagnosmaskinen. När maskinen var i gång skulle den med ett snöre förbindas med en metallplatta, som i sin tur skulle fästas vid pannan på en frisk person. Abrams skulle beröra underlivet på denna person, som för övrigt skulle stå i halvmörker med ansiktet mot väster. Utifrån de olika "grader av oklarhet" som han då observerade kunde Abrams avgöra vilken sjukdom patienten led av. Han kunde också lokalisera det sjuka området.

Det var naturligtvis oundvikligt att Abrams utsattes för skämt av olika slag. Han diagnostiserade tex en höna som lidande av syfilis, och ett får led av akuta neurotiska spänningar.

Abrams dog 1924, samma år som det brittiske läkarsällskapet tillsatte en kommitté som skulle undersöka "svarta lådan" och dess anhängare. Resultaten blev högst ovantade såtillvida att kommitten fastslog att experimenten övertygande hade bevisat existensen av en mystisk, dittills okänd kraft och att "en ytterligare redogörelse för realiteterna bakom fenomenet förmodligen aldrig någonsin skulle bli nödvändig". Sådana uttalanden kom andra att följa i Abrams fotspår, och av dessa har i synnerhet amerikanskan Ruth Drown och engelsmannen George de la Warr blivit kända. 1950 prövade man vid Chicagouniversitetet en Drownmaskin, men utfallet var så nedslående att Drown avbröt undersökningen. De la Warrs apparat byggde på samma principer om elektriska svängningar som Abrams oscilloklast och verkade genom att "omtransformera användarens fyrdi-

mensionella tankeenergi till tredimensionell fysisk energi". 1960 stämde en kvinna de la Warr för att en av hans maskiner som hon hade köpt visade sig obrukbar. Hon förlorade målet med motiveringen att vare sig maskinen verkade eller ej var de la Warr fullt övertygad om dess effektivitet. Det måste nämnas att både Drowns och de la Warrs idéer och uppfinningar är tämligen populära litet varstans i västvärlden, och bara i Danmark finns fyra de la Warr-laboratorier. Dansken Poul Goos, som själv har forskat utifrån de la Warrs tankegångar, har i sin bok *Dimensioner uden grænser* beskrivit grundidéerna och filosofin bakom dessa besynnerliga maskiner.

Det är svårt att säga om apparaterna verkligen är användbara, men det är inte omöjligt att tron på deras effektivitet kan sätta vissa specialbegåvade personer i stånd att uppnå en temporär förändring av sitt medvetandetillstånd som eventuellt utlöser den mystiska förmågan till radiestesi.

Tarot

Tarot är den engelska beteckningen för de speciella tarokspelkort, som antagligen är föregångarna till våra dagars spelkort. Liksom dessa kan tarokkorten användas både för att spela med (själva spelet tarok är mycket gammalt och fint) och för att spå i (se Att spå i kort). För ockultisterna betyder emellertid tarok, och särskilt de 22 trumfkorten som kallas Arcana Major, något långt viktigare än blott och bart en uppsättning bilder till förströelse eller spådom. För dem är tarokspelkorten nämligen ett komplett symboliskt system, som är en nyckel till alla hemligheter rörande människans sanna natur, universum och Gud. Systemet har genom tidernas lopp influerats av många andra idéer som t ex kabbala, gnosticism, nyplatonism, numerologi, astrologi m m. Det är denna ockulta användning av korten som man har valt att ge den internationella beteckningen tarot.

Kortens ursprung

Teorierna om kortens ursprung har varit mångahanda. Somliga tror att de har kommit från Kina eller Indien och förts över till Europa av zigenare. Andra anser att de har konstruerats vid en sammankomst av kabbalistiska mästare år 1200. Den mest accepterade teorin framlades 1781 av Antoine Court de Gébelin (1725—84), arkeolog, frimurare och ockultist. Han ansåg att zigenarnas spåkort var resterna av en gammal egyptisk visdomsbok, Thoths bok, som med två heltäckande formler skulle kunna inviga människan i alla existerande hemligheter. Boken skulle alltså vara nyckeln till den gamla världens ce-

kulta krafter. Det bör nämnas att man på den tiden var mycket fängslad av allt fornegyptiskt, huvudsakligen därför att hieroglyferna ännu inte var dechiffrerade. En annan skildring av tarotens egyptiska ursprung berättar att lärda från alla världens hörn samlades i datidens intellektuella centrum, staden Fez (efter branden i Alexandrias stora bibliotek år 646), och för att skapa en gemensam grundlag sammanställde de en bok som i symbolisk form innehöll summan av deras vetande. Nyckeln till boken fördes vidare muntligt, från en invigd till nästa, från generation till generation. För att boken inte skulle gå förlorad och dess hemligheter inte röjas för utomstående överfördes innehållet till kortlek, som kunde användas som vanliga spelkort av dem som inte var invigda i den verkliga innebörden.

En annan teori går ut från det förhållandet att medeltidens lärda hade mycket begränsad tillgång till källor om sina vetenskaper, därför att böcker bara förekom som kostbara handskrivna manuskript. På den tiden var det därför ett absolut krav på en intellektuell att han skulle kunna minnas det han hade lärt sig. Man utvecklade därför minnessystem där en bildserie (som t.ex. tarotkorten) kunde hjälpa den lärde att ta fram sitt vetande. Sammanhanget är dock att ingen vet i själva verket hur, när, var eller varför tarotkorten uppkom. Man vet inte ens om lekens två delar, Arcana Major och Arcana Minor, alltid har utgjort en sammanhängande lek eller om de från början är två olika uppsättningar som senare har sammanfogats till en. Den äldsta kända tarotleken påstås ha tillhört Karl VI av Frankrike och vara framställd 1392 av målaren Jacquemin Gringonneur. Spillror av dessa kort är bevarade och finns i Bibliothèque Nationale i Paris.

Det finns åtskilliga variationer av tarotleken med olikheter i kortens utformning, namn, antal och ordningsföljd. Det som i dag accepteras som standardleken har 78 kort uppdelade i Arcana Minor och Arcana Major:

Arcana Minor, som motsvarar våra spelkort, är som dessa uppdelade i fyra serier (färger): *Svärd* (Swords) som motsvarar spader, *Bägare* (Cups) som motsvarar hjärter, *Stavar* (Wands, Staffs eller Batons) som motsvarar klöver och slutligen *Pentagram* (Coins eller Pentacles) som motsvarar ruter. Var och en av dessa innehåller nummerkort från 1 till 10 och honnörer, *Knekt* eller *Riddare* (Knights), *Drottning* eller *Dam* (Queen), *Kung* (King) och *Page* eller *Prinsessa* (Page eller Princess).

Arcana Major

För ockultisterna är Arcana Major, trumfkorten, avgjort den intressantaste delen av leken. De symboliska bilderna visar människans

grundkunskaper, dvs berättelsen om skapelsens mysterium, livets uppkomst, livscykeln och människans natur. Det finns många olika system till tolkning av korten, de kristnas, zigenarnas, Jungs, den teosofiska, hermetiska eller kabbalistiska. Kortens rikedom på symbolik medför att två personer aldrig får exakt samma intryck av dem, och de flesta av dem som använder korten är överens om att den djupaste ockulta visdomen i taroten över huvud taget inte kan uttryckas i ord. Det är emellertid ovedersägligt att korten tycks besitta en oerhört fascination och erbjuder en insikt i ett dolt och outgrundligt mysterium, en förmåga att öppna sinnets "magiska fönster".

Det förhållandet att det finns 22 av dessa trumfer har varit den främsta orsaken till att uppmärksamheten som visas korten har hållits vid makt. I kabbalistisk numerologi är 22 talet för "alltet", universum som helhet. Trumferna kan jämföras med de 22 bokstäverna i det hebreiska alfabetet eller de 22 stigar som håller de olika sefirot samman på Livets träd (se Kabbala). I denna form utgör trumferna, stigarna och bokstäverna en skiss till universums uppbyggnad och utveckling, både utstrålningen från Guds universum och den mystiska vägen till förening med det gudomliga eller den magiska banan till den högsta makten, det uppåtskridande genom vilket människan omskapar sig själv till Gud. Man har utarbetat komplicerade sambandssystem som förbinder trumferna och stigarna med planeter och zodiaktecken, hedniska helgedomar, djur, växter, färger, ädelstenar, geometriska figurer och bilder, som alla skall uttrycka och illustrera själva meningen bakom korten. Vissa moderna kabbalistiska tolkningar bryter t.om med den sinnliga symbolismen. Följande förteckning över trumfkortens huvudidéer måste betraktas som ytterst kortfattad och visar bara de grova huvuddragen inom de olika tolkningssystem.

Arcana Major består av 22 speciella kort:

0. Narren
1. Trollkarlen
2. Överstepräst**inn**an
3. Kejsarinnan
4. Kejsaren
5. Hierofanten ("överstepräst**en**")
6. De älskande
7. Vagnen
8. Styrkan
9. Eremiten
10. Ödets hjul
11. Rättvisan
12. Den hängde
13. Döden
14. Måttan
15. Djävulen
16. Tornet
17. Stjärnan
18. Månen
19. Solen
20. Yttersta domen
21. Universum

Två måleriska tarotkort: Universum och Narren. (Efter Frank Jensen: *Tarot*.)

0. *Narren* (eng. The Fool, ital. Il Matto). Placeringen av detta kort är mycket omdiskuterad därför att många kallar det nr 22. I de äldsta versionerna är det onumrerat. Med narren startar livets cykel, som alla måste vandra igenom. Han kan hänföras till gudomen i kabbala, källan till all existens, det intet varur allt utvecklat sig. Han representerar det irrationella, det icke fastslagna, och narrens dårskap är något gudomligt på gränsen till genialiteten.

1. *Trollkarlen* (The Juggler, Magician, Magus, Il Bagatello). Medvetandet givet. Människan framvisar de magiska redskap med vilka hon skall erövra jorden. Han är den första orsaken, en fallos som reser sig, det gränslösa, harmoni och aktivitet, föreningen av motsatser, den ande som svävar över det kaotiska virrvarret i skapelsens begynnelse. Han är den som manifesterar den gudomliga mäkten på det materiella planet.

2. *Översteprästinnan* (The Female Pope, Pope Joan, High Priestess, La Papessa). Hon representerar balansen mellan motsatserna, tröskeln till mysteriet, bron som förbinder det omedvetna med det medvetna. Hon inspirerar till drömmar och visioner och är källan till intuitivt vetande. Hon är (enligt Jung) *anima*, den kvinnliga aspekten hos mannen.

3. *Kejsarinnan* (The Empress, L'Imperatrice). Hon är källan till allt levande. Hon är den som utvecklar från det gränslösa till det begränsade i universums skapelse, fruktbarheten och naturens sprudlan-

de liv. Hennes styrka ligger i hennes kvinnliga mottaglighet, inte handlingen. Hon representerar också pojkens modersbild som han aldrig kan släppa. Hon är Venus, skönhet, lust, glädje, det jordiska paradiset.

4. *Kejsaren* (The Emperor, L'Imperatore). Det manliga som motsvarar kejsarinnan. Han är denna världens utövande och förverkligande makt, viril energi, intelligens och myndighet. Han har grepp om världen, är beskyddare och ledare i motsats till kejsarinnans passivitet.

5. *Hierofanten* (The Pope, High Priest, Hierophant, Il Papa). (En hierofant är en person som uppenbarar eller förklarar religiösa mysterier.) Han är rättfärdighet, traditionellt tänkande, en ortodox yttre religion. Han vaktar det etablerade, han besitter en stor och fast, orubblig kunskap som han gärna uppenbarar, nycklarna till himmel eller helvete, inspirationen. Han är också *animus*, det manliga elementet hos kvinnan.

6. *De älskande* (The Lovers, Marriage, Gli Amanti). Livets första val där familjen förkastas till förmån för partnern. De älskande är ungdomen, och kärleken till livets materiella begär. De är bron över avgrunden mellan människan och Gud på grund av mänskligheten skapande till Guds avbild. Föreningen av de båda könen, oskuld, sanning, dragningen mot det känslobetonade livet som kan medföra mannens fall men där kvinnan kan stödja honom.

7. *Vagnen* (The Chariot, Il Carro). Uppkomsten av ett behov att anpassa sig till samhällets normer. Man bygger ett "fordon" — persona — den yttre formen, varmed världen skall befaras. "Vagnen" har kontroll över sin energi och har bestått de fysiska proven, men det är ännu långt kvar.

8. *Styrkan* (Strength, Fortitude, La Forza). Hon är jagets möte med sina motpoler, jämvikten mellan den andliga och den kroppsliga naturen. Hon är självkontroll, mildhet och självförtroende och betecknar tilliten hos dem som har sin styrka hos Gud. Hon är den högre naturen som tämjer lidelserna.

9. *Eremiten* (The Hermit, Il Gobbo). Visdom, klokhet, självrannsakans tid, isolering. Han är mannen som finner sin väg med hjälp av det gudomliga ljuset i sin egen själ, och som också är en fyrbak för andra. Han är stränghet, stillhet, andlig energi.

10. *Odets hjul* (The Wheel of Fortune, La Rotta). Hjulet är en mandala, symbolen för psykisk helhet och godtagande av universums fundamentala ordning. Det är de kosmiska rytmerna av liv och död, tillväxt och förfall i deras oupphörliga ebb och flod. Lär man sig inte att acceptera hjulet blir man fastlåst i en evig reinkarnation.

11. *Rättvisan* (Justice, La Giustizia). Människan har nått den fysiska mognaden, men det omedvetna finns ständigt kvar. Där uppnås

balans och jämvikt och utjämnande av motstridiga yttre krafter.

12. *Den hängde* (The Hanged Man, Judas, I 'Impiccato). Det mest berömda och fortfarande mystiska av trumferna. Han är uppoffring, martyrium, han är den som har gjort sig fri från det föregående, lossat intellektets grepp och tillåtit något större att ta ledningen. En sådan handling kräver mod och styrka, men chansen till en stor belöning, den inre friden, lockar. Han är ett levandegörande av naturen genom en yttre, andlig verkan.

13. *Döden* (Death, La Morte). Han är inte den som tillintetgör utan den som rensar marken och gör så att något nytt kan växa upp. Han förenar destruktion och skapelse till en sammanhängande process, han är det gamla jagets död, och detta leder till återfödelse i det andliga.

14. *Måttan* (Temperance, Art). Föreningen av medvetandet och det undermedvetna, det andligas reducering till materiell natur och själens uppåtstigande från ett lägre plan till ett högre, kombinationen av aktiva och passiva krafter, sammanslutningen av positivt och negativt, manligt och kvinnligt, andligt och lekamligt, tidens ström från förflutet till framtid genom nutid. Det kan dock också vara en symbol för hur kreativ energi förspills, en evig rörelse fram och tillbaka utan nytta.

15. *Djävulen* (The Devil, Il Diavolo). Det undermedvetnas krafter är frisläppta, och man måste omforma dem i positiv form eller underkasta sig. Han är begär, stolthet, strävan, otyglad lidelse, missbrukad makt, han är det onda, den svarta magin, valet av den felaktiga vägen. Man kan frigöra sig från hans makt, men det kräver mod och kamp, och om han vinner blir människan besatt av honom och tror sig allvetande. Kan man däremot hålla hans makt under medvetandets kontroll kan han förvandlas till ljusbringaren Lucifer, och mörkets makter blir till ljusets.

16. *Tornet* (The Falling Tower, Tower of Babel, House of God, La Torre). Förvirring, ruin, kaos, människans fall, utvisningen från paradiset, tillintetgörelsen genom falska doktriner och missförstådda hållpunkter. Det kan också vara den kosmiska energin, som försöker genombryta människans materiella ambitioner, ödeläggelsen av det hus där det onda har bosatt sig.

17. *Stjärnan* (The Star, Sirius, Dog Star, La Stella). Hon representerar hoppet, nytt liv, förväntan och Aqua vitae, livets vatten. Hon upplyser svagt framtidens möjligheter, och det är inte längre nödvändigt att famla sig fram i mörker. Det ungdom, skönhet och sanning i själen.

18. *Månen* (The Moon, La Luna). Det inre ljuset är borta, och utan annan hjälp än månens sken och det undermedvetnas röst måste människan trotsa farorna och nå till det högre jagets sfärer. Allt

tycks vara illusioner och vidrigheter i sinnets strömmande djup. Där är drömmar, fantasier, föreställningar, mörkret förtränger det inre ljuset och medvetna idéer upplöses. Man får inte låta sig påverkas av allt detta utan bara följa sin stig rakt fram.

19. *Solen* (The Sun, Il Sole). Det dödliga och odödliga jaget sammansmälts. Den långa natten är förbi och sinnet befrias från konventionell visdom och ortodoxa idéer och från mindre bekymmer och farhågor. Människan är nu som ett oskyldigt barn, ungdomens källa är funnen.

20. *Yttersta domen* (The Day of Judgement, The Angel, L'Angelo). Människan befinner sig nu mellan död och liv, i den sfär varifrån återfödelsen skall äga rum, en återfödelse som befrämjas av omformningen av människans jordiska natur.

21. *Universum* (The World, Il Mondo). Målet är nått, jaget har uppnått enhet och är nu odelbart. Perfektionen, helheten, astralplanet. Det är samtidigt livmodern med det foster som skall fullborda cirkeln tillbaka till Narren.

Att spå i tarotkort

Förutom att tarotkorten används som meditationsföremål och "vägskyltar" på de mystiska och magiska stigarna kan man också spå i dem. Ett sådant bruk kan spåras tillbaka till omkring år 1500 och hänger samman med utbredandet av korten genom zigenarna. För att kunna spå i tarotkort måste man vara fullständigt förtrogen med kortens utseende och deras innebörd på ett sådant sätt att korten blir ett slags stödpunkter för intuitionen. Det är något som tar lång tid att lära sig. En tarotkortlek anses normalt vara en mycket personlig ägodel, som ingen annan får beröra. När man börjar använda en ny lek måste man räkna med en viss inarbetningsperiod innan korten kan tjäna sitt ändamål. När korten inte används bör de förvaras i en tralada, insvepta i purpurfärgat eller svart siden. Annars riskerar man att de påverkas utifrån.

Själva spåprocessen förlöper oftast på följande sätt. Först väljs en *signifikator* ut, ett kort som representerar den frågande. Detta kort väljs vanligen bland Arcana Minors honnörer, på så sätt att det så väl som möjligt stämmer överens med frågarens egenskaper. Därpå blandas korten på ett sådant vis att några av dem av en slump kommer att ligga omvända i leken. Efter blandningen skall den frågande, enligt gammal zigenartradition, med vänster hand lägga upp korten i tre högar från höger till vänster, varefter kortläsaren samlar ihop dem, också med vänster hand. Nu läggs korten ett åt gången ut på bordet, och detta kan ske efter flera olika system. Det mest använda är förmodligen den kabbalistiska metoden, där tio kort läggs upp i

form av Livets träd (se Kabbala), men också system som horoskopmetoden, planetmetoden eller det keltiska metoden användes. Olikheterna består bara i det sätt som korten läses upp på bordet och att kortens ordningsföljd därvid får en annan betydelse. Vart och ett av lekens 78 kort har sin speciella innebörd beroende på när det används och om det ligger rättvänt eller avigvänt i högen. Enligt huvudregeln betyder ett rättvänt kort en positiv förutsägelse och ett avigvänt en negativ.

Rituell magi

"Magi är den vetenskap och konst som kan framkalla ändringar i överensstämmelse med viljan. Varje önskad förändring kan framkallas om man utnyttjar den rätta formen av kraft på det rätta sättet genom det rätta mediet över det rätta föremålet." (Aleister Crowley i *Magick*.)

Att genom ceremonier skaffa sig makt och styrka, både materiell och andlig, och komma i kontakt med andar för att vinna kärlek, vänner, hälsa och nästan allt en människa kan begära åtnjuter i våra dagar ett märkligt förnyat intresse. Det finns i dag hundratals böcker i den rituella magins teori och praktik, och det finns företag som har specialiserat sig på invigda ljus, rökelse, örter och andra magiska ingredienser.

På 1700-talet var den rituella magin så gott som utdöd. Visserligen höll bondesamhället till viss grad ett slags folkmagi vid liv, men under upplysningens tidsålder dog magin en naturlig död. Ingen övervägde på allvar möjligheten av att återuppliva de högt utvecklade och intelligenta magiska systemen som hade fängslat 1500-talets tänkare, t.ex. Paracelsus och John Dee. Låt oss börja med att kasta en blick på några av dessa trollkarlar från det förgångna.

Salomo

Den vise kung Salomo levde antagligen på 900-talet f.Kr. och ända sedan romartiden har det talats om hans författarskap i magi och svartkonst. Vi vet inte så mycket om honom, men de ockulta manuskript som har fått hans namn har haft ett kolossalt inflytande på våra dagars ockultister. Sannolikt har han dock inte skrivit något av dem själv utan de har uppkommit från tiden för Kristi födelse (Salomos Testamente) till omkring 1200-talet (Salomos Nycklar). Salomos Testamente är en ren demonologi, en lärobok i djävulskunskap som behandlar alla de demoner som styrde världen och vars namn kunna till både skada och gagn: vampyrdemonen Ornias, Belfegor, Tefras, Asmodeus som frestar till otrohet, Obizuth som försöker skrämma småbarn osv.

Till de flesta av demonerna hör en antidemon i himlen, en ängel, och många av "Salomos" formler för fördrivande av demonerna går i verkligheten bara ut på att kalla på den motsvarande ängeln. T.ex. Arotosael, som sätter sjukdom i ögonen och förstör dem, kan

sålunda fördrivas bara genom att man säger: "Uriel, fördriv Arotosael." Kung över demonerna är Belsebub därför att han är den sista som är kvar av de fallna änglarna. De fallna änglarna är, enligt Enoks bok i Gamla testamentet, en skara "himmelens söner" som steg ned på jorden, avlade barn med människornas döttrar, lärde dem fafänglighet, omatthet horeri, ogudaktighet, trolldom, besvärjelser, astrologi och användningen av örter och träd. Den hemliga kunskapen, som då överlåts åt människorna, anses av vissa kabbalister som uppkomsten av kabbalan (se detta). De har också med hjälp av en speciell metod för ordsammanhang, kallad Schemhamforash (se detta) fumnit namnen på 72 av dessa änglar. Bland de övriga av "Salomos" böcker kan nämnas *Herbarium Salomonis*, *Schemhamforash Salomonis Regis*, *Hygromantia Salomonis* och demonkatalogen *Lemegeton*.

Salomos Nycklar är en bok som uteslutande handlar om svart konst, en grimoire, där 51 olika andar eller demoner är uppställda och som vid anrop kan framtvinga allt som ett ont hjärta kan begära. Till var och en av dessa demoner hör en symbol som kan hålla de goda motsatserna borta, på så sätt att man kan påkalla mörkrets krafter utan inblandning från husets andar. Vissa platser är bättre än andra om man vill kalla på andarna, och allra bäst är öde och ofruktbara ställen långt från bebyggelse. Trollkarlens dräkt skall vara spunnen av en ung jungfru och innehålla broderade, scharlakansröda symboler, och på huvudet skall han bära en krona på vilken gudomliga namn är skrivna. Han skall dra upp en magisk cirkel som han måste stå i för att själv undgå de onda krafterna som han anropar. Dessutom skall han bära medaljonger och pentagram, som tvingar demonerna med skräck och tvingar dem att lystra. På väg till platsen för de magiska ritualerna bör han uttala en bön, som t ex denna: "Zazin, Zaman, Purdmon den Mäktige, Sedon den Starke, El, Tod He Van He, Iah, Agla, hjälp mig ovärdige synd are, som har varit dristig nog att nämna dessa era heliga namn, som ingen människa bör nämna, såvida hon inte är i stor fara..." Det är av största vikt att inget av de instrument som ingår i ceremonierna har besudlats av ovärdiga, och därför måste magikern själv göra dem. Detta gäller både knivar, skrivredskap, bläck, svärd, trollstav, rökelse och ljus.

1889 översattes Salomos Nycklar till engelska av S.L. MacGregor Mathers (se Golden Dawn) och därifrån till flera andra europeiska språk. I sitt något egendomliga förord skriver Mathers: "Vid utgivandet av denna volym har jag utesluti ett par experiment rörande den värsta svarta magin. . Jag måste allvarligt varna nyfikna mot att använda blod vid utförandet av ritualen. Bönerna, pentagrammen och rökelsen — använda på rätt sätt — är tillräckliga. Bruket av blod närmar dem betänkligt till det ondas väsen. Den som trots varningar-

na beslutar sig för att arbeta med det onda kan vara förvissad om att det kommer att återverka på honom själv och att han kommer att dödas av reflekterande krafter." A andra sidan varnar "Salomo" själv mot att utelämna någon som helst del av ceremonierna, och den som gör det är räddningslöst förlorad. Det är alltså inte alltid så lätt att vara trollkarl.

Agrippa

Under medeltiden levde många kloka män som av samtiden eller av senare tider stämplades som magiker och utövare av svartkonst. För Albertus Magnus (1193—1280) vidkommande har detta rykte bevisligen uppstått bara på grund av hans otroliga kunskaper i fysik, och detsamma gäller antagligen engelsmannen Roger Bacon (1214—1294), som bl a troligen uppfann förstoringsglaset. Båda har dock sysslat med astrologi och alkemi, men dessa vetenskaper var på den tiden både erkända och respektabla och hade inte det ringaste med mystik att göra. Det ligger något mera i berättelserna om Arnauld de Villeneuve (omkring 1240—1312), som av många anses ha uppfunnit den första apparaten för vindestillation, och hans elev Raymund Lullus (1235—1315), som bl a vidareutvecklade denna apparat och på magiskt vis fann själva "livets vatten, som förlänger livet, förjagar dåligt humör, upplivar hjärtat, bevarar ungdomen och botar sjukdomar som kolik, vattusot, förlamningar m m", kort sagt: sprit. Villeneuve var inte bara professor i medicin utan också en stor alkemist och djävulsutdrivare, och Raymund Lullus skapade sitt rykte genom många mystiska handlingar, som t ex att verka som kunglig guldmakare i London 1332, trots att han både dog och begravdes på Mallorca 1315. Förklaringen är förmodligen att en av hans elever har tagit hans berömda namn för att bättre kunna göra sig gällande, men denna omständighet har rimligtvis bidragit kraftigt till legendbildningen kring Lullus.

En av de forskare som verkligen sysselsatte sig med magin, om än på ett vetenskapligt plan, var Heinrich Cornelius Agrippa (1456—1535). Det fanns knappast något magiskt verk av betydelse som han inte hade läst, och allt det mystiska vetande som han tillägnade sig nedtecknade han i ett imponerande verk, *De Occulta Philosophia*, 1510. Grundtankarna där är hämtade från Aristoteles fysik, Ptolemaios astronomi, nyplatonisternas filosofi och judarnas kabbala och detta är mästerligt anpassat till tidens erkända världsbild på så sätt att alla de magiska begreppen verkade helt naturliga. Agrippa nådde till fullo sitt mål, nämligen att förvandla magin från en övernaturlig, obegriplig kunskap och hemlighetsfull konst till en erkänd vetenskap som fysik, matematik och teologi.

Den tyske magikern Heinrich Cornelius Agrippa. (Efter träsnitt från omkring 1500.)

Som alla andra magiker är Agrippa mycket benägen att inskränka sig till antydningar på de mest intressanta ställena, så att "intet är dolt för den kloke och förståndige, medan den vantrogne och ovärdige inte kan få del av hemligheterna". Med våra dagars kunskaper i naturvetenskap är det dock ganska lätt att genomskåda Agrippa när han börjar bli mystisk, och tre schemata tycks gå igen i hela verket: teoretisk magi, praktisk magi och det han kallar ett esoteriskt system. För att över huvud taget kunna förstå Agrippas arbeten måste man känna till den världsuppfattning som ligger till grund för hans magiska system. Den byggde på de gamla grekernas fysik, astronomi och filosofi och sade att jorden, den grova och elementära världen, befann sig i universums centrum. Jorden var omgiven av himlen, som bestod av åtta sfärer, sju för planeterna och utanför dem den åttonde för fixstjärnorna. Allt detta var i sin tur omgivet av änglarna och de saligas boningar, och längst ute fanns Gud, som omslöt allt. Gud styrde änglarna, änglarna styrde stjärnornas gång, och både stjärnor och änglar påverkade alla jordiska förhållanden. Allt högre påverkade allt lägre, och hela Agrippas system bygger på tanken att det lägre också kan verka tillbaka på det högre, om än i mindre grad. Denna enkla tes är faktiskt genial, ty dels var den inte obegriplig och oacceptabel för samtiden, dels antydde den i sin yttersta konsekvens att det vore möjligt att påkalla änglar eller demoner och få dem att handla som man vill, vilket Agrippa då också påpekar i bästa Salomostil.

Occulta Philosophia berättar dessutom att alla ting som står på samma plan influerar varandra, och varje ting dras till sin like och försöker suga in dess krafter. Med Agrippas egna ord: "Då allt det som är lika och därvid sammanfogat söker dra till sig varandras krafter, så kan vi samla alla himlakropparnas krafter genom att samla alla de ting som hör under vederbörande stjärna. (Det finns detaljerade

tabeller över dessa samband.) Och därvid drar vi inte bara ned de himmelska krafterna, utan då himlakropparna själva mottar sina krafter från andarnas värld kan vi också nedkalla de intelligenser och demoner som verkar genom planeterna." Agrippa har emellertid inte själv gett anvisningar om hur man i praktiken kallar på de önskade demonerna, ty i en tid då häxprocesserna härjade som värst har han inte kunnat tillåta sig att bli alltför hednisk. I de sista delarna av sitt arbete dristar han sig dock till att på basta kabbalistiska sätt visa metoder med vilkas hjälp man kan härleda demonernas namn, och resten av hans verk är helgat at kabbalisternas skrifter och tankar.

Kabbala och numerologi

Ett par årtionden efter Agrippas död utkom under hans namn en fiärde volym av *Occulta Philosophia*, men den är sannolikt inte skriven av honom själv. Här ges ett noggrant recept på hur man framkallar en ond ande. Metoden liknar till förväxling dem som beskrivs i Salomos Nycklar, som för övrigt av många anses som ett kabbalistiskt verk. På grund av teorierna om påverkan måste magikern vänta tills den riktiga planeten härskar, och i sin magiska cirkel skall han då teckna en rad av de pentakler som är förknippade med framkallandet av anden. Pentaklerna består av namn (på hebreiska) och symboler för goda andar, som kan beskydda trollkarlen själv mot skadliga verkningar. Hur man kunde framställa de rätta pentaklerna hade Agrippa själv redan gett anvisningar om.

Först och främst måste man känna till kabbalisternas Schemhamforash, som ger namnen på 72 änglar eller, om man så vill, 72 namn på Gud. Denna kunskap är baserad på verserna 19, 20 och 21 i Andra Mosebokens 14:e kapitel, som i sin ursprungliga version hade 72 bokstäver i varje vers. Skriver man dessa verser ovanpå varandra får man 72 spalter med tre bokstäver i varje, som anger en ängels namn. Av dessa namn väljer man ett helt slumpmässigt, slår upp i en tabell över goda och onda andars förhållanden till planeterna, och med hjälp av de tre bokstäverna finner man nu tre nya som anger namnet på den ande man vill kalla på. Namnet räcker emellertid inte, ty man behöver också vederbörande demons symbol. Den hittar man med hjälp av ett speciellt kabbalistiskt kodsystem, Aiq Bekar ("de nio kamrarnas kabbala"), som från början var ytterst hemligt och bara mycket få invigda kände till. Man tar det hebreiska alfabetet (se s 195), där bokstäverna ju också är tal, och fördelar dem i nio kamrar på så sätt att tecken med samma siffersumma kommer under samma rubrik. Punkterna mellan bokstäverna och deras talvärde är den faktor som har störst betydelse. De speciella kodtecknen bildas nämligen genom att man tecknar den kammare (sedd från

300	30	3	200	20	2	100	10	1
Sh	L	G	R	K	B	K	J	A
600	60	6	500	50	5	400	40	4
M+	S	V	K+	N	H	T	M	D
900	90	9	800	80	8	700	70	7
Ts+	Ts	T	P+	P	Ch	N+	Eh	Z

mitten) och det antal punkter som hör till den önskade bokstaven (se ovan). Alltså är L = A, L = R och = M. Om nu den funna demonens namn var ACHM, visste den bevandrade magikern att detta stod för Achamiah, för övrigt en maktig ande, ty dess tal är det heliga sjutalet multiplicerat med sig självt (ACHM = 49). Om detta namn skrivs med Aiq Bekar-koden ser det ut som figur A. Tar man bort punkterna och drar ihop tecknen får man figur B, och sammanställs de uppkomna figurerna som i figur C har man symbolen för den onda demonen Achamiah. I Salomos Nycklar har alla andarnas symboler konstruerats på detta sätt.

Figur A

Figur B

Figur C

Agrippas imponerande och omfattande verk väckte förstås stor uppmärksamhet, och det var nära att den naturliga magin, "magia naturalis", blev en aresordig och respektabel syssla. Detta upphörde dock då Kopernikus, Galilei och Kepler omstörtade hela den klassiska världsbilden och därmed också avlägsnade hela grunden för Agrippas arbete med att göra magin naturlig. Den ockulta filosofin hade spelat ut sin roll och blev, som Alfred Lehmann uttrycker det, "bara en imponerande gravskrift över svunna tiders villfarelser".

Faust

Agrippa fick ett betydande inflytande på tidens magiker, men ändå stämplades han inte som en mystisk trollkarl, trots att kyrkan oupphörligt förföljde honom. Nej, de kusliga rykten och besynnerliga sägner som allmänheten på den tiden alltid hade ett överskott av förknippades i långt högre grad med en annan mystisk figur: Doktor Johann Faust (omkring 1480—1540). Om honom sades det att han hade slutit en pakt med djävulen. Enligt den första versionen av Faustsagan från 1587 hade han avtalat att djävulen skulle tjäna honom i 24 år, varpå hans själ skulle tillhöra Den onde. Boken berättar hur djävulen införde Faust i de magiska hemligheterna, och författaren får här tillfälle att sätta honom i samband med en hel mängd sägner som ursprungligen berättades om medeltidens lärda mager. Senare magiker skrev otaliga skrifter i hans namn, därför att de på detta sätt var säkra på att kunna sälja tom de mest värdelösa produkter, och Faust har därför framställt för eftervärlden som prototypen för en magiker. Den historiska grundvalen för legenderna är med största sannolikhet två personer. Den första är mannen som har stått för namnet, boktryckaren Johann Faust, vars ovanliga yrke fick folk att berätta historier om svartkonst och Satans hantlangare. Den andre är mannen som stod för innehållet och gjorde tre saker för att skaffa sig det tvivelaktiga ryktet: han kallade sig Faust den yngre, han betedde sig så besynnerligt att man började tala om förbindelser med Satan, och sist men inte minst dog han 1540 på obekant sätt en våldsam död, som förvandlade folks anningar om honom till visshet. Alla sägner om de båda personerna har så småningom smält samman till att bara handla om den ene av dem.

Faust står i sin magiska cirkel och har frammanat en svart hund, en skepnad som Djävulen gärna ikläder sig. (Träsnitt i Marlowes "Doktor Faustus" 1636.)

Paracelsus

Aereolus Philippus Theophrastus Bombastus von Hohenheim med tillnamnet Paracelsus (1493—1541) var en schweizisk läkare som uppnadde stor ryktbarhet för sina medicinska teorier. De hade så märkliga inslag av magi att de både då för tiden och nu måste anses tamligen oortodoxa. Efter ofullbordade universitetsstudier tillbringade han några läroår hos abboten Trithemi i Würzburg, som sjalv ansågs vara magiker och blå hade varit rådgivare åt Agrippa under utarbetandet av *Occulta Philosophia*. Har blev Paracelsus invord i alla de hemliga vetenskaperna, och på Trithemi rekommendation anstalldes han i laboratoriet hos alkemisten Fugger, som undervisade honom i kemins mysterier. Därpå reste han i 12 år runt i Europa och insamlade medicinska kunskaper, inte bara hos läkare och alkemister utan också hos kloka gummor, skärprättare, judar och tigenare. Till följd av en rad lyckosamma helbrägdagörelser fick han snart högt anseende som läkare, och under en period var han tom professor i läkekonst vid universitetet i Basel. Dåtidens övriga läkare var emellertid inte så entusiastiska, ty Paracelsus höll sina föreläsningar på tyska och inte på latin, och till ytterniera visso förnekade han den existerande läkarvetenskapen, som huvudsakligen var grundad på skrifter av Hippokrates och Avicenna. Till sägs på allt kunde "denne svindlare utan riktig utbildning" bota sjukdomar som läkarna själva hade gett upp hoppet om, och resultatet av detta missnöje blev att Paracelsus efter att ha flackat kring i Tyskland i flera år mördades 1541 på anstiftan av ett antal fientligt sinnade läkare.

Själva filosofin bakom Paracelsus läkekonst är en direkt kopia av Agrippas lära om det lägres underordning under det högre och tingens omsesidiga sympatier och antipatier. Han ansåg alltså att varje del av människokroppen är underkastad en viss planet eller ett himmelstecken, och alla de ämnen som är underkastade samma planet har botande inverkan på sjukdomen i vederbörande kroppsdel. Sådana ämnen som bara påverkade vissa delar av kroppen kallade han arkana, och han gav alkemisterna olika anvisningar om hur de skulle framställa arkana i stället för guld och silver. Han föreslog exempelvis en rad växter ur vilka man kunde utvinna verksamma ämnen, och detta har haft en icke ringa betydelse för senare tiders läkarvetenskap. Medicin var dock inte den enda formen av arkana, ty allt som var underkastat det rätta stjärntecknet var verksamt. I sin *Archidoxeos Magicae* gav han oräkneliga exempel på amuletter, föremål och magiska symboler som skyddar mot och verkar botande på lungsot, kramper, podager osv.

Paracelsus avslöjade ännu en metod för botande av sjukdomar, nämligen "sympati" begreppet, som gick ut på att avlägsna en del av sjukdomsämnena och överföra dem till en annan levande varelse el

Den schweiziske läkaren med det långa bombastiska namnet är bäst känd som rätt och slätt Paracelsus. Skiss till målat porträtt av Hans Holbein dy. (Basel Kunstmuseum)

ler förstöra dem, varpå de på magnetisk väg skulle dra till sig resten av sjukdomen och göra patienten frisk. Denna uppfattning ligger bla bakom hans universalkur: "Alla människans sjukdomar kan lätt besegras om man tar patientens ännu varma blod och sprutar in det i ett ägg. Sedan tar en höna rova det tills blodet har ruttnat. Därpå tar man blodet, blandar det med kott eller brod och låter ett djur äta det." Sedan skulle djuret överta sjukdomen och patienten bli frisk.

John Dee och Enoks språk

John Dee (1527—1608) var en engelsk alkemist, astrolog och matematiker, som betydde mycket för matematiken som vetenskap. Han blev snabbt hovastrolog hos drottning Maria Tudor men fängslades snart för magi och frigavs först 1555. Han åtnjöt dock hela tiden drottningens stora vänskap och föreslog bla en lyckosam dag för Elisabeths kröning, liksom han gav henne lektioner i tolkningen av sina

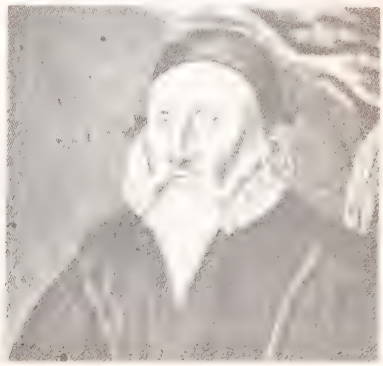

Den engelske alkemisten, astrologen och matematikern John Dee.

Nyckel till Enoks språk. (Efter *Encyclopedia of the Unexplained.*)

mystiska skrifter. 1570 utkom den första engelska översättningen av Euklides arbeten, och trots att den brukar tillskrivas sir Henry Billingsley skrev Dee sannolikt stora delar av den, möjligen hela. I varje fall skrev han ett förord som ledde till att intresset för matematik i England gick upp kolossalt. Under åren 1583—89 reste han runt i Östeuropa och gav föreställningar i magi vid åtskilliga hov.

Det är emellertid Dees praktiska magi som är mest intressant. Tillsammans med sin partner Edward Kelley påstods han stå i förbindelse med demoner och andra överjordiska väsen, och de utförde långvariga ritualer för att inviga sig själva i sådana hemligheter. De utövade en allsidig mystisk verksamhet, alltifrån alkemi till kristallkuleskådande, men före varje ritual måste de först tillkalla de rätta änglarna och demonerna. Nyckeln till detta ansåg de sig ha funnit i "Enoks språk", något som har tagits upp igen i den nyare ockultismen, särskilt av Aleister Crowley som hävdade att han var en reinkarnation av Edward Kelley. Enoks språk existerar i verkligheten

men dess ursprung ar okant, och man har inga vittnesbörd om det före Dees tid. I sin bok om Dee ger Richard Deacon ett exempel på det: "Madariatza das perifa I il cabisa micaolazoda saanire caosago of fifia balzodizodarasa iada. Nomuca gohulime; micama adoianu mada faods beliorebe, soba ooanoa cabisa luciftias yaripesol, das aberaasasa nonucafe himicalazodoma larasada tofejilo marabe pereryo Idoigo od torezodulape.." vilket skulle betyda: "Oh, himlar som dvaljs i den första luften, I aren maktiga för Jorden och utgör det högstas domstol. Mot Eder, sages det, betraktas anletet av Eder Gud, början till trosten, vilkens ogon ar himmelens klarhet, vilket skaffade Eder ledningen av jorden och dess obeskrivliga olikheter..."

Elifas Lévi

Intresset för magi dog så småningom ut när man fick större och större insikt i de riktiga naturlagarna. Visserligen kom det så sent som på 1700-talet ut "magiska" verk som t ex Halles *Magie oder die Zauberkraffe der Natur*, men de var bara förvirrande skrifter om fysik, kemi, kokkonst, jordbruk, taskspeleri och mera i den stilen. Ansvaret för att magin i våra dagar har återupplivats så starkt vilar huvudsakligen på en bok som skrevs 1801 av Francis Barrett: *The Magus, or Celestial Intelligencer*. Denna bok studerades av allt fler små grupper, trots författarens nästan olidligt trakiga stil och den förstockade form i vilken han framlade de ceremoniella magitraditionerna. Senare framträdde emellertid en annan magiker, Elifas Lévi, vars arbeten fick långt större betydelse och som ännu studeras ivrigt av många ockultister.

Elifas Lévi är pseudonym för Alphonse Louis Constant (1810—75). Han föddes i Paris och var son till en fattig skomakare, men tack vare sin intelligens och fromhet kom han först som frielev till en skola och senare till ett teologiskt seminarium, Saint Sulpice, där han 1835 blev diakon. Han lämnade dock Saint Sulpice kort innan han skulle ha prästvigts och inledde nu en period med politiska aktiviteter och han skrev skrifter som tre gånger renderade honom kortvariga fängelsestraff. Han studerade böcker om hermetism och andra ockulta idéer, och 1853 skrev han sin första magiska avhandling, *Dogme de la magie*, som han signerade med de hebreiska namn som motsvarar hans egna förnamn: Elifas Lévi. Hans vägledare inom ockultismen var den polske matematikern och ockultisten Hoene-Wronski. Han umgicks med en liten skara anhängare, men det var genom sina böcker som han övade det största inflytandet. Efter hans död blev hans arbeten inspirationskällor för en ny generation ockultister, som bl a omfattade ledarna av de Franska Kabbalistiska Rosenkreu-

zarna. Hans främsta arbeten är *Dogme et rituel de la haute magie* (Den högsta magins lära och ritual) från 1856, *Histoire de la magie*, 1860, och *La clé des grands mystères* (Nyckeln till de stora mysterierna) utgiven 1897.

I det mest berömda av dessa verk, *Dogme et rituel de la haute magie*, framlade han en teori om hur magin fungerar och verkar, som än i denna dag i modifierad form dominerar magikernas fundamentala tänkande. Levi ansåg att det fanns tre grundläggande magilagar, av vilka den första sade att den mänskliga viljestyrkan inte var ett abstrakt begrepp utan en materiell och mätbar kraft. Levi var inte upphovsmannen till denna idé, eftersom mesmeristerna (se Hypnos) trodde något liknande, men det nya hos Levi var att han överförde den mesmeristiska teorin till den rituella magin. För honom var magins alla tillbehör — rökelse, geometriska figurer, invigda ljus osv — bara hjälpmedel som skulle förstärka magikerns förmåga att koncentrera sin vilja.

Levis andra lag rörde det astrala ljuset, en tänkt kropp utan mått och vikt som genomtränger allt rumsligt, en energikropp med vars hjälp magikern kunde påverka fjärran föremål och orsaka händelser långt borta (se också Astralkroppar). Levi ansåg att spiritismedierna genom att forma astralljuset som en halvmateriell arm och hand var i stånd att röra bord och utöva de andra kända men förbluffande fenomenen. Denna tanke var heller inte Levis egen. Den var en ganska utbredd teori i samband med teorin om den allt omslutande etern som många fysiker anslöt sig till före Einsteins tid.

Levis tredje lag var en moderniserad version av den medeltida tanken att varje del av makrokosmos (universum) hade en motsvarighet i mikrokosmos (den enskilda människan). Exempelvis tänktes stjärnbilden Stenbocken motsvara knäna och Skorpionen könsdelarna. Det var inte så mycket kroppen, ansåg Levi, som fastmer människans själ som tycktes utgöra en spegelbild av verkligheten. Således var varje faktor i universum också närvarande i människans själ. Magikerna tror att kunskap om dessa samband sätter dem i stånd att skaffa sig vilken kosmisk kraft som helst som de vill besitta. Å andra sidan kommer de också att kunna framkalla samma kraft från sina egna själar och överföra den till en magisk trekant, där det uppstår en fysisk manifestation av den frammanade kraften om en materiell bas som t ex rökelse eller blod är närvarande.

Levis magi blev snabbt utbredd i ockulta kretsar, och den Hermetiska Orden Golden Dawn utövade inte bara den magi som Levi predikade utan utvidgade och förbättrade den också. Deras största tillskott var en fjärde lag, eftersom de hävdade att han fullt överlagt, möjligen efter en uppmaning från mystiska och okända överordnade, hade förtigit lagen om föreställningsförmågan. Viljestyrkan vore

totalt meningslos om den inte leddes av en valtränad fantasi, och tvärtom. Lévis lag om sambanden utvidgades av Golden Dawn till att bli ett av de mest detaljerade och fullkomliga systemen över rituell magi som någonsin har skapats. Varje egyptisk, grekisk och romersk gud, varje ande som nämns i Salomos Nycklar och andra medeltida magibocker och varje judisk eller kristen gudomlighet overfördes till de tio sefirot och 22 stigarna i kabbalans Livets träd. Var och en av dem fick dessutom färger, djur, adelstenar, dofter, magiska formler osv. En magiker som ville framkalla en kraft som tillhörde en viss gud, tex Merkurius, slog upp den i sin sambandstabell och fann att Taftartarat, alltså den ande det gällde, var förbunden med talet 8, färgen orange, vitt vin, ormen, fisken och många andra ting, och därmed fick han reda på hur han skulle ga till väga. Detta system används fortfarande av praktiserande magiker.

Abramelin magi

En mera individuell form av ceremoniell magi, magikern Abramelins system, åtnjuter i våra dagar en växande popularitet i Europa och USA. Den har sina rötter i Boken om den heliga magin som Gud gav till Moses, Aron, David, Salomon och andra heliga patriarker och profeter, nedtecknad 1458 av Abraham med tillnamnet Juden. Denna bok inspirerade bla Elifas Lévi och den ryktbare Aleister Crowley, som betecknade den som den "basta och farligaste bok som någonsin skrivits". Den heliga magin, som har undgått de komplicerade ceremonier och tillbehör som eljest var tradition i den europeiska ritualmagin, bygger på principen att den materiella världen är skapad av onda makter. Dessa onda makter kan kontrolleras av magikern, förutsatt att han först har tillagnat sig visdomen från den heliga Skyddsängeln, ett väsen som ansags vara magikerns sanna jag. När han har mottagit denna visdom kan han bruka andarna som sina tjänare, och dessa tjänande andar kan i sin tur placeras in som faktorer inuti honom själv.

Bokens tredje del innehåller en stor samling magiska fyrkanter, dvs bokstavsarrangemang som representerar magikerns innersta önskningar och som uppfyller dessa önskningar. Det förekommer tex kraftbemängda ord och namn på onda andar som Kobha, som framträder i form av en apa, Alampis, som gör osynlig, Catan, som förstör äktenskap, och Qaqah, som lägger städer i ruiner. Fyrkanterna själva sägs vara präglade av demoniskt liv, som automatiskt fungerar genom dem. Enligt Crowley har abramelintalismanerna lika "lätt att explodera som nitroglycerin och är bra mycket farligare". Han hänvisar till det som hände hans vän, kapten J.F.C. Fuller. "Fuller använde en gång en räkning från slaktaren som bokmärke i

denna bok. Då slaktaren ett par dagar senare var på arbetet föll hans kniv ned, genomborrade låret och dödade honom.'' Som Fuller anmärkte: ''Kanske var det bara en tillfällighet, men det är ingen tröst för slaktaren.''

Abramelins system kan bara användas osträffat av en mästare som har lyckats bra i den inledande kursen i andlig rening, vilken resulterar i visheten från den heliga Skyddsängeln. Med andra ord måste den astrala dubbletten ha omformats och upphöjts till rang av andlig existens.

Abramelin magi skiljer sig i påfallande grad från andra europeiska rituella system, och dess utövare använder inte ens den traditionella magiska cirkeln. I stället väljer han ut och renar en helig plats, i regel ett altare uppbyggt i en enslig skog och omgivet av kratt och blommor. Där utför han de aktiviteter som skall leda till ''mottagandet av vishet från den heliga Skyddsängeln''. I sex månader tor kandidaten en yogiliknande tillvaro. Han eggar upp sig med böner och rökelse, anropar änglarna och läser heliga böcker i minst två timmar om dagen. Därpå förs ett barn in och tillsammans knäfaller de framför altaret, på vilket en silverplatta är fäst. Den heliga Skyddsängeln antas då uppenbara sig för barnet, som ser det övernaturliga väsendet skriva ett meddelande på plattan. Detta meddelande kan endast magikern se en mening i. Efter detta följer en vecka med otroliga fenomen. Den heliga Skyddsängeln visar sig för magikern och låt honom hur han kan kontrollera både goda och onda andar. Först efter detta får magikern försöka använda de sk abramelintalismanerna, mystiska aforistiska fyrkanter som har till ändamål att skapa underverk, tex sagolik rikedom, övervältigande sexuell attraktion och t om osynliga arméer av spöksoldater.

Abramelinsystemet är mycket populärt och förmodas verka, kanske mest på grund av Crowleys entusiasm för det. Vissa moderna magiker betraktar det dock som oerhört tarligt, och bruket av talismanerna under det halvårslånga förberedelsearbetet anses vara mycket dumdristigt.

Modern sexmagi

Modernisérade Golden Dawn-system och abramelin magi har dominerat nästan helt till ganska nyligen, men det finns tecken på att de håller på att få konkurrens av en besynnerlig blandning av rituell magi och tantrism som har fått västerländsk utformning (se Tantrism). Tantrismen var grundvalen för Crowleys sexmagi.

Eftersom sex alltid har intresserat de flesta människor och samtidigt varit en viktig beståndsdel i österländets mystiska system, är det inte underligt att många ockulta grupper med entusiasm kastade sig

över Crowleys perversioner. En av dem var Choronzon Club (Choronzon är en demon) som upprättades 1931 av Crowleys elev Godwin. Denne hade dock fantasi nog att också utveckla egna metoder. Godwin förkastade Crowleys utövande av "magisk masturbation" och införde i stället det han kallade dianism men som vanligen kallas karezza: sexuellt umgänge som kan pågå så länge man vill utan att någon får orgasm. Karezzans mål är att utveckla en mycket långdragen extas eller ett rus (jfr Tantrism) och det sägs att Godwin förfarande är aktiv någonstans på den amerikanska västkusten.

En annan av Crowleys lärjungar var Jack Parsons, som var den mest framträdande medlemmen av Agape Lodge i Kalifornien, stiftad 1945, och som försökte sig på att återuppliva de sex-magiska ritualerna. Parsons var en duktig kemist som närde en brinnande önskan att bli en stor magiker. Han var en övertygad anhängare av Thelema, Crowleys nya "kraft-och-eld"-religion. Han hade under loppet av ett par år mist både sin hustru och sin älskarinna, som båda hade föredragit andra magiker, och i sin besvikelse över människorna beslutade han sig nu för att hans nästa sexualpartner skulle vara en ande, dock naturligtvis reinkarnerad i en vanlig kvinnas kropp. För att kalla på en sådan ande begagnade han en taktik som också var uppfunnen av Crowley och som tillkallade anden med hjälp av Enoks språk (se s 224). "Och må det efter kallandet vara en frammaning av en trollstav, och må trollstavens märg skyddas och bevaras inne i pyramiderna ..." Trollstaven symboliserar magikerns penis, märgen är mannens sperma och pyramiderna är talismaner som är tecknade på pergament och ser ut som stympade pyramider. Parsons omformade dessa relativt enkla proportioner till en omständlig ceremoni som skulle utföras elva nätter i streck. Efter en tid uppträdde anden i gestalt av en grönögd och rödhårig New York flicka, som snabbt blev Parsons älskarinna och magiska partner. Tillsammans firade de Crowleys "gnostiska mässa", de utförde utsökta sexuella ritualer tillägnade den inkarnerade Babalon – Crowleys kvinnliga princip – som fanns i flickans skote, och de festade för att fira Parsons nya namn som han hade fått efter ansökan hos myndigheterna: Belarion Armiluss Al Dajjal Antichrist. Deras underliga men fullandade förhållande varade ända till 1952, då Parsons sprängde sig själv i luften med knallkvicksilver.

Efter Parsons död försvann denna typ av magi, men med det växande intresset för Crowley på 1960-talet har läran pånyttförts, och den utövas i dag av enskilda personer och grupper i flera länder, särskilt i USA. Det är dock inte möjligt att ge detaljerade skildringar av dessa aktiviteter.

Att den rituella magins utövare säkerligen inte uppnår mätbara fysiska resultat är tämligen oväsentligt. Vad som är viktigare är att

sadana magiker finner att deras handlingar tillfredsstaller ett kanslomassigt och intellektuellt behov, och det finns tecken pa att det fornyade intresset for magin blir ihallande.

Druider

Forvanande litet ar kant om de ursprungliga druiderna, prasterskapet i den keltiska kulturen i Gallien och Britannien fore romarnas invasion — men det ar nagorlunda fastslaget att de holl en invecklad muntlig tradition vid liv, tillbad heliga foremal i skogen och hade misteln och eken som kultforemal. Det ar ocksa sannolikt att de utforde manniskooffer och det har pastatts att detta var orsaken till att romarna undertryckte dem; romarna var annars mycket toleranta mot lokala religioner. Moderna anhangare av druidismen havdar dock att dessa pastaenden ar oriktiga och framlagda av oforstaende romare och sedan forvarrade i kristendomens intresse. Enligt dessa anhängare var druiderna motstandare till vald och utforde darfor inga blodsoffer, ja de var inte ens praster utan den hogsta orden i de vises klass som hade tre ordnar: ovater, barder (skalder) och druider. *Ovaterna* var de larda som studerade datidens exakta vetenskaper, tex medicin, matematik och astrologi. *Barderna* var konstnarerna, som i synnerhet sysslade med att skapa vers med en mycket speciell rytm, kanske i stil med osterlandets mantra. Ovaterna och barderna var alla vigda till sina varv, men *druiderna* var de invigdas invigda och fungerade som laromastare i en livsform baserad pa hog moral och stor respekt for allt liv. Kvinnor kunde inte vigas, bara heliggoras, och medan ovater, barder och druider holl till i stader, slott respektive skogar hade de heliggjorda kvinnorna sina egna kloster.

Redan under det forsta arhundradet eKr borjade vissa larda i Alexandria att romantisera druiderna, och de jamforde dem med filosofer, med Persiens magiker och Indiens gymnosofister (yogier). Under medeltiden var druiderna sa gott som bortglomda, men med renassansens aterupptagande av klassiska texter om dem steg intresset ater. John Aubrey antydde pa 1600-talet att druiderna kunde ha byggt Stonehenge (se detta), som dittills hade ansetts vara ett konstfardigt minnesmarke over offren efter de halvt mytiska saxiska kungarna Hengist och Horsa. Denna ide spreds senare av William Stukeley (1687—1765), ocksa kallad arkedruiden, som inte bara betraktade druiderna som megalitiska arkitekter utan ocksa som utovare av den renaste formen av patriarkalisk tillampning av Gamla testamentet. Stukeley maste anses som skaparen av den moderna druidismen, och hans tankar togs upp av senare forfattare som foreställde sig att druiderna utovade den sk helioarkita religionen, tillbedjan av solen

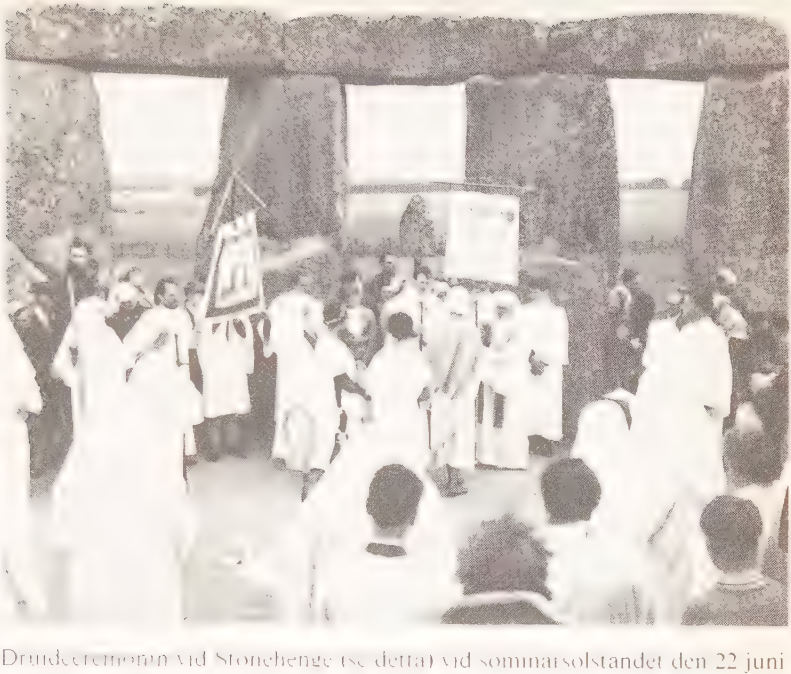

Druidceremonin vid Stonehenge (se detta) vid sommarsolstandet den 22 juni upprepas varje år. Mitt i "portalen" ses den sk hälstenen, som anger den punkt på horisonten där solen går upp denna dag. (PPF)

och av Noaks ark som hade räddat mänskligheten från översvämning. Av dessa författare och andra som utvecklade den moderna druidismen kan nämnas Iolo Morganwg (uttalas Morganok, en pseudonym för Edward Williams, 1747—1826), ett märkligt geni som bl a samlade en del druidiska texter, de sk *Barddas*, John Toland (1670—1722), som enligt moderna druider organiserade ett slags druidisk konferens 1717 och valdes som ledare för druidorden, och slutligen E.V.H. Kenealy (1819—80), som var den mest färgstarke ledaren av den druidorden från vilken våra dagars engelska druider härstammar.

Den moderna druidismen

Druidismen har utvecklat sig andra in i våra dagar, och druidordnarna i Frankrike och England arrangerar nu, liksom allt ockult, en förnyad uppmärksamhet, även om de under tidens lopp har tagit upp inslag från Rosenkreuzare, teosofer och Golden Dawn. Till för några år sedan förde druidorden i England en tillbakadragen tillvaro och

kom i offentlighetens strålkastarljus endast vid sommarsolståndet, då TV-folk och pressfotografer var närvarande vid deras årliga ceremoni vid Stonehenge. Denna pittoreska ceremoni, som omfattade ett halvt draget svärd, ett gigantiskt dryckeshorn och den retoriska frågan "Råder fred?" var bara en lätt modifierad version av den ritual som Iolo Morganwg konstruerade 1792. 1964 splittrades emellertid druidorden i två grupper. Den ena av dem leds av en dr Thomas Maughan och har bevarat det ursprungliga engelska namnet, The Druid Order. Den andra och större gruppen är The Order of Bards, Ovates and Druids, som leds av Ross Nichols och är den av de båda som har mest ockulta böjelser. Ritualerna har ändrats och fått en mera mystisk form, och nya ceremonier har konstruerats. Båda druidgrupperna är ytterst aktiva, och antalet medlemmar stiger.

Också i Norden finns det druider. Den Förenade Gamle Druide Orden, FGDO, fick sin första loge i Danmark 1921. Denna orden är nära knuten till The Druid Order och har omkring 3 miljoner medlemmar i hela världen (i Danmark dock endast omkring 400), och 1977—79 var dansken Preben Christiansen världspresident. Vart tredje år hålls en druidkongress vid vilken en ny president väljs och enligt reglerna får denne inte vara av samma nationalitet som den föregående. Ordnarnas sedvänjor är i huvuddrag beskrivna i en bok författad av Coaret-Kalondan, *Le druidisme ou la lumiere de l'Occident*, som berättar om många fascinerande ritualer och ceremonier. Namnet druid upprätthåller förtfarande den anknytning till visdom och mystisk insikt som trollband Alexandrias lärda redan för nästan 2000 år sedan.

Häxkult

Häxkulten var från början en fruktbarhetskult, en mera könsbetonad upplaga av druidernas lära där man var anhängare av den panteistiska tron att Gud är ett med naturen. Då kristendomen blev en världsomspännande religion kunde häxkulterna inte undgå att påverkas av den, och man frängick mer och mer den primitiva religionen. Redan år 681 förbjöd en samling kyrkofäder i Toledo "tillbedjan av stenar och träd", men först på 1300-talet insåg kyrkan att häxkulten utgjorde en allvarlig fara. Därför inleddes de beryktade häxförföljelserna som hade det officiella syftet att tillintetgöra alla häxor men som också användes för att förgöra ändra "kättare". Häxornas vanligaste lott var att brännas på bål, men också många andra barbariska metoder togs i bruk, och i regel torterades de också ohyggligt för att ange grannar och vänner. Detta inledde en sekellång massaker på ensamstående kvinnor och särlingar. Ärkebiskopen—

Häxsabbat. Damer och herrar av förnämsta rang hyllar djävulen genom att kyssa hans bakdel. (Efter *Compendium Maleficarum* 1608.)

kurfursten av Trier, Johann von Schoneburg, som började sin regeringstid 1581, var jesuiterna ytterst hängiven, och för att visa denna sin trohet utrotade han först protestanterna, så judarna och sist häxorna. Mellan 1587 och 1593 lät han bränna 368 häxor från 22 städer, och i två av dem fanns det bara en enda kvinna kvar i varje. Offren för dessa härjningar var dock mycket sällan medlemmar av någon egentlig häxkult, ty sådana har från tiden mellan den gamla fruktbarhetskulten och 1900-talet varit utomordentligt sällsynta.

För 30 år sedan var det bara några få excentriker som påstod sig utöva den traditionella häxverksamheten. I dag återfinns medlemmar av de hastigt växande häxkulterna överallt i häxornas högborgar, England och USA, men också i de flesta andra länder i västvärlden. Vissa av dessa personer uppger ibland att de kan spåra sina häxförfader 400—500 år tillbaka i tiden, men trots detta är det knappast troligt att våra dagars häxeri går mycket längre tillbaka än till utgivandet av Margaret Murrays *The Witchcult in Western Europe* 1921. Dr Murrays grundläggande teser var:

1. Att senmedeltidens och renässansens häxprocesser inte bara var intellektuella avvikelser utan resultatet av en konflikt mellan kristendomen och en organiserad kontrareligion.

2. Att denna kontrareligion av häxeri kunde spåras tillbaka till de förklassiska kulterna där gudar, som hade inkarnerat sig i människokroppar, draptes rituellt för att garantera det goda i sina anhängare och fruktbarheten i deras kroppar.

3. Att gudadyrkan ursprungligen bara var en tillbedjan av gudinnan Moder Jord men att hon så småningom kopplades ihop med och senare delvis ställdes i skuggan av en gud som representerade manliga principer. Denna manliga fruktbarhetsgud var en behornad gud el

tersom hornbärande djur, speciellt bockar, alltid varit en symbol för fruktbarhet.

4. Att häxkulten så sent som på 1600-talet hade utvecklat sin egen hierarki, sina egna högtider, sina egna heliga platser och sin egen besynnerliga struktur, där häxorna organiserades i grupper på vanligen 13 medlemmar.

5. Att vissa av Englands kungar hade varit framstående medlemmar av kulten, och minst en av dem, William Rufus, hade varit en inkarnerad gudom, som var villig att dö i enlighet med sin tro. (Han dödades under en jakt år 1100 av en förflugen pil.)

De flesta av vår tids forskare betraktar Murrays teorier som både historiskt och antropologiskt ohållbara. Inte desto mindre har de haft, och har fortfarande, ett anmärkningsvärt inflytande på ockultisterna.

Gerald Gardner

Trots att vår tids häxkult, som moderna häxor i engelsktalande länder kallar *wicca* (slang för witchcraft), troligen inleddes på 1920-talet har det påstatts att denna tidpunkt är 30 år för tidig, och att häxeriet har sin upprinnelse i de sexuella och ockulta fantasierna hos engelsmannen Gerald Gardner. Detta är säkerligen en överdrift, men det råder inget tvivel om att Gardner var den som bär huvudansvaret för kultens otroliga tillväxt. Gardner, som sysslade med spiritism och antropologi, var besatt av både en bisarr sexuell smak och en benägenhet för det ockulta. Han måste ha sett hur smart det var att kombinera dessa tendenser i en ny, "gardnersk" häxkult, som skulle innefatta ritualer med nudism, masochism och parningar. Francis King berättar i sin *Ritual Magic in England* att Gardner själv var både sadomasochist, exhibitionist och voyeur.

Tillsammans med den ryktbare Aleister Crowley skapade han en hednisk kult, som en tid bara utövades av Gardner själv och några få av hans närmaste bekanta. 1954 gav han emellertid ut *Witchcraft Today*, en bok som efterliknar Murrays grundidéer och i vilken han hävdar att häxgrupperna fortfarande existerade och att han stod i förbindelse med dem. Strax efter publiceringen fick han en ström av brev från människor som ville bli invigda, och många av dem upptogs i kulten. Dessa nya häxor invigde i sin tur andra, och under loppet av några få år fanns det häxgrupper i alla Englands större städer.

Ritualerna och häxceremonierna var konstruerade av Crowley och finns beskrivna i *The Book of Shadows* (Skuggornas Bok). Detta verk är fortfarande den grundläggande handboken i nästan alla kultgrupper. Den är en underlig blandning av element dels från Crowleys egen Thelema-religion, dels från gnostiska traditioner.

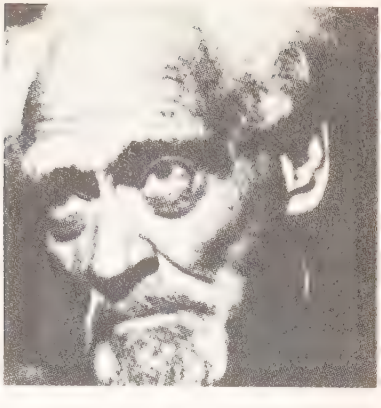

Gerald Gardner, ledande inom den nyare tidens häxkult i England. (Camera Press)

Häxornas invigningsritualer

Det finns tre grader på ranglistan. De är i stigande ordning: (a) präst och häxa för den Stora gudinnan, (b) häxdrottning eller (för män) magus, (c) översteprästinna och överstepräst.

Vid invigningen till det första stadiet leds aspiranten naken, med bindel för ögonen och med händerna bakbundna in i den magiska cirkeln. Efter det att gruppens ledare har mumlat diverse ockulta ord mottar den blivande medlemmen "den femfaldiga kyssen" (på fötter, knän, könsdelar, bröst och läppar) och 40 piskrapp, varpå han eller hon får svära en ed: "I de Allsmäktiges närvaro svär jag högtidligt och av egen fri vilja att jag alltid skall hemlighålla konstens hemligheter utom inför en lämplig person och vederbörligen förberedd med en cirkel som denna. Och jag skall aldrig neka en sådan person konstens hemligheter, om en av konstens Bröder eller Systrar står som garant för honom eller henne. Allt detta svär jag vid mitt hopp om det framtida livet, och må mina magiska vapen vända sig mot mig om jag bryter denna min högtidliga ed."

Man kan lugnt säga att ingen ed har brutits så ofta som denna, ty "konstens hemligheter" har inte bara beskrivits i böcker utan också åtskilliga gånger visats i TV och rapporterats i pressen. Efter edsavläggelsen överräcks olika redskap till kandidaten, och han informeras om hur de skall användas. Han får t ex emot en athame, en svartskaftad kniv, varmed han kan "forma alla magiska cirklar, dominera, slavbinda och straffa alla upproriska andar och demoner och komma i förbindelse med änglar och goda andar".

Före nästa stadium tillfrågas aspiranten om han är villig att "lida och bli renad för att lära", och om han svarar ja får han 40 slag av piskan. Därpå förklarar gruppens ledare att "inom wicca måste du alltid ge så som du tar emot, men trefalt", varpå kandidaten får be-

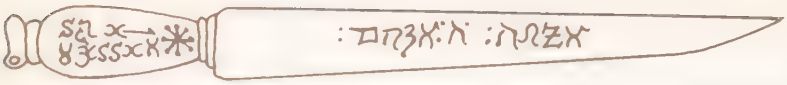

Arthame eller Athame, den magiska kniv som anvands for att dra upp den magiska cirkeln. (Efter *Man, Myth and Magic.*)

fallning att tilldela forrattaren 120 piskrapp. Darefter upplases Legenden om den Stora gudinnan eller uppfors som ett mysteriespel. Mot slutet fors aspiranten runt i cirkeln, och det forkunnas att en ny magus eller häxdrottning har invigts.

Det tredje stadiet koncentreras kring ett sexuellt umgange i cirkeln mellan kandidaten och forrattaren. Ceremonin ar av intresse endast for voyeurer, och i manga grupper utfors den bara i symbolisk form. Harunder doppas den magiska kniven, athamen, hogtidligt i en bagare med vin, och de omkringstående informeras om att "som kvinnan är för mannen, så är bägaren för athamen".

Kultens högtider

Moderna haxor hallet atta huvudhogtider eller *sabbater*. De ar Valborgsmassoafton (30 april), alla helgons afton (31 oktober), kyndelsmassa (2 februari), lammas (2 augusti), de bada dagjamningarna (21 mars och 23 september) och sommar- och vintersolstanden (22 juni och 22 december).

Ritualerna vid dessa fester varierar betydligt fran en grupp till en annan, men foljande huvuddrag i kyndelsmassosabbaten kan betraktas som typiska. Man gar till platsen med dansande steg, svangande kvastar och tanda facklor, och overstepraستinnan bar ett kvastskaft som ar formar som en upprest fallos. Dansande bildar alla den magiska cirkeln. Overstepraسten kommer, och i sin hogra hand har han det magiska svardet, i den vanstra annu en fallos av tra. Prast och prastinna utvaxlar de femfaldiga kyssarna, varpa prastinnan akallar guden i prasten med orden: "Fruktade herre over dod och panyttfodelse, livets herre, livets givare, du vars namn ar mysteriernas mysterium, ingjut mod i vara hjartan! Lat ditt ljus kristalliseras i vart blod och fora oss till uppstandelse. Ty det finns ingen del av oss som inte ar fran gudarna. Vi bonfaller dig: forbarma dig over din tjanare och prast." Nu vidtar invigningarna (om nagon ager rum), som foljs av en vin- och brodceremoni, en fest och en gemensam dans.

Vin- och brodceremonin borjar med ett samtag mellan prasten och prastinnan. Sjalva den efterfoljande ceremonin har en viss likhet med den kristna nattvarden. Bade vinet (vanligen en sot sherry) och brodet valsignas av overstepraستinnan. Brodet, som ar framstallt av

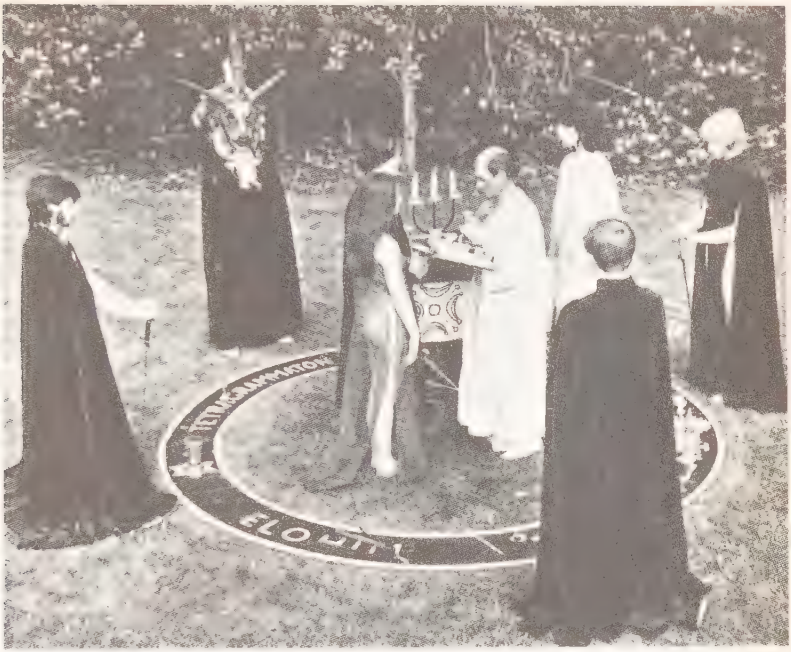

Häxbröllop i England. (John Moss, Camera Press)

salt, honung, vin, mjöl, olja och i vissa grupper också blod, är i regel halvmånformat till mångudinnans ära.

Detta bröd används också i en magisk ceremoni som förbinder olika obehagligheter rörande mångudinnan med en sexuell orgie till hennes ära. Skuggornas Bok beskriver hur detta bör gå till: "Baka det halvmånformade brödet medan du säger: 'Jag bakar inte mjölet, inte heller saltet, jag kokar inte honungen och inte heller oljan med vinet. Jag bakar blodet och kroppen och själen av den stora Aradia, för att hon inte skall känna vila eller frid och alltid lida fruktansvärt, tills hon uppfyller mina innersta önskningar. Om detta fullbordas, o Aradia, skall jag till din ära hålla en fest. Vi skall tömma djupa bägare, vi skall dansa vilt och springa omkring. Och om du har uppfyllt mina önskningar skall vi, när dansen är vildast, släcka lamporna och älska fritt, utan hänsyn till ålder och släktskap.' På så sätt skall det göras. Alla skall sitta till bords och när måltiden är förbi skall de dansa och sjunga och spela musik, och därefter skall de älska i mörkret med alla ljusen släckta, ty det är den stora Aradia som utsläcker dem."

Det är svårt att skilja mellan häxkult och satankult, men olikheten måste ligga i att medan häxkulten i regel har starka, för att inte säga

dominerande sexuella inslag är satantillbedjan direkt avledd av kristendomen, där sex inte spelar så stor roll. Båda grupper sysslar med svart magi, som tex att sticka nålar i dockor mm, men detta är vanligast bland satanister (se Satanism). En engelsman som har varit med om en typisk svart mässa bland häxor beskriver den på följande sätt: "Den svarta mässan börjar kl 23 så att den kan avslutas precis vid midnatt. Atmosfären i rummet var närmast olidlig, motbjudande men på samma gång avslappande. Man kände sig på sätt och vis egendomligt lätt när man hade varit där en stund. De svarta ljusen tycktes innehålla beck och stank förfärligt. Deras lukt blandades delvis med ett fat med rökelse, som stod till vänster om altaret. Rökelsen var förstärkt med hasch. Genom dessa odörer märkte jag den varma dunsten av nakna kroppar. Alla måste lämna sina kläder i rummet utanför och var alldeles nakna, med undantag för de svarta maskerna. Prästen var en kraftigt byggd man med rött hår. Han gick genom den gång som församlingen öppnade för honom och fram till den nakna kvinnan som låg utsträckt på altaret. Han ställde sig mellan hennes ben och kastade sin tunga kappa till en av de två noviser som låg på omse sidor om honom. Sedan kysste han kvinnan på altaret tre gånger — på bröstet och skötet — och började därpå läsa mässan. Denna var exakt densamma som den katolska, men Guds namn var utbytt mot Satans. Sedan hade han samlag med kvinnan inför ögonen på hela församlingen, och under tiden piskade han henne så att blodet rann. Detta var en del av ritualen. Kvällen avslutades med extatisk dans, gruppsex, sprit och narkotika."

Den moderna wicca är en religion i utveckling. Sedan Gardners död 1964 har kulterna delat upp sig i flera riktningar där några förnekar de gardnerska sadomasochistiska ritualerna. Andra har framhävt kultens sexuella aspekter ännu mer än Gardner, och åter andra har beslutat att inga andra grupper än deras egen kan betecknas som äkta häxkult. Även den gardnerska formen tycks redan vara på väg att bli föråldrad, men den förefaller ha en betydande anpassningsförmåga och kommer otvivelaktigt att överleva i en eller annan form.

Satanism

Satanism kan kortfattat betecknas som en "medveten tillbedjan av onda makter" och är, om man bortser från vissa sensationshistorier, ytterst sällsynt och har alltid varit det. Tillbedjan av Satan skiljer sig från häxkult och liknande genom att den är en direkt produkt av kristendomen, och medan häxceremonierna mycket ofta är rena sexuella perversiteter spelar sex bara en underordnad roll inom den äkta satanismen. Själva fenomenet är av förhållandevis färskt da-

"Satans kyrka" — ritual i samband med djävulsdyrkan i England. (PPF)

tum, och även om det säkerligen har existerat enstaka satanister under medeltiden är det så gott som klarlagt att de första organiserade satangrupperna inte uppstod förrän på 1600-talet. Det är sant att det under den mörka medeltiden förekom underjordiska grupper, t ex bogomilerna och katharerna, som båda hade sitt ändliga ursprung i det sena romarrikets manikéer, och att vissa grupper fördömdes som satanska av kyrkan. Men i själva verket var de bara puritanska till ytterlighet i sin moral, och de historier om kannibalism, blodskam och andra underligheter som berättas om dem, särskilt av dominikanska kättarjägare, kan lugnt betraktas som utslag av fri fantasi.

Det företaller sannolikt att satanismens rötter ligger i den teologiska hållningen hos en minoritet av romersk-katolska präster. Den tidiga kyrkans exakta tankar om mässan känner man inte till så väl, dvs det sakramentala förrättandet av bröd och vin, men från omkring år 700 härskade en utbredd tro på att Kristus var närvarande i sakramenten. Det blev en erkänd tanke att varje präst hade makt att förvandla bröd och vin till Jesu kropp och blod, vilket inte låg långt från tron att både prästen och mässan var underkastade magiska krafter. Teologerna delade givetvis inte denna synpunkt, och de såg en omätlig avgrund mellan Den helige andes sakramentala gåvor och varje

form av magi. Denna skillnad upptäcktes dock inte av många vanliga människor, och till följd av detta sådes vissa präster vanda sina förmodade magiska krafter till det onda. Så tidigt som på 600-talet förbjöd Toledos kyrkofäder att själamässor sjöngs som inte var ämnade för själarna i skärselden utan för de levande i avsikt att döda dem. Tron på att sådana metoder var effektiva höll sig kvar bland några få katoliker långt in på 1800-talet.

Så snart massornas utövare var övertygade om effektiviteten uppstod en mängd underjordisk litteratur, varav ett av de mest berömda och typiska verken i engelsk översättning är *Grimoire of Honorius*. Boken trycktes första gången på 1600-talet, men åtminstone har den funnits i handskriven form åtskilliga århundraden tidigare, och det är helt klart att den riktar sig till prästerna eftersom nästan alla dessa magiska ceremonier krävde minst en mässa. För att t.ex. bekämpa demoner skall magikern läsa en mässa till Den helige ande. Därpå skall han sticka ut ögonen på en tuppkyckling, rabbla upp en lång besvärjelse och kasta en mus åt den materialiserade demonen. Charles Williams anmärker träffande i sin bok *Witchcraft* att varje präst som kunde genomföra en mässa med sådan blasfemisk kuslighet troligen var i stånd att inbilla sig att han såg en demon. Med *Grimoire of Honorius* lämnar man teologins område och träder in på satanismens eget genom att ge en tribut åt ondskans makter, även om det bara är en liten mus.

Montespan-affären

Satanisthandlingar tycks ha blivit vanliga på 1500- och 1600-talen. Exakt hur vanliga vet man inte, men om resten av det katolska Europa gick i stil med den teologiska undre världen i Paris vid den tiden var de förvisso mycket vanliga. I Frankrike hade satanismen nämligen blivit ett riktigt storgeschäft, och dess utövare utgjorde en form av ockult maffia med tångstarmar i nästan alla parisiska kretsar som avslöjades av Nicolas de la Reynie, Paris polischef.

De la Reynie hade haft misstankar om en satanism i stor skala sedan november 1678, då han arresterade Louis de Vanens för bedrägeri. Denne skröt öppet med att vara satanist. Han fann dock inga bevis före arresteringen av en viss Catherine Deshayes, bättre känd som La Voisine. I hennes hem fann han inte bara giftiga ämnen som arsenik, bolmört och spansk fluga utan också ingredienser som torkade paddor, sädesvätska, blod och mull från kyrkogården, och alltsammans användes för att framställa drycker som skulle bringa antingen kärlek eller död. Under förhöret erkände La Voisine att hon sålt gift till unga kvinnor som ville bli av med sina äldre äkta män. Dessutom avslöjade hon sig som den ledande fosterfördriverskan i

Paris. I hennes trädgård fann man resterna efter mer än 2000 barn och foster. Hon var också organisatören bakom magiska mässor som hade till syfte att bringa död eller kärlek. Det är märkligt att det fanns otaliga präster bland hennes medbrottslingar. Av dessa skall speciellt framhävas abbé Guibourg, som under 20 år hade varit inblandad i giftarbete, vanhelgande och alla slags onda gärningar. Han hade skurit halsen av och offrat ett otal barn på sitt altare och hållit mässor över nakna kvinnokroppar.

Enligt uttalanden av La Voisines dotter och av Guibourg själv hölls de svarta mässorna på anmodan av madame de Montespan, Ludvig XIV:s mätress, en kvinna som ville göra allt för att bevara kungens gunst och förstöra chanserna för sina talrika rivaler. De första mässorna, som började 1667, var tämligen oskyldiga, och i den mest dråpliska av dem blev två duvor, symbolen för Venus, helgade åt kungen och madame de Montespan genom att de hölls på altaret under hela ceremonin och sedan offrades. Dessa ceremonier förstärktes genom bruket av kärlekselixir, och madame de Montespan lade i hemlighet i spansk fluga, torkade testiklar från tuppkycklingar och andra ingredienser i sin älskares mat. Detta fortgick fram till 1673, då den första svarta mässan över en naken kvinnas kropp firades. I instiftelseögonblicket skildes ett barns huvud från dess kropp och blodet hälldes i en bägare. Böner bads till Asmodeus och Astarot, två av de ledande demonerna, och den invigde utsattes för olika obehagliga sexuella handlingar. Till sist fördes blod, vin och det döda barnets inälvor bort för att tillsättas kungens mat.

En annan serie mässor började 1678, men från 1679 stod det klart att madame de Montespan höll på att förlora kungens gunst som älskarinna, huvudsakligen på grund av sin tilltagande fetma. Kärlek blev till hat, och antingen madame de Montespan själv eller en av hennes medsammansvurna beslöt att mörda kungen med hjälp av ännu en svart mässa. Besvärjelsen, som för övrigt misslyckades, innebar ännu fler avskyvärda handlingar än älskogsmässorna, men innan ännu ett försök kunde göras hade de la Reynie inlett en rad arresteringar. Allt som allt arresterades 360 personer, men bara 110 ställdes inför rätta. De som inte åvrättades fick fängelse på livstid, och den sista av dem dog 40 år senare. Madame de Montespan själv gick fri och levde sedermera ett (antagligen) lugnt liv.

Modern satanism

Om satanismen existerade på 1700-talet har den i varje fall inte lämnat några spår efter sig. I England existerade den s k Hell-Fire-Club, men trots den tidens sensationshistorier var grupper som denna inte egentligen satanister utan snarare en försupen samling festprissar

som tyckte om en smula ungdomligt hädande i sina orgier.

En av 1800-talets oomtvistliga satanister var den berömde J.-A. Boullan, som var född 1824. Han hade en gudfruktig ungdom och prästvigdes som 25-åring. Omkring 1854 blev han bekantader för en nunna som hette Adele Chevalier. Hon blev hans älskarinna och födde honom två barn, möjligen fler. Boullan och Chevalier, som latsades vara mycket fromma, grundade ett sällskap för "själaheilbringdagörelse" som specialiserade sig på exorcism av en egendomlig sort demonbesatta nunnor botades med hjälp av mänsklig exkrement. I all sin excentricitet var detta en täckmantel för satanska aktiviteter, och mycket tyder på att paret i januari 1860 arrangerade en svart mässa under vilken de offrade ett av sina egna barn.

Under 1900-talet har två oppet arbetande satanistgrupper uppnått en viss publicitet. Den minsta har sitt högkvarter i Manchester i England. Dessa Manchestersatanister kallar sin gud Satan, men de tillskriver denna gudom alla de kristna dygderna och predikar kärlek och godhet, och därför är de absolut inte satanister i ordets sanna bemärkelse. Den andra gruppen är Satankyrkan i San Francisco, vars djävulstro är lika utspädd. Den predikar en icke kristen etik om materiell framgång och fysiskt behag, men det ligger inte något särskilt satanistiskt över den. I Danmark finns Den Danske Satankirke med mer än 500 medlemmar, och den är närmast en underavdelning av San Franciscos satanisternas verksamhet. Dess lära kan sammanfattas i en enda mening: "Gör som du har lust till, även om det bryter mot kristendomens bud." De utför underliga invigningsceremonier på avsides belägna och öde platser, men satanister i egentlig mening är de inte därför att de varken tillber det onda eller på något sätt idkar någon kuslig verksamhet.

Anholtfynden

1972–73 blev det stor uppståndelse i den danska pressen när man hittade en rad magiska tillbehör på Anholt. Det rörde sig om djävulsmasker, rökelsekar, svarta ljus, bastkorgar, fanor, stenar med svarta händer påmålade, en barnsko och sist men inte minst ett inmurerat tsantsa (indianskt skrumphuvud). I augusti 1972 hade man på samma plats funnit några högar med ben, fågelklor och ett massingsskrin med ett dockhuvud, genomborrat av nålar. Danmarks mest kända häxa, skådespelerskan Hanne Smyrner, som hade vigts vid Satan på Ceylon men som senare övergav sin karriär som häxa till förmån för studier i teologi, berättar: "Nålarna sticks in i dockan, som symboliserar offret, antingen i hjärn- eller hjärttrakten, alltefter var man vill placera det dödsbringande slaget. Högre makter åkallas och besvärjs att ge sjukdom eller orsaka olycka för offret, vars namn upphörligt

I maj 1973 fann man på en öde plats på ön Anholt en del mystiska, symboliska föremål, bla en modell av ett torkat indianhuvud, som kunde antyda en form av satanism. (PPF)

massas. Avsikten är att verkan skall komma så att säga inifrån — från den astrala världen — och därpå ge konkret utslag i vår synliga dimension... Om offret är medvetet om anslaget eller inte spelar inte den minsta roll. Inte heller om vederbörande befinner sig långt borta eller nära sin baneman betyder något...''

Enligt Hanne Smyrner ter sig alla kultföremål alltid som naiva och barnsliga för en oinvigd eftersom man inte har en aning om symbolernas innebörd. Skrumphuvudet var kront och insmort med en obestämbar gul substans och placerat i mitten av en ring med 13 svarta ljus, som symboliserade motsatsen till de tolv lärjungarna plus Jesus. Stenarna med de svarta handerna symboliserar att man har överlämnat sitt förehavande i djävulens hand. Det centrala i den svarta massan är dock blod, antingen djur- eller människoblod beroende på allvaret i massan. Kultdeltagarna dricker det omedelbart efter den ri-

tuella släkten som symbol för identifikation med det slaktade, för övrigt en tydlig parallell med den kristna nattvarden, där brödet och vinet föreställer Kristi kropp och blod. Avancerade satankulter praktiserar ibland barnoffer, där man äter barnets kött och dricker dess blod, dess oskyldiga blod, som ett symboliskt Kristusmord. Som helhet går alla ceremonier ut på att förhäna den kristna tillbedjan av det goda: trosbekännelsen reciteras som Satanbekännelse, den katolska mässan läses baklänges och man står med ryggen mot altaret. För att citera Hanne Smyrner: "Antikrists inmarsch på världsarenan har nu tagit sin början."

Detta ansågs som något helt nytt och spännande, och många läste entusiastiskt eller med rädsla pärapsykologen Charles Olbacks uttalanden: "Kultmedlemmarna ovar sig i att behärska andra människor på avstånd, och hur märkligt det än låter kan det verkligen låta sig göra. Genom att hela gruppen av satandyrkare riktar tankekraften mot en viss person är de i själva verket i stånd att slå ihjäl honom. Det är en starkt utvecklad form av satandyrkan, som är minst lika farlig som den raare och mera storda form som Charles Manson-sekten i USA utövade..." Fyndet av barnskon övertygade många om att barnoffer verkligen hade ägt rum, men tre saker talar mot detta: 1. Inget barn hade anmälts som saknat. 2. Om kulten ända hade låtit alla sina föremål ligga kvar, varför då ta bort barnets ben? 3. Hanne Smyrner berättar att det barn man offrar helst skall vara ett foster som symbol för den kristna återfödelsen, och foster går som bekant inte i barnskor. Naturligtvis kan alla dessa argument smulas sönder, och det är också tänkbart att ett barnoffer har ägt rum, även om det förefaller föga sannolikt. För övrigt bör det nämnas att om kulten över huvud taget har hållit flera mässor än de båda på Anholt brukar de städa efter sig, och man kan då helt naturligt fråga varför de inte gjorde det också på Anholt. Det sannolika svaret bör vara att kulten har velat offentliggöra sin existens, vilket också förklarar de många olikartade tillbehören. Det kan därför tänkas att flera av dessa, t ex barnskon, bara har placerats på platsen för att göra det hela mera mystiskt. A andra sidan kan det inte uteslutas att vi verkligen står inför ett rent och oförfalskat fall av satandyrkan, men en sådan äkta satanism, alltså inte ett exhibitionistiskt skådespel, har alltid varit oerhört sällsynt och är det antagligen fortfarande.

Voodoo

Voodoo är en religion som i sin ursprungliga form inte har utövats på andra platser än på ön Haiti i Karibiska havet men som har många likheter med andra sekter i Västindien och Brasilien, t ex candomblé

och umbanda. För västerlänningar står voodoo huvudsakligen för svart magi och primitivt skrock, som att sticka nålar i dockor, att rabbla magiska formler och gräva upp de döda och väcka dem till liv igen. Voodoo är dock mycket mer än så, ja dessa mystiska konster utgör inte ens något grundläggande i den egentliga religionen. Den är snarare byggd på olika ceremonier där deltagarna försätts i en sorts extas under vilken de blir besatta av och ibland gifter sig med olika gudar, och förfädernas andar åkallas för att ge goda råd och kraft till sina släktingar. Voodoo betraktar gudarna som fiender som skall besegras för att man skall kunna utnyttja deras krafter, och det övernaturliga ses som ett ont som man skall försöka dra så stor fördel av som möjligt.

Varför och hur invigs man då i den riktiga voodoon? Skälen är många, men oftast anser sig kandidaten utsatt för angrepp genom svart magi, eller också kan han ha en sjukdom som voodooprästen, *houngan*, påstår kommer från *loa* (gudarna). Om han vill befrias från sådana plågor känner han bara till en enda effektiv metod: invigning i voodoo. En sådan invigning börjar med att kandidaten väljer ut en bestämd loa åt sig som han vill tjäna. Det finns nämligen otaliga loa, indelade i sk nationer, en indelning som bygger på att de ursprungligen var gudar som tillhörde olika folkslag eller stammar i Afrika. Under slaveriet blandades dessa stammar och deras ceremonier så grundligt med varandra att resultatet bara kan sägas vara haitiskt, och det var enbart gudarna som behöll sin ursprungliga nationalitet. Dessa nationer kallas Rada från Dahomey, Wangol från Angola, Siniga från Senegal, Ibo från Nigeria osv, och dessutom finns landets egen Petro loa som härstammar från ons indianska urbefolkning. Inom en familj håller man sig gärna till samma nation, och det är möjligt att kandidaten själv har kunnat välja sin loa. I annat fall måste houngan bestämma den utifrån en diagnos av kandidatens sjukdomar.

När den rätta loa är vald måste kandidaten köpa de magiska och rituella föremål som skall användas under ceremonin. Under en vecka går han varje natt på en serie förberedande "kurser" där rituella sånger och böner framförs och där det talas om andar som drar sig ut ur kroppen, om kandidaterna vilkas tillfrisknande kommer att gagna de döda, och om mapou-trädet som är bebott av onda andar. Därpå följer ännu en vecka i isolering, och denna gång handlar sångerna och bönerna om kandidaten som sadlas för sin loa som en häst för sin ryttare, en av de oftast förekommande vändningarna i samband med en voodoo-ceremoni. När de alltså har förberetts för att besättas av sin loa offrar de var och en för sig några fåglar, och delar av dem läggs i en viss kruka. Denna kruka kallas *govi*, och i den måste kandidaten lägga en test av sitt hår och några avklippta naglar så att hans

sjal kan overforas till krukan och darmed ge plats at den loa som skall inta hans kropp. Efter annu nagra riter samlas kandidaterna, barfota och kladda i vitt, med parlband om halsen och hattar pa huvudet som skydd mot kringflygande andar. De satter sig vid ett bord dar de dops med ett blad som ar doppat i vatten och far sina nya namn i voodoo. Trummorna borjar sla, de dansar en extatisk dans, och loa besätter sina nya tjänare.

Voodoos ritualer och ceremonier ar en blandning av Vastafrikas religiosa sekter, folklig katolicism och den ceremoniella magin i tryckta grimoirer (magiska textbocker) fran 1700-talets Frankrike. Den centrala riten ar den extatiska dansen da gudarna akallas med hjalp av offergavor, trummor och rytmiska rorelser, och vanligen slutar dessa akallanden med att en eller flera av utovarna faller i trans och besatts av den loa som dansen galler. Voodoo-dansen ar faktiskt en av de mest extatiska som man kanner till, och utovaren fors in i ett tillstand dar han inte bara talar som sin loa utan anses bli identisk med den. Vad som hander ar troligen en form av personlighetsklyvning till foljd av det upphetsade tillstandet, suggestioner, rytm, dans, trumning och overdimensionerade kanslor. For den oinvigde ar en sadan upplevelse allt annat an behaglig, och den slutar oftast med att den dansande faller ihop pa marken. Voodoo-kandidaten lar sig emellertid hur han skall klara av radslan och smartan under detta tillstand, hur han kan ''fortranga'' sin sjal och lata loa ''overta'' sin kropp, och med intensiv traning kan han sa smaningom halla sig uppratt under hela besattheten. I borjan maste kandidaterna emellertid lata armar och ben omges av eldslagor. Det antas vara nodvandigt for att over huvud taget kunna utharda allt detta utan att bli sinnessjuka.

Nar kandidaten ar invigd har han blivit *hounsi canzo*, vilket betyder Guds akta make. Besattheten ar alltsa en form av aktenskap med den akallade loa, och det hander ocksa, i synnerhet for kvinnor, att de kanner sig sexuellt besatta av sin loa. De loa som oftast forknippas med dessa aktenskap ar Ogoun och Erzulie (Haitis Venus), men det grundlaggande for allt detta ar Guede, en gemensam beteckning for alla kyrkogardens andar, vilkas kung ar Baron Samedi. Ocksa han dyker upp da och da under ceremonierna, men mest dominerande ar han vid bestamda hogtider da han besatter stora skaror av kvinnor som vallfardar till kyrkogarden till hans ara. De ar kladda i svart och purpur, sjunger erotiska sanger och dansar *banda*-dansen dar de anvander en kapp som en symbolisk penis. Denna dans ar mycket upphetsande och kombinerar pa ett markligt satt sexuell tillbedjan med ett kallt förakt för älskog.

Voodoo-magi

Allt inom voodoo är insvept i övertro. Anda från barnsben uppfostras man att vara tadd för det övernaturliga, och detta kan inte undga att sätta sin prägel även på välutbildade människor. Man får lära sig tex att undvika att bli våt om huvudet, ty vatten har förmåga att både dra till sig och upplösa andar, och en människas ande sitter i huvudet. Om natten är haxorna ute och dörrar och fönster måste låsas omsorgsfullt. En speciell sorts haxor, *loupgarou*, kan man inte ens gardera sig mot, ty de kan flyga genom taket och tycker om att suga blod från barn. Mitt på dagen är det också farligt därför att solen inte kastar någon skugga då, vilket är detsamma som att själen är tillfälligt försvunnen och luften är tylld av osynliga andar som letar efter en sådan "tom" kropp att slå sig ned i. Förutom allt detta kan alla nedkalla onda krafter över varandra, så det framgår tydligt att det i ett sådant samhälle finns stort behov av en houngan, alltså en voodoo präst eller medicinman. Som exempel på dennes arbete kan vi ta ett fall där ett barn synbarligen har varit utsatt för ett angrepp av en loupgarou. Det är blekt, svettigt och kinkigt och får ibland krampanfall. Houngan, modern är ängslig och misstänker att allt inte står rätt till. Hennes oro gör bara barnets tillstånd ännu sämre. Houngan måste då först döda en ägel och avslöja vem haxan är — vanligen en släkting eller en granne som är svartsjuk eller vill hämnas på modern. Därpå måste han med hjälp av magi skydda barnet, och med en annan form av magi kasta haxans onda krafter tillbaka på henne själv. Ibland ger han till sist barnet en dos amerikansk olja för att döda de magmaskar som har orsakat krampanfallen.

Magins syfte är att påverka offrens själ, som kallas *gros bon ange*, den stora goda ängeln. En av de mest bekanta metoderna är att göra en docka som föreställer offret, och genom att sticka nålar i den eller på annat sätt plåga den kan man framkalla olyckor, smärta eller död hos den dockan föreställer. Har man inte tillgång till en riktig docka från Haiti (där innanmätet för övrigt ofta består av giftiga växter) kan man själv göra en av offrets kläder. Dockan behöver inte likna offret, men den skall fyllas med halm eller bomull och förses med avklippta naglar eller hårtottar från offret, så att den har samband med vederbörandes själ. Genom att sticka en alldeles ny nål i dockan uppstår smärta på motsvarande ställe på offret, och träffar man en livsviktig punkt kan offret dö. Så lyder en av otaliga versioner av voodoo-kultens magi, men sanningen är att dessa dockceremonier har absolut ingenting att göra med den ursprungliga voodoon (även om de omsider har blivit mycket välkända bland Haitis befolkning). Däremot vet man att något liknande praktiserades under medeltiden i Europa och hos inkafolket i Sydamerika.

Men dockorna är inte Haitis enda magiska vapen. Det finns ett

Voodoo-ceremoni på Haiti. De dansande är i trans. (Camera Press, London)

otal mystiska pulver och drycker som kan bringa kärlek, hat, död eller förstörelse. Om t ex en flicka vill få en man intresserad kan hon tillreda honom en måltid där en av ingredienserna är en skiva bacon som hon har burit i sin sko i tre dagar, eller också kan hon blanda i hitet av sitt avklippta hår eller naglar eller kanske t om sitt menstruationsblod. Om det i stället är så att en flicka är ointresserad av sin beundrare kan han diskret blåsa litet pulver över henne som han har blandat av torkat kolibrikött och ett stort antal verkningsfulla örter. Om hon emellertid bor ihop med en annan man måste han först använda ett speciellt pulver som förorsakar gräl i huset. Om man vill tillintetgöra en fiende måste man hitta till ett annat slags pulver, som ibland kan innehålla så makabra beståndsdelar som kyrkogårdsjord och ben från döda och orsaka förlamning, blindhet, impotens eller död. Något av det värsta man kan göra en fiende är att gräva upp hans fars ben från kyrkogården (som skedde med den döde presidenten Duvalier), ty med dem kan man utföra avancerade former av trolldom och svart magi.

Om man ser rationellt på all denna magi kan den bara ha en viss verkan om offret själv har klart för sig vilka konster som förövas mot honom. Om han t ex vet att en annan person ofördrottligt plågar en docka för att döda honom kan spänningen och frukten mycket väl leda till en psykisk kollaps och i värsta fall t om till döden. Och i en atmosfär som den på Haiti, där nästan alla går omkring och väntar det värsta från sina grannar, är sådana fall inte sällsynta.

Zombier

En annan företeelse i den magi som i regel förknippas med voodookulten är zombierna. Själva ordet zombie härstammar från arawakindianernas uttryck *zemi*, gud eller ande, och det ligger också till grund för namnet Baron Samedi, de dödas gud. Zombierna brukar sägas vara döda kroppar som genom magi har fått ett slags liv på så sätt att de kan arbeta hårt för sina ägare. De kan röra sig, sova, äta, dricka och utföra manuellt arbete, men de är och förblir avsjälade kroppar som inte kan handla självständigt. De går stapplande, talar obegripligt och nasalt, om de talar alls, de svarar inte på tilltal och företer inte de gängse tecknen på förstånd. Dessa symptom påminner mycket om dem som man finner på mentalsjukhus, och det har faktiskt bevisats att åtskilliga förmodade zombier bara har varit sinnessvaga.

Det vimlar av berättelser om zombier, men det är bara några få som verkligen har sett dem. Följande fall lär ha hänt 1959 i närvaro av en katolsk präst. En zombie kom traskande in i den lilla stad där prästen bodde och gick in på en gårdsplan framför ett hus, men husets ägare fångade honom, band honom och förde honom till polisstationen. Där ville ingen ha något med ett sådant kusligt väsen att göra, så han lämnades utanför stationen. Han satt och tuggade på de rep han var bunden med ett par timmar tills han fick lite saltat vatten att dricka — den vanliga kuren mot "zombifiering". Han återfick talförmågan och sade sitt namn. Man kom underfund med att han hade en kvinnlig släkting som bodde i staden, och det skickades bud på henne. Denna kvinna inte bara kände igen honom utan förklarade också att hon hade sett honom död och begraven fyra år tidigare. Den katolske prästen dök nu upp och fick höra av mannen att han hade varit en av många zombier som hade satts i arbete av den houngan som hade väckt dem till liv. Detta skrämde de vidskepliga invånarna, och polisen skrev till vederbörande houngan att han omgående måste hämta sin zombie. Två dagar senare dog mannen emellertid, och man drog utan dröjsmål slutsatsen att houngan måste ha dödat honom med svart magi, och därför arresterades han. Enligt prästen lyckades hans hustru dock fly upp i bergen med de återstående zombierna, och därför kunde ingenting bevisas. Beträffande denna skildring får man dock inte glömma att voodoo och dess vidskepelse är den katolska kyrkans största fiende på Haiti och att t om den mest rättrådiga människa skulle kunna baktala en fiende för den godas sakens skull.

Även om många av de spridda zombiehistorierna säkert överdriver en smula känner man dock till så många fall där längesedan döda vänner och släktingar har blivit igenkända att man inte utan vidare kan avfärda företeelsen. De forskare som tar zombieberättelserna på

allvar har under tidens lopp lagt fram flera forklaringar till fenomenet. Den hittills mest populara av dem säger att de invigda i voodookulten känner till giftiga ämnen som försätter offren i ett dödsliknande tillstånd. De "döda" begravs, men om kroppen grävs upp innan förruttnelsen har börjat kan man sätta in ett motgift, varigenom kroppen börjar fungera igen. Större delen av hjärnan är dock fortfarande förlamad, men det anses inte omöjligt att denna förlamning kan hävas (kanske med hjälp av salt). Det förekommer också flera berättelser om personer som har blivit botade för sin zombifiering, men de är troligen sprungna ur en skildring från 1939 av voodooforskaren Zora Hurston om en ung flicka från en välbärgad familj, som fyra år efter sin död sägs arbeta som slav åt en butiksägare. Hon räddades av franska nunnor, och efter noggrann omvardnad i klostret skall hon ha blivit normal igen.

På vissa platser på Haiti tror man på ännu en form av zombier. Dessa är ett slags själar som anras drivas ut ur man som länge har varit döda (genom att deras gravar piskas med kvistar av ett visst träd) och används i olika magiska sammanhang. Zombier framträder alltså i två huvudformer, kroppar utan själ eller själar utan kropp, av vilka den första antagligen är den mest kända. Det är bla för att undvika sådana former av zombifiering som folk "omvänder" sig till voodoo, får sina själar placerade i sina krukor och genomgår de inte alltid så behagliga ceremonierna. Men inte ens detta räcker alltid för att hindra liket från att lyda houngans röst när det ligger i graven. Här och var på Haiti begraver man därför liket med ansiktet nedåt och munnen full av jord, eller också sys läpparna ihop. Ibland läggs en kniv i dess hand så att det kan försvara sig. Som en sista säkerhetsåtgärd kan man till ytterniera visso strypa liket eller skjuta det genom huvudet.

Candomblé och umbanda

Candomblé, som är nära besläktat med voodoo, är en afro-kristen religion i Brasilien som har uppstått genom att införda negerslavar identifierade sina egna gudar med de gudomliga väsen och helgon som deras kristna härskare dyrkade. Jungfru Maria identifierades med den västafrikanska gudinnan Iemanjá, Jesus med guden Oxala, Johannes Döparen med guden Zango osv. Dessa sammansatta väsen dyrkades på särskilda mötesplatser, de s.k. candomblés, och alla möten leddes av en översteprästinna, Helgonens Moder. Hon lärde sina anhängare allt om lyckohringare, magiska formler, ritualer, afrikanska dialekter och läkande örter.

Deltagarna satt skilda åt, männen åt ena sidan av rummet och kvinnorna åt den andra. Trummorna började ljuda och ljus tändes i

Umbanda-ceremoni i Rio de Janeiro. Under nyarsfesten för Yemanja, havens drottning, bygger prästinnan ett altare i sanden. Gudinnan representeras av den lilla figuren längst ned till höger. (PPF)

de fyra hörnen, medan mat och alkoholhaltiga drycker sattes utanför för att hålla Exu, djävulen, borta från ceremonin. De dansande virvlade runt till trummornas monotona rytm, medan de bedjande sjöng för andarna för att locka ned dem. En efter en blev de besatta och antog de fysiska karakteristika för vederborande gudom. Därpå klädde de sig i gudens speciella dräkt och fortsatte i trans runt i rummet för att omfamna och välsigna de troende.

För överklassbrasilianarna i Rio de Janeiro bjöd denna förhållandevis primitiva religion inte på allt som en religion borde erbjuda, och inte heller den katolska kyrkan kunde ge dem tillfredsställande svar på alla deras frågor. De trodde på andar och gudomliga helbrägdagörelser men kunde inte förmå sig att tillbedja sådana väsen som Iemanjá och Oxalá. Det de sökte var en mera "civiliserad" andelära, och den fann de genom fransmannen Allan Kardec (1804–69) (se denne). Kardec intresserade sig djupt för spiritism och de dödas försök att kontakta de levande, och 1857 publicerade han sina idéer i *Le livre des esprits* (Andarnas bok). Den beskrev andevärlden, dess ursprung, dess olika plan och dess olika indelningar. Han fick så småningom några få lärjungar, främst i Frankrike. I England började man visa intresse, men det ebbade snabbt ut. Hans idéer nådde Brasilien, och det visade sig att det var exakt vad överklassen hade väntat på. Här kom en kultiverad fransman som var både vetenskapsman

och vit och talade om för dem precis vad de ville höra: "Det finns ingen död, ty andarna överlever."

Kardec-tempel började skjuta upp överallt, och i våra dagar är antalet uppe i omkring 3 000 i Brasilien. Deras viktigaste praxis går ut på att bota kroppen för alla sjukdomar så att anden kan arbeta i fred. Den begagnade metoden för dessa kurer är följande: Ett medium sträcker ut armarna och låter "strålar av elektricitet" löpa från fingrarna in i patientens aura, som anses vara ur balans och därför orsak till sjukdomen. Auran regleras på så sätt och hejdar sin nedbrytande effekt på patientens kropp.

I början av detta århundrade smälte Kardecs spiritism långsamt samman med den populära candomble-religionen, och resultatet blev en helt ny religion som kallades *umbanda*, ibland felaktigt macumba. Denna sammansmältning ägde rum huvudsakligen tack vare en enda person, Zélio de Moraes, en vit brasiliansk katolik som påstods bli besatt av andarna efter döda indianer. Umbanda innehåller det bästa från de båda ursprungliga religionerna, om man skall tro dess anhängare. Från candomble tog man de primitiva gudarna, tam-tam-trumningen, lusen och besattheten, och från Kardec tog man vördnaden för Jesus Kristus, kommunikationen med de döda och helbrägdagörelserna genom handpåläggning. Det är en unik, blandad religion med omkring 500 kyrkor och mötesplatser spridda över hela Brasilien.

Spådomar och förutsägelser

Spådomar, föraningar

Spådomar och föraningar har alltid fascinerat mänskligheten, anda från Apollons orakel i Delfi över zigenarkiromantiker till vår tids professionella clairvoyanta. Trots att "föraningar" i dagligt tal mest syftar på förnimmelser om framtiden kan de likaväl ha samband med det närvarande eller det förflutna. Många spåmän och spåkvinnor som tex primitiva stammars medicinman eller Europas kloka gummor har i första hand koncentrerat sig på botandet av sjuka. Det finns så många olika former av spådomsutövande att de i denna bok har specificerats till några få områden: astrologi (stjärntydning), clairvoyance (klarsyn), drömmar, I Ching, kiromanti (läsning i handens linjer), kortläsning, kristallkulor, numerologi, psykokinesi, radiestesi (om slagrutor, pendlar m m) och tarot.

Under tidernas lopp har man försökt att spå i nästan allting som kan framvisa sig gott som slumpartade utfall. Av sådana spådomssystem kan nämnas aeromanti (förutsägelser som bygger på molnens form), alektryomanti (där en tupp plockar korn från alfabetets bokstäver), apantomanti (som bygger på tillfälliga möten med djur), hippomanti (varsel som baseras på ljudet av en hästs hovar), kapnomanti (utläsning av mönstret i uppstigande rök), kausimomanti (förändringar av föremål i eld), krommomanti (där man spår i lökgroddar), onykomanti (som bygger på mönstret i fingernaglar i solljus), phyllorhodomanti (varsel från ljudet som uppstår när rosenblad slås mot handen) och tiromanti (som sysslar med ost). Det finns dock ingen enda förnuftsgrund för dessa system, och de bör inte tas på allvar. Detta förhållande erkänns tom av de flesta av utövarna, som bara håller på med spådomar i liten skala därför att ett gott varsel alltid ger litet mer självförtroende och framåtanda.

Inom de något seriösare systemen här vår och en som bara har prövat litet amatörspådomskonst märkt att folk genast är beredda att anpassa sig själva och sin livsform efter mycket tunna och ofta tvetydiga förutsägelser som tex tidningarnas horoskop. 1965 dog en 43-årig kvinna på ett sjukhus i Kanada utan någon påvisbar orsak, och bara kort efter en perfekt utförd mindre operation. Det visade sig senare att hon hade blivit spådd i tonårsåldern att hon skulle dö när hon blev 43. Hennes födelsedag hade inträffat en vecka före operationen, och hon hade berättat för sin syster och en av sjuksköterskorna

att hon inte väntade sig att hon skulle överleva den. Kirurgerna framkastade tanken att de känslomässiga spänningarna som uppstod på grund av att hon väntade sig att spådomen skulle gå i uppfyllelse kunde ha samband med hennes död.

Att spå i kort

Kortläsning eller kartomanti är en relativt modern konst i jämförelse med t ex astrologi och numerologi, vilket beror på att korten är en ganska ny uppfinning. Våra dagars kortlek härstammar sannolikt från tarotkorten och är, ur ockult synpunkt, en dålig ersättning för dessa. Medan tarotkorten anses utgöra en uppsättning symboler av upphöjd kosmisk innebörd används vanliga spelkort bara till förutsägelser och i regel på förhållandevis tarvliga ställen, i kortläsarens vardagsrum eller i zigenarens tält. Kartomantin saknar logisk struktur, och på grund av dess låga status sysslar den i synnerhet med saker som kärlek och äktenskap, dunkla faror, sanna och falska vänner, arv och oväntade inkomster.

De flesta kortläsare, amatörer eller professionella intar en plats någonstans på en skala som går från ren förströelse till fullfjädrad humbug, men teoretiskt sett kan det ligga mera i det. Vissa människor tycks ha en besynnerlig förmåga att genomskåda andras karaktär och vanor, och undersökningar från parapsykologin ger anledning förmoda att vissa individer ibland kan förutsäga framtida händelser. Utläggningen av korten kan tänkas stimulera psykiska talanger av detta slag, trots att korten i sig saknar all betydelse. Allt detta är dock bara teorier, och innan man ohämmat sätter tro till en kortläsares uttalanden bör man komma ihåg att kartomantin, liksom så många andra tvivelaktiga spådomsmetoder, i högsta grad bygger på förutsägarens beslöjade sätt att uttrycka sig. Det är alldeles för lätt att säga att en senare händelse är förutsagd av en spåman när denne i stället har uttryckt sig i så vaga vändningar att det utan tvekan för eller senare inträffar en händelse som passar in i hans prognos. Dessutom har man alltid en tendens att minnas förutsägelser som stämmer och glömma dem som inte stämmer.

Förfarandet

Kortläsning är en komplicerad konst på grund av det stora antalet enheter, de 52 korten, och deras nästan oändliga kombinationsmöjligheter, därigenom att varje korts innebörd påverkas av de närliggande korten vid utläggningen. Man brukar börja med att välja ut en kung, dam eller knekt, en *signifikator*, som skall representera den

frågande. Det enklaste sättet som detta kan göras på är att basera valet på den frågandes hårfärg: ruter för en blond eller rödhårig, hjärter för ljusbrunt, klöver för mörkbrunt och spader för svart. En man representeras av en kung, en kvinna av en dam, och en ung man kan tilldelas knekt. En änka bör representeras av spader dam, och somliga anser att en man i uniform bör få ruter kung. Om den frågande är en gift kvinna representeras hennes man av kungen i hennes färg och vice versa.

När signifikatorn har valts ut läggs korten upp på bordet i ett mönster. Det finns ett oändligt antal mönster, och en blivande kortläsare prövar olika metoder tills han finner den som passar honom bäst. Innan korten läggs ut skall de blandas av den frågande (inte av den som gör förutsägelserna), och han måste samtidigt koncentrera sig på sina planer och förhoppningar och på den fråga som korten skall besvara. Den frågande skall sedan kupera med vänster hand och så med vänster hand överlämna dem till kortläsaren, som lägger upp dem och tolkar dem.

Det finns många olika utläggningsmetoder. En mycket enkel men ofta använd metod är att lägga signifikatorn i mitten av bordet och därpå placera sex kort i en cirkel runt omkring den. Detta upprepas två gånger till, så att signifikatorn till sist är omgiven av sex högar med tre kort i varje. Den första högens kort är knutna till den frågande själv, den andra till hans hem, den tredje till en av hans närmaste vänner, den fjärde till hans arbete, den femte till det som står hans hjärta närmast och den sjätte till hans omedelbara framtid.

För att få reda på om en önskan skall gå i uppfyllelse skall hela kortleken blandas och därefter delas i tre högar. Om hjärter nio, önskekortet, ligger i samma hög och i närheten av signifikatorn går önskningen i uppfyllelse. Naturligtvis förutsatt att inte spader nio eller klöver två eller ett annat olyckskort ligger i samma hög.

Kung, dam, knekt

Sedan signifikatorn har valts ut står de övriga honnörerna för personer i den frågandes liv, det förflutna, det närvarande eller det framtida. Knektarna representerar vänner eller ibland ärkefiender. Tolkningarna av honnörerna varierar i detaljerna från den ena kortläsaren till den andra, men följande kan anses gälla i grova drag.

Spader kung: En man med ambitiös, fast och kraftfull karaktär, som har framgång i livet och karlekén. Han är en obarmhärtig fiende.
Spader dam: En änka. Alternativt är hon en fresterska, en förförisk, men ond och dominerande kvinna, ute efter makt, pengar och lyx. Hon innebär problem.

Spader knekt: En man som utnyttjar sina vänner eller en som menar väl men bara är till besvär. Mörk, vacker och lat.

Hjärter kung: En vacker, vänlig och älskvärd man, generös men indiskret och lättirriterad. Troligen med hög social ställning.
Hjärter dam: En god kvinna, älsklig och trovärdig, känslig och glad åt sällskap.
Hjärter knekt: Den tragandes bäste vän eller släkting.

Ruter kung: En man som huvudsakligen är intresserad av pengar, en affärsman, en otrogen äkta man eller älskare, vänlig bara när han vill ha något av en.
Ruter dam: En vacker, inbjudande kvinna, mycket tilldragande för män. Älskar skvaller och skandaler.
Ruter knekt: En duktig ung man. Inte en verklig vän, eftersom han koncentrerar sig kring sina egna intressen.

Klöver kung: En man med stark och hederlig karaktär, en god äkta man och far, uppriktig, mänsklig, klok och hjälpsam.
Klöver dam: En attraktiv, intelligent och ytterst sexig kvinna, nyckfull men hängiven, har en cynisk humor, bevarar hemligheter väl.
Klöver knekt: En verkligt god vän, öppenhjärtig och hjälpsam, initiativrik och intelligent.

Generellt sett kan varje färg karakteriseras på sitt eget sätt. Ruter har att göra med pengar och finanser. Hjärter är turens färg och symboliserar behag, lycka, vänskap och kärlek. Klöver är färgen för lojalitet och hårt, ärligt arbete, men också för utsvävningar och drycken-skap. Spader står för olycka, våld, sjukdom, död och ruin. Om en färg dominerar utläggningen tolkas korten enligt färgens egenskaper. Om det i de lagda korten råder någorlunda jämvikt mellan två eller flera färger, anses de allmänt ha följande rang: ruter, hjärter, klöver och spader.

Övriga kort

De andra korten i varje färg har tillskrivits en stor mängd betydelser, och några av de viktigaste anges i det följande. De viktigaste är traditionellt hjärter ass, som står för hemmet, hjärter 10 för tur och lycka, ruter 5 för pengar och god hälsa, spader ass för död, spader 9 och 10, som är ytterst oturliga, och önskekortet hjärter 9. I vissa länder, t ex England, används alla 52 korten, men i många andra länder används mycket ofta en lek där man har tagit bort alla kort mellan två och sex i varje färg.

Spader ässs: Död, sjukdom, dåliga nyheter, problem, olycka och ondska.
Spader två: En förändring eller separation, splittring av hemmet eller förlust av en vän, eller en lång resa, möjligen döden.
Spader tre: En bruten kärlekshistoria, tårar, gräl och motgångar.
Spader fyra: Sjukdom, tungsinthet, en plötslig förlust av pengar, fattigdom, missunnsamhet och svartsjuka.
Spader fem: Vrede, gräl. Behärska ditt temperament, så blir ditt tålamod belönat.
Spader sex: Ett barn; en försening eller ett hinder.
Spader sju: Förlust av pengar eller förlust av en nära vän. Lidande och sorg, fara för bruten vänskap.
Spader åtta: Var mycket försiktig, faror lurar i samband med ett pågående projekt.
Spader nio: Sägs vara det mest illavarslande kortet i leken. Betyder ruin, fiasko, fattigdom, sjukdom och död, kullkastade planer och hopp, splittring av familjen. Särskilt hotande om det ligger nära andra svarta kort.
Spader tio: Otur, besvär, vanära, fängelse.

Hjärter ässs: Ängar ditt hem. Bredvid andra hjärter betyder det kärlek och vänskap, bredvid ruter pengar, bredvid klöver husfrid och bredvid spader missförstånd och gräl i hemmet.
Hjärter två: Framgång, tur, ett lyckligt äktenskap eller vänskap.
Hjärter tre: Fattigdom, skam, obetänksamhet.
Hjärter fyra: Tungsinthet, ångest, svartsjuka, svårigheter i hemmet.
Hjärter fem: En gåva eller ett arv, labilitet, obeslutsamhet.
Hjärter sex: Ett frieri eller en intrig. Var inte blåögd eller obetänksamt generös.
Hjärter sju: Villfarelser, drömmar som inte uppfylls, förräderi, brutna löften, tvivel, förvirring.
Hjärter åtta: Behagligt sällskap, god mat, en flirt eller en kärlekshistoria.
Hjärter nio: Önskekortet. Om det placeras gynnsamt går önskningen i uppfyllelse.
Hjärter tio: Tur. Kortet upphäver effekten av illavarslande kort i närheten, god hälsa, lycka, framgång, många barn.

Ruter ässs: En förlovning eller ett äktenskap, rikedom, ett brev med viktiga nyheter.
Ruter två: En olycklig kärlekshistoria. Var försiktig, något oväntat är under uppsegling.
Ruter tre: Oenighet och stridigheter i hemmet. Möjligen separation eller skilsmässa.

Ruter fyra: En rojd hemlighet eller en opalitlig vän. En kort resa.
Ruter fem: Ett mycket fordelaktigt kort. God halsa och framgang, oväntade goda nyheter, lyckligt familjeliv.
Ruter sex: Ett ogynnsamt kort for alla som gar i giftastankar. En gava eller en nödvändig borgensförbindelse.
Ruter sju: En mindre penningforlust, gement skvaller, fara for skandal.
Ruter åtta: Ett sent och icke lyckligt aktenskap. Ett gynnsamt kort för penningaffärer.
Ruter nio: En overraskning i samband med pengar, eller, om kortet ligger bredvid en hjärter, med en kärleksaffär.
Ruter tio: Pengar, framgang i affärer, ett arv, fara for tjuvar.

Klöver äss: Framgang, sammanhallning i hemmet, frid i sinnet, framgång i affärer, goda nyheter.
Klöver två: En storre besvikelse; vanta dig motgangar och lita bara på dig själv.
Klöver tre: Strid, ett långvarigt äktenskap.
Klöver fyra: Radikala forandringar, meningsskiljaktigheter, fara for en olycka.
Klöver fem: Ett klokt eller rikt gittermal, nyheter fran landet.
Klöver sex: Hart arbete ger en rimlig belöning. Ett vinstgivande kompanjonskap.
Klöver sju: Tur med ditt eget kon, men allvarlig fara fran det motsatta.
Klover atta: Snikenhet, obetanksamhet. Låna inte ut pengar. En resa.
Klöver nio: Fylleri, otur, friktioner med vänner.
Klover tio: Ett ovantat arv, en lyckad resa, en sammankomst.

Atskilliga kombinationer av korten har speciella betydelser, men har skall bara namnas de viktigaste. Den varsta kombinationen av alla ar spader äss, tio, sju och fyra bredvid varandra, vilket pastas vara ett tecken pa total ruin, katastrof, utplaning och död! Andra ar:

Två kungar bredvid varandra: Skvaller och rykten.
Två knektar bredvid varandra: Förräderi.
Dam och knekt nära varandra: En hemlig förbindelse.
Ruter äss bredvid spader äss: En tågresa.
Fyra kungar tillsammans: Storslagen lycka, oväntad framgang.
Fyra damer tillsammans: Behag, munterhet, glatt sallskap.
Fyra tior tillsammans: Vinst, arv.
Fyra sjuor tillsammans: Intriger, skandal.
Fyra svarta femmor tillsammans: Fara for olyckor vid fall eller i vattnet.

Två röda femmor tillsammans: Oväntade goda nyheter.
Ruter ass bredvid hjärter tio: Från förlovning till äktenskap.
Spader dam bredvid spader tio: Fara för olyckor vid brand.
Hjärter fem bredvid tre tior: Besvarad kärlek, lycka.

För övrigt bör man inte spå samma person mer än en gång under 24 timmar, ty detta påstås vara ytterst olycksdigert.

Var och en som utövar en smula enkel spådom för nöjes skull får antagligen vara med om att ibland hitta det som för den frågande tycks vara det rätta svaret. Dessutom upptäcker han att t.om sofistikerade personer tar leken på större allvar än man kan vänta sig, och om han är en vanlig människa eller vill fortsätta som siare måste han vara försiktig med förutsägelser om död eller allvarlig motgång. Den hopplöshetskänsla som drabbar många som just har spått ett ogynnsamt öde kan ibland medverka till att orsaka den förutsagda motgången (se Spådomar).

Biorytmer

Ordet biorytm kommer av det grekiska *bios*, liv, och *rhytmos*, vågrörelse, och enligt anhängarna av rytmerna avspeglar de upp- och nedgångarna i vår psykiska och fysiska energi. Själva filosofin bakom biorytmerna inrymts i en enda mening: ”Allt i universum är rytmiska rörelser, ända från planeternas rotationer till levande varelsers hjärtslag, och det är därför naturligt att tro att detta också måste gälla människors liv.”

Kroppen har många olika rytmiska förlopp, men de tre som intresserar biorytmiken är en fysisk cykel på 23 dagar, en känslomässig cykel på 28 dagar och en intellektuell cykel på 33 dagar. Dessa tre rytmer kan avbildas grafiskt, och alla börjar den dag man föds. Kurvorna för de första dagarna efter födelsen ses på nästa sida där siffrorna längst ned anger antalet dagar.

När kurvorna befinner sig över nollinjen är biorytmen positiv. Är den fysiska rytmen över linjen är personen energisk, stark och fylld av livskraft, och när känslorytmen är positiv är han kreativ, mottaglig och glad. En positiv intelligensrytm har den effekten att man tänker snabbt och logiskt.

När däremot den fysiska rytmen för sig under linjen och blir negativ antas personen i fråga förtare bli trött, han känner sig matt och blir lätt förkyld och ådrar sig andra åkommor. En negativ känslorytm leder till att han är nere, lättirriterad eller deprimerad. I de perioder då intelligensrytmen befinner sig under linjen har man svårt

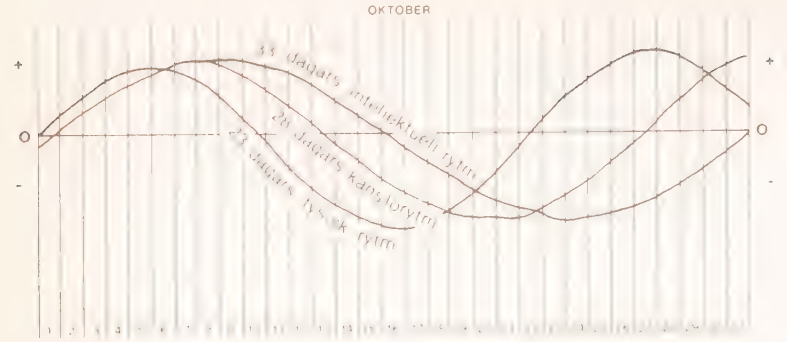

De tre kurvornas svängningstid på 23, 28 respektive 33 dagar är alltid konstant, vad än personen i fråga råkar ut för under sitt liv. Var och en kan därför räkna ut sin biorytmiska situation en viss dag genom att räkna antalet dagar från sin födelse och till den dag det gäller (vilket givetvis kan vara en smula svårt på grund av skottår och liknande).

att koncentrera sig och minnet fungerar inte så bra. Man gör lättare felbedömningar.

De dagar då man skär nollinjen och alltså rör sig från positiv till negativ eller omvänt betraktas som särskilt instabila och är därför de mest kritiska. På dessa dagar går allting snett, och man är mera utsatt för sjukdomar och olyckor. Biorytmerna förutsäger dock ingenting om vad som kommer att ske utan visar bara vilka dagar eller perioder som är kritiska, och man kan då rätta sig efter det (t ex genom att inte fatta viktiga beslut).

Utvecklingen

Biorytmiken blev först satt i system i början av 1900-talet, men redan Hippokrates påpekade betydelsen av att man tog hänsyn till patienternas regelbundna svängningar i motståndskraft m m. Ett par årtusenden senare talade också Freud om biologiska rytmer, men den egentliga forskningen på området utfördes först av hans elev dr Hermann Swoboda (1873—1963) som var professor i psykologi vid Wiens universitet. Hans första bok som tangerade ämnet kom redan 1904, men det allra viktigaste arbetet var *Die kritischen Tage des Menschen* från 1909, där han på basis av otaliga patienters hälsotillstånd klarlade både 23- och 28-dagarsrytmen.

Samtidigt med Swoboda och helt oberoende av denne fann också en annan forskare samma rytmer och t om exakt samma varaktighet. Det var en öron-, näs- och halsspecialist från Berlin, dr Wilhelm Fliess (1859–1928), som både börjat skriva om sina iakttagelser

1906. Han gav inte rytmerna exakta perioder förrän i en stor bok från 1909, *Der Ablauf des Lebens*, där han dessutom beskrev sina upptäckter som "fundamentala för människolivet". Den tredje av grundrytmerna, den 33 dagar långa intelligensrytmen, upptäcktes av den österrikiske forskaren dr Alfred Teltscher 1920 genom experiment med ett stort antal studenter i Innsbruck.

Sedan dess har åtskilliga forskare "upptäckt" fler och fler nya aspekter av biorytmiken, som t ex att de många skärningspunkterna mellan kurvorna skulle ha speciella betydelser, att det finns rytmer som svänger flera gånger om dagen osv. Större delen av forskningsarbetet har dock rört studier av de tre grundrytmerna utifrån statistiska synpunkter. Detta arbete beskrivs av amerikanen George S. Thommen i *Is This Your Day?*, som *Newsweek* kallade "biorytmens Bibel". Från denna bok är följande exempel hämtat:

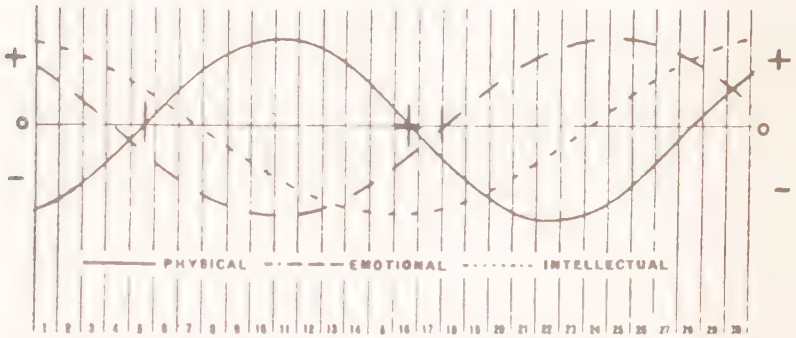

Figuren visar november månad 1960 för skådespelaren Clark Gable, född den 1 februari 1901. Speciellt den fysiska rytmen är intressant. Den skär nollinjen den 5 november, och just denna dag fick han en hjärtinfarkt. Då rytmen emellertid var på väg uppåt blev han så småningom bättre, men den 16 skär kurvan återigen nollinjen, och den gången var den på väg nedåt. Clark Gable dog av hjärtinfarkt den 16 november.

Thommen ger åtskilliga exempel som liknar detta, och trots att det enligt den traditionella vetenskapen inte ligger det ringaste i biorytmiken, blir den alltmer populär i västvärlden. Detta beror nog mest på att alla ganska lätt kan beräkna sina egna rytmer och att det "ju aldrig kan skada att rätta sig efter dem". Thommen berättar att mer än 5000 japanska företag använder biorytmik för att förebygga olyckshändelser i arbetet och att antalet olyckor på sina ställen har reducerats med 35 procent.

Frenologi och fysiognomi

Frenologi är läran om hur man bestämmer en människas karaktär utifrån formen av hennes huvudskål, och den kan lugnt betraktas som en ren pseudovetenskap. Konstens upphovsman var den framstående österrikiske anatomen Franz Gall, som i slutet av 1700-talet gav ut en bok där han framhöll att de olika delarna av hjärnan hade sin egen funktion.

Denna tanke är i sig korrekt, men Gall knöt de olika funktionerna till fel områden i hjärnan. Längre senare tolkades Galls bok så att hos en person med ett utvecklat talanlag på ett visst område måste motsvarande del av hjärnan också vara stor och väl utvecklad. Detta skulle leda till att hjärnskålen putsades ut på just det stället, och det skulle på så sätt vara möjligt att få reda på människans mentala kapacitet genom att studera huvudskålen. Så uppstod frenologin, och den blev en ytterst populär företeelse i 1800-talets bättre kretsar. Att själva grunden för konsten var felaktig ser man klart från våra dagars kännedom om hjärnans uppbyggnad. För det första har hjärnans storlek ingenting att göra med dess effektivitet, och för det andra orsakar den, oavsett storlek, aldrig "bulor" i kraniet.

Något annorlunda förhåller det sig med *fysiognomin*, vetenskapen om bedömandet av en människas karaktär utifrån hennes yttre, särskilt ansiktsdrag. Därmed är inte sagt att fysiognomin bör betraktas som en seriös vetenskap utan bara att den innehåller en liten smula

Redan tidigt fanns det de som kunde se det absurda i frenologin. (Karikatyr från mitten av 1800-talet.)

Då frenologin var som mest populär. Hjärnskalen mats med en sinnrik apparat. (Fotografi från 1907.)

sanning. Vi vet att de flesta levande varelser anpassar sin livsform och därmed efterhand också sitt utseende till omgivningen, och detta gäller också människan. Det kan som exempel nämnas att eskimaer har förhållandevis mycket mera underhudsfett som skydd mot kolden, och deras ögonspringor är smala som skydd mot snöblindhet.

Negrer har ett pigment i huden som gör dem mindre känsliga för solens strålar. Redan Aristoteles och Platon tänkte i dessa banor, men den första vetenskapliga avhandlingen om fysiognomi skrevs inte förrän vid mitten av 1800-talet av Johann Lavater.

Man har visat att personer som mycket ofta upprepar samma ansiktsrörelser så småningom börjar präglas av det och tex kan få permanenta linjer i pannan (vilket traditionellt tyder på en tänkande och känslig läggning). Nojda personer har avslappnade ansiktsmuskler, tex kring ögonen. Enligt fysiognomitraditionen skulle det tyda på större intelligens ju längre bakåt på huvudet örat sitter. Detta är möjligen riktigt, eftersom örats läge beror på var hörselnerven går och denna ibland förskjuts om hjärnbarkens lokala områden är starkt utvecklade. Fler fysiognomiexempel skulle kunna nämnas som eventuellt har en viss grund, men de allra flesta påståenden, som tex att en böjd näsa anger en ledartyp eller att ett födelsemärke på örat ger rikedom, bör betraktas som totalt värdelösa.

Grafologi

Grafologi är läran om hur man utifrån en människas handstil kan bedöma hennes karaktär. Den är baserad på tanken att en persons handlingar och rörelser är präglade av hans väsen och om någon annan skall göra motsvarande rörelser, gör han dem på ett litet annat sätt. Detsamma gäller handstilen. I skolböckerna har varje bokstav fått sin egen standardform, men ända har varje enskild individ utvecklat sitt eget sätt att skriva.

Historien förtäljer att redan kejsar Augustus lät den romerske historikern Suetonius tyda sin handstil, men den första grafologiska text vi känner till är en liten broschyr från 1622, där den italienske läkaren Camillo Baldo beskriver hur en oregelbunden handstil hänger samman med en något instabil karaktär. Flera sådana skrifter följer i rent intuitiv och icke vetenskaplig anda, och först 1875 gav abbé Jean Hippolyte Michon ut sitt arbete *Système de graphologie*, som har fått eftervärlden att erkänna honom som grafologins egentlige grundare. Han utformade ett system som nog var dåligt ur psykologisk synpunkt men som icke desto mindre ligger till grund för många senare system. Varje enskilt tecken i handstilen tilldelades sin egen absoluta och helt speciella mening, men senare grafologer upptäckte att samma kännetecken i handstilen kunde förklaras på flera olika sätt.

Moderna grafologer måste ta hänsyn till otaliga faktorer i skriftens utformning: lutning, regelbundenhet, snabbhet, tryck, storlek, bredd osv. *Lutningen* och dess betydelse ses på följande figur:

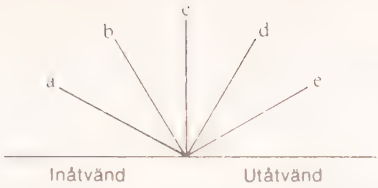

a) starkt hämmad, fylld av inre konflikter, svår att närma sig
b) reserverad, självbehärskad, inbunden
c) disciplinerad, intellektuell
d) lättrörlig, känslig
e) överkänslig, obehärskad, lidelsefull

Skriften är *regelbunden* när alla bokstäver lutar någorlunda enhetligt, när alla små bokstäver är ungefär lika stora och när avståndet inte förändras särskilt mycket. Detta anses tyda på beständighet och stark vilja, men ibland också på envishet och stelhet. Det motsatta betecknar obeslutsamhet, nyckfullhet och dålig koncentrationsförmåga, men också originalitet och naturlighet.

Snabb skrift kännetecknas av smala streck, avlånga prickar över i:n, som för övrigt ofta är placerade ett stycke efter i:et, och skriften lutar också mer i slutet än i början. Detta tyder på arbetsamhet, initiativrikedom, aktivitet och otålighet, medan det motsatta tyder på försiktighet, grundlighet, trögher och obeslutsamhet.

En handstil sägs vara *bred* när avståndet mellan två streck i en bokstav är längre än själva strecken, som tex ett u som är bredare upptill än det är högt. Bredd tyder på iver, rörlighet och ytlighet, men smala avstånd tolkas som självbehärskning, koncentrationsförmåga och misstänksamhet.

Stor stil, dvs där de små bokstäverna är högre än 3 mm, betecknar handlingskraft och oberoende, medan en liten stil visar mognad, betänksamhet, inskränkthet och envishet.

Utöm dessa och många fler faktorer måste grafologen ta hänsyn till att en persons handstil ändrar sig i takt med personlighetsutvecklingen från skoltiden genom puberteten till ålderdomen, att sjukdom, trötthet eller upprördhet kan ändra stilen och att de skrivande använder olika pennor, papper och underlag från gång till gång. Allt detta försvårar i hög grad grafologens arbete, vilket har medverkat till att grafologi ännu inte är en fullt ut accepterad vetenskap.

Grafologin har ansetts som en pseudovetenskap, men den håller dock på att accepteras mer och mer, dels därför att åtskilliga framstående psykologer åtminstone delvis tror på den, dels därför att man har visat att skriften inte, som antogs tidigare, beror på rent kroppsliga rörelser i hand och fingrar utan att samma ”monster” går igen

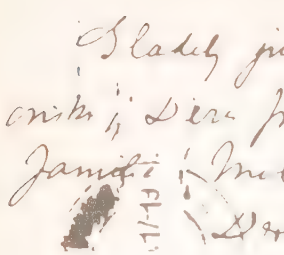

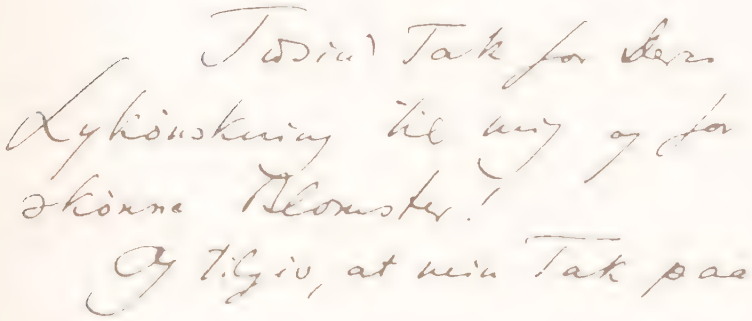

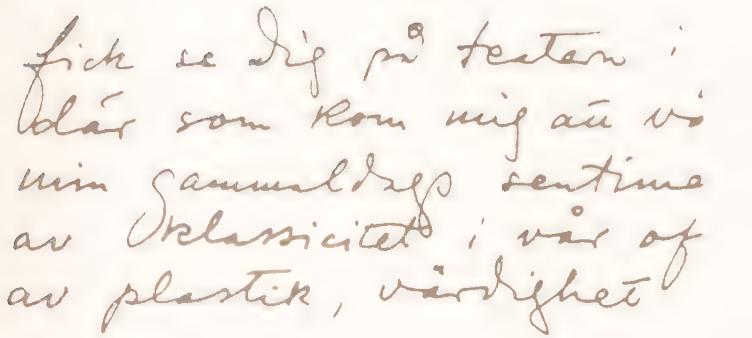

Grafologerna anser sig kunna avläsa mer än rätt och slätt ordningssinne och karaktärsstyrka i handstilen. Att skriften kan skilja sig mycket från person till person ses av dessa prov. De representerar en världsberömd norsk författarinna, en stor dansk skådespelare, en mycket känd svensk tecknare och humorist, en av Danmarks största, framlidna kompositörer, en 29 årig tysk mördare och till sist en berömd svensk målare. Alltså konstnärer, alla utom mördaren, och om honom skriver grafologen: ”De tvärt avhuggna ordsluten

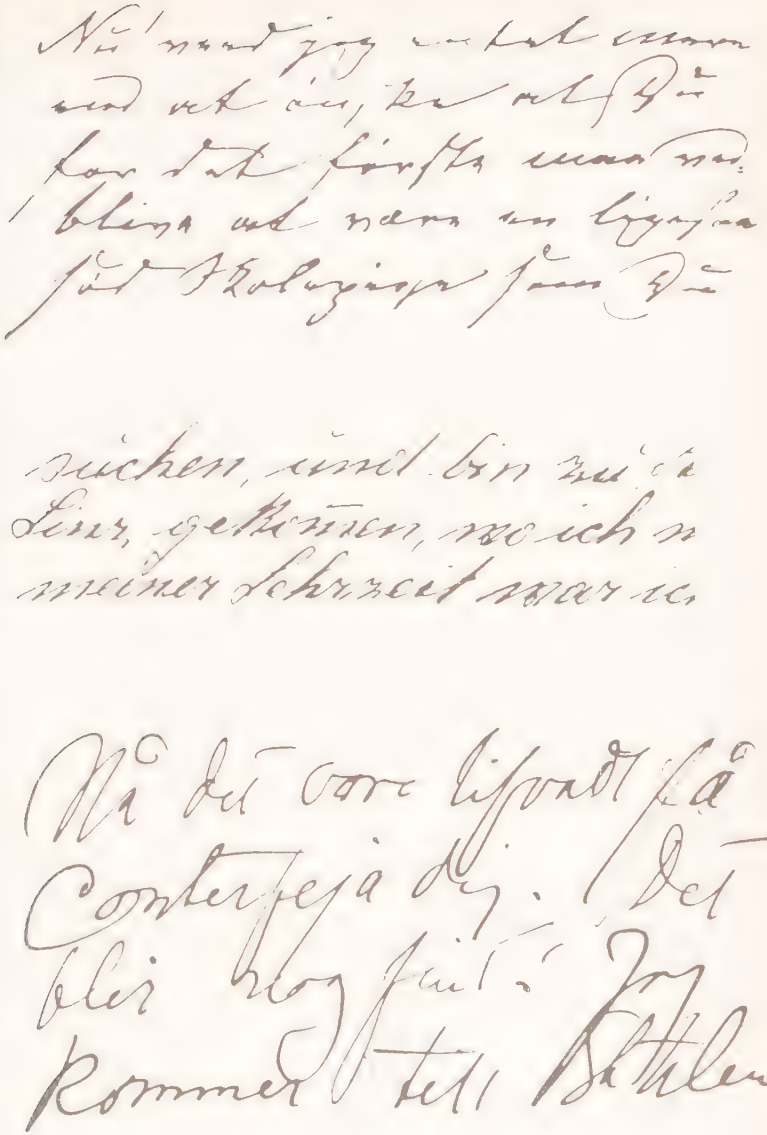

avslojar bland en mängd andra symptom brist på medkänsla och bristande förmåga till känslomässiga bindningar... det starka trycket i de nedåtgående strecken i orden anger en tendens att brutalt genomföra sina avsikter." Om det inte är fråga om en efterrationalisering är det förvisso en förbluffande karakteristik! Citerat ur R. Wiesser: *Der Verbrecher und seine Handschrift* och R. Numelin: "Grafologin som vetenskap", Stockholm 1963. De övriga exemplen är från en privat samling.

oavsett om man skriver med handen, munnen, foten eller armbagen. I flera länder, t ex Tyskland och USA, ges det föreläsningar i grafologi vid flera universitet, och i Frankrike har Société de Graphologie ett medlemsantal på flera tusen. Grafologin är inne i en snabb utveckling, och det finns psykiatrer som har börjat ställa diagnoser utifrån patienternas skriftprov. En sådan tydning av handskriften kallas *psyko-grafologi* och är säkert inte det sista skottet på grafologins stam.

Kiromanti

Ordet kiromanti kommer av det grekiska ordet för hand, *cheir*, och andra beteckningar, som kirosofi eller kirologi, täcker samma begrepp. Allmänt sett är kiromanti närmast en gemensam beteckning på all handläsning, men vissa specialister skiljer mellan kiromanti (läran om hur handflatan förutsäger framtiden och odet) och kirognomi eller kirosofi (som sysslar med personligheten och karaktären hos handflatans ägare). Att studera linjerna i handflatan har alltid varit omtyckt. Det nämns i de 3 000 år gamla indiska Vedadikterna, och vi vet att forntidens kineser kunde läsa i linjerna i både fötter och händer. (Framtidsförutsägelser och karaktärsbedömning utifrån fotens linjer, pedomanti, förekommer förr i tar ande i Kina men är praktiskt taget okänt i västerlandet.) Aristoteles anses ha varit den förste i västerlandet som talade om kiromantin, och man tror att kiromantins konst och vetenskap uppstod i Asien och så småningom nådde Grekland, varifrån den som de flesta andra former för mänskligt vetande spreds till resten av Europa. Den dyker tom ibland upp i medeltida böcker, där de vise ägnade den en smula uppmärksamhet bland beskrivningarna av alkemi, teologi och andra mera traditionella ämnen. Vissa böcker knyter kiromantin mycket nära till astrologin, medan andra betecknar den som en underavdelning av fysiognomin (se Frenologi och fysiognomi), läran om människans yttre som uttryck för de andliga egenskaperna. Under 1500- och 1600-talen började kiromantins storhetstid, och systematiserade regler för läsning i handen fastlades. Sedan slutet av 1800-talet har åtskilliga böcker kommit ut i syfte att göra kiromantin till en respektabel vetenskap, och de flesta strävar efter att befria den från förbindelsen med zigenarnas form av handläsning.

Fördelen med den populära handläsningen är naturligtvis dess uppenbara enkelhet. Man behöver ingen utrustning som kristallkulor, stjärntabeller eller tarotkort, eftersom allt nödvändigt material så att säga är för handen. Därför är det inte förvånande att kiromantin är en av de mest använda metoderna bland ”gör-det-själv-spåman-

nen", och att den på det mera professionella planet för länge sedan har besegrat kristallkuletittare och kaffesumpsläsare.

Konsten att läsa i handen

Kiromantikerna är överens om att den vänstra handen avslöjar personens nedärvda karaktärsanlag, medan den högra visar hans personliga särprägel och möjligheter (detta påstås vanligen vara omvänt för vänsterhänta). Givetvis läser ingen kirognom med självaktning i den ena handen utan att jämföra den med den andra. För att få en ledtråd börjar han med att studera handens form. Den kan variera mellan "elementarhanden", som är bred, kortfingrad och kraftfull och tyder på trohet, jordnärhet och styrka, och "idealhanden" som är mjuk, smal och vacker och sägs tillhöra en opraktisk estet. Det finns några standardbetydelser: Långa fingrar (längre än handflatan) anses betyda känslighet och intelligens och korta fingrar motsatsen, spetsiga fingrar tyder på fantasi medan trubbiga fingerspetsar anger förnuft, markerade fingerleder tillhör en logisk och metodisk person, slätа fingrar är lika med intuition, stora fingrar antyder envishet, krokiga fingrar ondska, mycket utspridda fingrar självständighet. En stor tumme tyder på en stark personlighet, en inåtvänd tumme visar inåtvändhet, medan en utåtvänd tumme innebär motsatsen. Förutom dessa och flera andra faktorer, som för övrigt varierar från den ena handläsaren till den andra, anknyter de flesta kiromantiker förfarande de olika fingrarna till astrologins zodiak:

Pekfingret motsvarar den kungliga gudaplaneten Jupiter och betecknar personens prestationer. Ett kort pekfinger (kortare än ringfingret) kan alltså betyda osäkerhet, medan ett starkt Jupiterfinger, särskilt i kombination med en kraftig tumme, tyder på framgång.

Långfingret har samband med den kalla och dystra Saturnus, och om det är mycket långt innebär det psykisk obalans, medan ett kort Saturnusfinger betecknar en person med intuition och kanske kreativitet.

Ringfingret hör till Apollon och solen och om det är välformat tyder det på känslomässig obalans. Det är en gammal folktro att en blodåder löper direkt från vänster hands ringfinger till hjärtat och ur detta har kärlekssymbolen uppstått att sätta förlovnings- och vigselringen på det fingret.

Lillfingret är knutet till Merkurius och har i regel samband med relationer till andra människor. Ett lillfinger som sitter långt ifrån de övriga antyder svårigheter i dessa relationer. Ett långt lillfinger står för intelligens, den som har kort lillfinger anses vara mindre intelligent.

Efter sådana inledande iakttagelser kan kiromantikern gå in på

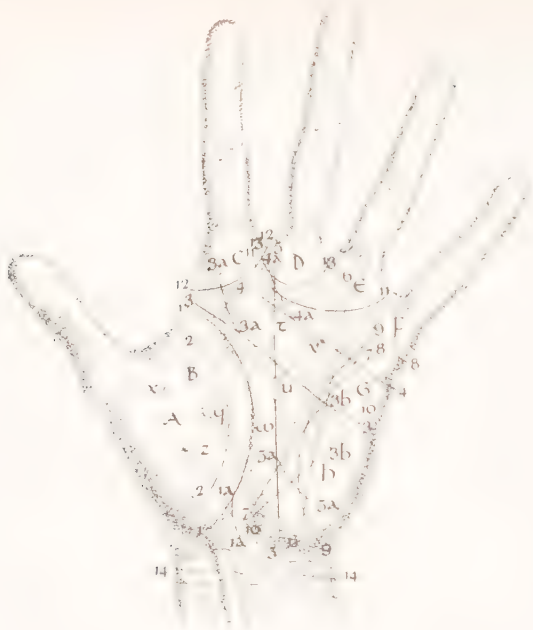

A Venusberget
B Marsberget, positiv
C Jupiterberget
D Saturnusberget
E Apolloberget, Solberget
F Merkuriusberget
G Marsberget, negativ
H Månberget
u ö
v fläck
w kedjemönster
x kryss
y fyrkant
z stjärna
1 Livslinjen
2 Marslinjen
3 Huvudlinjen
4 Hjärtlinjen
5 Ödeslinjen
6 Berömmelselinjen
7 Hälsolinjen
8 Äktenskapslinjen
9 Intuitionslinjen eller Merkuriuslinjen
10 Via Lasciva
11 Morallinjen eller Venusringen
12 Salomos ring
13 Saturnusringen
14 Armband

narmare detaljer, och varje led på varje finger har på motsvarande satt fått sig tilldelad vissa samband. Allt detta tjänar dock bara till att ge handläsaren vissa riktlinjer, eftersom den egentliga läsningen och svåra konsten ligger i handens linjer och berg, av vilka alla de viktiga finns på figuren.

Bergen ligger längs handens utsida och vid roten av varje finger, och de sistnämnda är knutna till samma astrologiska tecken som själva fingret. Ett välutvecklat *venusberg* tyder på stor fysisk energi och stor vitalitet på det sexuella området. Ett kraftigt *månberg* berättar om fantasi och skaparförmåga, men om det är underutvecklat tyder det på brist på stadga och på en tendens till att blanda sig i andras liv.

Ett stort *Jupiterberg* pekar på höga ambitioner, ett välutvecklat *Saturnusberg* på allvar gränsande till tungsinne. Ett kottigt *Apolloberg* antyder utåtvändhet och ett kraftigt *Merkuriusberg* en kritisk personlighet. Naturligtvis bör varje berg inte uteslutande betraktas för sig, och t ex en blandning av Jupiter- och Saturnusberget betecknar en tendens till hårdhet och obarmhärtighet.

Handens linjer

Den viktigaste delen av kiromantin är läsningen av handens linjer, där var och en har fått namn efter de funktioner den berättar om.

Livslinjen säger enligt erfarna kiromantiker ingenting om längden på en människas liv utan snarare om hennes fysiska vitalitet, och vad som är underförstått är att en begränsad vitalitet eller energi inte nödvändigtvis tyder på en tidig död. De flesta kiromantiker letar efter brott på linjen eller korsningar med andra linjer och tolkar dem som sjukdomar av olika allvarsgrad. Ett brott på livslinjen kan också betyda en drastisk förändring i människans liv och behöver alltså inte beteckna en sjukdom. Om livslinjen börjar högre upp än huvudlinjen tyder det på en kall och beräknande karaktär, medan det motsatta visar en livlig läggning.

Huvudlinjen är knuten till människans personlighet och talanger. En lång linje visar stor förståelse i kombination med en välutvecklad fantasi om linjen böjer ned mot mänberget. Om linjen bildar ett kedjemönster anses det visa på en intellektuell aktivitet som begränsas av ojämn koncentrationsförmåga.

Hjärtlinjen undersöks ofta av amatörkiromantiker i avsikt att hitta små brott som kan vittna om ombytlighet i kärlek. En stark, lång linje visar djupa känslor, trohet och ett rikt kärleksliv, men också att man går fri från allvarliga hjärtsjukdomar, ty denna linje har förbindelse både med det verkliga hjärtat och hjärtat i bildlig betydelse. En god kiromantiker jämför hjärtlinjen med huvudlinjen och ser hur intellekt och känslor följs åt.

En stark *ödeslinje* sägs antyda en stark personlighet och en förmåga att inordna sig. Denna linje visar mer om en människas tidigaste liv än någon annan linje, säkert därför att de viktigaste valen skall träffas under denna period, val som får stor betydelse för människans vidare öde.

Bland de mindre linjerna finner vi *morallinjen*, som om den är tydlig tillhör en ytterst känslovarm natur. *Berömmelselinjen* berättar om graden av kreativitet och intuition, och många små linjer i stället för en stor visar att man har många intresseområden. *Intuitionslinjen* börjar på (eller tätt intill) ödeslinjen och slutar på Merkuriusberget, och ju bättre det stämmer desto större är personens psykiska förmå-

ga. Brott på intuitionslinjen betyder besvär med matsmältningen, kedjemonster betyder huvudvark. Tre tydliga *armband* visar att man får vara frisk och ha det bra i framtiden.

Slutligen studerar den grundlige kiromantikern handens små fläckar och figurer som stjärnor, kryss, fyrkanter och trekanter. Det anses att stjärnor (på ett berg) betyder ryktbarhet, fläckar betyder sjukdom, en korsad linje skada, en fyrkant stabilitet och att en o betyder ett hinder som skall övervinnas.

Den moderna utvecklingen

Otaliga människor tror på kiromanti utifrån övertygelsen att det är mera troligt att våra inre personligheter avspeglar sig i huden och kroppen än att det skulle ske i rörelsen av några oändligt avlägsna stjärnor eller i utfallet av några dekorerade kort. Och ingen psykolog förnekar att en människas bruk av sina händer, i gester såväl som i manuellt arbete, avslöjar mycket. Dessutom har man aldrig sett exempel på två människor med samma mönster, inte ens enäggstvillingar. Fördelningen av bergen bestäms av svettkörtlarnas och nervändarnas placering och ligger så fast att mönstret så att säga är permanent och framträder igen t.o.m. efter hudtransplantationer.

Anatomerna hävdar att det enda ändamålet med handflatans fåror är deras funktion som vecklinjer när man knyter handen. Under de senaste årtiondena har amerikanska forskare skapat en helt ny disciplin som de kallar *dermatoglyfi* och som försöker hitta samband mellan onormala handflatsmönster och medfödda tvsiska åkommor. 1959 visades det att mongolism beror på en kromosomabnormitet som också ger utslag i att hjärt- och huvudlinjen sammanfaller. Denna linje kallas "aplinjen" därför att den ibland förekommer hos större apor. Enligt kiromantitraditionen skulle den betyda antingen sinnessjukdom, kriminalitet eller mental obalans. Sedan dess har omkring 30 medfödda åkommor förknippats med vissa handflatsmönster.

Om dessa vetenskapliga bekräftelser av kiromantins yttre ramar skall tas som ett försvar för hela konsten eller ej beror förstås på den enskildes villighet att bli övertygad. De läsare som har blivit allvarligt intresserade av kiromantin och som planerar att köpa en dyr bok om praktisk kiromanti skall tänka på att det är oklokt och farligt att någonsin förutsäga allvarliga sjukdomar och speciellt döden, något som flera psykologer understryker. Dels kan kiromantikern ta fel, dels kan en sådan spådom fullständigt förändra den spåddes framtida beteende. Om tanken blir till en besatthet kan den skapa ett tillstånd av permanent ångest, och i värsta fall pastas personen i fråga kunna ledas till att undermedvetet uppfylla spådomen. (Se

exemplet under Spådomar.) Med andra ord säger kiromantikerna — och vem skulle veta det bättre än de — att det inte finns gränser för hur påverkbara och mottagliga "offren" är.

Kristallskådning

Krystalloskopi, eller scrying som engelsmännen kallar det, syftar i våra dagar mest på fenomenet att ta emot paranormala visioner, vanligen om framtiden, genom att man betraktar ett föremål med blankpolerad och glänsande yta. Speglar och kristall(kulor) är de mest använda föremålen, men en mängd andra material kan tjäna ändamålet, från vattenytor och fingernaglar till kaffebubblor i en kopp. Man har utövat denna konst i alla dess varianter ända sedan antiken, och ett stort antal egendomligheter har här och där dykt upp i kristallskådningsreglerna. Exempelvis tittar spåmannen (eller spåkvinnan) ofta inte själv i spegeln eller kristallen utan använder en "oskyldig" pojke eller en jungfru för detta.

I forntidens Grekland var kristallskådning mycket populär, medan romarna förvånande nog nästan inte alls använde denna spådomsmetod. Under medeltiden var konsten emellertid spridd över större delen av den kända världen och ådrog ofta sina utövare fördömanden och bannlysning. John av Salisbury ondgjorde sig mycket på 1100-talet över dem som spår i "putsade och skinande föremål som fina mässingskedjor, glas, bägare och olika former av speglar".

Kristallskådning var speciellt utbredd i den arabiska världen. Leo Africanus, som omtalar skådarna från Fez, beskriver hur de stirrade på behållare med vatten och såg svärmar av demoner, som besvarade deras frågor med åtbörder. På vissa platser i den islamiska världen ansågs det att sjukdomar kunde botas genom att man betraktade speglar eller vattenbehållare. Undersökning av fingernaglar och blanka svärd var ett par av de varianter som araberna utövade. Det var en arabisk skribent från 1400-talet, Abd al-Rahman ibn Muhammed ibn Khaldun, som gav en av de förnuftigaste skildringarna av spådom i blanka föremål:

"De som stirrar på genomskinliga kroppar såsom speglar, vattenbassänger och vätskor tillhör denna kategori av spåmän. Men på grund av en fundamental svaghet upptar de bara en ringa del av kategorin. De försöker nå sitt mål genom att koncentrera sig på att få allt det de uppfattar in genom ett enda sinne. Då synen är det bästa sinnet för detta ändamål har de en förkärlek för det, och vid undersökningen av ett föremål med plan yta stirrar de intensivt på den tills de förnimmer de ting som de önskar bekantgöra. Många människor tror att den mottagna bilden kommer fram på själva spegelns yta.

men de tar fel. Spamannen stirrar stelt på ytan tills den försvinner, och ett dimmigt täcke lägger sig mellan hans ögon och spegeln. På detta täcke formar sig de figurer som han önskar se...''

Kristallkulor

Förutsägelser med hjälp av kristallkulor och andra spådomskonster blev mycket populära under 1800-talet. Denna popularitet har hållit sig in i vårt århundrade, och böcker och texter om ämnet finns i stora mängder. En av de mest detaljerade handböckerna är John Melvilles *Crystal-gazing and the Wonders of Clairvoyance* från 1920, som bl a berättar följande:

''Kristallkulan skall vara omkring 4 cm i diameter, och den skall stå på en sockel av elfenben eller ebenholts eller på en piedestal av glas eller kristall. Naturligtvis måste allt vara noggrant polerat och glansande. Ingen kristallkula borde beröras av någon annan än ägaren, ty detta blandar magnetismerna och förstör deras känslighet. Den person som konsulterar skådaren har dock i vissa fall lov att lägga en hand på kulan. Kristallen magnetiseras genom strykningar med höger hand ungefär tem minuter åt gången, vilket ger den styrka och kraft. Liknande strykningar med vänster hand påverkar dess känslighet. Baksidan av kristallen måste hållas mot ljuset, men aldrig framsidan.''

Dessutom ger Melville följande nycklar till tydningen av de olika synerna i kristallen:

Vita dimmor: Gott, bekräftande, gynnsamt.
Svarta dimmor: Dåligt, illavarslande.
Violett, grönt och blått: Kommande lycka.
Rött, orange, gult: Lära, bekymmer, sjukdom, bedrägeri, sorg.
Stigande skyar betyder ett bekräftande svar på en ställd fråga.
Fallande skyar betyder nekande svar på alla frågor.

Melville råder den unge, förhoppningsfulle nybörjaren i kristallskådarkonsten att välja ett tyst rum utan speglar, tavlor eller skrikiga färger. Ofta måste man pröva flera gånger innan man märker resultat. Man bör sitta med ögonen riktade mot kulan i perioder på högst tio minuter; inte ett överdrivet stirrande utan bara ett lugnt iakttagande. Senare kan dessa perioder göras längre, om man finner det nödvändigt. ''När du tycker att kristallkulan börjar bli oklar eller tockrig med små små glansande ljuspunkter vet du att du håller på att hitta det du söker, nämligen kristallinska visioner.''

Många av metoderna har sedan gammalt haft sina egna namn. *Hydromanti* har att göra med blanka vattenytor, och om man hör mumlande ljud i stället för att få visioner kallas det *leconomanti*. Om

Skämtteckning av Qvist i Ekstra Bladet.

Ibland är jag inte så saker på att det är någon framtid i det, Carl!

man lägger en spegel eller en blank metallplatta i vattnet är det *kaptromanti*. *Onimanti* utövas genom att man smörjer en blandning av olja och sot på en nagel eller i handflatan, och *krystallomanti* är ett intensivt betraktande av en slipad sten eller ett stycke kristall. Oavsett vilken metod man använder ses föremålet dock bara som ett slags katalysator för att aktivera den clairvoyntes mottagning. I mera invecklade system som tarot, I Ching och astrologi utgör emellertid de begagnade symbolerna en modell av kosmos och har tillmatts ett värde långt utöver sin spådomsfunktion. Kristallskådning anses därför allmänt som mera rättfram och mindre upphöjd än dessa andra metoder.

Nostradamus

Michel de Nostradame, kallad Nostradamus (1503—66), var en spåman vars astrologiska profetior har gjort honom berömd ända in i våra dagar. Han föddes i St. Remy i Frankrike av judiska föräldrar, som övergick till kristendomen då han var nio år, och han studerade hebreiska, latin, grekiska, matematik, medicin och astrologi. 1525 tog han doktorsgraden i medicin vid universitetet i Montpellier, och därefter reste han runt i Frankrike för att bekämpa pesten som då

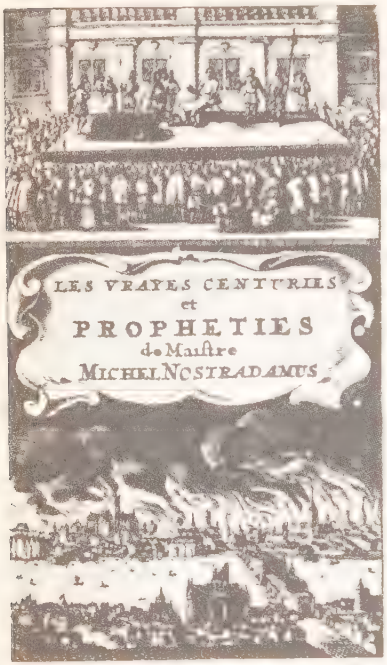

Titelillustration till originalutgåvan av Nostradamus profetior. (Efter A. Cherubini: *I Medici-scrittoria*, Rom 1977.)

härjade i landet. Datidens övriga läkare var inte så glada över hans oortodoxa metoder, men hans effektivitet var obestridlig, och han verkade också ett par år som professor i medicin. 1531 reste han till Agen, där han träffade Julius Cesar Scaliger, en av datidens mest berömda filosofer. Scaliger hyste stor respekt för Nostradamus både som läkare och filosof, och han, som själv hade varit elev till den berömde italienske astrologen Luca Gaurico (1476–1558) har förmodligen haft stort inflytande på Nostradamus profetior, *Les Propheties*. I Agen gifte sig Nostradamus, men bara ett par år efteråt tog pesten både hans hustru och deras två barn, och han började återigen flacka omkring i Frankrike. Han blev mycket berömd för sin förmåga att bekämpa pesten. 1547 bosatte han sig i Salon, där han gifte sig med en rik änka. Här tillbringade han resten av sitt liv, 19 år, med sin läkarpraktik och med att skriva sina rykte bara profetior.

Les Prophéties

Från 1551 gav Nostradamus årligen ut en almanacka som förutsade vädret, lokala händelser och liknande, men snart började ett otal almanackor i hans namn översvämma marknaden, och hans rykte blev starkt lidande av det. 1555 publicerade han emellertid sitt främsta

verk, *Les Prophéties de M. Michel Nostradamus*, som dock inte var komplett. (Det innehöll bara tre och ett halvt "arhundrade". Det samlade verket kom inte förrän 1568 och utgavs i Lyon av Benoist Rigaud.) Profetiorna är indelade i tio *centaines*, som inte är kronologiska sekler utan bara syftar på att var och en av dem innehöll 100 spådomar, sk *quatrains*, dvs fyrradiga strofer. Dessa är skrivna utan någon form av turordning eller sammanhang, och stilen är tillkrånglad och svårbegriplig, gammaldags också för sin tid. Språket är en märklig blandning av franska, latin och grekiska, och på flera ställen förekommer anagram som t ex Rapis för Paris och Angolmois för mongol. Meningen med detta var att kasta en slöja över hemligheterna så att de bara kunde förstås av de kloka. En av hans profetior från 1555 löd som följer:

Det unga lejonet skall besegra det gamla,
I tvekamp på slagfältet
I en bur av guld skall han genomborra hans ögon
Två sår ett, så dö en hemsk död.

Många ansåg att denna quatrain syftade på kungen, Henrik II, och för att kontrollera dessa rykten sände drottningen, Katarina av Medici, bud efter Nostradamus som genast for till Paris. Han gjorde drupt intryck på drottningen, som bad honom göra upp horoskopen för alla tronens arvtagare, och han förutsade hela deras tragiska öde nästan till fullandning. 1559 deltog Henrik i ett tornerspel för nöjes skull med sin unge släkting Gabriel. Hans ena öga stacks plötsligt ut

Den franske läkaren, astrologen och diktaren Michel de Nostradame, kallad Nostradamus (1503—66). (Efter stick av Boulanger.)

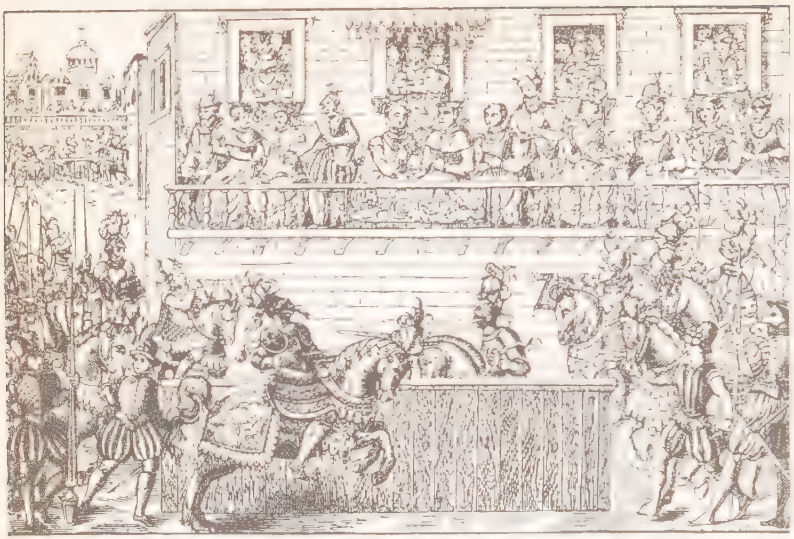

Som Nostradamus hade förutsagt sårades Henrik II av Frankrike dödligt vid ett tornerspel. Händelsen ägde rum 1559 i samband med Philip II:s av Spanien förmälning med Henriks dotter Elisabeth. (Efter samtida stick.)

av motståndarens lans, som genomborrade det förgyllda visiret i hans hjälm — en "bur av guld". Det tog honom tio dagar att dö; i sanning en hemsk död.

Nostradamus sade att många av hans quatrains inte hade något att göra med astrologi utan hade kommit till i ett transliknande tillstånd då han "såg" allt i en skål med vatten. Denna spådomsmetod är för övrigt sannolikt hämtad från *De Mysteriis Egyptiorum*, som skrevs på 300-talet av Iamblichus. Han tyckte sig både se och höra "den gudomliga närvaron" som inspirerade honom när han skrev sina quatrains om natten i studerkammaren. 1566 hade hans gikt blivit så besvärlig att han förutsade sin egen död och med sin sedvanliga precision talade om var man kunde finna hans kropp.

De mest berömda förutsägelserna är de som omedelbart kan identifieras, antingen genom händelser (som t ex: "I Londons parlament kommer att dödas sin konung") eller genom namn på människor och platser, ibland t om också tidpunkter. I dessa lättbegripliga quatrains kan man bl a läsa om Ludvig XIV:s flykt till Varennes, om detaljerade beskrivningar av franska revolutionen med angivande av både tidpunkt, förlopp och flera av de agerandes namn, och om framträdandet av en kejsare vid namn "Napoloron". Dessutom nämns på flera ställen en man vid namn Hister i samband med Tyskland, men det har på senare år visats att Hister lika gärna kan syfta

på floden Donau, som kallas Ister. Det bör nämnas att flera andra franska spåman har förutsagt franska revolutionen, och den mest imponerande av dem var Nostradamus samtida, astrologen Maistre Turrell d'Autun. Turrell anger det exakta årtalet, 1789, "då stora och viktiga stridigheter och förändringar" kommer att äga rum och förutsäger att denna period kommer att vara i 25 år, vilket för oss till 1814, året för Napoleons fall.

Kanan i Nostradamus profetior är svår att bortse ifrån, om för den mest rationelle. På grund av dunkelheten i de många strofera kan det naturligtvis diskuteras om han var en äkta profet eller ej, men det är helt klart att han har varit föremål för stort intresse. Till sist en quatrain som gäller framtiden och som för somliga beskriver världens undergång, för andra en invasion från yttre rymden, men för de flesta bara är obegriplig:

Som den store Angolmois-kungen (förmodligen mongolfursten Djingis Khan)
Året 1999, den sjunde månden
Den store Fruktans Konung skall stiga ned från himlen
Vid denna tid skall Mars regera för den goda saken.

Ockultister, hemliga sällskap, religiösa rörelser

Christian Science

Christian Science är en ganska stor religiös rörelse som särskilt sysslar med *botande av sjukdomar genom tro*. Som så mycket annat inom läkarvetenskapen kan denna rörelse spåras tillbaka till Franz Anton Mesmer och hans magnetism (se Naturläkare). 1838 fick mesmerismen en ivrig anhängare i USA, Phineas Parkhurst Quimby (1802—66), som i många år innehade en praktik där han botade flera patienter med hjälp av Mesmers magnetismteori. Så småningom kom Quimby dock fram till att alla sjukdomar måste vara en följd av fixa idéer och felaktig livsinställning hos patienterna och om de kunde ändra sin inställning skulle de bli friska. 1862 botade han på ett närmast mirakulöst sätt den halvt invalidiserade Mary Patterson (1821—1910), ett tillfrisknande som gjorde mrs Patterson till en ivrig anhängare av Quimbys teorier.

Mrs Patterson, som flera gånger ändrade sitt namn men som till

Phineas Parkhurst Quimby, som botade den kvinna som senare tog namnet mrs Eddy. Denna händelse bidrog till skapandet av Christian Science.

Mary Baker Eddy, grundaren av Christian Science-rörelsen.

sist blev berömd som Mary Baker Eddy, försökte själv efter Quimbys död fortsätta hans läkarverksamhet, men utan framgång. Från 1870 började hon emellertid ta elever, som hon lärde "allt väsentligt om läkarens kall" på sex veckor, varefter hon för all framtid skulle ta emot tio procent av deras intäkter av verksamheten. 1872 började hon ta avstånd från magnetismidéerna och den direkta kontakten med patienten, och härigenom bröt hon också med Quimbys teorier. Tre år senare utkom hennes digra verk *Science and Health* (Vetenskap och

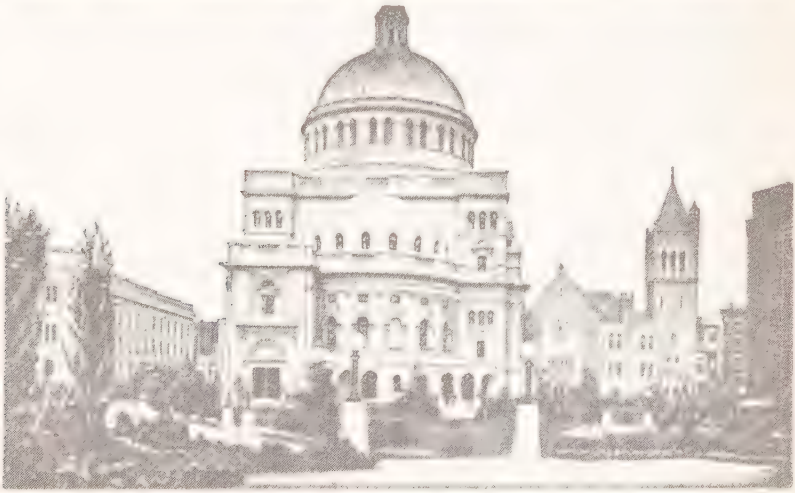

Christian Science-rörelsens huvudkyrka i Boston, USA. Foto från början av 1900-talet. (Kgl. Bibl., Köpenhamn)

hälsa), som skulle bli hennes rörelses bibel. I det säger hon att det inte finns något annat än Gud, och eftersom Gud är god kan det onda inte existera. Alla sjukdomar måste bero på sinnenas felaktiga uppfattningar och är en mänsklig villfarelse. Hon hade därmed snubblat över en tanke som inte bara inrymmer en viss psykologisk sanning utan något av det viktigaste inom den magiska läkekonsten: att förneka sjukdomen är att övervinna den.

Mary Baker Eddy kallade sin lära Christian Science (Kristen vetenskap), ett namn som starkt bidrog till att förhöja rörelsens popularitet. Dels garanterar Kristus-namnet succé i USA, och mrs Eddy tillförsäkrade sig då också monopol på användandet av det, dels intog rörelsen en särställning både bland religiösa sekter genom att kalla sig vetenskaplig och inom vetenskapen genom att kalla sig kristen. *Science and Health*, som har kallats kristendomens andra evangelium, blev i USA den mest sålda religiösa boken efter Bibeln. Rörelsen växte med rekordfart och har förtfarande många anhängare och många kyrkor, varav särskilt den stora katedralen i Boston, med plats för 5 000 personer, skall framhävas. 1908 inleddes utgivandet av en daglig tidning, *Christian Science Monitor*, som ännu i dag är mycket känd och respekterad. Dessutom utges varje månad en fullständig förteckning över samtliga Christian Science-kyrkor och utövare, *Christian Science Monthly*, och rörelsen har kontor i flera länder.

Aleister Crowley

Aleister Crowley (1875–1947) har kallats världens syndigaste man, världens störste ockultist, vansinnig och pervers, och M. Gardner har fastslagit att "ju mindre som sägs om honom, desto bättre". Ett så tvetydigt smickrande omdöme får man inte utan anledning, och det är också sant att Crowley på sitt sätt var en av detta århundrades mest färgstarka personligheter och att han i viss mån (som framgår av det följande) har gjort sig förtjänt av de flesta påståendena som gjorts om honom.

Han föddes som Edward Alexander Crowley i Warwickshire i England, son till en frimurare. Atmosfären i hemmet var laddad av en ytterst stark religiös hysteri, som bl.a. innebar att alla andra former för förströelse än läsning av Bibeln var djävulens verk och därmed bannlysta. Enligt Crowley började många av hans senare aktiviteter som ett uppror mot denna helvetiska barndom. Sin ungdom tillbringade han med att resa, bestiga berg (bl.a. flera i Himalaya), studera ockultism och skriva poesi av en alldeles egen impressionistisk kraft (bl.a. *Ahal* 1909 och *The City of God* 1913). Dessutom gav han

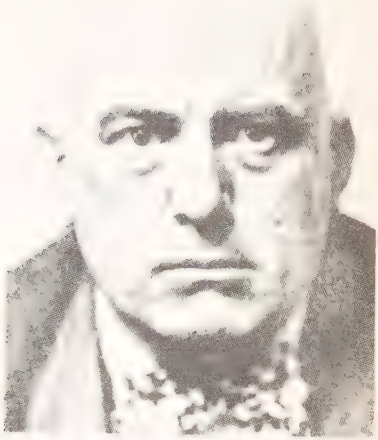

Aleister Crowley, den sexgalne ockultisten.

ut en historia om en sexuell psykopat som slutade som mordare (*White Stains*) och en sadistisk, pornografisk roman som hette *Snowdrops from a Curate's Garden*.

Den 18 november 1898 fördes han av sina ockulta intressen in i den hemliga orden Golden Dawn (se detta), och där fick han sig tilldelat namnet Broder Perdurabo. Det visade sig snart att Crowley var den födde magikern. Instinktivt insåg han att magin på ett eller annat sätt var förbunden med den mänskliga viljan. Om en ordinär, rationell person försökte utföra en magisk ceremoni skulle han hela tiden tycka att det var absurt, att ceremonin inte skulle verka, och just därför skulle den faktiskt inte verka. I sin *Confessions of Aleister Crowley* berättar han: "Jag insåg snart att de fysiska betingelserna för ett magiskt fenomen var av samma slag som alla andra, men först när detta missförstånd är övervunnet beror framgången på ens förmåga att väcka det kreativa geniet som är ett outvecklat arv hos varje människa men som bara några få i själva verket är i stånd att omdana efter sitt medvetande eller ens, i 99 fall av 100, att över huvud taget upptäcka. ... Med andra ord är magin i denna mening en konstart snarare än en vetenskap."

Crowley började resa i stor stil till trakter som Mexico, Hawaii, Ceylon, Indien och Kina, och på dessa resor studerade han ivrigt yoga, tantrism och I Ching. Då han vid en tidpunkt befann sig i Paris besökte han MacGregor Mathers, ledaren för Golden Dawn, i hopp om att vinna dennes respekt. Men Mathers var inte det minsta intres-

serad av yoga och beundrade ingen annan än sig själv. Förhållandet mellan de båda blev åtskilliga grader svalare, och det hela slutade med att Crowley bröt med Golden Dawn och upprättade sin egen orden, A.·. A.·. (Argentum Astrum eller "Silverstjärnan").

Lagens bok

I Skottland träffade Crowley en flicka vid namn Rose Kelly som med sina inslag av masochism passade bra för sadisten i honom. De gifte sig 1903 och for på bröllopsresa till Kairo, där de bl.a. övernattade i den stora pyramiden, och till Ceylon. Det var här Crowley sköt en fladdermus, som föll ned på hans hustrus huvud och begravde klorna i hennes hår. Den natten hade Rose en mardröm om att hon var en fladdermus, och i somnen kastade hon sig jämrande och bitande mot sängens myggnät. Crowley beskrev det som "det finaste fallet av besatthet som jag någonsin haft turen att bevittna".

Rose Kelly visade också upp andra ovanliga talanger då hon en dag påstod sig ta emot meddelanden från astralplanet. Medan hon befann sig i ett abnormt sinnestillstånd kunde man höra en mystisk röst, som enligt Crowley tillhörde ett dött intelligenssväsen vid namn Aiwass. Aiwass sade sig ha levt i Kaldeen under Hammurabis regeringstid (omkring 1750 f.Kr), men i en av Crowleys senare böcker, *Magick in Theory and Practice*, identifieras han som Crowleys egen genius. Från kl 12 till 1, tre nätter i sträck, dikterade Aiwass en mängd ord och meningar för honom, och resultatet blev *The Book of the Law*, Lagens bok, som "skulle lösa alla religiösa problem och översättas till många språk".

Den grundläggande lagen i denna bok säger kort och gott "Gör som du vill", och meningen med detta överensstämmer till punkt och pricka med Oscar Wildes ord i ett av hans verk: "Var därför glada; klädd er alla i fina kläder; ät fet mat och drick söta vinер och vinер som bubblar! Tillfredsställ också din begär efter kanske som du vill, när, hur och med vem du vill ..." Crowley var mycket entusiastisk över Lagens bok och betraktade den som sin egen Koran för sin egen religion, som han gav namnet Thelema. "Gudarnas och demonernas epok är förbi, tiden är inne för en ny epok, då människan måste upphöra att betrakta sig som bara ett väsen." Crowley såg människan som en slumrande gud som gradvis började lära sina egna krafter, en syn punkt som utvecklats över 100 år tidigare av fransmannen Saint-Martin (se Martinism).

Crowley och hans hustru började flacka omkring på större delen av jordklotet. I Kempelvis i Kairo klädde han sig i färgrika mantlar, kallade sig prins Chiao Khan och förklarade att en österländsk sultan hade tilldelat honom denna rang. I Paris födde Rose en dotter som

han gav namnet Nuit Ma Ahathoor Hecate Sappho Jezebel Lilith, men den lilla flickan med de många namnen dog redan efter ett år av tyfus i Rangoon. Kort därpå avlade paret ännu en dotter, Lola Zaza, men deras äktenskap var på väg mot sin upplösning. Rose var periodsupare, men senare också sinnessjuk, och därför lät han skilja sig. Om deras sista tid tillsammans skriver John Symonds i sin bok om Crowley, *The Great Beast*, att han ofta hade älskarinnor med sig hem och att han då och då hängde upp sin fru i fotterna med huvudet nedåt i garderoben. Samtidigt drev han sitt A.·.A.·.-sällskap, där han huvudsakligen använde ritualerna från Golden Dawn. Inte längt därefter förmåddes han av sin publicitetshunger att ge ut dessa hemliga ritualer i boken *The Equinox*, vilket kom Mathers att stämma honom. Mathers vann målet, men Crowley överklagade, och eftersom han kunde bevisa att han samtidigt praktiserade Abramelins magi (se Magi) fick han domaren på sin sida, och Crowley kunde med välbehag offentliggöra alla hemligheterna.

1910 upptäckte han bruket av det narkotiska medlet meskalin, och på grundval av detta ämne utvecklade han sju ritualer, *Rites of Eleusis*, och hyrde Caxton Hall sju onsdagar i rad för att demonstrera dem. Senare öppnade han ett Satan-tempel i London, och en amerikansk journalist observerade att många överklasskvinnor blev hans elever. Crowley hade vid den tidpunkten rakat hela huvudet och filat hörntänderna så vassa att han kunde inviga varje ny kvinna med "ormens kyss", dvs ett bett i handleden eller eventuellt i halsen. Han blev dock aldrig anhängare av den egentliga satanismen, ty han betraktade aldrig Satan som en motsats till Jesus (även om han ibland utförde olika antikristna ceremonier). Om Aiwass sade han att han var uttryck för den falliska energin som i forntiden tillbads i form av Shaitan, sumerernas djävulsgud. Det var kristendomen som senare förvred bilden av denna ursprungliga gudom och kallade honom Satan, mänsklighetens fiende. Ideerna om att sex utvecklade en magisk energi förde honom 1912 samman med tysken Theodor Reuss, som hade grundat Ordo Templis Orientis eller O.T.O. (se Rosenkreuzare). O.T.O. hade i flera år praktiserat sexmagiska ritualer som påminde om Crowleys, och Reuss hade därför lätt att övertala honom att öppna en filial av orden i England. Det var i ritualen för den sjätte graden av Crowleys O.T.O. som hans mest satanismpräglade (men inte onda) idéer såg dagens ljus. Bl.a. utförde han en parodi på korsfästelsen, där gissel, en törnekrona och en mycket överdriven fördömelse av kristendomen var viktiga inslag.

Under åren 1915—19 befann han sig i Amerika, där han upprättade tempel för magi (som stängdes av FBI), samarbetade (kanske) med en tysk spion, Silvester Viereck, blev en ledande gestalt i den irländska självständighetsrörelsen (fast han aldrig hade varit på

Irland) och predikade Förenta staternas neutralitet i första världskriget. Från dessa år berättar William Seabrook följande historia om Crowleys talanger: Crowley hade sagt att han hade uppnått stor kraft genom sina nattliga äventyr, och Seabrook bad därför om en demonstration. Crowley valde då ut åt sig en man, helt slumpartat, började följa honom i hälarna och efterapade hans gång. Plötsligt böjde Crowley knäna och föll, men kom snabbt på benen igen. Samtidigt ramlade också mannen framför honom omkull på trottoaren. "De hjälpte honom på fötter, och han såg sig förvirrat om efter bananskalet."

Thelemaklostret i Cefalù

Crowley identifierade sig med "vilddjuret vars tal är 666" (Johannes Uppenbarelse 13:18), och den scharlakansröda kvinna som rider detta djur representeras av milt uttryckt otaliga kvinnor genom Crowleys liv. Ingen var dock så färgrik som Leah Hirsig, som en av hans älskarinnor presenterade honom för i slutet av Amerikatiden. Tillsammans bosatte sig paret i London, men klimatet där var inte bra för Crowleys hälsa. Han hade en svaghet för alla slags narkotika, från meskalin och hasch till kokain, heroin och opium, och då han samtidigt led av astma och bronkit varje vinter beslöt de sig för att resa till en varmare plats. De valde en bondgård i Cefalu på Sicilien och flyttade dit 1920 med sina två barn, pojken Dionysus och den nyfödda flickan Anne Leah. De åtföljdes av barnflickan Ninette Shumway, som snabbt blev Crowleys älskarinna, och hennes tvååriga son Hermes.

I början var livet på bondgården, som Crowley kallade Thelemaklostret (Abbey of Thelema), mycket idylliskt med bad i havet och många timmars meditation och sexmagi. Han täckte väggarna med målningar av människor som utövade sex i varje upptänklig ställning och målade sin ateljé med demoner. Crowley var övertygad om att man bara kunde botas från sitt beroende av narkotika genom att ta den fritt, och därför lades små doser av kokain överallt i huset så att var och en kunde ta det som snus. Men denna idyll började så småningom förändras, mestadels på grund av svartsjukan mellan Crowleys två scharlakansröda kvinnor. Atmosfären blev betydligt kyligare då män och (huvudsakligen) kvinnor började sluta sig till Thelemasamfundet för att praktisera sexmagi med varandra. 1922 träffade Crowley en ung man, Raoul Loveday, som var gift med en vacker modell. Loveday hade läst Crowleys många böcker och hade genast blivit en ivrig anhängare. Tillsammans med sin hustru, Betty May, anslöt han sig till Thelema trots hennes starka motvilja. Betty May hatade Thelema, hon vämjdes vid den dåliga maten, bristen på toa-

Crowley i magisk utstyrsel. (Radio Times Hulton)

letter, de oanständiga målningarna, men mest av allt avskydde hon sin mans stora beundran för "Vilddjuret".

Loveday stannade i Thelema omkring tre månader, men större delen av tiden var både han och Crowley sjuka, troligen av levermiltflammation. I februari 1923 kom Crowley underfund med att något måste göras, och han beslöt sig för att offra en katt. (Han hatade katter, och just denna hade klöst honom illa då han hade försökt

Den australiska violinisten Leila Waddell, kallad Leyland eller Syster Cybele, en av Crowleys många älskarinnor och magiska assistenter, med "Djurets märke" på bröstet. (Radio Times Hulton)

kasta ut den ur rummet.) Då han såg den igen gjorde han några pentagramsymboler över den med sin magiska stav och beordrade den att sitta stilla tills den skulle offras. Hur han nu än bar sig åt verkade tydligen hans kraft, och katten satt som paralyserad. Betty May tyckte inte om detta och bar bort katten, men den sprang tillbaka till samma ställe och satt som förstenad utan att vilja äta. Loveday valdes ut att utföra offret. Katten placerades på altaret, rökelse tändes, och de inledande magiska ceremonierna höll på i två timmar. Då tiden äntligen var inne skar Loveday i kattens hals med en kniv, men sticket var inte nog djupt och katten sprang skrikande runt i rummet. Den fångades dock igen och bedövades med eter, varefter Loveday fullbordade offerceremonin. Som slutscen drack han en kopp av dess blod, men senare föll han ihop och bars till sin säng. Crowley studerade nu hans horoskop och förklarade att han eventuellt skulle dö den 16 februari kl 4. Detta var för mycket för Betty May och hon lämnade klostret. På sin mans begäran återvände hon dock och var med vid hans död på den tidpunkt som Crowley hade förutsagt. De italienska myndigheterna hade länge varit misstrogna med Crowleys mystiska aktiviteter, och då denna historia nådde pressen rann ba-

garen över och Italiens nye ledare, Mussolini, utvisade Crowley ur landet.

De sista åren

Crowley flyttade till Tunis tillsammans med sin hustru och sin femårige son, som så småningom rökte flera paket cigarretter om dagen och förklarade att han skulle bli det nya Vilddjuret när hans far dog. Flickan Anne Leah hade dött flera år tidigare, men Ninette hade fött Crowley ännu en dotter, om vilken Vilddjuret kunde läsa i hennes horoskop: "Hon utvecklar sig säkert till en helt vanlig liten hora." I Tunis hittade Leah en älskare, Norman Mudd, medan Vilddjuret själv utförde sina sexmagiska föreställningar med en liten negerpojke. Hans homosexualitet tycks dock huvudsakligen ha varit ett trotsande av tidens konventionella regler.

Han lämnade sin lilla krets — Leah, Mudd och negerpojken — och reste till Paris. Ingen av dessa personer hörde man särskilt mycket om i fortsättningen. Om Leah vet man inte ens om hon lever ännu, och om Mudd vet man bara att 1934 begick han självmord genom att vada ut i havet med byxorna fulla av stenar. I Paris fann Vilddjuret själv snart en scharlakansrod kvinna, en rik amerikanska vid namn Dorothy Olsen. Tillsammans reste de runt i Nordafrika, men efter några få månader sinade hennes pengar och hon övergavs. Vid denna tidpunkt kontaktades Crowley av O.T.O., som i honom såg en möjlig ledare efter Reuss död (se Fraternitas Saturni).

De följande åren präglades av älskarinnor och otur. 1929 utvisades han ur Frankrike och försökte resa till England. Hans nyaste älskarinna, Maria Teresa de Miremar, kunde emellertid inte få inresetillstånd, och detta var säkert huvudorsaken till att Crowley gifte sig med henne den 16 augusti 1929 i Leipzig. Bland de följande scharlakansröda kvinnorna skall särskilt nämnas en 19-årig tyska som kallades "monstret Hanni E.". Tillsammans reste de till Lissabon, där Crowley försökte begå ett äkta eller fingerat självmord, och senare till Berlin, där han öppnade en utställning av sina bisarra målningar. Hanni E. blev hans magiska assistent, och enligt Crowley var hon oförliknelig som kristallskåderska. Naturligtvis utövade de också sexmagi, vilket resulterade i att hon blev gravid. Senare lämnade hon honom, och enligt Symonds blev hon så småningom sinnessjuk. Också Vilddjurets hustru, Maria, blev sinnessjuk och tvångsintogs på mentalsjukhuset Colney Hatch. Hans nästa scharlakansröda kvinna, Gertrude S. blev inte sinnessjuk men kunde mycket väl ha blivit det. Då en av Crowleys vänner, Gerald Hamilton, besökte paret i Berlin fann han Gertrude liggande bakbunden på golvet, och vid sidan låg en lapp som sade att hon inte fick befrias. Detta var ingen

ovanlig behandling, och den slutade i regel med att en läkare maste komma med något lugnande. Crowley sade sig alska masochistiska kvinnor.

I Tyskland inledde Hitler nu fortoljelsen av magiker och spaman, och Crowley maste atervanda till England, dar han levde under de sista 15 aren av sitt liv. Han uppgav aldrig tanken pa att uppratta en magisk kolonl, ett samfund dar hans Thelemalara kunde framkalla de besynnerliga krafter som han en gang sjalv hade upplevt genom Aiwass A.·. A.·. var ett forsok till detta, som borjade mycket bra darfor att Crowley overforde sina laror muntligen till larjungar som hade svurit absolut tysthetsed. Han hade namligen fatt erfara fran Golden Dawn och andra sallskap att ett kollektivt upplarande av larjungarna ledde till svartsjuka, kotterier och diskussion om ledarens auktoritet. Anda forsokte han med nagot liknande i Cefalu, och foljden blev att hans sallskap sa smaningom fick dela samma ode som Golden Dawn. Till sin dod i Hastings 1947 arbetade han oupphorligt med att ge ut bocker och skrifter och med att skriva dikter och otaliga brev till manniskor over hela varlden. Under dessa sista ar, mitt under andra varldskriget skapade han sitt sista stora verk, *The Book of Thoth*, en omtolkning av den urgamla symbolismen i tarot i overensstammelse med hans egna magiska formler. Om Crowley verkligen var en stor magiker eller bara en skicklig skojare ar svart att saga, men sakert ar att manga sma grupper i England och Tyskland an i denna dag praktiserar hans sexmagiska ritualer och att hans manga bocker har haft ett betydande inflytande pa sa gott som alla grenar av den moderna ockultismen.

Fraternitas Saturni

Det viktigaste ockulta sallskapet i 1920- och 1930-talens Tyskland var Fraternitas Saturni. 1923 bildade en viss Heinrich Tranker det sk Collegium Pansophicum med en Grand Orient (loge) i Berlin, och dessa pansofister pastod sig vara de enda som hade bevarat den gamla rosenkreuziska visdomen (se Rosenkreuzare). Tranker hade emellertid lange varit en framstaende medlem av O.T.O., ett annat hemligt sallskap som var kant for sina sexmagiska ritualer. Theodor Reuss, som hade stiftat detta sallskap och ledde det, hade redan 1920 pekat ut Tranker som sin efterfoljare, och maktskiftet agde rum 1924 da Reuss dog. Aret efter kom den namnkunnige Aleister Crowley (se denne) till Tyskland. Han hade traffat Reuss i London 1912, och da han hade gudomliggjort O.T.O:s sexmagiska hemligheter utan att veta till ordens existens hade Reuss valt honom till ledare av O.T.O:s avdelning i England. I Tyskland var han emellertid bara

känd till namnet innan Tranker kom på idén att bjuda in honom dit. Tranker undersökte Crowleys övriga aktiviteter, och då han insåg att det var en stor ockult fisk som han hade fångat, inbjöd han en rad ledande tyska ockultister (bl a Albin Grau och Eugen Grosche) till en hemlig konferens i staden Hohenleuben. Vid detta möte visade det sig att Crowley inte ansåg Tranker lämplig som ledare och att Crowley därför förordade att själv bli erkänd som stormästare över "den kollektiva Rosenkreuzerrörelsen och pansofin". Tranker ville naturligtvis inte abdikera till förmån för Crowley, och de tidigare pansofisterna bildade därför den hemliga Fraternitas Saturni-logen med Albin Grau som stormästare. Även om de inte ville erkänna Crowley som "Supreme Magus" hade han dock gjort starkt intryck på dem, och de beslöt att godta honom som en värdefull lärare. De utgav en del av hans mindre verk, och från 1928 till omkring 1933 var Fraternitas Saturni den utan jämförelse viktigaste bland Tysklands ockulta grupper.

Fraternitas Saturni var aldrig så hemlig som t ex Golden Dawn (se detta) och kunde kontaktas av vem som helst före 1933, då nazisterna satte stopp för den, och efter 1945, då Grosche återupplivade den. Mot slutet av 1920-talet fick orden en del publicitet genom att några av deras sexmagiska övningar blev kända. Det kom ut att pergamenttalismaner helgades rituellt genom att besprutas med manlig sädesvätska och sedan fördes de in i en kvinnlig invigds vagina. Senare under året utdelades en duplicerad skrift (märkt Hemlig) som framförde en teori om att männens och kvinnans ställningar under samlaget borde ha samband med planeternas inbördes förhållande. Om t ex Mars stod i 90° aspekt till Saturnus (se Astrologi) borde mannen ligga överst och så vidare. Förutom dessa sexritualer sysslade Saturnusbröderna med ett fantastiskt sammelsurium av magiskt och ockult vetande, och de blev om inte erkända så dock beundrade i vida kretsar av dåtidens Tyskland. Orden existerar sannolikt ännu i dag — Grosche dog 1964 — men är i så fall inte den enda aktiva ockultistorden i våra dagars Tyskland. De sk Illuminati opererar kring Frankfurt am Main, och spridda över hela landet finns små Thelemitegrupper av Crowley-anhängare. I Stuttgart har det uppstått en mystisk ny sekt, som bara är känd genom initialerna O.R.A. och som utför invigningar i ett tempel där luften är tjock av rökelse. Det är också fortfarande liv i O.T.O., särskilt i Schweiz, och varje vecka firas Crowleys gnostiska mässor för allmänheten. Många strömmar till i hopp om att få övervara en demonstration av sexmagi men måste på den punkten gå hem besvikna.

Frimurare

Här i landet är många människor kunniga om frimureriet och dess syften ganska lite. Det har kallats allt, från "stora pojkar som leker hemlig klubb" till "innehavare av gångna tiders esoteriska och ockulta visdom". Man kan kanske säga att båda dessa ytterligheter rymmer en smula sanning, men i verkligheten har själva grundtanken bakom frimureriet ingenting med dessa saker att göra. Huvudsyftet är en förbättring av världen genom en form av självutveckling där man söker höja den enskilde logebroderns personlighet och ideal, och detta försiggår genom tilltagna studier i logen och dess bibliotek. Anledningen till att frimureriet alltid har varit något mystiskt är de hemliga ritualer och ceremonier som utövas. Ingenting om innehållet i dessa ritualer har någonsin röjts, och tom när pressen har kommit med de mest groteska uttalanden om detta har frimurarna varken förnekat eller bekräftat. Fantasin får alltså fullständigt fritt spelrum, och det är därför naturligt att det uppstår de egendomligaste myter.

Frimureriets historia

Under 1300- och 1400-talen började köpman och hantverkare bilda sammanslutningar inom sitt yrke, och dessa skrån, som de kallades, hade till ändamål att verka som ett slags fackförening och broderskap. I murarskrået hade man, liksom i flera andra skrån, en gradindelning i lärling, gesäll och mästare, och efterhand utvecklades också fasta seder och ritualer som skulle utföras när en lärling upptogs eller vid befordran till gesäll och mästare. I slutet av 1600-talet började flera murarskrån att ta in medlemmar som inte var murare, huvudsakligen för att dra fördel av deras bidrag. Man vet inte om dessa "loger" hade något syfte, men eftersom deras möten alltid hölls på värdshus kan man anta att flera anmälde sig av rent sällskaplighet.

Det stora steget till våra dagars organiserade frimureri togs den 24 juni 1717 (på Johannes Döparens dag) då fyra sådana värdshusloger slöt sig samman och bildade världens första storloge på krogen "Gåsen och halstret" i London. Till stormästare valdes en man som hette Anthony Sayer, och under de följande åren utsågs varje år en ny stormästare. 1721—22 var John, herrig av Montague, stormästare, och enbart hans namn kom medlemsantalet att stiga betydligt. Under hans "regeringstid" lade den tidigare stormästaren G. Payne fram ett gammalt dokument om murarlogernas ursprung, men redan året därpå reviderades det våldsamt av den fantasirike prästen Jacob Anderson. Detta verk blev logens stadga, och i den kan man bl.a. läsa att frimureriet stod i sitt rätta flor redan i biblisk tid. Dessutom redogör den för frimurarnas plikter och logernas föreskrifter, delvis base-

rade på de gamla upptagningsceremonierna. Från England spred sig frimureriet till det europeiska fastlandet. Medlemmar av den engelska logen reste till andra länder och grundade nya loger, och dessa skot upp som svampar ur jorden i hela Västeuropa. Till Sverige kom frimureriet 1735 med Gref Wrede-Sparres loge, vars upphovsman Axel Wrede-Sparre blev frimurare i Frankrike.

Uppbyggnaden

Medlemmarna i en frimurarloge kallar varandra bröder, och hela orden är indelad i ett antal grader så att man kan avancera till en högre grad när man har gjort sig förtjänt av det.

Det finns två stora huvudinriktningar inom frimureriet. På 1750-talet skapade Carl Fredrik Eckleff det system som sedermera har kallats det svenska systemet. Det svenska frimureriet hade under 1700-talet en hemlig och ockult prägel, som dock minskade under 1800-talet. Svenskt frimureri bygger på kristen grund och för att bli medlem fordras det att man är av kristen tro. I det engelska systemet, som är grunden för allt logeväsen och som i Tyskland kallas humanitärt frimureri, räcker det däremot med att man bekänner sig till någon religion, vilken som helst. Dessutom finns det bara tre grader i det engelska systemet, de tre Johannesgraderna som motsvarar lärling, gesäll och mästare. I Sverige finns det inte mindre än elva grader. I längst ned återfinner man Johanneslogerna av första, andra och tredje graden, därefter Andreaslogerna t.om sjätte graden, och till sist kapitellogerna från sjunde till elfte graden. I den högsta graden sitter frimurarnas stormästare, som tituleras V.·. S.·. V.·. och Högste Ledare. VSV står för Visaste Salomos Vicarius, vilket betyder att man anser VSV vara självaste kung Salomos (se Magi) ställföreträdare och därmed den visaste bland bröder. De tre punkterna är en symbol som används mycket av hemliga sällskap och som kan tolkas som något i riktningen "Motsättningarnas försoning i en högre harmoni". Svenska frimurarorden är ett självständigt, nationellt förbund. Samtliga kungar från Karl XIII har varit ordens stormästare. Under sig har VSV tio ministrar, som naturligtvis alla har högsta grad och samtidigt är R.·. K.·., som betyder "Högst upplyst riddare och kommendör av det röda korset".

Kvinnor, judar och icke kristna har inte tillträde till frimureriet, och dessutom finns en lägre åldersgräns på 21 år. Villkoret för att bli medlem är att man har rekommenderats av två logebröder av minst tredje graden. Därpå skall en undersökningskommitté om fem frimurare samla in upplysningar om kandidaten och tala gott om honom. Till sist håller man omröstning i logen, och bara en enda nejröst betyder "icke antagen" (VSV kan dock i vissa fall göra undan-

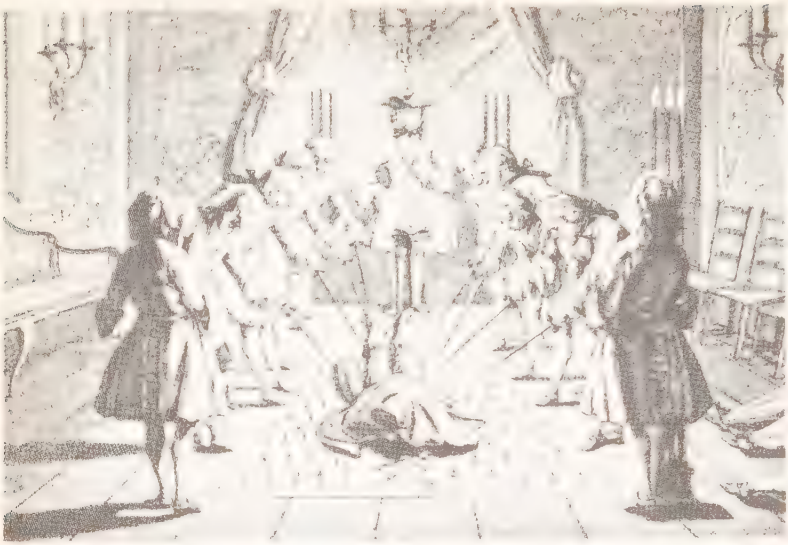

Frimurarnas ritualer har aldrig fått fotograferas, men här ses en fransk illustration från 1700-talet som visar en upptagning i frimurarorden. Kandidatens huvud är täckt med ett blodigt tygstycke.

tag). Vid bedömningen läggs stor vikt vid kandidatens värdighet, dvs om han är en rättskaffens, kristen man och om han kommer att kunna respektera och lyda bröder av högre grad.

Vid själva intagningsceremonin sägs kandidaten få en bindel för ögonen och föras av en ''förberedande broder'' in i logen. Han är barhuvad, han har ingen kavaj och skjortan har vikts ned över axlarna så att vänstra sidan av bröstet är blottad över hjärtat. Bakkappan på den ena skon är nedtrampad så att den används som en toffel, och det vänstra byxbenet har rullats upp över knäet. Den förberedande brodern och de övriga frimurarna bär hög hatt och vita handskar, och de har en värja hängande vid sidan. Dessutom har alla frack ''för att man inte skall kunna se skillnad på rik och fattig''. Kandidaten knäfaller nu på en matta framför ténstolen, besvarar en rad rituella frågor och avlägger slutligen ordens ed, enligt vilken han skall underkasta sig ''den envaldige harskarens VSV''. Först nu avlägsnas bindeln från ögonen, och han finner sig i mitten av en hel krets frimurare som alla har riktat sina värjor mot hans hjärta. Med detta är ceremonin förbi, och han förklaras för frimurare av första graden med titeln ''Elvig Johanneslärling''. Sedan blir han anvisad en plats längst bak i logesalen, invigs i sin grads hemliga tecken och kodord och mottar till sist sitt ''förskinn''. Detta är ett läderförkläde, vars

kantband byts ut mot andra färger allteftersom han stiger i graderna.

Olika ceremonier är förknippade med införandet i varje ny grad, och då man sysselsätter sig mycket med döden och dess symboler förefaller flera detaljer tämligen makabra. Det är dessa ceremonier som frimurarna vill hemlighålla för att inte förstöra kandidaternas andliga upplevelse. Ingen frimurare vet något alls om ritualerna och "arbetet" i de grader som är högre än hans egna. För den oinvigde ter sig ritualerna något barnsliga, men var och en av dem sägs vara noga anpassad till vederbörande frimurargrad, så att den bröder som genomgår den verkligen får upp ögonen för många nya sanningar. Den nämnda upptagningsritualen till första graden är egentligen också hemlig, men flera journalister har skildrat den med förbluffande samstämmighet och dessutom bekräftas åtskilliga detaljer av utländska skrifter.

Det finns flera andra grupper som arbetar med loger eller hemliga ritualer: Odd Fellow, Lions, Rotary och Round Table. Gemensamt för dessa klubbar är att endast män har tillträde och att man utför olika former av välgörenhet. Det kostar en del att vara medlem. Logebröderna betalar dock gärna, ty deras organisation har en enorm betydelse för dem, och som en anonym frimurare har sagt: "Näst efter min hustru och mina barn är frimureriet det som har gett mig mest här i livet."

Fulcanelli

Denna beteckning täcker en person vars verkliga namn, ursprung, liv och död eller försvinnande är okända och mycket omdiskuterade. Man känner till två böcker skrivna under detta namn, *Le mystere des cathedrales* (Katedralernas mysterium) och *Les demeures philosophales* (De filosofiska bostäderna), som ger Fulcanelli rykte för att vara vårt sekels störste alkemist. Under tidens lopp har flera framstående personer getts äran för dessa verk, bl a tecknaren J. Champagne, som illustrerade båda böckerna och stiftade brödraskapet Heliopolis som Fulcanelli tillägnade sina verk.

Germanen Orden

Germanen Orden är ett hemligt tyskt sällskap som grundades 1912 av Theodor Fritsch, Hermann Pohl och några andra. Sällskapet var inte en ockult grupp i ordets egentliga bemärkelse, men de flesta av dess medlemmar var svurna anhängare till två österrikiska ockultister, Guido von List (1848—1918) och Jörg Lanz von Liebenfels (1874—1954).

Guido von List, som spelade en betydande roll för medlemmarna av det hemliga sällskapet Germanen Orden.

Guido von List var en excentriker som i synnerhet utmärkte sig genom att skriva omfångsrika arbeten om den magiska innebörden av bokstäverna i det gamla nordiska runalfabetet. I början av 1900-talet fanns t.o.m. ett Guido von List-sällskap i Wien som huvudsakligen ägnade sig åt att finansiera Mästarens publikationer.

Jörg Lanz von Liebenfels (född Adolf Lanz) bildade sin egen ockulta sekt med upprättandet av De Nya Tempelherrarnas Orden, till vilken han skrev en rad rituella texter. Ordens första tempel, som var en romantisk borgruin vid floden Donau, togs i bruk 1907, och Lanz von Liebenfels påstod senare att detta var den första manifestationen av naziströrelsen. Trots detta blev hans böcker bannlysta i Tyskland i mitten av 1930-talet. Då tyskarna invaderade Österrike 1938 förbjöds han att ge ut sina texter. Han sysslade mycket med renheten i den ariska rasen, och han stödde idén att inrätta speciella produktionsanstalter för att framställa fler arier.

Germanen Orden var faktiskt bara kärnan i det s.k. *Hammerbund*, som uteslutande ägnade sig åt antisemitisk propaganda. Medan sam-

tida rörelser som Teosofiska samfundet och Rudolf Steiners antroposofiska samfund på alla sätt verkade internationellt och utan vidare upptog judar som medlemmar, representerade Germanen Orden ren tysk nationalism och antisemitism i dess mest extrema, närmast psykopatiska form. Olika former av fanatisk antisemitism hade funnits sedan 1880-talet och Germanen Orden kombinerade detta med sin egen huvudtanke, som byggde på den mystiska idén om det tyska blodets renhet. Sett från denna synpunkt kunde en jude omöjligt vara tysk, och härmed uppstod behovet av att bekämpa allt judiskt. Målet var ett samhälle som uteslutande bestod av supermänniskor, och idealet var den nordiska eller ariska rasen, som ansågs ha utvandrat från ett ställe i Iran.

Germanen Orden var häftig motståndare till frimureri, därför att det var internationellt och förmodades vara lett av judar. Ända organiserades Germanen Orden själv enligt samma slags riktlinjer, och 1914 fanns det GO-loger i ett tiotal tyska städer. Personer som sökte medlemskap måste svara på att de inte hade något judiskt blod i ådrorna, och deras kranier mättes med en sk platometer för att garantera edens äkthet (jfr Frenologi). Orden tros ha lagts ned 1922, och medlemmarna fördelade sig i andra ockulta tyska grupper som tex Thulesällskapet och Fraternitas Saturni (se dessa).

Golden Dawn

The Hermetic Order of the Golden Dawn var ett magisällskap som bildades 1887—88 av engelsmannen dr W. W. Westcott med biträde av S. L. Mathers, en excentrisk skotte, och dr W. R. Woodman, en f d läkare. Sällskapet bildades mot bakgrund av tidens växande intresse för icke erkända vetenskaper och speciellt utifrån den på den tiden omfattande litteraturen om hermetismen (se detta). 1887—88 inledde Westcott ett arbete som med Mathers hjälp 1891—92 resulterade i ett nästan komplett recept på en ockult orden.

Golden Dawns lära har i hög grad påverkat teorier och arbete inom många andra ockulta sammanslutningar i engelsktalande länder under loppet av de senaste 50 åren eller mer. Man skulle faktiskt kunna beteckna den som prototypen för en magisk orden.

Männen bakom Golden Dawn

Av de tre män som skapade Golden Dawn var Samuel Liddell MacGregor Mathers (1854—1918) absolut den underligaste och mest intressante. Han var mycket hemlighetsfull om sig själv hela livet (t o m årtalet för hans död är omdiskuterat), och det mesta av det vi vet om

honom har vi från den irländske diktaren W. B. Yeats, som senare själv blev ledare för Golden Dawn, och den engelske ockultisten Aleister Crowley (se denne), som också var en framstående medlem av Golden Dawn. Mathers var "en myndig och en smula harsklysten excentriker, alltid mer än en aning galen men obestridligen inte utan talanger — kort sagt den idealiske ledaren för en magisk orden". Hans magiska namn var Deo Duce Comite Ferro (latin: Med Gud som ledare och svärdet som ledsagare) och "S Rioghail Mo Dhream (gäliska: De kungliga är min ätt). Från 1894 bodde Mathers i Paris med sin hustru Mina Bergson, och här upprättade paret ett Ahathoor-tempel, där de firade "egyptiska mässor" med högtidliga ceremonier till gudinnan Isis ära. Mathers lade "MacGregor" till sitt namn i tron att han härstammade från en skotsk klan med detta namn. Av hans berömda författarskap bör här framhållas översättningen av Salomos Nycklar, den mest kända av alla grimoirer eller magiska texter inom den europeiska rituella magin (se Magi).

William Wynn Westcott (1848—1925) hade viss anknytning till madame Blavatsky, och han började planera en hemlig och ytterligt exklusiv ockult orden bara några månader efter Blavatskys upprättande av Teosofiska samfundet (se detta). Anhängarna av detta samfund, med dess blandning av österländsk och västerländsk ockultism, ökade i antal med rekordfart, men Westcott önskade att hans Golden Dawn-projekt skulle utgöra ett långt mera exklusivt alternativ och dessutom bara bygga på västerlandets hermetiska tradition. Före Golden Dawn-tiden hade Westcott varit högste Magus inom de engelska rosenkreuzarna, SRA. I augusti 1887 fick han av en A.F.A. Woodford, som var känd i frimurarkretsar, 60 sidor av ett manuskript, skrivet med kryptiska bokstäver. Det var prantat på gamla pappersark, några med vattenmärken som kunde dateras till 1809, och det bleknade bruna bläcket gjorde sitt till för att få texterna att se gamla ut. De var emellertid med ganska stor säkerhet inte äldre än sedan 1870, men gåtan kring deras ursprung kommer troligen aldrig att lösas. Vem som än har skrivit det var vederbörande mycket nära bekant med strukturen i frimurarritualerna och besatt samtidigt ett detaljerat vetande om den västerländska ockultismen som kabbala, alkemi och astrologi, för att inte nämna arbetena av flera framstående ockultister, bla fransmannen Elifas Levi, som levde ända till 1875. Westcott, som likaledes var väl bevandrad i hermetisk litteratur, fann säkerligen snart nyckeln till det gåtfulla alfabetet i *Polygraphiae* av A. J. Trithem (1462—1516) och kunde alltså läsa de grundläggande konturerna i en serie om fem ritualer för något som kallade sig Golden Dawn. Den 4 oktober 1887 föreslog han Mathers, som också var en ledande medlem av SRA, att bli hans medledare för en ny ockult orden som skulle heta Golden Dawn. Det påstås att de nu kom i

förbindelse med en gatfull kvinna från Berlin, Anna Sprengel, som efter en flitig brevväxling bemyndigade dem att uppföra ett tempel för sin nya orden i London, men det är mera sannolikt att denna Fraulein Sprengel med sina påstådda förbindelser med rosenkreuzarna var sprungen ur Westcotts fantasi. Westcott och Mathers beslöt att orden skulle ha en tredje ledare innan den kunde stiftas. De erbjöd den dåvarande ordföranden i rosenkreuzarna, dr William Robert Woodman (1828—91), denna post och han påtog sig uppgiften.

Organisationen

Under den första perioden (1888—91) var Golden Dawn inte stort annat än en lekstuga för blivande ockultister. Med Mathers, Westcott och Woodman som lärare följde de en elementär kurs med studier av ämnen som kabbalismens Livets träd med dess tio sefirot och 22 stigar, den alkemiska tankegången, astrologi och symbolerna i de 22 tarotkorten. Senare utvecklade Mathers nya system, där Golden Dawns medlemmar efter kvalifikationer indelades i avdelningar, och varje avdelning indelades i sin tur i olika klasser:

Yttre orden
0° = 0° Neophyt
1° = 10° Zelator
2° = 9° Theoricus
3° = 8° Practicus
4° = 7° Philosophus

Andra orden
5° = 6° Adeptus Minor
6° = 5° Adeptus Major
7° = 4° Adeptus Exemptus

Tredje orden
8° = 3° Magister
9° = 2° Magus
10° = 1° Ipsissimus

De tio graderna, numrerade från 10 till 1 i omvänd ordning, syftar på de tio sefirot i Livets träd (se Kabbala) med tillägget 0° = 0°. Den *Yttre orden* blev man automatiskt medlem av när man togs upp i Golden Dawn, och genom olika examina kunde man avancera inom den. I början var Westcott, Mathers och Woodman *Andra ordens* enda medlemmar och de representerade dess lägsta grad, 5° = 6°. Dessa skulle vara understallda tre hemliga chefer, som var 7° = 4°. I själva verket var dessa chefer inga mindre än Mathers, Woodman och den knappast existerande Fräulein Sprengel. Dessa hemliga chefer på-

stods vara styrda av de ännu hemligare cheferna för *Tredje orden*, som sades existera bara på astralplanet.

Golden Dawn byggde flera tempel, av vilka det första och största var Isis Urania templet i London som 1891 räknade mer än 80 medlemmar. Redan i mars 1888 hade Mathers skrivit intagningsritualen för 0 = 0°, och de fyra andra i Yttre orden följde efter senare under året. Ett par år senare skapade Mathers en mycket imponerande 5 = 6°-ritual för det första steget i Andra orden, och hela Andra orden fick en helt ny status. Den ombildades till *Ordo Rosae Rubeae et Aureae Crucis* (Den röda rosens och den gyllene korsets orden) och omtalades alltid som RR et AC. Denna nya orden var en ytterst hemlig historia. Medlemmar av Yttre orden fick inte känna till dess existens, och medan larouppgifterna i Yttre orden var rent teoretiska blev medlemmarna av Andra orden vägledda i både teoretisk och praktisk rituell magi.

5 = 6°-ritualen baserades på en sagen om den mystiske Christian Rosenkreuz och enligt traditionen skulle den försiggå i ett sjukantigt rum, där varje vägg var ungefär 2,5 m hög och 1,5 m bred och dekorerad med symboler och inskriptioner. I rummet fanns ett cirkelrunt altare, vid vars fot en kista stod där man skulle kunna se Fader Rosenkreuz lik i mycket väl bevarat tillstånd. Mathers kunde emellertid inte skaffa de nödvändiga tillbehören, och i stället använde han sin mycket livliga fantasi. Tillsammans med sin hustru skapade han en komplett kopia av rummet och målade fantastiska och komplicerade symboliska dekorationer, som noga följde bestämda och ockulta färgskalor. I sanning ett imponerande verk. Särskilt ur psykologisk synpunkt var detta en stor bedrift, ty ingen av dem som skulle invigas kunde undgå att bli fullständigt övervaldigad. Faktiskt skapade Mathers med detta en skattkammare för psykisk energi och skaffade sig samtidigt grunden för en invigningsceremoni, som skulle tjäna som en verkningsfull upptakt till närmare bekantskap med den rituella magins element. Så snart den nye kandidaten var invigd måste han (eller hon) framställa sina egna magiska instrument, bl.a. ett magiskt svärd och en s.k. lotustrollstav. De olika föremålen måste invigas, och till detta ändamål författade Mathers sju korta ritualer, som kandidaterna kunde utföra antingen i sitt hem eller i RR et AC:s lokaler. Det dröjde inte länge förrän Mathers utvecklade en formidabel inlärningsuppgift på åtta examina, som kunde leda eleven in i den nyligen upprättade 5 = 6° senioravdelningen, genom att 5 = 6° hade delats upp i två. Det var säkert bara några få av Andra ordens medlemmar som hade både förmåga och tid att fullfölja denna kurs, men de som hade det kunde med full rätt påstå sig ha uppnått en ingående kännedom om praktiskt taget alla nyanser av den västerländska ockultismen. Golden Dawns Andra orden eller rättare sagt

MacGregor Mathers firar Isis-mässan under en av Golden Dawns ritualer. (Radio Times Hulton)

RR et AC kunde alltså betrakta som ett ockult universitet och är fullständigt enastående i historien.

Många av Golden Dawns traditioner och ritualer inom de olika ordnarna har överlevt till våra dagar. Det finns fortfarande två tempel i England, och hela intagningsritualen i 5 = 6 Andra orden utövas sannolikt ännu nära Bristol. Trots de många senare initiationerna var Golden Dawn ett unikt fenomen. Man kan diskutera det intellektuella värdet av vad tan alltså som Mathers inprintade i sina elever, och man kan avfärda hela Golden Dawn-historien som en skildring av framskridande vanvett, men i relation till nyare samhällshistoria och idéhistoria i stort utgör den dock med alla sina psykologiska element ett ovanligt och intressant tankesystem.

Gurdjieff

Georgij Ivanovitj Gurdjieff (omkr. 1874—1949) föddes i Armenien, närmare bestämt i Alexandropol (nu Leninakan) nära den ryska och turkiska gränsen. Födelseåret för denne mystiske man är omtvistat, ty han har själv uppgett olika födelseår, andra från 1872 till 1887.

Redan som helt ung lämnade han hemmet och kom inte tillbaka förrän 20 år efteråt. Under denna period reste han vitt och brett genom Asien, Europa och delar av Afrika i ett sökande efter sanningen. I Asien invigdes han i den urgamla schamanismen, och i Indien och Tibet studerade han ivrigt alla former av meditation och andra

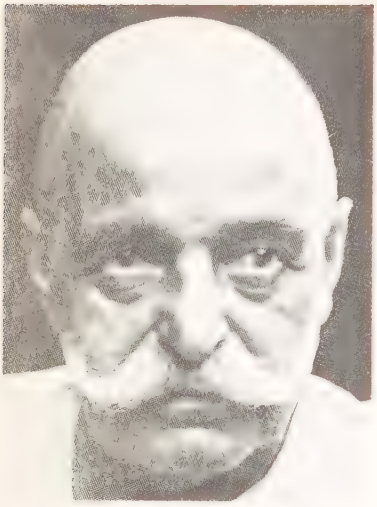

G. I. Gurdjieff, den armeniske tänkaren som blev läromästare för bla P. D. Ouspensky. (Efter R. Landau: *God is My Adventure.*)

psykiska övningar som går ut på att befrämja medvetandets utveckling. I en sorts mystifierad självbiografi, *Meetings with Remarkable Men*, kan man läsa att han har haft kontakt med fakirer och dervischer och att han ägnade sig åt studier av hypnos och yoga. Vare sig allt detta är sant eller ej hade han vid återkomsten till Ryssland material som räckte till ett helt filosofiskt system, och han använde de kommande 40 åren till att utbreda det över världen.

Detta system vilade på tanken att människan sover och därför måste väckas. Hon är en vanevarelse, ja mer än så, en maskin. Hon är underkastad ett otal lagar som styr hennes handlingar. Det är hennes uppgift att ändra några av dessa lagar och bli herre över sig själv. Detta sker genom en självrakttagelseprocess som Gurdjieff kallade "självminnande". Denna livsåskådning har som absolut villkor hans omfångsrika kosmologi som omfattar två grundlagar, oktaven och triangeln, och en allomfattande symbol, enneagrammet, som i Gurdjieffs system står för det gåtfulla i universum. Maskinmänniskan har ingen odödlig själ, inskärpte Gurdjieff i sina elever, men genom att arbeta med sig själv kan hon skapa en, eller i varje fall något åt det hållet. Gurdjieff kallade sitt system "Den fjärde metoden" därför att han ansåg att det fanns tre andra traditionella vägar: fakirens, munkens och yogins. Systemet kallades för övrigt också "Den listiga människans väg".

Gurdjieff fick snabbt en del lärjungar, och en av de första och mest betydande var journalisten P. D. Ouspensky. Han hade teosofiska intressen och hade bla gjort sig bemärkt genom att skriva en framgångsrik bok, *Tertium Organum*, där han argumenterade för ti-

den som den fjärde dimensionen. I början hade Ouspensky ansett att Gurdjieff hörde till de alltför kända ockulta grupper som florerade i förrevolutionens Ryssland och från vilka man inte kunde vänta sig så mycket. Allt i Gurdjieffs beteende bidrog till att avskräcka personer som ville bli hans elever. Han försökte på alla sätt att framstå i en dålig dager, avtalade om sammanträffanden bara på skumma kaféer och ibland vägrade han t o m att tala med folk. Inte desto mindre insåg Ouspensky snart att Gurdjieffs system var långt mera omfattande och logiskt än något annat han dittills hade stött på. Gurdjieff själv, Ouspensky och flera andra elever började sprida hans system i var sin version över olika delar av världen. Några gick i besynnerliga riktningar och sökte nya läromästare, andra gjorde sina egna tillägg, och åter andra försökte hålla systemet rent och skydda det mot yttre påverkan. Vid sidan av de olika grupper som studerade Gurdjieffs lära som en organiserad disciplin har Gurdjieffs system också haft inflytande på andra områden. Både teater, religion och psykoanalys har tagit upp delar av det. De största lamningarna av Gurdjieffs lära finns troligen där hans idéer är minst organiserade, namligen i hippiegrupper och underjordiska rörelser. Och hur många tänker på att ett uttryck som att kalla folk för ”negativa” härstammar från en av Gurdjieff—Ouspenskys lärosatser om negativa rörelser? Gurdjieff har kritiserats starkt för många saker, men hans idéer, ett system med självdisciplin anpassat till en relativistisk tid, är inte lätta att avfärda.

Hamburgläran

En speciell riktning inom den tyska astrologin är Hamburgläran, baserade på en rad teorier av Alfred Witte (1878—1941). Witte ”upptäckte” Cupido, en tänkt planet utanför Neptunus, och sju andra transneptunska planeter. Men deras existens har ännu inte verifierats av astronomerna. Rörelserna hos dessa hypotetiska planeter används vid uppställning av horoskop.

Hare Krishna-rörelsen

Denna rörelse är ett internationellt sällskap för Krishna-medvetande. Innan man blir medlem måste man svära att avstå från fyra saker: att äta kött och fisk, sex (utom i reproduktionssyfte inom äktenskapet), stimulantia (tobak, sprit, kaffe, te) och hasardspel. Medlemmarna slätrakar sina huvuden, bär orange kaftaner och mässar entonigt till trummor, cymbaler och klockmusik: ”Hare Krishna, Hare Krishna,

Krishna Krishna, Hare Hare, Hare Rama, Hare Rama, Rama Rama...'' Deras uppgift är att uppväcka det rena gudsmedvetandet hos sig själva och hos andra människor. Rörelsen finns framst i USA och England, men också i Sverige. Centrum för hela Skandinavien finns i Tumba utanför Stockholm.

Allan Kardec

Allan Kardec är pseudonym för Hippolyte Leon Denizard Rival (1804—69), fransk lärare, läkare, professor och efter 50 års ålder också ivrig spiritist. Han skrev åtskilliga böcker, av vilka de mest kända är *Le livre des esprits* (Andarnas bok) från 1857, *Le livre des mediums* (Mediernas bok) från 1861 och *L'evangile selon le spiritisme* (Evangeliet enligt spiritismen) från 1864, och dessutom började han 1858 ge ut tidskriften *Le Revue Spirite*, som fortfarande existerar.

Under en spiritistisk seans skall ett medium ha berättat för honom att han i en tidigare tillvaro hade varit druid med namnet Allan Kardec. Hans böcker väckte inte något större intresse i Europa (med undantag för Frankrike) men blev oerhört populära i Brasilien, där talrika Kardeeska andetempel har upprättats. Prästerna i dessa tempel kommunicerar med andarna och försöker hjälpa själar, som efter döden är förvirrade och planlöst vandrar runt för att återfinna sin fysiska kropp. De utför också helbrägdagörelser, där ''läkaren'' riktar botande strålar mot patientens aura, och detta sker huvudsakligen genom att han för händerna nära patientens kropp. Av de brasilianska religioner som Kardec fick inflytande över bör candomblé och umbanda (se Voodoo) förmodligen betraktas som de mest intressanta.

Allan Kardec, den franska spiritismens skapare. (*Psychic News*)

Krishnamurti, 39 år gammal, fotograferad 1934 av Edward Weston.

Jiddu Krishnamurti

Krishnamurti föddes 1895 som son till en av tjänarna i Teosofiska samfundets högkvarter (se detta) som låg nära Madras i södra Indien. Detta sällskaps ledare, Annie Besant, fick genom sin nära vän och medhjälpare C. W. Leadbeater veta att pojken, som då var 14 år, ”i varje fall inte kunde ha dykt upp av en tillfällighet”. Besant bildade 1911 en Orden för Stjärnan i Öster och utropade Krishnamurti till en ny Messias, en inkarnation av Jesus, världens vägledare.

Hon tog honom med på långa resor runt världen, och det gick som hon hade hoppats: miljoner människor började tillbe denne levande gud. Krishnamurti utbildades i Frankrike, England och Kalifornien med sin mission som mål, men han blev så småningom varse vilka överdrifter som Annie Besant utsatte honom för. Detta ledde till att han 1929 bröt med sina beskyddare och avsade sig ansvaret för alla påståenden som inte kom från honom själv. Han tog avstånd från alla religiösa sekter och organisationer och började resa omkring och lägga fram sina egna synpunkter.

Han förkastade begreppen guru och lärjunge och ansåg att varje människa måste vara sin egen lärare. Hjälp att finna sanningen kunde bara komma inifrån en själv. För att uppnå en ren inre frihet måste man frigöra sig från fördomar, färdiga idéer och främmande inflytanden. Krishnamurtis tankar finns samlade i flera verk, varav det mest kända är ”Att vara fri”.

Guru Maharaj Ji

Balyogeshwar Param Hans Satgurudev Shri Sant Ji Maharaj föddes den 10 december 1957, son till en kringresande guru som hade uppnått sin kunskap genom Swami Sarupanand Ji Maharaj. Efter faderns död 1966 fortsatte sonen hans verksamhet genom att helt enkelt övertyga faderns lärjungar om att dennes själ levde vidare i honom själv.

Guru Maharaj Ji anser att man genom former av meditation kan uppnå den eftertraktade *kunskapen*, en förståelse av Gud som ger kroppen en inre frid, en kärlek som också leder till yttre frid. Han påstår sig vara i stånd att öppna folks tredje öga (se detta) så att de kan se det inre ljuset, och hans mission har därför fått namnet Divine Light Mission (Det gudomliga ljusets mission). Hans långa resor, först i Indien men från 1971 (som 13-åring) också i västerlandet, har gett honom omkring 100 000 västerländska anhängare förutom de miljoner indier som har tillbett hans lära sedan faderns dagar. Detta har tillåtit honom att upprätta mer än 500 avdelningar av DLM, spridda över alla världsdelar. 1973 grundade han dessutom en ny organisation, Divine United Organisation (DUO) som skulle genomföra sociala hjälpaktioner med motivet att "svältande människor

Guru Maharaj Ji på Heathrows flygplats i London 1972. Den 14-årige pojken mottar sina lärjungars hyllning med ett gudomligt, självbelåtet leende. (PPF)

Maharaj Ji sittande på sin tron under mötet i Forum, Kopenhamn, juli 1974. (PPF)

först och främst skall ha mat, och sedan kommer kunskapen i andra hand".

Systemet i Guru Maharaj Jis verksamhet är att först sprida kunskapen till miljoner västerlänningar och därpå genom dessa lärjungars "frivilliga arbete som de utför av kärlek, inte av materiellt begär" hjälpa fattigare människor med materiella ting. Denna plan har sin rot i en av hans mest kända liknelser: "I den fattiga världen är det andliga benet långt och det materiella kort, medan det omvända gäller för den rika världen. De båda benen skall vara lika långa över hela världen."

Martinism

Martinismen får inte förväxlas med den lära som utbreddes av den danske tänkaren och ockultisten Martinus (se följande avsnitt) och som ibland felaktigt kallas martinism. I själva verket är uttrycket förknippat med en rad mystiska och ockulta idéer som har sitt ursprung i 1700-talets Frankrike. Det kan emellertid ifrågasättas huruvida namnet syftar på Martines de Pasqualles (1710—74) eller på Louis Claude de Saint-Martin, som under en period var elev till Pasqualles.

Pasqualles grundade en ockult frimurargrupp som bedrev sin verk-

Martinismens grundare Louis Claude de Saint-Martin. (Bibliothèque Nationale, Paris)

samhet kring Bordeaux. Orden utövade en form av ceremoniell magi för vilken man skulle använda komplicerade golvdekorationer och en omständlig ritual för att åkalla goda andar, förbanna onda makter och sätta sig i förbindelse med "det aktiva och intelligenta förnuftet". De viktigaste ritualerna utfördes vid dagjämningarna. Efter Pasqualles död upplöstes orden, men genom hans elever fick idéerna inflytande över senare ockult frimureri.

Louis Claude de Saint-Martin (1743—1803), som intogs i Pasqualles orden 1768, blev senare känd för sina böcker under namnet "Den okände filosofen". Kärnan i hans tankegångar är människans enorma betydelse, och han skriver: "Människans funktion skiljer sig från andra levande varelsers genom att hon skall röja upp i universums ordning." Utan att hon vet det är människan i besittning av ofantliga krafter. Hon är "skapad av undran, av begär och av intelligens" och hennes mest utvecklade färdighet är fantasin, förmågan att se bortom det dagliga livet. "Människan bär skygglappar, fantasin är kraften att se genom dem." De flesta människor sloar bara, som får på en betesmark, och föreställer sig att ingenting kan göras, att vardagens verklighet är ett slags fängelse som man inte kan fly ur såvida man inte tar till narkotika, sprit eller självmord. "Människans störs-

ta problem är hennes passivitet, som är som hypnos." Men dörrarna är i själva verket öppna. Början till hennes frälsning är de glimtar av friheten som hon upplever i ögonblick av kris eller i extas. Det var Saint-Martins ögonblick av extas och de små "glimtarna" som utgjorde en av de viktigaste grundpelarna för den kommande romantiken och som bl a fascinerade konstnärer som Goethe, Schiller, Shelley och Berlioz.

Saint-Martin trodde att hans böcker bara skulle få en begränsad läsekrets, men där tog han fel. Vid hans död 1803 var martinismen en europeisk rörelse liksom rosenkreuzare och frimurare, och den fortsatte att öva ett anmärkningsvärt inflytande över senare tiders tänkande. På 1800-talet upprättade den franske ockultisten Papus en sk Martinistorden, och flera sådana ordnar är verksamma ännu i våra dagar.

Martinus

Martinus Thomsen, som aldrig kallas något annat än Martinus (född 1890), är den mest kände av vår tids danska ockulta tänkare. I sitt främsta arbete, "Livets Bok" i sju band (1932—60), ger han en komplett och allomfattande kosmologisk lära, som innehåller en världsåskådning om hur universum är uppbyggt och en livsåskådning som talar om hur man bör leva för att bringa harmoni i sitt förhållande till världen.

Hela grundidén i Martinus kosmologi kan sammanfattas i två satser: "Allt är liv" och "Allt liv utvecklar sig i riktning mot högre livsformer." Alla levande varelser måste i sin eviga vandring passera sex utvecklingszoner, av vilka vi på nuvarande stadium känner till fyra: mineralriket, växtriket, djurriket och människoriket. Det bör noteras att den nuvarande människan enligt Martinus i stort sett måste räknas till djurriket men på väg mot "det riktiga människoriket". Efter dessa fyra zoner följer det som Martinus kallas "visdomsriket" och därpå "den gudomliga världen", där utvecklingen når sin höjdpunkt. När den levande varelsen har gått igenom den sista av dessa andliga världar vänder den tillbaka till materien och börjar sin långa vandring genom mineral-, växt- och djurriket osv, men denna gång i en högre utvecklingsspiral. Livet cirkulerar alltså evigt genom de sex zonerna, inte i cirklar utan i ständigt större spiraler.

Varje väsen är en livsenhet, uppbyggd av andra livsenheter. Också människan är en sådan livsenhet, sammansatt av celler (som alltså är levande väsen i en lägre utvecklingsspiral), som i sin tur är sammansatt av molekyler, och så vidare nedåt i mikrokosmos. I den andra riktningen utgör människan en del av en större livsenhet, jordklotet,

som alltså måste betraktas som ett levande väsen i en högre utvecklingsspiral. Och jordklotet ingår i solsystemet, som i sin tur ingår i vintergatssystemet och så vidare uppåt i makrokosmos. "Allt är liv inuti liv."

Allt i världen innehåller sex grundenergier: instinktenergin (som kulminerar i växtriket), tyngd- eller explosionsenergin (djurriket), känsloenergin (det riktiga människoriket), intelligensenergin (visdomsriket), intuitionsenergin (den gudomliga världen) och slutligen minnesenergin (mineralriket). Alla dessa energier är alltid närvarande i varje form av liv genom att en av dem är på väg att kulminera, två är tilltagande, två är avtagande och en är latent. Exempelvis i djurriket är tyngdenergin i kulmination, medan minne och instinkt är i avtagande, känsla och intelligens i tilltagande och intuitionen latent. Genom utvecklingen från människa till "riktig människa" tilltar känsloenergin (som går mot sin kulmination), intelligensen och den vaknande intuitionen, medan tyngdenergin börjar avta. Instinktenergin avtar ytterligare och minnet blir latent.

Det sexuella mysteriet

Enligt Martinus har alla levande väsen två poler, dvs de har både en manlig och en kvinnlig pol. I djurriket och människoriket har den ena av de båda polerna emellertid trängt ut den andra så mycket att individen framstår som antingen hankönad eller honkönad. Växtriket utgör ett övergångsstadium genom att några växter är enkönade som djuren medan andra förfarande är tvåkönade. Det är hos djuren och människan i sitt tidiga utvecklingsskede som könsskillnaden är störst och dragningen mellan könen därför starkast. Endast i förbindelse med ett väsen av motsatt kön kan man mildra spänningsförhållandet mellan de båda polerna och därmed uppleva denna utvecklingszons största höjder. I den fortsatta utvecklingen mot "den riktiga människan" växer den feminina polen hos mannen och den maskulina avtar, medan motsatsen äger rum hos kvinnan. Tyngdenergin, som betydde begär, svartsjuka och våldsmentalitet, kommer att minska, och den våldsamma parningsdriften viker så småningom för en större verklig kärlek, inte till det motsatta könet utan till medmänniskan. Framtidens riktiga människa är alltså varken utpräglad man eller utpräglad kvinna utan "människa". Martinus och hans anhängare är mycket svaga för bibliska liknelser, och vad kan vara mer närliggande än att i detta fall hänvisa till Jesu ord om att man "i uppståndelsen" inte tar någon till äkta.

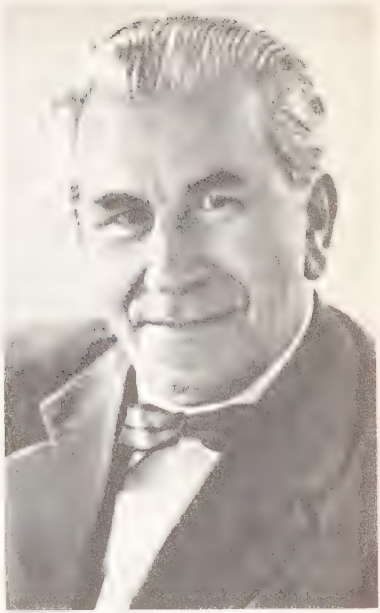

Den danske tänkaren Martinus (Thomsen), född 1890 i Sindal, Vendsyssel, som son till en ogift mor. Han utbildades till mejerist men är sedan sitt 30:e år uteslutande verksam som kosmolog. (Martinus Institut)

Reinkarnation och karma

Reinkarnationstanken ingår som en självklar och grundläggande princip i Martinus idéer. Men också frågan om orsak och verkan livet igenom ger han svar på, ett svar som för övrigt påminner mycket om den österländska karmaläran. "Vad människan sår, det skall hon också skörda", citerar hån, och med detta menar han att det goda eller onda vi gör är energivågor vi sänder ut och som förr eller senare (i detta eller ett kommande liv) återvänder till oss. Alla som lider har alltså själva skuld till sina lidanden, och ingen går helt fri från lidanden, dvs uppnår det s k "kosmiska beskyddet", innan han har lärt sig att inte göra andra väsen illa. Här skulle man kunna invända att man enligt detta inte borde trösta eller hjälpa en varelse som lider därför att vederbörande ju själv genom sina handlingar har hamnat i sin föga avundsvärda situation, och att man inte skall gripa in i gudomliga händelser. Martinus har emellertid svar färdigt på detta genom att säga att "om man underlåter att bistå en lidande är detta en synd i sig själv", och på samma sätt som allt annat ont kommer detta att slå tillbaka på en själv.

Martinus-"rörelsen"

Det föregående har bara varit ett axplock av (de viktigaste av) Martinus idéer. Oräkneliga andra ämnen, som t ex politik, har han lyckats flata in i sin nästan geniala kosmologi; genial därför att alla hans besynnerliga idéer i "Livets Bok" beskrivs så logiskt och välunderbyggt att var och en kan följa med i dem steg för steg. Själv säger han att han efter en mystisk uppenbarelse i 30-årsåldern med sina "inre ögon" har kunnat se direkt in i den faktiska verkligheten och att den enda anledningen till den stränga logiska konstruktionen är att hans läsare skall kunna förstå hans analyser.

Redan när det första bandet av "Livets Bok" hade kommit ut 1932 samlades en skara anhängare kring honom som lyssnade till hans föredrag och bildade små studiecirklar på grundval av hans skrifter. 1935 grundade han en feriekoloni i Klint vid Nyköbing på Själland, som senare skulle bli till Kosmos Ferieby, en stor semesterby för Martinusintresserade, med föreläsningssal, bibliotek, vegetarisk restaurang och inkvarteringsmöjligheter. 1943 upprättades Martinus Institut i Köpenhamn, som huvudsakligen sysslar med att ge ut hans och hans anhängares böcker och skrifter samt tidskriften *Kosmos*, som kommer ut på danska två gånger i månaden och något mindre ofta på svenska och tyska. Också i Sverige finns ett par sommarcentra för Martinusanhängare, och flera länder har gett ut hans böcker. Trots detta har han aldrig uppnått någon särskild ryktbarhet någonstans i världen, inte ens i sitt hemland. Detta beror väl huvudsakligen på att han aldrig har gjort reklam för sig själv t ex genom att bilda en förening. "En förening skulle ge saken en prägel av sekt och lätt ge upphov till fanatism", anser han, och detta vill han absolut undvika. Hans teorier innehåller inga dogmer eller trossatser, och inte heller predikas det ena eller andra. Martinus anger visserligen en väg som det vore givande att följa, men han fördömer inte dem som går en annan väg, ty "inget levande väsen kan tvingas att leva på ett sätt som det ännu inte är moget för".

Rasputin

Grigorij Rasputin (omkr 1871—1916) har kallats en stor magiker och han har tillskrivits perversa sex- och vinritualer i stil med Aleister Crowleys (se denne), men i själva verket är nog de flesta historierna om honom mycket överdrivna.

Han föddes i Sibirien av bondeslakt. Hans ungdom var ganska vild, med dryckenskap och kvinnor, men en dag fick han en uppenbarelse av Jungfru Maria, som stod och vinkade till honom, och han drog på pilgrimsfärd till berget Athos i Grekland. Då han två år sena-

Den demoniske munken Rasputin, omgiven av beundrande kvinnor från Rysslands högsta kretsar. (Kgl. Bibl., Köpenhamn)

re återvände till Ryssland var han förändrad. Han byggde sig en liten bönekammare där han tillbringade hela dagen i bön, och han fick snabbt rykte om sig att vara en helig man. Han började hålla predikningar för menigheten i den lilla staden, naturligtvis till den lokale prästens stora harm. Denne gick till biskopen av Tobolsk och berättade att Rasputin höll orgiastiska ceremonier, och de flesta biografier har sedan försökt överträffa varandra i fantasifulla beskrivningar av Rasputins påhitt. "Nakna kvinnor dansar runt ett stort bål, medan

Rasputin ropar: 'Synda, ty endast genom synden kan I bliva heliga.' Därpå rullar män och kvinnor sig på golvet och parar sig med första bästa, medan Rasputin själv bemäktigar sig sina systrar en efter en." (Rasputin hade ingen syster.) Tom Aldous Huxley ger liknande beskrivningar i sin essä om Rasputin. I verkligheten var bönemötena ganska harmlösa, och då biskopen av Tobolsk lät undersöka dem fann han ingenting att anmärka på.

Sin största berömmelse nådde Rasputin dock som undergörare, och han ansåg själv att hans helbrägdagörande krafter kom från Gud. Hans mest använda metod var att knäfalla bredvid den sjukes säng och be, och bönerna hade den effekten att de frigjorde optimistiska krafter, "positivt medvetande". Bland hans mest kända bedrifter var botandet av tsarens son, Alexei, inte mindre än tre gånger. Första gången var 1907. Pojken led av blodarsjuka, och en plötslig försämring hade lett till ett feberanfall. Rasputin tillkallades, satt bredvid sängen och bad innerligt, och innan han lämnade rummet andades pojken återigen normalt och sov lugnt. Fem år senare föll Alexej överbord från en båt och ådrog sig en allvarlig febersjukdom, och några få dagar senare förklarade hovläkaren att han inte kunde garantera pojkens liv. Man telegraferade till Rasputin, som befann sig flera tusen kilometer bort i Pokrovsko, och han telegraferade tillbaka: "Sjukdomen är inte så allvarlig som det ser ut. Låt inte läkarna oroa honom." Så fort telegrammet anlände började patientens tillstånd bli bättre. 1915 kastades Alexej av en olyckshändelse mot fönstret i ett tåg och började blöda näsblod. Rasputin kunde inte komma förrän 24 timmar senare, och under den tiden hade pojken feber. Då Rasputin äntligen kom och trädde in i rummet upphörde blödningen precis i samma ögonblick, och pojken blev snabbt bättre. Dessa skildringar är historikernas mest citerade versioner, men det kan inte avgöras om Rasputin verkligen besatt övernaturliga krafter eller om han bara var utomordentligt skicklig på att ingjuta nytt livsmod i sina patienter.

Det står inte alldeles klart varför Rasputin fick så många fiender. Den gängse teorin och de allra flesta historiker hävdar att han använde sitt inflytande på kejsarinnan för att skaffa sig politisk makt och för att få sina vänner utnämnda till viktiga ämbeten. Några få har dock påpekat att det inte fanns särskilt tungt vägande bevis för att han över huvud taget intresserade sig för politik. Så gott som det enda man säkert vet är att han vid flera tillfällen gav tsar Nikolaj II råd om Rysslands ingripande i första världskriget och att hans råd inte alls följdes. Hans inflytande på kejsarinnan förblev dock lika stort som det alltid varit, och det är möjligen här man skall söka förklaringen till hans impopularitet. Hon var tyskfödd och blev känd som "utländskan", och vid krigets utbrott 1914 fanns en allmänt utbredd

uppfattning att hon stod på Tysklands sida. Samtidigt betraktade hon Rasputin som en far och behandlade honom som ett helgon, och effekten blev att alla kejsarinnans fiender också blev Rasputins. I varje fall var Rasputin föremål för en mängd skvaller och ränker, och historier om hans drvckenskap fick flera gånger tsaren att avvisa honom från hovet.

1914 sårades Rasputin allvarligt av en lönnmördare, märkligt nog samma dag och vid samma tid på dagen som mordet på ärkehertig Franz Ferdinand i Sarajevo. I flera veckor svävade han mellan liv och död men blev sedan någorlunda frisk. Den 29 december 1916 mördades han dock. Han var inbjuden som gäst hos den rike furst Jussupov, där han trakterades med förgiftade kakor och vin. Det cyankalium som borde ha gjort honom medvetslös på en minut och dödat honom på tyra tycktes dock inte ha någon verkan. Jussopov sköt honom då, men då han senare kom tillbaka med några sammansvurna reste Rasputin på sig och sprang ut i trädgården. Här sköts han igen och blev slagen med en järnstång. Till sist kastades han i Neva genom en vak i isen, och då hans kropp hittades förklarades han död genom drunkning. Detta är den historia som ofta berättas, men man måste nog räkna med att den innehåller vissa tvivelaktiga detaljer (bl.a. fann man inget spår av gift i hans kropp). Några dagar innan han dödades hade Rasputin enligt uppgift skrivit ett märkligt brev till kejsarinnan, i vilket han sade sig känna att han "skulle vara död den 1 januari 1917", och om han dräptes av pöbeln skulle Ryssland förbli en blomstrande monarki i århundraden. Om däremot aristokratin dödade honom skulle deras händer vara besudlade av hans blod i 25 år, och ingen adel skulle bli kvar i Ryssland. Tsaren och hans familj skulle dö inom två år. Om detta brev någonsin existerat eller ej vet vi inte, men den kände historikern sir Bernard Pares påstod sig ha sett en kopia av det och borgade för dess äkthet. Rasputin mördades av aristokratin och hans profetior gick i uppfyllelse. Redan under året efter hans död utbröt ryska revolutionen, då större delen av adeln utrotades. Tsaren och hans familj hölls i fängenskap i ett år varpå de avrättades. 25 år efter Rasputins död är året för den tyska invasionen i Ryssland (juni 1941), en händelse som innebär en vändpunkt i Rysslands historia. Det är alltså inte lätt att avgöra om det fanns en smula av en verklig mystiker i Rasputin eller om hans rykte bara vilar på eftervärldens hunger efter sensationer och mystiska trollkarlar.

Wilhelm Reich

Wilhelm Reich (1897—1957), vars personlighet och idéer intresserar allt fler i våra dagar, var son till en bonde i provinsen Burgenland i

Österrike-Ungern. 1922 erövrade han medicine doktorsgraden vid Wiens universitet, anställdes vid Freuds klinik och avancerade snabbt i de psykoanalytiska kretsarna under de följande åtta åren. Politiskt sett var Reich mycket aktiv i det österrikiska socialistpartiet, men 1930 bröt han med det, reste till Berlin och gick in i KPD, det tyska kommunistiska partiet. Han var dock ingen ortodox marxist. Inspirerad av Malinowski framlade han i sin bok "Orgasmens funktion" en teori om att sexuell frustrering för proletariatet var ett hinder för dess politiska medvetenhet. Bara genom ett totalt frisläppande av sexualdriften skulle arbetarklassen kunna inse sina revolutionära möjligheter och sin historiska mission. Reich grundlade då också ett institut för sexualpolitik, *Sex-Pol*, för att avhjälpa dessa förhållanden, och för detta utvecklade han en speciell terapi som skulle gagna både kropp och själ. Det första steget i behandlingen var psykoanalys, det andra en grundlig massage och andra fysiska moment som skulle göra att kroppens muskler slappnade av. Det sistnämnda kallade Reich *vegetoterapi* därför att han ansåg att den energi som inte kunde frigöras lagrades i det autonoma (eller vegetativa) nervsystemet genom muskelspänningar.

Reich lyckades emellertid aldrig övertyga kamraterna i partiet om sina synpunkters revolutionerande betydelse, och Moskva stämplade dem rentav som "omarxistiskt pladder". Han uteslöts ur kommunistpartiet. Svårigheter med Freud och dennes anhängare ledde till att han 1934 uteslöts ur det internationella psykiaterförbundet, och då han 1933 i en bok hade kallat de tyska nazisterna för "sadistiska och sexualhämmade neurotiker" stod han heller inte på god fot med nazisterna då de kom till makten. Han var därför tvungen att fly, först till Danmark, därefter till Sverige, Norge och slutligen 1939 till USA.

Orgonenergin

Ända sedan sin studietid hade Reich sysslat med tanken att det måste finnas fysiska eller biologiska processer som förband psykiska sjukdomar med förändringar i kroppens organ. I början av 1930-talet inledde han därför en rad experiment i syfte att bevisa att sådana processer ägde rum, men dessa första försök visade bara att sexuell upphetsning, erektion osv var förknippad med "ökning av den bioelektriska potentialen i könsdelarna". Från och med 1936 utförde han emellertid en rad mera avancerade experiment vilkas resultat antingen visar att Reich hade gjort några revolutionerade upptäckter, som hans anhängare tror, eller — som hans motståndare anser — att han hade blivit totalt galen. Han förklarade sig ha upptäckt några "bioner", vilket skulle vara små energimembraner, mitt emellan död och

Wilhelm Reich, fotografi ur filmen ”Organismens mysterier”.

levande material, och påstods vara organismens minsta enheter. Reich ansåg sig ha utvecklat bionerna ur substanser som steriliserat kol och sot, men denna förklaring accepterades inte av andra biofysiker. Bionerna uppförde sig som bakterier, och vissa av Reichs motståndare uttryckte en misstanke om att de verkligen var bakterier.

Reich fortsatte med sina experiment, oberörd av all kritik, och koncentrerade sig på en speciell typ av ”radioaktiva bioner”, som han sade sig ha utvecklat ur havssand. Han hävdade att utstrålningen från dessa bioner var en ny form för allt liv i universum, och han ägnade resten av sitt liv åt studiet av detta. Trots hans gigantiska verk om ämnet var det emellertid svårt att komma underfund med vad Reich rent konkret ansåg orgonenergin vara. I några av sina skrifter betraktar han den som mer eller mindre identisk med statisk elektricitet, som t ex i *Ether, God & Devil* (Eter, Gud eller djävul), där han hävdar att alla radiostörningar måste vara orsakade av orgonenergin. Vid andra tidpunkter betraktade han nästan allting som manifestationer av sin orgonenergi, från det blå på himlen och i havet till norrsken, orkaner och vissa sjukdomar. Ja, själva livet kan bara

fungera så länge vi genom andningen försörjer de röda blodkropparna med denna form av energi.

Reich ansåg att orgonenergin kunde utvinnas ur atmosfären med hjälp av en "orgonenergi ackumulator" och därpå användas för att behandla alla fysiska och psykiska sjukdomar. Detta "det största framsteget i medicinens historia" bestod av en låda som var så stor att en människa kunde sitta i den, och den var på utsidan beklädd med järnplattor, på insidan med organiskt material, vanligen trä. Den påminde strängt taget till form och storlek mest om ett gammaldags utedass. Metallen skulle reflektera orgonenergin, som efter hand skapade en hög spänning. I en broschyr från 1951 kan man läsa följande: "Om man sitter lätt påklädd därinne, känner man en stickande värme. Kroppen liksom glöder. Om den har absorberat tillräckligt mycket orgonenergi stiger man ut ur lådan, andas in frisk luft och känner sig som en helt ny människa." Ju fler lager metall och trä, desto starkare blir ackumulatorn, eller för att använda Reichs egna ord — "desto högre blev den orgonotiska potentialen".

Orgonackumulatorn konstruerades 1940. Reich hade då slagit sig ned i USA, där han under de följande åren var strängt sysselsatt med att sälja sina böcker och orgonmaskiner per postorder. Detta kom det amerikanska hälsovårdsdepartementet, Food and Drug Administration, att 1947 intressera sig för honom, och efter en längre undersökning kom man till slutsatsen att orgonenergin inte existerade och att Reichs ackumulatorer var värdelösa. 1950 förbjöds han att sälja sina produkter, och tre år senare tillkännagav en domstol att Reichs orgoninstitut skulle stängas och att tidskriften *Orgone Energy Bulletin* skulle upphöra att utkomma. Reich struntade emellertid totalt i dessa förbud med motiveringen att ingen domstol enligt hans uppfattning kunde ha rätt att döma i en sak som rörde vetenskaplig teori. 1956 dömdes han till två års fängelse för förakt för domstolen. Han fördes till fängelset i Maine, och där dog han i november 1957 i en hjärtinfarkt. Dessförinnan hade han emellertid gjort många fler upptäckter. Han utvecklade t ex en regnmaskin, som verkade genom att påverka molnen med orgonenergi, och senare avslöjade han vad de flygande tefaten egentligen var. Jorden, förkunnade han, var mittpunkten i ett intergalaktiskt krig, där några av de flygande tefaten var fiender och sysslade med att avlägsna orgonenergi från jordens atmosfär, medan andra var vänligt sinnade och gjorde allt för att föra den tillbaka igen.

Ett par år efter Reichs död såg det ut som om han snabbt skulle falla i glömska. Hans anhängare splittrades i konkurrerande grupper med varierande grader av excentricitet. I en av de mera excentriska skulle man t ex sitta i halvmörker, klädd i blå nattrock, och kommu-

nicera med Mästaren genom ett ouija-bord. Under senare år har emellertid intresset för Reich vuxit bland både hippies och ockultister. De förstnämnda ser honom som en förkämpe för sexuell frihet, de sistnämnda som en "omedveten magiker", vars orgonenergi i själva verket var det astrala ljuset som också många andra ockultister har kant till, däribland Elifas Levi (se Magi) och Aleister Crowley (se denne).

Rosenkreuzare

Medlemmarna av de hemliga Rosenkreuziska Broderskapen hävdar att de kan spåra sina rötter ända tillbaka till mystiska religioner i det gamla Egypten. Trots detta finns de inte omnämnda före 1614, då det i Kassel kom ut en anonym skrift, *Fama Fraternitatis des löblichen Ordens des Rosenkreuzes*. I den omtalas ett hemligt sällskap, bildat omkring 200 år tidigare av en Christian Rosenkreuz, som sades ha varit född 1388. Broderskapet skulle arbeta för mänsklighetens förbättring och framåtskridande, och dess medlemmar måste därför besitta en innerlig fromhet och djup insikt i de kända vetenskaperna. I synnerhet måste man klart förstå naturens hemliga krafter, och de första texterna avslöjar en symbolik om andlig återfödsel som liknar läran om alkemin (se detta). Den första boken från 1614 följdes snart av några andra, tex *Confession oder Bekendtniss der Societät und Bruderschatt R.C.* från 1615. Också denna skrift var anonym, men det finns anledning tro att författaren till båda texterna plus en tredje skrift var den protestantiske teologen Johannes Valentin Andreae från Württemberg. Det är tom mest sannolikt att dessa texter egentligen var avsedda som ett slags satir över dåtidens hemlighetsmåkeri, som tex tron på guldmakare och dylikt, och att broderskapet i själva verket aldrig existerade. Lärdas reaktioner gick dock tvärt emot denna avsikt, och många började leta efter broderskapet och dess medlemmar. Efter hand dök åtskilliga hemliga sällskap upp som påstod sig vara de äkta rosenkreuzarna, inte bara i Tyskland utan också i andra länder över resten av västerlandet. Detta var i sig mycket förståeligt, ty i en tidsålder då det ockulta för många utgjorde en väg till både visdom och frälsning utövade de gåtfulla rosenkreuzarna en mycket stark dragning. Några trodde att det hemliga broderskapet hade bevarat lärdomarna från de gamla egyptiska magiska religionerna, och tex William Stukeley, som senare lade fram teorier om druider och Stonehenge, trädde in i orden på denna grund. Och även om det en dag skulle bevisas att de ursprungliga rosenkreuzarna aldrig har existerat skulle detta inte göra någon större skillnad för de senare rosenkreuziska sällskapen, ty bortsett från sina ibland mycket

detaljerade skildringar av sin härkomst har de inte mycket gemensamt med det broderskap vars namn de bär.

Frankrike

Rosenkreuzarna måste närmast betraktas som ett slags frimurarsällskap, och de blev mer och mer ockulta under 1600- och 1700-talen. Mot slutet av 1800-talet började man visa intresse för broderskapet bland symbolistdiktare och -målare i Paris; de ledande personerna i den franska rosenkreuzervärlden var Joséphin Péladan (1858—1918) och markis Stanislas de Guaïta (1860—98). 1885 stiftade Péladan den första egentliga rosenkreuzerorden i Frankrike genom att utnämna sig själv till stormästare i *La Rose-Croix*. Tre år senare ”återupplivade” — i själva verket skapade — han tillsammans med de Guaïta *Ordre Kabbalistique de la Rose-Croix*, som redan ett par år efteråt påstod sig ha mer än 100 medlemmar. Hierarkin inom orden bestod av tre grader: ”Biologi”, ”Teori” och ”Praktik”, och den styrdes av ett råd på tolv medlemmar, varav sex skulle förbli okända för att kunna föra orden vidare om den skulle upplösas. Bland de övriga i rådet var bl.a. Papus, en pseudonym för Gérard Encausse (1865—1916), en fransk läkare och ockultist som 1891 blev ledare för sin egen Martinist orden (se Martinism). Péladans och de Guaïtas orden blev en mycket viktig faktor i den undre värld av diktare och magiker som utgjorde det som kallas symboliströrelsen.

1890 inträdde emellertid en kris, huvudsakligen orsakad av Péladan, som började koppla sin konstnärliga mission till ett mer och mer excentriskt uppträdande. ”Hans hår och skägg var långt och vildvuxet, kläderna varierade från mantlar och slokhattar till en lojlig medeltida dräkt.” Dessutom antog han titeln Sâr (assyriska: kung) och lade till namnet Mérodack, vilket var namnet på huvudpersonen i en av hans egna berättelser. Sådana egenheter tolererades för det mesta av de andra rosenkreuzarna tills han en dag kom med en rad föga populära krav. För det första fordrade han att alla konstnärer skulle underkasta sig hans avgöranden i estetiska frågor, för det andra klagade han hos ärkebiskopen i Paris över införandet av tjurfäktning i staden, och för det tredje skickade han ett litet sött brev till en inflytelserik dam. Hon hade föreslagit att en byggnad skulle rivas ned som Sâr Mérodack ville bevara. De Guaïta och hans vänner försökte dämpa Péladans orimligheter, men Sâr Mérodack svarade med att förkasta en rad av ordens allmänna trossatser och påminde dem om att han hade sysslat med ockultism längre än någon av dem. Han bröt därpå med de Guaïta och tillkännagav bildandet av en ny orden, *Rose-Croix Catholique*, som i högre grad än tidigare ägnade sig åt konst. Den nya ordens syfte var att ”återupp-

ratta idealkulten" genom att representera skönheten på traditionell grundval. Man föredrog det katolska, men allt som var tillräckligt "andligt", t ex allegorier och österländska religiösa ämnen, accepterades. Genom skönheten ville konstnären komma till Gud. Således inskränkte sig dock inte till att uttala sig sig bara om måleri utan införde också konserter med musik av sin hjälte Wagner. Hans många skrifter om esoterisk filosofi fick emellertid allt mindre effekt, och så småningom började han leva ett lugnare liv.

Under tiden hade de Guaita hamnat i en rad konflikter med författaren J.-K. Huysmans och abbé Boullan, som var präst men förvisso representerade en mer sensationell sida av religionen (se Satanism). Det började med att de Guaita 1886 besökte abbén och förde med sig ett manuskript med en av Boullans magiska ritualer. Kort därpå började Boullan få en serie hjärtattacker, och han beskyllde de Guaita för att ha orsakat dessa med svart magi. Kort dessförinnan hade de Guaita och hans vän Oswald Wirth anmält sig till Boullans lilla Satangrupp och satt sig in i dess hemligheter för att sedan röja alltsammans i boken *Le Temple de Satan*. Inte så underligt att det uppstod split mellan de båda grupperna. Nu följde en period då de angrep varandra med svart magi. Boullan fick J.-K. Huysmans som anhängare, och Wirth upptäckte att Boullan utövade en tvivelaktig form av sexmystik. 1893 mottog Huysmans ett brev från de Guaita där denne förbannade Boullan och dömde honom till "vätskornas död". Boullan dog verkligen en mystisk död, och Huysmans började nu frukta att han själv var offer för magiska angrepp. Därför reste han till Paris där han anklagade de Guaita för att "ha orsakat Boullans död med svart magi". Resultatet av denna anklagelse blev att de Guaita utmanade Huysmans på duell. Denne drog nu tillbaka sina anklagelser och bad offentligt om ursäkt, men en journalist vid namn Jules Bois återupptog beskyllningarna, och det slutade med att Bois skulle duellera både med de Guaita och dennes kollega Papus. Efter duellen med de Guaita påstod Bois att hans pistol hade klickat, och på väg till duellen med Papus blev Bois förseenad två gånger därför att hästarna framför hans vagn föll omkull. När hela denna affär var slut var Bois mera övertygad än någonsin om magins förmåga.

Tyskland

Första gången vi hör talas om rosenkreuzisk ockultism i tysktalande länder är när Prags Bla Stjärna-loge tas upp i en mystisk grupp, om vilken man inte vet mer än att den hade uppstått kring en äldre väv-are, som enligt ryktet skulle ha blivit invigd av en "äkta rosenkreuzare". En av rekryterna i denna grupp var teosofen Franz Hartmann (se under Rudolf Steiner), som också var medlem av en organisation vid

namn *Ordo Templi Orientis*, Orientens Tempels Orden (O.T.O.), som lade grunden för ännu en gren inom den moderna rosenkreuzerismen. O.T.O. började egentligen med att engelsmannen John Yarker 1902 gav ett par tyska ockultister tillåtelse att använda "Ritualen Memphis och Misram" i Tyskland. De båda ockultisterna var Theodor Reuss (död 1924) och Karl Kellner, som åtminstone hade ett omfattande teoretiskt vetande om tantrisk sexmagisk teknik (se Tantrism). Man vet med säkerhet att Kellner fram till sin död 1905 ledde en ockult grupp där sexmagi diskuterades men inte nödvändigtvis praktiserades. Tantriska ritualer omfattade vin, kött, bröd och sexuellt umgänge, och tillbedjan av Durga och Kali, två vilda gudinnor, förknippades ofta med hättiga sexuella orgier. Detta är känt som "vänstra stigen". (Högra stigen är tämligen lugn och återhållsam och tillber den mildare gudinnan Devi.) Man praktiserade "den tillbakahållna orgasmen", och det viktigaste var att använda den sexuella intensiteten som en väg till ständigt högre grader av intensitet.

1906 vidarebefordrade Reuss dessa idéer med bildandet av O.T.O. Sex år senare förklarade Reuss i sin tidskrift, *Oriflamme*, att orden var i besittning av de stora hermetiska hemligheterna, vilket särskilt innebär kunskapen om magiska sexritualer. Det är osäkert om detta var sant. I varje fall vore det troligen inte korrekt att betrakta den ursprungliga O.T.O. från 1906 som en ockult grupp, trots att många av dess första medlemmar tidigare hade sysslat med ockultism. Många av de senare hemliga grupperna i Tyskland stiftades och leddes av personer som hade ingående kännedom om O.T.O. Avdelningar av O.T.O. existerar ännu i våra dagar i Tyskland, Österrike, Schweiz och England, där ledarna titulerar sig "Supreme Chief".

Också Rudolf Steiner (se denne), stiftaren av antroposofin, hade vissa förbindelser med Reuss och O.T.O. genom att dessa hade gett honom tillstånd att upprätta sin egen lilla tibal av den, Mysteria Mystica Aeterna. Det är dock högst osannolikt att Steiner någonsin accepterade de sexmagiska ritualerna, och han använde snarare sin grupp som bakgrund för vissa av sina egna idéer. Steiner hade nämligen sin egen personliga uppfattning om rosenkreuzarna, ett intresse som otvivelaktigt utmynnade i hans tidigare entusiasm för Goethes esoteriska teorier. Enligt Steiner levde den legendariske Christian Rosenkreuz på 1200-talet, då han invigdes i de stora hemligheterna, men i slutet av 1300-talet återföddes han och grundade Rosenkreuzer-brödraskapet för att studera denna mystik. En av hans prestationer var att övertala Buddha (i dennes dåvarande inkarnation) att förlägga sin verksamhet till Mars, och om man noga följer Christian Rosenkreuz meditationsteknik är det möjligt att man tar emot några av Buddhas andliga utströmningar, som inte försvagas av det stora

avståndet. Vanliga dödliga fick dock inte tillträde till rosenkreuzarnas lära före 1700-talet, då bl a Goethe var en av dem som var influerad av denna visdom. Medan de engelska rosenkreuzarna i synnerhet var ockultister och de franska huvudsakligen konstnärer och författare, bestod de tyska rosenkreuzarna som följde Steiner av lärda och kritiska män som hade funnit det tidigare broderskapet fascinerande.

England och USA

I Steiners lilla och exklusiva "esoteriska avdelning" av O.T.O., dit bara verkligt invigda hade tillträde, utövades en hemlig teknik för att utveckla hans speciella form av clairvoyance. Idéer från denna grupp kom till England 1910 genom en liten mystisk "inre krets", som leddes av dr R. W. Felkin. Felkin var samtidigt ledare för orden Stella Matutina, Morgonstjärnan, som bland sina mest prominenta medlemmar räknade Dion Furtune, Israel Regardie och W. B. Yeats. Dessa tre ockultister förtjänar alla en kort presentation.

Dion Fortune är en pseudonym för Violet Mary Firth (1891—1946), som växte upp i en Christian Science-familj. 1910 fick hon tvångstanken att hon utsattes för en rad angrepp med svart magi, och detta ledde till flera nervsammanbrott. För att försvara sig mot angreppen började hon studera psykologi och senare också ockultism, och hon skrev många böcker om esoteriska konster. Omkring 1919 var hon medlem av Alfa et Omega-logen i Stella Matutina, men tem år senare grundade hon sin egen Fraternity of the Inner Light. Hennes ockulta repertoar spände från österländsk filosofi till moderna former av sexmagi, som hon hade stiftat bekantskap med genom sina förbindelser med Aleister Crowley (se denne).

Francis Israel Regardie (född 1907), en engelskfödd amerikan, blev 1928 sekreterare för och kompanjon med Aleister Crowley men bröt senare med honom och inträdde 1934 i Stella Matutina. En av hans större bedrifter var ett enormt verk, *The Golden Dawn,* där han avslöjade alla de ceremonier och ritualer som praktiserades i det hemliga sällskapet (se Golden Dawn). Under senare tid har han blivit en varm anhängare av Wilhelm Reich (se denne).

William Butler Yeats (1865—1939) var en irländsk diktare vars poesi var influerad av nästan alla former av mystik och ockultism. Yeats kom i kontakt med teosofin 1882, och några år efteråt blev han medlem av Teosofiska samfundet (se detta). Han drog sig emellertid tillbaka 1890, en tidpunkt som stämmer väl överens med hans inträde i Golden Dawn, där han blev stormästare efter Mathers. Under Golden Dawn-tiden blev han intresserad av kabbala, astrologi och rosenkreuzare, och hans egna privata tarotkort finns bevarade åt eftervärl-

den. Senare blev han också intresserad av indisk mystik, och alla hans ockulta erfarenheter samlade han till ett system som han 1925 offentliggjorde i verket *A Vision*.

Felkin fick höra talas om Steiners aktiviteter 1910 och sände därför en medlem av Stella Matutina, Neville Meakin, till kontinenten för att studera under Steiner. Meakin återvände sedan till London med alla detaljer om det som Felkin kallade "de kontinentala processerna", vilket betydde Steiners metoder för att uppnå clairvoyant förmåga. Dessa betraktades som så hemliga att de bara fick uppenbaras för medlemmar av Stella Matutinas Andra orden, som utgjorde den inre kärnan. De som fick kännedom om dem förbjöds att bära någon form av anteckningar eller upplysningar om dem på sig. Steiner tog aldrig väre sig Felkin eller Stella Matutina särskilt allvarligt.

Den första rosenkreuzerorden i England uppstod dock redan 1866, då Robert Wentworth Little grundade Societas Rosicruciana in Anglia (SRA) på grundval av några urgamla ritualer som han påstod sig ha funnit. Denna organisation blev starkt påverkad av en bok av H. Jennings, *The Rosicrucians, Their Rites and Mysteries*, från 1870. Jennings förklarade att all religion vilade på en fallisk grund, och han förekom Freud genom att oupphörligen peka på sexuella samband. Han tänkte sig bl.a. att Strumpebandsorden, Englands högsta riddarorden, från början hade varit en fallisk kult. Hans böcker har varit ytterst viktiga för utvecklingen av den moderna rosenkreuzerismen. Det var tre av medlemmarna från SRA som 1888 bildade Golden Dawn, och en av dem, Wynn Westcott, hade t.om. varit SRA:s "Supreme Magus".

I USA var de första rosenkreuzerordnarna direkta efterapningar av Steiners grupp. Också O. T. O. fick stort inflytande, och då Theodor Reuss omkring 1916 tillät en viss Harvey Spencer Lewis att öppna en loge av O. T. O. i USA, blev detta början till en av världens största rosenkreuzerorganisationer. Lewis upprättade Ancient and Mystic Order Rosae Crucis (AMORC), som dock inte var fullt etablerad förrän omkring 1925. AMORC har i våra dagar mer än 100000 medlemmar och är välkänd för sina omfattande korrespondenskurser. De viktigaste ämnen som studeras är enligt en av dess broschyrer mysterierna om tid och rum, det mänskliga medvetandet, fulländningen av den fysiska kroppen och viktiga avslöjanden inom rosenkreuzisk fysik och kemi. Orden spårar rosenkreuzerismen tillbaka till det gamla Egyptens mysterier från omkring 1500 f. Kr, och dess administrationsbyggnad i högkvarteret i San José, Kalifornien, är en trogen kopia av ett egyptiskt tempel. Moderna rosenkreuzergrupper som t.ex. AMORC har en historia och ett ursprung som är både komplicerade och dunkla, ty alla de ännu existerande grupper som påstår

sig ha förbindelser med de akta rosenkreuzarna är byggda på många både oklara och olikartade källor. De flesta består dock bara av en samling nyborjarockultister, som har tagit det berömda broderskapets namn för att därmed ge intryck av dels att ha gamla anor, dels att ha en viss insikt i svunna tiders hemliga visdom.

Scientologi

Scientologi (av latin *scio*, veta, och grekiska *logos*, lära) är ett mycket utbrett filosofiskt system kring det mänskliga vetandet, utvecklat av amerikanen Lafayette Ronald Hubbard (född 1911). Hubbard var från början journalist och science fiction-författare.

Scientologin är en vidareutveckling av Hubbards första uppfinning, dianetiken, om vilken man i hans första bok om ämnet kan läsa: "Dianetikens uppkomst är en milstolpe för mänskligheten, i nivå med upptäckten av elden och viktigare än uppfinningen av hjulet och pilbågen... Den dolda källan till alla former av psykosomatiska sjukdomar och mänsklig aberration är nu upptäckt, och metoder har utvecklats för osvikligt tillfrisknande."

Enligt Hubbard var det 1938 som han upptäckte de första grundtankarna i dianetiken, men många påstår att den uppstod först 1948. I varje fall var en av hans första patienter John Campbell jr, som bl.a. led av kronisk bihåleinflammation och vars behandling hos Hubbard gjorde så stort intryck på honom att han i maj 1950 gav ut den första artikeln om dianetik i en veckotidning. Denna artikel gjorde Hubbards vetenskap så populär att då han ett par veckor senare gav ut sin bok "Dianetik: Den moderna vetenskapen om mental hälsa", revs den ur händerna på bokhandlarna. De första köparna var science fiction-entusiaster, men det dröjde inte längre förrän boken hade startat en vittomfattande rörelse av oöverskådliga dimensioner. Dianetikstuderande framträdde överallt och sällskapet Dianetic Research Foundation bildades. Det blev senare Hubbard Dianetic Foundation, där man kunde genomgå en kurs på fyra till sex veckor. De som klarade examen fick intyg på att de var "dianetik auditorer".

Dianetik

Vad är då dianetik? Huvudtanken är att alla mentala *aberrationer* (neuroser, psykoser och psykosomatiska sjukdomar) orsakas av engram, ett slags minnesspår, och att de kan botas genom en dianetikterapi som kallas auditering. För att över huvud taget kunna sätta sig in i dianetikens mysterier måste man först lära sig Hubbards egenhändigt uppfunna ord och uttryck.

Ron Hubbard, dianetikens och scientologins fader, vid sitt arbetsbord. (Danska scientologikyrkan)

Medvetandet kallas *det analytiska sinnet*, som beräknar och analyserar på samma sätt som en dator. Det fungerar alldeles felfritt men kan leda kroppen i aberration, om det får emot felaktiga data från det undermedvetna. Det undermedvetna kallas *det reaktiva sinnet*, och beteckningen "det omedvetna" anses direkt missvisande, då det reaktiva sinnet är det enda som alltid är vid medvetande, t.om när man sover eller är medvetslös. Det reaktiva sinnet kan egentligen varken tänka eller minnas, men när det analytiska sinnet inte är vid medvetande samlar och lagrar det reaktiva sinnet alla informationer som kroppens sinnen kan famna. Det är dessa uppteckningar som Hubbard kallar engram. När en människa inte är vid medvetande lagrar det reaktiva sinnet alltså allt om hennes omgivning, och dessa engram aktiveras så småningom i den "reaktiva banken". Hubbard har klassificerat och namngett många olika typer av engram och en ordlista över terminologin finns i de flesta av hans böcker.

Alla neuroser, psykoser och psykosomatiska sjukdomar (däribland diabetes, cancer och förkylning) är orsakade av engram. I de allra flesta fall har man skapat sina engram innan man är född, och läser man Hubbards "Dianetik" får man veta att fostret är i stånd att uppsamla engram omedelbart efter konceptionen. Fostret registrerar alltså alla ljud, lukter osv kring modern och skapar sina engram, som senare i livet kan göra stor skada när det förs upp till medvetandet. Ett av Hubbards exempel är följande. Far gräl ar med mor och slår henne i magen, och barnet slås knock out. Samtidigt ropar han: "Ta den! Ta den, säger jag..." Senare i livet tolkas denna

mening bokstavligt och personen blir kleptoman eller tjuv. I ett annat av Hubbards exempel slår far också mor i magen, men den här gången ropar han: ”Fan ta dej! Jag hatar dej!” Barnets engram innehåller nu huvudvärk och moderns ljud när hon faller och när hon skär tänder. Flera år senare grälar fadern på barnet och använder samma vändningar, och engrammet kallas därvid fram. Barnet gråter och har huvudvärk om natten, och från och med detta tillfälle kommer ljudet av en fallande kropp, av tänder som gnisslar eller varje spår av vrede i faderns röst att göra barnet nervöst.

Hubbards psykologiska kur, auditeringen, går därför ut på att utplåna patientens engram. Processen börjar på psykoanalytiskt vis med att patienten slappnar av på en soffa medan auditorn talar med honom. Under detta samtal försatts patienten i ”dianetiskt reverie”, som påminner starkt om de första stadierna av hypnos, men han är fullt i stånd att beharska sin vilja. Auditorn leder nu patienten tillbaka efter hans ”tidsspår”, ända tills han når de engramskapande upplevelserna. Genom att patienten talar om dessa upplevelser förlorar de sakta sin onda makt över honom. En person som behöver auditering är ”pre-clear” men när han efter åtskilliga konsultationer kan förklaras helt fri från engram är han ”clear”, och att så många som möjligt skall uppnå detta stadium är det främsta av dianetikens mål.

Scientologi

Scientologi är en religion som är uppbyggd på dianetiken, och denna har utvidgats med en mängd nya uttryck och olika idéer om metafysik, reinkarnation etc. Ett av de viktigaste tillskotten är införandet av den s.k. elektropsykometern, kallad E-metern, med vilken auditorn med jämna mellanrum under auditeringen kan avläsa ”de olika graderna av spänning som uppstår omkring pre-clear på grund av hans mentala intrycksbilder”. Den gamla psykiatersoffan har utbytts mot en stol och en E-meter, vars båda ”dosor” pre-clear skall hålla i händerna. Utifrån visarens utslag kan auditorn då avgöra på vilka områden han skall gå pre-clear närmare in på livet medan han avlägsnar hans engram. Detta är inte så mystiskt som det låter, ty vid en närmare granskning visar sig E-metern vara en känslig men i princip helt vanlig lögndetektor, där visarna ger utslag om den som testas blir nervös eller känner sig illa berörd. Fysiskt sett är den baserad på det faktum att varje känslomässig rörelse alltid ledsagas av en förändring i hudens elektriska motstånd, en förändring som kan mätas och som med ett fackuttryck kallas ”den psykogalvaniska reflexen”. (Moderna lögndetektorer, eller polygrafer som de mera korrekt heter, mäter också förändringar i blodtryck, puls och andhämtnings-

frekvens och hjärnans elektriska impulser, men den psykogalvaniska reflexen utgör en väsentlig del av slutresultatet.)

Hubbard har dessutom upptäckt att clear inte är det högsta nåbara stadiet utan att det över detta finns andra, de sk OT-stadierna. Av dessa finns i dag sju, varav det sjunde är det högsta, men Hubbard vill inte utesluta möjligheten av att det en dag upptäcks ännu fler. Sist men inte minst har själva installningen till dianetiken vidareutvecklats. Det räcker inte längre för människan att bara bli auditerad, ty i så fall blir hon lätt övervåldigad eller osäker, och trots att hon får högre intelligens och bättre omdöme hålls hon ständigt nere av brist på kunskap om tillvaron. Därför uppnås mycket bättre resultat om man både auditerar och utbildar sig i scientologins livssyn.

Och hurudan är då denna livssyn? Först och främst anses en människa bestå av tre delar, nämligen thetan (ande), sinne och kropp. Av dessa tre är thetanen avgjort den mest intressanta, ty utan den skulle kroppen varken rymma sinne eller liv, men utan kropp eller sinne är thetanen fortfarande levande. Kroppen förgår, men thetanen består. Thetanen är jaget i en tillfällig kropp. Den kan dock tillfälligt skiljas från kroppen utan att detta innebär döden, och den kan hantera och kontrollera en kropp som den befinner sig ganska långt ifrån. När kroppen dör "exteriorisera" thetanen (slipper ut ur kroppen) och skaffar sig en ny kropp. Sexualdriften är i själva verket thetanens önskan att skaffa nya kroppar till nästa liv.

Utöver detta har Hubbard konstruerat uttryck som tex dynamiker, ARC-trekant, det somatiska sinnet osv, som beteckningar för människans olika drifter, sinnestillstånd, orsaker och samband. En (nästan alltför) kortfattad redogörelse för allt detta finns i L. Ron Hubbards "Scientologi: Tankens grunder". Det måste erkännas att scientologin trots sina många egendomliga ord och begrepp och trots den förhållandevis svårtillgängliga filosofin har lyckats bli en av vår tids internationellt sett mest kända och hastigast växande rörelser. Hubbard har upprättat filialer i alla världsdelar. Hubbards Dianetic Foundation, som låg i Wichita i Kansas, gick i konkurs 1952, men vid den tidpunkten bodde Hubbard själv i Phoenix i Arizona, varifrån Hubbard Association of Scientologists per postorder sålde hans nyaste böcker och tidskrifter.

I våra dagar startar den unge, förhoppningsfulle kandidaten här hemma vanligen med en kommunikationskurs. Den följs av en rad auditeringskurser (dianetik) och senare en serie kurser i själva scientologin, de sk prästakademikurserna. Det hela avslutas med "Minister's Course" som ger rätt att utöva auditering. Det är dock möjligt att utbilda sig vidare. Därutöver kan man givetvis också bli clear eller t om stiga upp till 7 OT (Opererande Thetan) och allt som allt kan man göra av med tiotusentals kronor. Det är dessa enorma belopp,

för något som inte innehåller rent vetenskapliga värden, som är orsak till allmänhetens stora motvilja mot scientologin. Till dess försvar måste sägas att den kristna religionen också saknar vetenskapligt värde och att staten anda finansierar teologutbildningen, som i själva verket är mycket dyrare än scientologins prästutbildning.

1959 köpte Hubbard godset Saint Hill Manor i Sussex, England, och detta ställe fungerar fortfarande som rörelsens högborg. Här tillbringade Hubbard tiden med att skriva och forska, och detta arbete resulterade i de så småningom tämligen välutvecklade kurserna i auditering och scientologi. I dag fortsätter han sitt "forskningsarbete" i Florida, medan ledningen av moderkyrkan i England sköts av en dam vid namn Jane Kember i nära samarbete med Hubbards hustru Mary Sue.

Rudolf Steiner

Rudolf Steiner (1861—1925), grundaren av det Antroposofiska samfundet, föddes i Kraljevic i dåvarande Österrike-Ungern (nu i Jugoslavien). 1879 började han studera vid Wiens tekniska högskola, och efter en tiotal år i Wien tog han doktorsgraden i filosofi och olika andra vetenskapliga examina. I Wien mötte han teosofen Friedrich Eckstein, som gjorde honom intresserad av mysticism och teosofiska skrifter. Steiner var en stor beundrare av Goethe, och 1890 lämnade han Wien och bosatte sig i Weimar, där han arbetade i Goethearkivet med utgivningen av diktarens vetenskapliga verk. 1897 slog han sig ned i Berlin, där han blev utgivare av tidskriften *Magazin für Literatur*, och han blev snabbt en central gestalt i stadens intellektuella kretsar. 1899 gifte han sig med änkan Anna Eunicke. Detta första äktenskap blev föremål för en mängd rykten av allehanda slag, men säkert är att det inte var speciellt lyckligt och att Steiners hustru lämnade honom 1906. Då hon dog 1911 påstod onda tungor i den ockulta pressen att Steiner hade "strypt henne på astral väg".

Det var omkring den tid då han gifte sig med Anna Eunicke som han började intressera sig för det mystiska igen. Sådana ockulta idéer var emellertid snarare regel än undantag i de idealistiska kretsar där Steiner rörde sig, och hans omvändelse från Goethespecialist till profet i en esoterisk lära var fullbordad vid den tid då hans hustru lämnade honom. Steiners första bedrift inom esoterismen var att tolka den ockulta innebörden i en av Goethes berättelser, och året därpå höll han föredrag om "kristendomen som ett mystiskt faktum". Samtidigt kom han mer och mer under inflytande av Marie von Sivers (1867—1948), en rysk skådespelerska som var ivrig teosof. Genom henne började Teosofiska samfundet (se detta) intressera sig för

Grundaren av Antroposofiska samfundet Rudolf Steiner. (Philosophisch. Anthroposophisch. Verlag, Dornach, Schweiz)

Steiner, och hon lyckades snart ordna ett möte mellan honom och samfundets dåvarande ledare, Annie Besant. Steiner blev själv övertygad teosof, och han var så aktiv att han 1902 blev utnämnd till generalsekreterare för den tyska avdelningen av Teosofiska samfundet.

Antroposofin

Det råder inget tvivel om att Steiner gav upphov till stora omvälvningar inom mycket av det som teosofin stod för — dess lära byggde på en blandning av hinduism, buddhism och europeisk ockultism. Steiner själv var av en helt annan ockult skola, vilket bl.a. gav sig till känna i kontakt med en annan ockult organisation, O.T.O. (se Rosenkreuzare), och 1906 upprättade han en loge under O.T.O. med namnet Mysteria Mystica Aeterna. O.T.O. var berömt för att utöva sexuell magi, men det är föga troligt att Steiner accepterade dessa sexritualer. Själv påstod han att motivet enbart var att få en "formell auktorisation att vara ledare för en symbolisk-kulturell aktivitet", och att det aldrig skulle falla honom in "att arbeta i samma anda som ett sådant sällskap". Det mest sannolika är att han lekte med tanken att skapa en stor ockult federation, baserad på samma organisationsform och struktur som de rosenkreuziska sällskapen, t.ex. O.T.O. Eventuellt var det också det som fick honom att konstruera sin egen form för den rosenkreuziska läran, vars viktigaste beståndsdelar var en rad ospecificerade meditationsövningar.

Exakt hur mycket Steiner var inblandad i andra aktiviteter vet man inte, men det räckte i varje fall mer än väl för att skapa en mängd inre spänningar mellan Steiners anhängare och de ursprungliga medlemmarna av det Tyska teosofsamfundet (som hade upprättats 1884 under ledning av dr Wilhelm Hübbe-Schleiden). Bland Steiners mest kända motståndare var dr Franz Hartmann (1838—1912), en teosof med dåligt rykte. De två grupperna tolererade varandra i några år, men 1912 hände två saker som ledde till den slutliga separationen. För det första uteslöt Steiner en ockult äventyrare och charlatan vid namn Hugo Vollrath ur Tyska teosofiska samfundet (Vollrath var en av Franz Hartmanns lärjungar), och för det andra avvisade han Annie Besants senaste påfund, Orden för Stjärnan i Öster, som skulle propagera för den kommande Messias, Jiddu Krishnamurti (se denne). 1913 bröt de flesta tyska teosofer med sina tidigare idéer och följde med Steiner i hans nya Antroposofiska samfund.

Antroposofin var inte något totalt brott med de teosofiska idéerna. Steiner bibehöll föreställningarna om karma och reinkarnation och många av elementen från den europeiska ockultismen, men till detta fogade han en del av Goethes tankar och en ny, egenhändigt konstruerad kristen trosriktning. Antroposofi betyder ”människokunskap” i motsats till teosofins ”Gudskunskap”. Den nya läran byggde på den tidens moderna fysik som sade att alla förändringar inom den fysiska världen är möjliga, bara energins summa är densamma. Detta förde han vidare till att också gälla andevärlden, där andekropparna levde, så att de kan anta mer eller mindre materiella former, bara summan av energin är densamma. Människan existerar i tre olika världar eller dimensioner. Med sin kropp tillhör hon den värld som kan förnimmas med kroppen, med sin själ bygger hon upp sin egen värld och med sin ande uppfattar hon en värld som är upphöjd över de båda andra. När man dör träder man automatiskt från kroppsvärlden över i själavärlden, men också där dör man för att till sist inträda i andevärlden. Denna sista värld är det antroposofins uppgift att utforska, men eftersom den ligger utanför de normala sinnenas uppfattningsförmåga krävs det ett särskilt organ för detta arbete. Människan kommer genom en lämplig andlighet i sin livsföring att så småningom kunna stiga upp genom sfärerna och anta ständigt mera andliga tillvaroformer: eterkropp, astralkropp osv fram till det nionde stadiet, andemänniskans.

Det ”speciella organ” som krävs är en form av clairvoyanta talanger som enligt Steiner kan utvecklas genom en omsorgsfull skolning, meditation och andevetenskapliga studier. Steiner påstod själv att han utvecklat sina ”andliga ögon” redan under sin tid i Wien, och nu tycks han ha använt dem som medium för att övertyga eventuella anhängare. Han kunde inte bara på clairvoyant väg ta emot de

ratta intryeken for att leda sin flock, utan han kunde också med sina övernaturliga sinnen utforska det förflutna och skriva historiebocker om både Atlantis och Lemurien (se dessa). För att förklara dessa fenomen någorlunda logiskt anslot sig Steiner till idéerna om den sk akashiska uppteckningen. Dessa idéer går ut från att allt som händer och någonsin har hänt på jorden registreras i etern, i den akashiska uppteckningen, och folk med de rätta gåvorna sägs kunna läsa alla dessa förståhandsupplysningar som en öppen bok. I samband med frågan om Jesus tänkte sig Steiner att en invecklad process försiggick i universum som han kallade ''blodets eterisering''. Hos den enskilda människan medförde denna process en påverkan av blodströmmen i hjärttrakten, som ombildade den till eteriserat blod. När en individ hade uppnått en rätt förståelse av Jesus skulle hans eteriserade blod blanda sig med Jesu blod, som var allestädes närvarande i kosmos. Utifrån denna kristuslära uppkom senare en undergrupp till Antroposofiska samfundet som kallade sig Kristussamfundet. 1921 hade åtskilliga av Steiners disciplar bett att han skulle skriva en ritual för dem som var kristna. Resultatet blev ''Människans invigningsakt'', och den nya gruppen bildades under ledning av Friedrich Rittelmeyer (1872—1938). Steiner blev aldrig själv medlem därför att han inte betraktade Kristussamfundet som en fullandning av antroposofin utan snarare som ett mera elementärt steg som borde föra sina anhängare fram till den rena antroposofin.

Antroposofin i dag

Det var inom pedagogiken som den antroposofiska läran vann störst framgång, och trots att Steiners principer vilade på hans ockulta teorier fick dessa aldrig dölja de vetenskapliga realiteterna. ''Vi kan väcka det sovande hos ett barn'', skrev han, ''men vi kan inte göra honom nöjd med det.'' Och: ''Vi måste veta vilken del av människan som skall bearbetas vid en viss ålder och hur den skall behandlas på rätt sätt.'' Sådana idéer — vare sig de är ockulta eller ej — gjorde Steiner till en remarkabel person i undervisningskretsar vid tiden efter första världskriget, och 1962 fanns det mer än 70 antroposofiska skolor i hela världen.

Steiners teorier om färger och proportioner var utvecklade från Goethe och från metafysisk spekulation och hade ett icke ringa inflytande på flera av tidens konstnärer, t ex Kandinsky och Jawlensky. Hans arkitekturidéer kom till uttryck i de båda ''tempel'' som hans sällskap reste i Dornach i Schweiz (sedan de hade förvägrats byggnadstillstånd i München). Dessa tempel kallade han Goetheanum, och det första, som upptordes redan 1913, var ritat av Steiner själv och byggt av samma träkombination som man skulle ha använt för

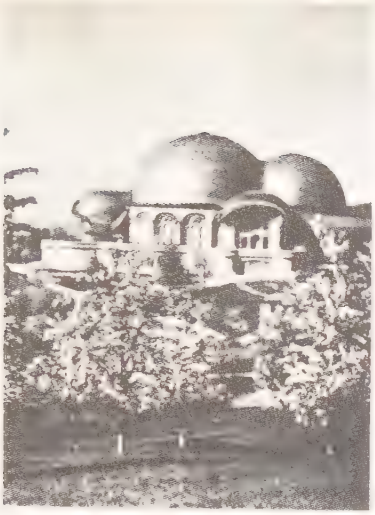

Goetheanum i Dornach. Till vänster den ursprungliga byggnaden, som förstördes nyårsafton 1922 till följd av en förmodligen anlagd brand. (Foto från samma källa som föregående illustration.)

att bygga en violin. Nyårsaftonen 1922 brann det emellertid ned till grunden (troligen var det nazisterna som hade anlagt branden), och det andra Goetheanum som var nästan lika markligt och som uppfördes strax efter byggdes av betong. Hetsen mot Steiner berodde dock inte bara på intolerans och fanatism, utan var också ett utslag av de teorier om judiska och bolsjevikiska sammansvärjningar som präglade hela det politiska livet i Tyskland under mellankrigstiden och som närmast ansåg alla ockulta grupper vara deltagare i en komplott mot samhället. Steiner gjorde inte situationen bättre för sig genom att plötsligt försöka sig på politik. I förvirringen år 1919 utvecklade han en idé om ett samhälle som han kallade "den trefaldiga organisationen", en teori som han hade hämtat från den franske 1800-talsockultisten Saint Yves d'Alveydre. Grundtanken bakom det tredelade samhället var att det politiska, ekonomiska och andliga livet skulle förvaltas av självständiga enheter som genom delegerade skulle upprätthålla den nödvändiga kontakten. Dessa idéer bidrog dock bara till att förstärka kampanjen mot antroposoferna.

Trots allt detta fick antroposoferna snabbt en rad avdelningar runt om i de tysktalande länderna, och de bredde snart ut sig i det övriga Europa. Steiners aktivitet var enorm: han höll mer än 5 000 föredrag och skrev ett stort antal böcker, som spände över så vitt skilda begrepp som läkarvetenskap, lantbruk och gymnastik och också poli

tik, konst och pedagogik. Hans vittspannande rörelse finns än i dag och driver olika skolor, kliniker och mentalsjukhus. Trots att de antroposofiska läkarna är fullt utbildade kan vissa av deras synpunkter förfarande spåras tillbaka till Steiners ockulta teorier. Exempelvis kan nämnas en idé om att syfilis måste betraktas som ett straff för brist på kärlek. Det antroposofiska lantbruket är i våra dagar mycket populärt eftersom det bygger på biodynamiska principer som förbjuder kemisk gödning och rekommenderar sådd i överensstämmelse med månens olika faser.

Tillsammans med Marie von Sivers, som han gifte sig med i hemlighet 1914, utvecklade han vidare det han kallade ett ''eurytmisystem'', ett slags dans eller pantomin där konstnären genom sina rörelser och gester uttrycker toner och ljud. Steiner kallar själv eurytmin ''synligt tal eller sång'', och eftersom den delvis bygger på att man inne i sig själv skall fatta och förnimma naturens rytmer har den haft ett anmärkningsvärt inflytande på senare tiders psykologiska metoder. Ända till sin död 1925 förblev Steiner en intressant tänkare som lyckades utöva stort inflytande på både samtiden och en senare tid. Även om antroposofin knappast återigen kommer att kunna uppnå samma popularitet som tidigare har Steiners arbete lett till en rad konkreta resultat, vilket är mer än man kan säga om de flesta andra ockultisters.

Teosofiska samfundet

The Theosophical Society grundades den 13 september 1875 i New York av Helena Petrovna Blavatsky, överste H. C. Olcott och W. Q. Judge. Det var efterföljare till ett tidigare försök att bilda en ockult grupp, som madame Blavatsky kallade The Miracle Club, och de första teosoferna representerade ett brett urval av dåtidens ockultism. Förutom det ockulta ingick också överste Olcotts och madame Blavatskys idéer om spiritism och österlandets mystik. Samfundet skulle ha till syfte: ''1. att utgöra högborgen för ett broderskap som skulle omfatta hela mänskligheten utan hänsyn till ras, färg eller tro, 2. att befrämja studiet av ariska och andra skrifter om religion och vetenskap och bevara de gamla österländska texternas innebörd, i synnerhet de brahmanska och buddhistiska, och 3. att utforska naturens dolda hemligheter, särskilt de psykiska krafter som slumrar i människan.''

Den andra hälften av 1800-talet var den tid då de första spiritistiska mirakler och den mesmeristiska rörelsen (se Naturläkare) höll på att övertas av mera progressiva undersökningar, och då också många ockulta grupper av samma typ som Teosofiska samfundet stiftades. Vad som speciellt utmärker detta sällskap är dels det breda spektrum

Tidiga ledare för den teosofiska rörelsen: Annie Besant, som avlöste sin läromästare madame Blavatsky, överste H. C. Olcott, en av grundarna 1875, och ledaren för den amerikanska grenen, W. Q. Judge.

av ockulta fenomen som det spannet över, dels den markliga madame Blavatsky, vars otroliga insatser odödliggjorde teosofins namn.

Madame Blavatsky

Helena Petrovna Blavatsky (1831—91) är utan jämförelse den enskilda person som har haft det största inflytandet på 1800-talets intresse för de ockulta vetenskaperna. Hon föddes i Ukraina med namnet von Hahn-Rottenstern. Hennes barndom är mycket omdiskuterad, men det råder enighet om att hon redan som barn var ytterst känslig, gick i sömnen och led av hallucinationer osv. 1848 gifte hon sig med den 52 år äldre generalen Blavatsky, men tre år senare lämnade hon honom och började resa vida omkring. Hon besökte bl.a. Konstantinopel, Kairo, Mexiko, Paris, de italienska staterna, Indien, Japan,

Tibet, Java och USA, och under dessa resor studerade hon alla former av mysticism, anda från den tid då hon började som assistent åt mediet D. D. Home tills hon bevistade voodoo-ceremonier i USA. Hon påstod att hon hade tillbringat sju år hos Himalayas mahatmaer, några nästan gudomliga mystiker som genom århundraden hade utvecklat otaliga och otroliga hemliga krafter och som nu invigde Helena Blavatsky i dessa hemligheter. Många av hennes senare handlingar sade hon vara befallda av hennes mahatmaguru Kook Hoomi, liksom stora delar av hennes böcker på mystiskt vis skulle ha skrivits av mahatmaerna medan hon sov.

1874 framträdde hon vid en spiritistisk seans hos bröderna Eddy i Vermont, och här mötte hon överste Olcott, en ockultist som skulle skriva om medierna Eddy för en tidning. Dessa två inledde ett nära samarbete om studiet av spiritismen, ett samarbete som senare ledde till skapandet av The Miracle Club och senare Teosofiska samfundet. Uttrycket teosofi betyder egentligen "kunskap om Gud", men sedan Teosofiska samfundet hade bildats betecknar det snarare den ockultism som madame Blavatsky och hennes efterföljare skapade. 1877 utgav hon sitt första stora verk, *Isis Unveiled*, en samling på 1 300 sidor om mysticism, myter och arkeologi som hävdar att antikens invigda besatt ett vetande som nu har gått förlorat. Den teosofiska läran som hon ställer upp består av det väsentliga i alla tiders religiösa, filosofiska, magiska och spiritistiska system, och hon får här tillfälle att röja ett gigantiskt kunnande om gångna tiders ockultism genom att hon gör hänsyftningar till mer än 100 böcker, av vilka åtskilliga är gamla och sällsynta magiska verk.

Madame Blavatskys magiska brosch med hennes initialer i hexagram (davidsstjärnan). Hakkorset symboliserar den oändliga skapelseprocessen, ormen odödligheten, kronan fulländningen. (Efter *Man, Myth and Magic*.)

Helena Petrovna Blavatsky, stiftaren av Teosofiska samfundet. (*Psychic News*)

Olcott, som utnämndes till samfundets förste ordförande, upprättade dess högkvarter i Indien, närmare bestämt Adyar nära Madras. Han och madame Blavatsky reste nu omkring i Indien, och på Ceylon gick båda över till buddhismen. På dessa resor vann de en del anhängare, huvudsakligen därför att de hörde till de första som accepterade den österländska filosofin för dess egen skull. Teosofins lockande, mystiska prägel, som var så vida skild från den vanliga europeiska filosofin, var egentligen tillräcklig för att skaffa den anhängare, men madame Blavatsky underströk dessutom sin läras trovärdighet genom att vara omgiven av otaliga mirakulösa fenomen, varav många närmast måste betecknas som poltergeistfenomen (se detta). Hennes mahatmaer sände brev till henne med svar på djupsinniga problem, enligt uppgift genom taket, och det sägs att Koot Hoomis astralkropp observerades. Dessa underverk väckte naturligtvis stort uppseende, och de blev kända över resten av världen 1881 genom två små böcker, *Esoteric Buddhism* och *The Occult World*, som båda var skrivna av A. P. Sinnett med en sådan trovärdighet att man knappast kunde avvisa dem helt. Det intresse som Sinnetts böcker gav upphov till bland Europas mirakeltörstande befolkning förmådde Olcott och madame Blavatsky att resa tillbaka till Europa och uppträda vad som snart skulle bli en stor förelse i England, och inte mindre än tre teosofiska samfund bildades i Paris. Och allt detta trots att SPR, Sällskapet för psykisk forskning, hade sänt Richard Hodgson till Adyar för att undersöka fenomenen och denne på gra-

Annie Besant, madame Blavatskys arvtagare, som ung. (Radio Times Hulton)

fologisk väg hade avslöjat att mahatmaernas brev var skrivna med madame Blavatskys handstil. Hodgsons rapport beskrev henne som "den mest bildade, smilrika och intressanta bedragerskan i historien", och trots att flera teosofiska samfund gick under i det kaos som följde efter rapporten var den egentligen inte ett så hårt slag för madame Blavatsky som man hade väntat. Det visade sig att dålig publicitet var bättre än ingen publicitet alls, och madame Blavatsky, som efter några konflikter med teosofins kristna tendenser och med överste Olcott försökte befästa de erövrade områdena i Europa, startade bla sin Blavatsky Lodge i London.

Madame Blavatsky lyckades skapa ännu ett jätteverk före sin död 1891, "Den hemliga läran" (*The Secret Doctrine*), som är en fullständigt omarbetad version av *Isis Unveiled* och som innehåller hela hennes samlade ockultism. Den kan betraktas som en utveckling av evolutionsteorin på det andliga planet. Darwin hade berövat människan hennes gudomliga härkomst och inte satt något i stället. Nu tog madame Blavatsky upp evolutionsläran men gav saken en annan vändning genom att hävda att om människan inte var skapad till Guds avbild var det hennes uppgift att använda evolutionsprocessen för att bli så lik denna avbild som möjligt. Detta skulle försiggå genom reinkarnation och karma. Madame Blavatsky låter begreppet

karma betyda summan av sammanlagd skuld från tidigare liv, en ärvd börda av förtjänster och brister som bestämmer en persons öde. Målet för den personliga utvecklingen är att nå ett stadium av mänsklig perfektion (som mahatmaernas) men "Den hemliga läran" låter den enskilda individens utveckling ingå i en utomordentligt invecklad och gatfull kosmologi, i vilken utvecklingen av hela rasers storhet och fall tillmäts större betydelse. Madame Blavatsky ansåg att livet på jorden gick mot en ny grundras, en ny form av psykiskt välutrustad mänsklighet. *The Secret Doctrine* översattes till flera språk (bl.a. svenska), och med den blev teosofin populärare än någonsin.

Madame Blavatskys död

Vid madame Blavatskys död blev Annie Besant ledare för den "esoteriska avdelningen" tillsammans med W. Q. Judge. Så småningom gick hon dock mer och mer från Judge och över till Olcott, och 1895 rådde en klar skillnad mellan Judges Theosophical Society in America och Besant—Olcott-sällskapet. Annie Besant har speciellt vidareutvecklat de psykologiska sidorna av madame Blavatskys teosofi, och en var hennes viktigaste handlingar av "upptäckten" av Jiddu Krishnamurti (se denne). Tillsammans med sin högra hand C.W. Leadbeater utropade hon denne unge indier till ny vägledare för världen, en inkarnation av Jesus själv. I USA hade Judge dött ett år efter brytningen med Besant, och hans efterföljare Katherine Tingley sysslade huvudsakligen med socialt arbete genom att upprätta teosofskolor (bl.a. på Visingsö), barnhem och under det spansk-amerikanska kriget också militärsjukhus.

Sedan madame Blavatsky, vars ockulta idéer har påverkat så många senare ockultister, hade dött var hennes samfund knappast intressantare än andra religiösa och filosofiska stiftelser. Bara presentationen av Krishnamurti och teorierna som framlagts av Rudolf Steiner, ledare för samfundets tyska avdelning, förtjänar närmare uppmärksamhet. I våra dagar är Teosofiska samfundet förhållandevis passivt. Det finns medlemmar i logerna, men de som är intresserade av ockultism i dag söker svar på de eviga frågorna på andra sätt. Samfundet bildades under en tid av kriser, och dess stora framgång avspeglar just den tidens kriser.

Thulesällskapet

Thulesällskapet var ett tyskt ockult sällskap som upprättades i januari 1918 i München för studiet av den magiska betydelsen av de fornnordiska runorna och deras symbolik. Runmagi, som för övrigt

också har gamla traditioner i Norden, var också favoritsysselsättningen för många andra tyska nationalister under första hälften av detta århundrade. De såg i runorna tecken på den ariska huvudrasen och tillmätte dem olika hemlighetsfulla krafter. Guido von List skrev en bok om ämnet 1908. Ledarna för Germanen Orden (se denna), som delvis är baserad på von Lists idéer och som för övrigt ligger till grund för Thulesällskapet, skrev sina namn med runor. Föreningen för osynliga arier, en annan tysk ockult grupp, leddes av Siegfried Adolf Kummer, som 1932 skrev *Heilige Runenmacht* (Helig runmakt). Han utvecklade särskilda "runiska" yogaövningar och rekommenderade meditation över runor som en effektiv metod att bli frisk. 1927 grundade han t.om en runskola för att sprida sina teorier.

Thulesällskapet bildades av en fascinerande äventyrare som kallade sig baron Heinrich von Sebottendorf men som i själva verket hette Rudolf Glauer (1875–1945). Baronen var inte själv särskilt lagd åt ockulta nyskapelser, men han hade en ingående kunskap om alla former av västerländsk ockultism och överförde bl.a. madame Blavatskys skildringar av den ariska rasen och magin i Atlantis till den nordiska mytologin och runorna. Hans idéer om den ariska rasens återuppståndelse var tämligen primitiva men utvecklades senare av en av gruppens prominenta medlemmar, Dietrich Eckart, som bl.a. omnämns på flera ställen i Hitlers *Mein Kampf*.

Trevor Ravenscroft skriver i sin *The Spear of Destiny* att "den inre kärnan i Thulegruppen var alla Satandyrkare, som utövade svart magi. Det rörde sig för dem uteslutande om att med hjälp av ritualer föra medvetandet upp till ett plan där det uppfattade världens ondska och icke-mänskliga intelligensväsen och uppnå förbindelse med dessa väsen. Den främste bland de invigda i denna krets var Dietrich Eckart." Det påstås vidare att Thulesällskapet utvecklade sig till ett mordarband och att Dietrich Eckart hade pekat ut Rudolf Steiner som den ledande gestalten i en större krets av invigda som hade upptäckt Thulegruppens satanska natur och höll ett öga på deras möten och invigningsritualer från astralplanet. Eckart ansåg att ingenting kunde hållas hemligt för Steiners clairvoyanta förmåga, och då denne till yttermera visso varnade Tyskland mot nazistpartiet måste han omgående likvideras. Det gjordes också försök till detta, och det anses att det var medlemmar av Thulesällskapet som brände ned Steiners Goetheanum. Ravenscroft berättar vidare: "Under de första tre åren efter grundandet av nazistpartiet ägde inte mindre än 397 politiska mord rum i Tyskland, och huvudparten begicks av Thulesällskapets inre krets. Thulisterna följde noggrant en medeltida sedvänja, där det drogs lott mellan en skara övriga kandidater om vem som skulle döda offret. Inget av dessa mord förde till mer än en kort tids fängelse. Ernst Pöhner, polischef i München, och Wilhelm Frick,

hans assistent, som båda var ivriga thulister, sade bara några varnande ord till Hitler och Eckart att de utat skulle ta avstånd från Thulemorden."

Sällskapet har senare kallats ytterst hemligt och ockult, men bortsett från runstudierna, som omfattade dyrkan av den ariska rasen, utövade det praktiskt taget inga ockulta aktiviteter. Både Ravenscroft och flera andra hävdar att Hitler 1920 presenterades för sällskapet och att detta gav upphov till hans tro på den ariska rasens överlagsenhet och till hans judeförföljelser. Det är mycket troligt att Hitler varit i kontakt med sällskapet, men hur stor betydelse för hans livsinstallning denna kontakt haft vet man ingenting om. Påståendet bör dock absolut inte avvisas, och man vet med bestämdhet att flera ledande nazister, bla Rudolf Hess, vid någon tidpunkt varit medlem av Thulesällskapet. Det är inte känt när sällskapet upplöstes (eller om det fortfarande existerar), men man har inte hört något om det sedan 1923.

Urantia

Urantia är det verkliga namnet på vårt klot enligt Urantia-Bibeln, ett verk som sägs ha kommit fram omkring sekelskiftet. "Urantia är en del av vårt universums Nebadon, som i sin tur är en del av ett superuniversum som kallas Orvonton. Från Orvontons huvudstad Uversa kom den kommitté som på sin tid dikterade boken för jordens inbyggare. Sju superuniversum cirklar kring det eviga mittuniversum Havona, som innehåller on Paradis, där Gud uppehåller sig i oändlighetens geografiska mittpunkt."

Atlantis

Namnet Atlantis har trollbundit mänskligheten ända sedan Platon på 300-talet f Kr skrev dialogerna "Kritias" och "Timaios". Enligt dessa texter överlämnades legenden om den försvunna kontinenten till den atenske lagstiftaren Solon av en egyptisk präst. En gammal präst dechiffrerade en papyrusrulle för honom som berättade hur det en gång hade funnits en stor kontinent, Atlantis, som för sin ogudaktighet straffades med förstörelse. Denna kontinent låg väster om "Herkules stoder" (Gibraltar) och var så stort som Libyen och Asien (Mindre Asien) tillsammans. Det hade funnits en huvudo, Basileia, på vilken de atlantiska kungarnas borg var uppförd och på vilken man hade byggt ett tempel för havsguden. På denna ö skulle atlantiderna ha utvunnit en okänd metall som kallades orikalk. Förstörelsen kom mycket lägligt, ty atlantiderna hade just beslutat sig för att anfalla Aten och Egypten. Allt detta hände 9000 år före Platon.

Ända från början har tanken på Atlantis varit förknippad med det legendariska och det ockulta, och i synnerhet med människans sökande efter kunskap om det fördolda. Enbart Solons forskningar i Egypten är ett uttryck för den grekiska världens eviga sökande efter den förlorade visdomen som man ansåg — och som många atlantologer fortfarande anser — att världen besatt under den Gyllene Tidsåldern före syndafloden. Ockulta spekulationer över Atlantis har förekommit i alla tider sedan renässansen, men intresset växte på 1600-talet med den forntidsforskning som bl a kännetecknades av upptäckten av druidernas religion och av hermetismens återuppståndelse under 1500-talet (se dessa ämnen).

Det moderna intresset för Atlantis började 1882, då amerikanen Ignatius Donnelly utgav sin *Atlantis*, ett verk som fortfarande fascinerar. Donnelly hävdade att Atlantis var en ofantligt stor kontinent som låg i Atlanten och att dess kungar och drottningar stod modell för gudar och gudinnor i alla senare mytologier. Det låg dessutom till grund för legenderna om Edens lustgård, men hela härligheten gick under för omkring 13000 år sedan, en tidpunkt som stämmer någorlunda överens med Platons egen tidsangivelse, nämligen för omkring 11500 år sedan.

Donnellys funderingar följdes snabbt av andra mer eller mindre mystiska teorier om Atlantis och dess ursprung. 1888 försökte stifta-

Atlantis belägenhet och spridningen av dess ”kolonisation”. (Enligt Ignatius Donnelly, efter Charles Berlitz: *The Mystery of Atlantis.*)

ren av Teosofiska samfundet, madame Blavatsky, kullkastá Darwins och evolutionisternas teorier. Hon ansåg att atskilliga grundraser hade befolkat jorden före den mänsklighet som vi nu känner. Hennes sju raser är: den polära eller *adamiska*, som var osynlig och levde nära Nordpolen, den *hyperboreiska* från norra Asien, som med lika stor visshet var synlig och uppfann könsumgänget, den *lemuriska*, som bestod av apformade giganter från landet Lemurien (se detta), den *atlantiska*, vars verksamhet i Atlantis tog slut genom svart magi, den *ariska*, som nutidens människor tillhör, och därpå ytterligare två raser, som inte kommer att framträda förrän efter den nuvarande mänsklighetens undergång. Efter dessa sju raser kommer livet att lämna jorden och börja igen på Merkurius.

Rudolf Steiner (se denne) trodde på den s.k. akashateorin, dvs att alla händelser och tankar från alla platser och tider registreras och bevaras i ”etern”, och utifrån en clairvoyant iakttagelse av denna eter ansåg han sig i stånd att beskriva vad som hade skett i Atlantis. Atlantiderna hade tänkt i bilder, haft ytterst välutvecklat minne och använt växters latenta energi som drivkraft för luftskepp. De bäst utvecklade av dem samlades i Centralasien under en stor ledare och ägnade sig åt en andlig reningsprocedur i syfte att kunna förstå de gudomliga krafterna. Ur denna grupp kom de tidigaste ariska prästkungarna fram.

Anhängare av Atlantisteorin tror att detta aristokratiska kvinnoporträtt föreställer en prästinna från Atlantis. "Damen från Elche", som skulpturen kallas efter fyndplatsen i Spanien, är antagligen ett feniciskt arbete. (Arkeologiska museet, Madrid)

Nya teorier

Inblandningen av den ariska rasen visar hur djupt Atlantistanken hade sjunkit under ockultisternas inflytande. I deras strävanden att skapa ett övertygande alternativ till materialismens hot utvidgade nämligen madame Blavatsky och hennes efterföljare sina ockulta synteser med de s k diffusionistiska ideerna. Detta var teorier om att primitiva folkslag hade vandrat kors och tvärs över hela jordklotet, vilket de försökte spåra med arkeologisk hjälp. En av datidens teorier som var särskilt populär var att all kultur hade uppkommit på ett visst område på jordens yta, det område som de religiösa kallar Edens lustgård. Denna teori stödde givetvis ideerna om att en enda ras var den ursprungliga bäraren av civilisationen, och det var inte långt från detta slags spekulationer till teorier om att vissa nuvarande raser är överlägsna andra. Det är tex av denna anledning som många ledande nazister, särskilt Himmler men också Hess, Rosenberg och i viss mån Hitler själv, trodde på ockulta ideer om Atlantis, om den valutvecklade ariska rasen och om andra sårgena kosmologiska ämnen (se Germanen Orden och Thulesällskapet).

En av de mera populära av dessa teorier var Hanns Hörbigers glacialkosmologi (se Kosmologi), där det bl a hette att jorden har haft flera månar före vår nuvarande. Dessa månar har då och då störtat ned på jorden och varje gång krossat hela civilisationer. Den sista månens fall har lämnat spår efter sig i myter och legender, och särskilt i legenden om syndafloden. Atlantisanhängarna var dock inte

sena att ta upp dessa idéer, som ju bla förklarade hur det land som ursprungligen var den ariska rasens boning kunde försvinna från jordens yta.

Atlantisidéerna fortsatte emellertid också efter nazisttidens Tyskland att fascinera personer som var intresserade av romantisk och obevisbar spekulation. Ockultister och mystiker av alla slag betraktade fortfarande Atlantis som sitt speciella favoritområde, och en av dem var den rysk-judiske läkaren Immanuel Velikovskij, som 1950 gav ut sin märkliga *Worlds in Collision* (utgiven på svenska under titeln "Kolliderande världar"). Av detta arbete kan man lära sig att de gigantiska katastrofer som vi hör talas om i legenderna orsakades av en stor komet, som vid flera tillfällen för nära förbi jorden för att till sist gå in i kretslopp runt solen och bli till den planet vi känner som Venus. Bland de extraordinära händelser som denna komet skulle ha orsakat kan nämnas förstörandet av Jerikos murar, att solen stannade på Josuas befallning och att Röda havet delade sig när Moses och israeliterna skulle gå över. Naturligtvis är kometen också förklaringen till Atlantis undergång.

Edgar Cayce (se denne), en amerikansk clairvoyant helbrägdagörare, offentliggjorde flera visioner som han hade haft om Atlantis. Cayces Atlantis var liksom Platons en jättelik ö i Atlanten, en ö som var större än Europa och sträckte sig från Sargassohavet till Azorerna. Enligt Cayce förstördes detta stora land i tre omgångar, från 15 600 f Kr till 10 000 f Kr. De båda första delade ön i tre mindre öar och den tredje utplanade alltsammans. Invånarna hade en högt utvecklad civilisation, och de hade bla uppfunnit en "kristallsten", som fångade och utnyttjade solstrålarna. (Detta påminner om den första laserstrålkristallen, men Cayce dog 1945, långt innan den uppfanns.) Efter de båda första katastroferna utvandrade många av invånarna till Europa, Afrika och Amerika. Cayces idéer om atlantiska supermän med avancerade tekniska uppfinningar gick igen hos många andra ockultister, och några använde dessutom myten till att antingen stödja eller angripa allskons underliga idéer. Om en författare bekände sig till en ockult lära kunde han spåra dess rötter tillbaka till Atlantis före syndafloden, men om han var kritisk måste den ockulta praxis som han fördömde tillhöra samma grupp av "atlantisk svart magi" som för så länge sedan gjorde att atlantiderna straffades av gudarna.

Atlantis ständigt växande lockelse beror antagligen på att ett sådant uppdiktat land ger fantasin fritt spelrum och därför lätt blir en drömmares paradis. Detta kan måhända förklara varför anhängarna av en eller annan Atlantisteori så starkt går upp i sin övertygelse. Exempelvis avbröts en kongress som hölls av Sällskapet för Atlantisstudier vid Sorbonne 1929 då en av deltagarna kastade ett

par targasbomber för att demonstrera mot att en talare hade utropat Korsika till det historiska Atlantis. Just för att den försvunna kontinenten har varit så tacksam att fantisera om har den varit föremål för otaliga science fiction romaner ända från Jules Vernes tid. Många har avslöjat var Atlantis låg, letat efter det eller kämpat sig igenom dess myriader av mysterier före den katastrofala översvämningen. För både ockultister och science fiction-författare har den förlorade kontinenten utgjort en fortrafflig ram för drömmar. Skillnaden mellan dessa Atlantisanhängare ligger i att ockultisterna är övertygade om sanningen i sina fantasialster, och skiljelinjen mellan den skapade världen och den äkta världen är försvunnen.

Atlantis förklarat?

Finns det någon verklighet alls bakom dessa spekulationer? De sparsamma hänvisningarna till Atlantis i litteraturen har länge sysselsatt arkeologerna, och det har gett vissa intressanta resultat. Exempelvis kom Jürgen Spannuth, som utan tvivel var inspirerad av Hitlertidens teorier, 1956 underfund med att Atlantis skulle ha varit beläget vid Helgoland, och han kände sig övertygad när han hörde infödda fiskare berätta om "en borg under havet". Han undersökte havsbotten flera gånger, och trots att vattnet var alltför förorenat för att han skulle kunna fotografera påstod han sig ha funnit ruinerna av en atlantisk kungaborg. Det anses att Spannuth fann något, men det är mycket ovisst om det är Atlantis han har lokaliserat. Atlantis har även förlagts till Sverige. Det gjordes av Olof Rudbeck d.ä. (1630—1702) i hans stora verk "Atland eller Manheim" i tre delar, även kallat Atlantikan.

En av de nyaste och rimligaste teorierna har framförts av den grekiske professorn A. G. Galanopoulos och grundar sig på att alla siffror i samband med Atlantis verkar alltför höga. Platon säger t ex att atlantiderna grävde en ränna kring sin huvudstad för att skydda den och att denna ränna var 10 000 stadier (drygt 1 900 km) lång. Denna storlek är helt utopisk (staden skulle i så fall ha varit omkring 300 gånger så stor som London), men om man dividerar talet med 10 får man ett långt mer realistiskt omfång på en storstad. Detsamma gäller dateringen till 9 000 år före Platon, dvs för 11 500 år sedan, ty arkeologerna kan bevisa att kulturerna vid denna tidpunkt fortfarande var paleolitiska (hörde till den äldre stenåldern) och att den egyptiska civilisationen uppstod först 6 000 år senare. Om vi därför också dividerar detta tal med 10 och förlägger katastrofen till omkring 900 år före Platon finner vi att det just vid den tiden (omkring 1500 år f Kr) existerade en mycket högt utvecklad civilisation, det minoiska riket, med Kreta som centrum. Just omkring 1500 f Kr inträffade detta ri-

Utanför Melos i Egeiska havet ligger på över 30 meters djup och mer än 300 meter från land resterna av en förntida stad. Pelarstumpen till vänster och murresten till höger står som då staden sjönk i havet, sannolikt efter ett våldsamt vulkanutbrott och jordskalv. (Jim Thorne. Efter Charles Berlitz: *The Mystery of Atlantis.*)

kes undergång, orsakad av den troligen största explosion som någonsin har förekommit på jorden. Vulkanön Thera (tidigare kallad Santorin), vars rester i dag består av tre små öar norr om Kreta, sprang i luften med en effekt som var ungefär tre gånger så stor som då den ostindiska ön Krakatoa exploderade 1883, då enbart flodvågen dödade mer än 36 000 människor och skolade bort hela städer. Kreta måste ha blivit nästan avfolkat och dess flotta helt förstörd, och legenden om Atlantis passar alltså väl in på det minoiska riket. Beträffande Herkules stöder visar Galanopoulos att det kan röra sig om tvillingbergen Maleas och Tainaron, nu Matapan, som ligger i södra Grekland. Också orsaken till att Platon har multiplicerat alla tal med 10 tycks Galanopoulos ha funnit: en av dåtidens översättare har förväxlat den egyptiska symbolen för 100 (ett rep) med symbolen för 1 000, en lotusblomma.

Det råder allmän enighet om att kontinenternas konturer och pla-

cering på jordens yta har förändrat sig märkbart under årtusendenas gång, och därför kan det inte uteslutas att stora landområden från tid till annan har "sjunkit i havet", men det anses säkerställt att något sådant inte har skett under den relativt korta tidrymd då människan har existerat. Inte desto mindre kommer Atlantislegenden att fortsatta att fängsla pseudoarkeologer och andra ända tills den sista kvadratkilometern av havsbotten är utforskad. Överallt i världen har Atlantisföreningar bildats med de underligaste idéer och aktiviteter, tex den danska Atlantisgruppen som i början av 1930-talet sysslade med att trycka atlantiska frimärken och sedlar och dessutom komponerade en atlantisk flagga. Världen har förvisso haft mycket nöje av Atlantislegenden, och det skulle kännas som en verklig förlust om det en dag bevisas att Atlantis bara är en platonsk myt.

Bermudatriangeln

Man har alltid räknat med att olika fartygsolyckor i regel inte har haft samband med varandra och att de har varit jämnt fördelade över jordens alla hav, naturligtvis beroende på väderförhållanden och liknande. Ända påstår sig vissa statistiker ha beräknat att några områden är mera utsatta för olyckor än andra med samma klimatförhållanden, och under tidens lopp har man funnit atskilliga trekanter, femkanter, ellipser osv på haven där det skulle vara särskilt farligt att färdas. Den mest kända av dessa geometriska fartygsfällor är utan jämförelse Bermudatriangeln i Atlanten, som sträcker sig från Bermuda i norr till Bimini i södra Florida och vidare genom Bahamaöarna förbi Puerto Rico till en punkt omkring 40° väst. Detta områdes fruktbarhet vilar i hög grad på Charles Berlitz bok "Dödens

Bermudatriangelns belägenhet i västra Atlanten och Karibiska havet. (Efter Charles Berlitz: "Dödens triangel", Stockholm 1977.)

En grupp Grumman Avengers av samma typ som de i Flight 19 som försvann spårlöst den 5 december 1945 med 14 mans besättning. Flygplanen var utrustade med räddningsflottar och delvis skyddade mot att sjunka. Besättningarna var tränade att lämna maskinerna på mindre än 60 sekunder. (National Archives. Efter Charles Berlitz: "Dödens triangel".)

triangel" som beskriver både fartygs- och flygolyckor och ur vilken följande exempel är hämtade.

Den 5 december 1945 lämnade fem amerikanska flygplan under den gemensamma beteckningen Flight 19 sin bas för att utföra en rutinmässig träningsflygning. Fem kvart senare mottog flygbasens torn emellertid ett radiomeddelande från flygkapten Charles Taylor att de hade kommit vilse, att instrumenten inte fungerade och allt såg galet ut, ja "inte ens havet ser ut som det borde göra". En kvart senare kom ett meddelande om att ingen av de båda kompasserna fungerade. Kort därpå kunde Flight 19 uppenbarligen inte höra tornet längre, medan man där då och då kunde uppsnappa samtal som tex att alla magnetiska instrument hade "blivit tokiga". En halvtimme senare registrerades det att Flight 19 var på väg ut över havet, och det sista man hörde från Taylor var: "Här är det vita vattnet. Vi är fullständigt förlorade." Med "det vita vattnet" avsågs troligen ett bestämt område av Golfströmmen, där fisk eller radioaktiva partiklar gör vattnet "självlysande" i en sådan grad att detta ljus är det sista som astronauterna ser av jorden på sin väg ut i rymden. Omkring tre timmar senare mottog en flygstation i Miami ett mycket svagt meddelande: "F-T... F-T...", vilket var första delen av Flight 19:s anropssignal. Men om detta verkligen sändes av den saknade patrullen skulle det ha sänts omkring två timmar sedan planen måste ha fått slut på bränsle.

Foto från luften av de mystiska ”vita vattnen” utanför Orange Key, Florida. De lysande vita vattnen har varit ett mysterium sedan Columbus första gången observerade dem natten före sin första landkänning 1492. Astronauterna i Apollo 12 såg dem som det sista synliga landet från jorden. (J. M. Valentine. Efter Charles Berlitz: ”Dödens triangel”.)

Naturligtvis gjorde man allt för att reda ut vad som hade hänt. Man undersökte enorma land- och vattenområden i Atlanten, Karibiska havet, Mexikanska bukten och Florida och en mängd mindre oar. 300 flygplan, fyra jagare, åtskilliga u-båtar, 18 kustbevakningsfartyg och hundratals privata flygplan och båtar deltog i letandet, assisterade av RAF-enheter från Bahamaöarna. Allt utan resultat. Man fann inte så mycket som en vrakbit. Flight 19 hade försvunnit i det blå, och det är ovisst om man någonsin får veta vad som hänt.

Den 29 januari 1948 försvann ett engelskt Tudor IV fyrmotorigt passagerarplan som hette Star Tiger spårlöst under en tur från Azorerna till Bermuda. Ombord fanns 25 passagerare och sex besättningsmedlemmar. Kl 22 30, kort före den väntade ankomsttiden, rapporterade piloten över radion att vädret var strålande och att han räknade med att anlända vid den planerade tidpunkten. Det kom inte fler meddelanden, vare sig nödsignaler eller annat, men ingen såg någonsin mer till Star Tiger. 30 flygplan och båtar finkammade området i flera dagar men förgäves. Den 31 januari hittades några lådor och tomma oljefat nordväst om Bermuda, men om de hade tillhört Star Tiger skulle det betyda att den hade varit hundratals kilometer ur kurs. Ännu sällsammare blev det då en kustbevakningsstation i Newfoundland hörde ”någon” sända ett muntligt meddelande över

etern. Rösten fortsatte bara att stava G-A-H-N-P, vilket var det saknade Star Tigers anropssignal.

Med tiden har hundratals fartyg och flygplan försvunnit under lika mystiska omständigheter just i detta område, och tusentals människoliv har gått till spillo utan att ett endaste lik eller någon vrakstump har hittats. De flesta förolyckade fartyg har varit i normal radiokontakt med land, men några har talat om högst ovanliga upplevelser av samma slag som Taylors. Många förklaringar till fenomenen har konstruerats, den ena mera mystisk än den andra. Somliga anser att enorma magnetiska fält har gjort farkosterna osynliga och eventuellt transporterat dem till andra tids- och/eller rumsdimensioner. Andra är av uppfattningen att de har förts bort av UFO-n (se detta), kanske just med hjälp av kontrollerade magnetiska fält, som således samtidigt kan förklara de många plötsliga upptradandena och försvinnandena som UFO-n traditionellt excellerar i. Mera kritiska forskare tror att stora tornados kan dra fartyg och mindre flygplan i djupet, men detta stämmer inte med att många kaptener och piloter just har rapporterat vackert väder. Andra har framlagt teorier om virvelströmmar och kvicksand på havsbotten, men detta förklarar inte hur stora fartyg och absolut inte hur flygplan har försvunnit. Många har naturligtvis valt den bekvämaste förklaringen: att Bermudatriangeln helt enkelt inte finns alls och att fenomenen måste ha alldeles naturliga skäl som plötsligt ovader eller navigationstel. Det bör nämnas att fler av Berlitz påståenden om t ex klart väder och liknande har visat sig stämma illa överens med verkligheten, men själv är han så fängslad av fenomenen att han 1977 utrustade en expedition för utforskning av havsbotten. Med en speciell ekoapparat påstod han sig ha hittat en "troligen människobyggd pyramid", och detta fynd satte naturligtvis genast hans fantasi i rörelse med spekulationer om Atlantis (se detta) och andra försvunna kulturer. Berlitz utesluter inte att det från pyramiden kan strömma ut så mycket energi (se Den stora pyramiden) att det kan orsaka molekylär desintegration, vilket betyder att ett ämnes molekyler skiljer sig åt. Själv är Charles Berlitz i varje fall övertygad om att fenomenen måste ha "övernaturliga" förklaringar, ty som han säger: "Området besöks varje år av otaliga resande och ingå olyckor sker, och fartyg och flygplan förlorar i alla världens hav av olika orsaker. Men man måste komma ihåg att skilja mellan att *förlisa*, där man sedan kan hitta identifierbart vrakgods, och att *försvinna*, där man sedan inte kan hitta något över huvud taget. Och ingen annanstans har försvinnandena varit så många, så valdokumenterade, så plötsliga och omgivna av så ovanliga omständigheter som inom Bermudatriangeln."

Kosmologi (ockult)

Fysiker, biologer och astronomer har för länge sedan konstruerat ett "ortodoxt vetande", en världsbild. Tyvärr kommer det alltid att finnas tillfällen då vetenskapsmannen helt enkelt måste säga: "Det kan jag inte svara på." Då reser sig den ockulte kosmologen triumferande och förklarat: "Jag vet svaret." Och i samma andetag meddelar han att hans förklaring kommer att lösa flera andra problem som under tidens lopp har gett vetenskapsmannen gråa hår. Hans åhörare får veta oroande saker: att jorden inte är rund utan platt, att vi inte bor på klotets yta utan inne i det eller att våra barnbarn hamnar i livstara därför att månen kommer att falla ned från himlen.

En sådan ortodox kosmologi har tillsammans med en mängd andra teorier, som den exakta vetenskapen inte kan acceptera, förts till kategorin "det ockulta". Tron på den ockulta kosmologin är snarare en religiös övertygelse än ett seriöst underbyggt alternativ till den gängse vetenskapen, men såvida teorierna inte direkt kan motbevisas finns det ofta en möjlighet att de är riktiga, hur liten den än är. Som författaren T. Sturgeon skriver: "Det finns alla utsikter till att det i rymden mellan Mars och Jupiter svävar ett föremål som är så stort som en basketboll och helt och hållet är gjort av choklad. Alla utsikter? Självklart. Föremålets existens är inte motbevisad, ergo kan det existera."

Jorden är platt!

Nutida anhängare av iden är att jorden är platt måste helt enkelt ha kommit på den tanken genom en mer eller mindre medveten önskan om att förneka både Galilei och Kopernikus. Inte desto mindre har den flera hundra anhängare, av vilka de flesta bor i staden Zion i Illinois, USA. De utgör resterna av vad som en gång var en blomstrande religiös sekt som hette The Christian Apostolic Church in Zion. Den grundades 1895 av skotten John Alexander Dowie och fördömde många av den moderna civilisationens produkter, t ex tobak, alkohol och modern medicin, och då sekten samtidigt kontrollerade staden kunde folk som inte kände till dess lagar riskera att arresteras för att ha rökt cigarretter eller för att ha visslat på en söndag.

Stadens starke man var inte Dowie utan en av hans anhängare vid namn Wilbur Glenn Voliva, men medan Dowie hade agnat sig åt medicinen vände sig Voliva mot kosmos. Hela sekten byggde på att allt som stod i Bibeln måste vara sant, och eftersom åtskilliga avsnitt i den antyder att jorden är platt var Voliva övertygad om att det verkligen förhöll sig på det sättet. Nordpolen var världens centrum och Sydpolen utgjorde periferin, omgiven av is för att hindra fartyg att

segla ut över kanten och falla ned i Hades. Under Hades finns en våning befolkad av andarna efter dem som levde på jorden före Adams tid. Stjärnorna är mycket mindre än jorden och roterar kring den. Månen är självlysande. Om solen säger Voliva: "Tanken på en sol som är miljoner kilometer i diameter och 150 miljoner km borta är vansinnig. Solen är bara 50 km bred och inte mer än 5 000 km från jorden. Det är självklart att det är på det viset. Gud skapade solen för att den skulle skina på jorden och måste därför ha placerat den nära jorden. Vad skulle man tänka om en man som byggde ett hus i Zion och satte upp lampan som skulle upplysa det i Kenosha, Wisconsin?" Denna världsbild var dock bara en liten del av Volivas, och därmed Zion-sektens version av en i övrigt tämligen välutvecklad form av fundamentalisternas kristendom. Med åren fick Voliva fler och fler mystiska infall, och flera gånger förutsade han världens undergång. 1923, 1927, 1930 och 1935 hade han profeterat en domedag, men tom sedan vart och ett av dessa år hade gått utan att världen hade gått under föll det honom aldrig in att det kunde var någon brist i hans system. Också hans död 1942 måste ha kommit som en överraskning. Han väntade sig nämligen att leva till en ålder av 120 år genom en speciell diet, som huvudsakligen bestod av paranötter och kärnmjölk.

Jorden är ihålig!

I våra dagar är det svårt, både i och utanför Zion, att hitta någon som tror att jorden är platt såvida man inte är fundamentalist, men det vore ett misstag att tro att alla excentriska idéer om jordens form har sitt ursprung i religiösa övertygelser. Det bästa exemplet från de senaste århundradena på en icke religiös teori är läran om den ihåliga jorden, som konstruerades av kapten John Cleves Symmes omkring 1812. Han ägnade största delen av sitt liv åt att försöka övertyga amerikanerna om att jorden var uppbyggd av fem koncentriska sfärer som hade enorma hål vid polerna, flera tusen kilometer i diameter. Han ansåg att man kunde leva både på en sfärs konvexa översida och på dess konkava insida.

Symmes teori var varken den första eller den sista i sitt slag. Redan 1692 hade den engelske astronomen Edmund Halley (som bl a har gett sitt namn åt den berömda kometen) avslöjat något liknande genom att påstå att jordskorpan var ett 800 km tjockt skal. Inuti fanns tre andra skal eller sfärer som var lika stora som Mars, Venus respektive Merkurius, och dessa upplystes var och en av atmosfären mellan skalen. Då man 1716 observerade ett fantastiskt norrsken antog Halley att det måste röra sig om något av våra inre lysande luftlager som hade sipprat ut. Eftersom jorden är tillplattad vid polerna måste ska-

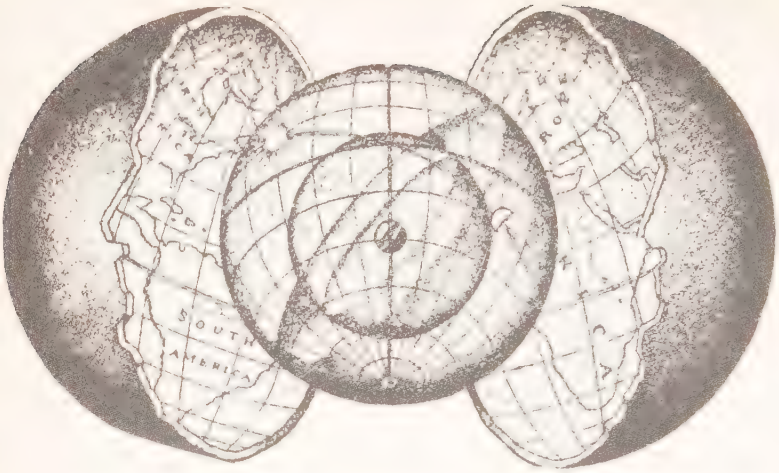

Tanken om den ihåliga jorden, framställd i en teckning av Cyrus Reed Teed

len vara tunnast där, och vår det naturligtvis där som luften hade kommit ut.

1913 utgav Marshall B. Gardner på egen bekostnad en liten bok, som hette *Journey to the Earth's Interior* (Resa till jordens inre), som han 1920 utvidgade till ett verk på 456 sidor. I den tornekar han Symmes "fantastiska villfarelse" om många koncentriska sfärer och säger i stället att det bara finns ett skal, omkring 1 300 km tjockt. Inuti finns en sol, ungefär 1 000 km i diameter, som ger evigt dagsljus åt det inre. Det finns öppningar vid båda polerna, var och en omkring 2 200 km i genomsnitt, och ljuset som sipprar ut genom dessa hål är vad vi kallar norrsken. De djupfrysta mammutar som har hittats i Sibirien kom från det inre, och kanske några sådana forttarande lever kvar där. Detsamma gäller eskimåerna, vilket enligt Gardner bl.a bekräftas av deras legender om ett land med evig sommar. Hela sju kapitel är ägnade åt att beskriva olika expeditioner till polerna, och Gardner bevisar givetvis att det aldrig har lyckats någon forskare att verkligen komma dit. Som alla paranoida "vetenskapsmän" var Gardner ur stånd att betrakta sig själv som något annat än ett missförstått geni, som förföljdes av samtiden men väntar sig en ärofull upprättelse i framtiden. Mindre än sex år efter det att det utvidgade verket hade getts ut flog Richard Byrd, sedermera amiral, 1926 över Nordpolen i ett flygplan, och han fann naturligtvis inget hål. Gardner slutade då att sprida sina teorier, men ända till sin död 1937 var han övertygad om att hans teori innehöll flera riktiga idéer.

Hur fantastiska Symmes och Gardners idéer nu än ter sig måste det

sägas att den tanke som amerikanen Koresh, alias Cyrus Reed Teed (1839—1908), formulerade 1870 är ännu mer absurd, ja nästan genial i sin kompletta felaktighet. Vi lever på insidan av ett ihåligt, kulformat skal, och längre in mot kulans centrum finns sol, måne, stjärnor, planeter och kometer. Utanför, på andra sidan skalet, finns absolut ingenting. Man kan inte se den andra sidan av kulan, ty atmosfären är för tjock. Mitt i allt detta finns en central sol som är osynlig, men en reflektion av den ses som vår sol. Den centrala solen är till hälften ljus, till hälften mörk, och dess rotation får vår sol att se ut som om den går upp eller går ned. Teed erkänner att jorden faktiskt ser konvex ut, men det är bara en optisk villa. Han beslöt sig för att demonstrera detta för den misstrogna överheten, och för detta be-

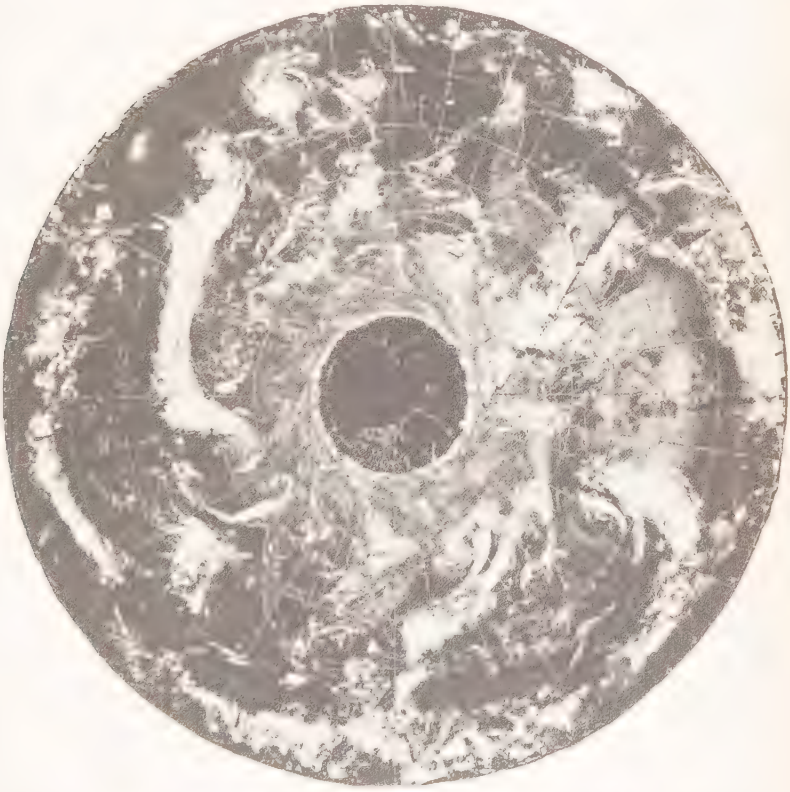

Satellitfoto av jorden, sedd rakt över nordpolen. Det påstådda "hålet" ses tydligt. Enligt sakkunniga beror det dels på skuggа till följd av jordens lutning i förhållande till solens, dels på själva fotograferingstekniken. Gradnät och landmassornas konturer har satts in. (Efter *Phenomena, a Book of Wonders*, London 1977.)

gagnade han sig av det faktum att en rät linje projicerad över ett tillräckligt långt avstånd enligt hans teori skulle gå ihop med jordens yta igen. Han organiserade en grupp av sina anhängare och gjorde en uppfinning som han kallade rektilineator för att åstadkomma en rät linje, först längs ytan på Illinois Drainage Canal och året därpå på Floridas kust. Tyvärr visade det sig att den "räta" linjen gick direkt ut i havet. Detta avskräckte dock inte profeten, och han hävdade att ett förnekande av att jorden var konkav var detsamma som att förneka Gud.

Som talare och demagog måste han ha varit enastående, ty han lyckades bilda en hel liten religiös kult kring sina idéer. Från 1886 gav Koresh-samfundet ut sin egen tidskrift, *The Guiding Star*, som senare kom att heta *The Flaming Sword*. Sex år senare uppskattade *The Chicago Herald* antalet av hans anhängare till 4 000, och han grundade staden Estero, som han kallade Det nya Jerusalem, och han förutsade att den skulle bli hela världens huvudstad. Inkvartering hade ordnats för 8 miljoner troende. 200 kom. Men de lyckades hålla liv i kolonin, trots att den förlöjligades i de lokala tidningarna. Då Teed dog 1908 lästes böner över hans kropp i två dagar, och därpå begravdes han på en ö som kallades Estero Island. 1921 drabbades denna ö av en tropisk cyklon, som förmade om den totalt och slet bort graven. Man fann aldrig något spår av liket. Teeds död fick inte ens ett omnämnande i *The Flaming Sword*, som för övrigt fortsatte att komma ut till 1949, då kolonins tryckeri brann ned. Vid den tidpunkten hade kulten bara omkring ett tjugotal troende.

I nazismens Tyskland, där åtskilliga ockulta och förryckta världsåskådningar fick en otrolig mängd anhängare, blev också Teeds teori föremål för vissa vetenskapsmäns intresse. Hitlers forskare skickades ut med all möjlig modern och dyrbar utrustning för att göra experiment, baserade på teorin om den ihåliga jorden. Det ansågs att det tack vare denna lära skulle vara möjligt att följa den engelska flottans rörelser, eftersom jordens konkava böjning skulle innebära att man kunde göra iakttagelser på mycket stora avstånd med hjälp av infraröda strålar, som är mindre böjda än de synliga strålarna.

Kosmisk is

Den ockulta teori om universum som har lockat till sig flest anhängare är dock den glaciala kosmologin, också kallad teorin om den kosmiska isen, som skapades av österrikaren Hanns Hörbiger (1860—1931) och publicerades i Tyskland. Hans idé uppstod 1882, då han spekulerade över om en komet, som nyligen hade visat sig, kanske bestod av is. 24 år senare hade han fullbordat sin teori, och tillsammans med Philipp Fauth, som han hade övertygat, gav han

1912 ut *Glazialcosmogonie* för att göra världen bekant med sin lära. Det grundläggande i Horbigers teori var att han föreställde sig universum uppbyggt av "kosmiskt stoff" i form av varma metalliska stjärnor och lätta luftslag, huvudsakligen syre och väte sammansatta som H_2O i dess "kosmiska form": is. När ett block av denna is stöter ihop med en varm stjärna uppstår en fruktansvärd explosion, som frambringar ett nytt stjärnsystem. Ett sådant system styrs av andra av Horbigers lagar, av vilka den viktigaste är partiklarnas spiralrörelse mot en central sol. Denna rörelse leder till att andra himlakroppar i systemet fångar in mindre fragment från explosionen. Analogt med detta ansåg han att månen en vacker dag med katastrofal effekt stöter mot jorden och att tidigare månar har gjort det för länge sedan. Också dessa tidigare kollisioner har förknippats med omåttliga naturkatastrofer som t ex ödeläggandet av Atlantis, legender om Ragnarök och om syndafloden. Denna teori var likaså mycket populär i det nazistiska Tyskland, och flera framstående nazister, däribland Heinrich Himmler och i viss mån också Hitler själv, hyllade denna "tyska vetenskapliga världsbild, jämfört med vilken relativitetsteorierna var som Talmud mot Eddan". För övrigt visade en undersökning som företogs 1953 att mer än en miljon människor i västerlandet ännu trodde på Hörbigers teorier.

Det finns naturligtvis andra ockulta kosmologer än de som har nämnts här. De ger mera rättmärade tolkningar av universum och försöker inte efterapa den officiella vetenskapen. Vetenskapen, säger de, kan ge endlösa beskrivningar av *hur* tingen verkar utan att förklara *varför*. Man måste beundra oräddheten för att bli förtjusad hos dessa trotsiga motståndare till den etablerade vetenskapen. Men den lilla chokladasteroiden finns givetvis alltid och den väntar bara på att bli upptäckt. Dess existens är nästan säkerställd enligt detta pseudovetenskapliga sätt att tänka därför att den aldrig kan motbevisas! Det finns ett obegränsat spektrum för ockulta kosmologer på vårt vetandes nuvarande stadium.

Lemurien och Mu

Försvunna kontinenter, ödelagda kungariken och världen, som i all sin pompa och prakt gick under i enorma naturkatastrofer — detta är det stoff som ligger till grund för drömmarna om Lemurien och Mu. Bakom många romanförfattares glansfulla skildringar låg det verkliga teorier, som gångna tider fann fullt trovärdiga och som stöddes av framstående medlemmar av den etablerade vetenskapen. I mitten av 1800-talet, då vetenskapsmännen var strängt sysselsatta med att klassificera allt som kunde klassificeras på planeten, gjordes

vissa upptäckter som ledde till förnyade spekulationer om den försvunna kontinenten Atlantis och om en annan sjunken kontinent öster om Afrika.

Det upptäcktes nämligen att djur- och växtlivet och t.o.m. landmassornas geologi visade anmärkningsvärda likheter mellan Afrika och Indien trots det enorma avståndet över oppet hav. Zoologen P. L. Sclater var den förste som satte denna upptäckt i samband med ett sagoland genom att han fastslog att "om djur- och växtlivet i två länder är detsamma, måste dessa vara eller nyligen ha varit i geografisk förbindelse med varandra". Han påpekade att lemuren (en halvapa) bara levde i Östafrika, södra Indien och Malaya, och tanken var nu inte avlägsen att ett land måste ha sträckt sig från Malackahalvön över södra Asien till Madagaskar och att detta land en gång hade varit lemurernas hemland. Sclaters zoologiska argument för sitt "Lemurien" stöddes av geologiska och biologiska fynd. Exempelvis var 22 av 25 olika fossila fynd från Natal i östra Sydafrika identiska med kända former i södra Indien.

Framstående vetenskapsmän greps av entusiasm över Lemurienteorin, och bland dessa var Ernst Haeckel, som spred Darwins teorier i Tyskland. Det var Haeckel som föreslog att Lemurien kunde vara ett hem för mera utvecklade varelser än lemurerna. Han ansåg att detta måste vara människoslaktets vagga, då människorna nu högst sannolikt var utvecklade ur antropoida apor. Detta var en idé som strax föll i god jord hos många. De antropologer som ansåg att mänskligheten hade spritt sig från ett bestämt område över hela jordklotet, och religiösa personer som var olyckliga över Darwins påstående om att de hade utvecklats ur apliknande varelser och som därför sökte ett fysiskt bevis för Edens lustgård, såg i Lemurien en lösning på sina problem.

Också ockultisterna kände sig tilltalade av Lemurien-iden och försökte förena en grundläggande religiös livssyn med den samtida vetenskapens resultat. Madame Blavatsky, som stiftade Teosofiska samfundet (se detta), gav 1883 ut det omfångsrika verket "Den hemliga läran" där hon förklarade att hennes slutsatser inom "esoterisk etnologi" stämde överens med Sclaters och andra vetenskapsmäns spekulationer. Före den nuvarande mänskligheten hade det funnits fyra tidigare släkten på jorden. Det första bodde på en mystisk kontinent som hette "Det oförgängliga heliga landet", det andra i en "Hyperboreisk kontinent" i norra Asien, och det tredje och fjärde släktet hade levat i Lemurien respektive Atlantis. Det nuvarande människoslaktet är det femte, som utvecklas mot ett slags supervarelser. Madame Blavatsky ansåg att Lemurien hade sträckt sig över Stilla havet och hävdade att Söderhavsöarna var allt som var kvar av den en gång ofantliga kontinenten. Senare teosofiska författare har ännu

mer detaljerade beskrivningar av den civilisation som hade harskat i Lemurien.

Mu

Överste James Churchward ansåg också att Stilla havet var platsen för hans egen sjunkna kontinent Mu. Han påstod att han under en hungersnöd i Indien under 1800-talet blev nära vän till en gammal hinduprast som lärde honom de sista resterna av ett forntidsspråk, naacal, som sades vara mänsklighetens ursprungliga tungomål. Churchward använde sitt nyförvärvade vetande för att dechiffrera några urgamla stentavlor, och dessa avslöjade enligt honom existensen av Mu, en enorm kontinent i Stilla havet, som hade sträckt sig 9 000 km från öster till väster och 5 000 km från norr till söder. Detta var givetvis den historiska Edens lustgård, där mänskligheten hade uppkommit 200 000 år tidigare. I Mu hade en ytterst raffinerad civilisation blomstrat, och då kontinenten förstördes i ett vulkanutbrott var befolkningen uppe i 64 miljoner.

Från Mu hade alla människoraser utvecklats, och skillnaderna mellan dessa sades bero på en degeneration hos alla kolonisatörer som sändes från moderlandet. Den viktigaste av alla Mus kolonier var Uighur-riket, vars huvudstad nu ligger begraven under Gobiöknen. Uighur-bornas efterkommande var ariér. En sådan fantasi i kombination med rasteorier kan också ses hos de tidiga nazistiska författarna, och det är intressant att Churchward påstod att ett av Mu-samhällets karakteristiska drag var att de färgade raserna var underlägsna de vita.

Det behöver naturligtvis inte sägas att Churchwards källor är

"Atlantiskors", en gammal symbol som påstås visa huvudstadens stadsplan med den breda infartsvägen från söder.

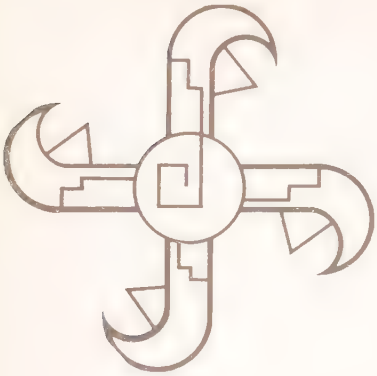

Mu, symbol för "de heliga fyra", Skaparens befallning som bringade ordning i kaos. (Efter *The Lost Continent of Mu.*)

starkt betvivlade. Han utgav aldrig några avskrifter av sina naacalstenar och utmärkte sig genom att använda hästar varje gåtfull gammal text inom pseudoarkeologin för att bevisa Mus existens.

Det är genom sådana ockulta, ofta romantiska idéer som Lemurien och Mu blev så fascinerande. Fantasirika författare anser sådana sagoland mycket användbara för historier om kamp och trolldom. Den mest kända av sådana berättelser är Robert E. Howards *Conan*, en krigare som vandrar omkring i den hyborianska eran, en förvanskning av madame Blavatskys teosofiska kontinent (där det andra av jordens släkten hörde hemma).

Loch Ness-odjuret

Sägner om havsodjur har förekommit sedan äldsta tider, och detta är egentligen mycket förvånande eftersom havet alltid har utgjort jordklotets minst utforskade område. Det litterära intresset för storormar växte efter mitten av 1500-talet då den svenske historikern Olaus Magnus utgav sitt verk om de nordiska folkens historia, där han bl.a. illustrerade och beskrev några exemplar som sedan 1522 hade observerats i Norges största sjö, Mjösa.

1933 riktades uppmärksamheten mot Loch Ness, en långsträckt bergssjö i Skottland där åtskilliga personer berättade att de både sett "ett okänt odjur". Året tidigare både de lokala invånarna känt till ett mystisk väsende i sjön, och den äldsta berättelsen om den går till båda anda till omkring år 600, då en av St. Columbas (senare helgon) medbröder angreps av ett sjoodjur då han simmade över floden Ness. Under åren efter 1933 kom det in allt fler observationer av mönstret, och trots vetenskapsmännens hårdnackade skepsis blev "Nessie" genom tidningarna snabbt ett världsbekant fenomen. 1960

Stoormen i Loch Ness är det storsjöodjur som bäst av alla har hållits vid liv av en hårdnackad tradition och talrika observationer. Detta foto, taget den 1 april 1934 utanför Invermoriston på västra stranden av Loch Ness, gick runt i världspressen. Det har tagits av R. K. Wilson på ett avstånd av 140—180 meter.

lyckades ingenjören Tim Dinsdale ta några meter film av ”något”, och detta sporrade honom till att upprätta Loch Ness Phenomenon Investigation Bureau, LNPIB (Byrån för undersökning av Loch Ness fenomenet). Denna byrå ställde upp fem vidfilmskameror som skulle ”täcka” sjön i fem månader, och från 1966 har sjön stått under konstant observation. Stället har besökts av forskare från flera länder, i synnerhet från Amerika, och de har ofta kommit med komplicerade och ibland kolossalt dyra apparater. Denna aktivitet stimulerades ytterligare då en försäljare av skotsk whisky utlyste en belöning på en miljon pund till den som kunde fånga monstret. De skotska myndigheterna har dock förbjudit alla försök i den riktningen (för att inte gå miste om den enorma turistinkomsten) och ”Nessie” är i dag ett fridlyst mysterium.

Detta innebar dock inte att man inte får försöka klara upp mysteriet, och de resultat som har nåtts i den riktningen ger anledning förmoda att det finns åtminstone ett ”oidentifierat stort djur” i Loch Ness. De stumpar film som finns hos LNPIB gör att man måste förkasta ”varje vanlig förklaring” enligt en artikel i *Times*, och en rulle

Den hittills bästa bilden av "Nessie", tagen den 1 november 1972 av Frank Searle. (PPF)

har undersökts av flygvapnets experter som uttalat sig positivt om möjligheten av att det kan röra sig om ett stort djur. Dessutom har professor Tucker från universitetet i Birmingham med hjälp av ekomätningar funnit några "stora föremål som betedde sig som djur" på ett djup av över 100 meter.

Under de senaste åren har ett amerikanskt forskarlag, lett av Bostonadvokaten Robert Rines, systematiskt genomsökt delar av sjön med avancerad foto-, ljus- och ekolodutrustning. Deras första upplevelse ägde rum natten till den 8 augusti 1972, då de med ekolod upptäckte ett stort föremål som rörde sig under deras båt. Efter hand kunde de klart urskilja två föremål, som simmade med ett inbördes avstånd av 3,5 meter, och de märkte att laxar hoppade upp ur vattnet i uppenbara försök att slippa undan dem (eller var det båten som skrämde dem?). En nedsänkt specialkamera tog ett par bilder av nagra föremål med 3,5 meters mellanrum och ett par andra bilder som visar en tombformad fena. Detta inspirerade den engelske naturhistorikern Peter Scott att utrusta "Nessie" med ett vetenskapligt namn: *Nessiteras rhombopteryx*, vilket betyder "Loch Ness-odjur med tombformad fena". Natten mellan den 19 och 20 juni 1975 fick expeditionen återigen bilder i kameran, och detta trots att flera av deras kameror sattes i våldsam rörelse och virvlades runt av en okänd

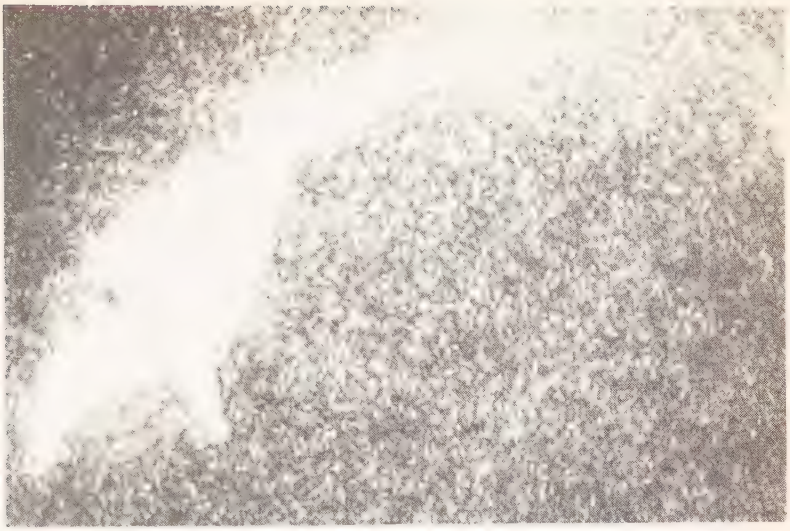

Silhuetten av sjöodjuret i Loch Ness. Undervattensfoto av dr Robert Rines 1976. Halsen, som sträcker sig uppåt till höger, beskrivs som 2—2,5 meter lång, avslutad i ett litet huvud. Kroppen är klumpig och försedd med simfotsliknande lemmar. (Copyright: Academy of Applied Science, PPF.)

kraft. Några av de påstådda fotografierna skulle föreställa "Nessie" i helfigur, medan andra bara visade huvudet i närbild. Upptagningarna var tämligen otydliga, men de utsattes för "elektronisk förbättring", liksom är fallet med bilder från Mars. På den grundvalen har Peter Scott bevisat "Nessie" som "en 15—20 meter lång gigant som väger ett ton och vars huvud, möjligen med hornaktiga utsprång, sitter på en 3—4 meter lång hals. Den platta, rombformade fenan är 2 meter lång."

En svanödla?

Denna beskrivning stämmer i stort sett också in på ett annat intressant sjöodjur, nämligen det två tons kadaver som japanska fiskare den 10 april 1977 fick i nätet utanför Nya Zeeland. Detta djur var visserligen bara på omkring 10 meter och hade en hals på 1,5 meter, men formen tycks ha varit densamma. Tyvärr kastade fiskarna detta uppseendeväckande fynd i havet igen "på grund av den ohälsliga stanken och den fettglänsande vätska som strömmade ut över däcket", och av den anledningen fick ingen kompetent vetenskapsman tillfälle att undersöka den döda kroppen. Om det bara var en stor bluff vet man inte, men fiskarna tog med sig övertygande färgfoton och små

utsnitt av djuret. Med ledning av detta har den japanske experten på förhistoriska djur och växter professor Tokio Shikama förklarat att det funna djuret måste ha varit en plesiosaurus, en svanodla som troddes ha dött ut för omkring 100 miljoner år sedan. Shikama anser att den plats utanför Nya Zeeland där djuret hittades ur klimatsynpunkt är ytterst lämplig för plesiosaurier och att det absolut finns en teoretisk möjlighet att dessa odlor kan ha levt kvar ända in i våra dagar. Andra forskare anser dock att det troligtvis var fråga om en haj.

Mytologiska djur

Till för ett par århundraden sedan var världen tämligen oupplyst, och människans möjligheter att skaffa sig vetande var mycket små. När man därför hörde sensationshungriga personers berättelser om möten med hiskliga fantasimonster kunde man inte få sådana upplysningar kontrollerade i efterhand och bekräftade eller motbevisade, och det föll sig därför lättast för den tidens vidskepliga människor att tro på skrönorna. Dessa berättelser behövde inte nödvändigtvis vara medvetna bedrägerier, utan de kunde uppstå till följd av fruktan (på grund av vidskeplighet), som ledde till en felaktig tolkning av döda föremål eller naturfenomen eller som kunde vara (en överdriven version av) resandes möten med underliga djur, vilkas existens ingen kände till. Ett mytologiskt djur måste definieras som ett väsen som det går sägner om, antingen skriftliga eller muntligt berättade, men som vår dagars vetenskap kan konstatera aldrig har existerat. I detta avsnitt berättas kortfattat om de mest kända av sådana fabeldjur: enhörningen, varulven, Fågel Lenix och Fågeln Rock m fl. Några få fabeldjur har fått egna avsnitt: den förskräcklige snömannen och Loch Ness-odjuret, därför att deras existens fortfarande är omdiskuterad.

Enhörningen

En enhörning har som namnet anger ett enda horn och det betecknar också ett häst- eller hjortliknande djur med ett långt, spiralvridet horn i pannan. Den första beskrivningen finns i boken *Indika*, skriven av greken Ktesias på 300-talet f Kr, och där skildras enhörningen som "ett slags vildåsna lika stor som en häst eller större, med ett halvmeterlångt horn i pannan", och dess hemland var Indien (det mest avlägsna land som man den gången kände till). I själva verket finns inget djur i naturen som bara har ett horn i pannan, och det enda djur som kan göra anspråk på titeln enhörning är den asiatiska

Enhörningen avbildas som ett häst-, hjort- eller getliknande väsen med ett långt, vridet horn i pannan. Kalkmålning i Vester Broby kyrka på mellersta Själland, 1340—1400. (Nationalmuseet, Köpenhamn)

noshörningen, som dock bär sitt horn på nosen. Det är högst sannolikt att noshörningen ligger till grund för Ktesias beskrivningar av enhörningen, ty bl.a. sägs båda djurens horn besitta magiska egenskaper, och dessutom rör de sig på samma sätt.

Under medeltiden var man övertygad om att enhörningen existerade i fjärran länder, och denna tro blev inte mindre av att det från 1600-talet började komma några få och oerhört kostbara "äkta" enhörningshorn på den europeiska marknaden. Dessa horn var dock ingenting annat än den enorma tanden från narvalen, som lever i norra Atlanten, särskilt kring Grönland. Det är bara hannarna som har den upp till 2,5 m långa, vridna tanden. Nordborna, som i århundraden hade känt till narvaltänder, kom underfund med att de kunde säljas för enorma summor i sydligare länder, där man aldrig hade sett något liknande och därför trodde att det var horn från enhörningar. Tron på enhörningarnas existens höll sig kvar långt in på 1800-talet, då man ansåg att de levde i Sydafrika eller i Tibets berg.

Fågel Fenix

Fågel Fenix beskrivs första gången i en dikt av grekén Hesiodos på 600-talet f Kr, som dock bara är bevarad som citat hos Plutarkos (död år 120). Senare omtalas den av bl a Herodotos, Manilius och Tacitus. Enligt alla texter existerar det bara ett enda exemplar av fågeln, men dess ålder kan variera från den ene författaren till den andre, anda från 500 till 1461 år. Den gängse uppfattningen är dock att den vart femhundrade år flyger från Arabien eller Indien till Fenicíens (Libanons) trad. Här gör den ett bål av kvistar, brinner sig själv och återuppstår föryngrad ur askan.

Fågeln Rock

Fågeln Rock omtalas ofta i den gamla arabiska litteraturen, framst i de fantasifulla berättelserna från "Tusen och en natt". Den beskrivs som en jättefågel, så stor att den kan bära elefanter i sina klor, och el Kazwini berättar också om en fågel i Indiska oceanen med en näbb så stor att man kunde göra ett skepp av ena hälvan. Också Marco Polo kände till fenomenet och berättade att fågeln bl a höll till på Madagaskar. Denna ö är också dess troligaste hem, om sägnen över huvud taget har någon grund i verkligheten. Där har det nämligen fört levat en jättestruts som kunde bli högre än tre meter och väga mer än 400 kg, och det är möjligt att den dog ut först långt in i medeltiden. Sagnen fick för övrigt stöd av handelsmännen på Madagaskar, som kunde tjäna mycket pengar på att sälja "äkta" rockfjädrar, som dock bara var de gigantiska bladen på en lokal palmart.

Varulven

En varulv är en man som med eller mot sin vilja måste gå omkring i varggestalt, och så länge förvandlingen varar besitter han vargens alla dåliga egenskaper: den glupande aptiten, grymheten, listen och snabbheten. I folktron var ett sådant skräckdjur särskilt förtjust i att överfalla unga flickor och slicka i sig deras blod, och om flickan var gravid slet den ut fostret ur hennes skote och åt upp det. En man som då och då förvandlades till varulv kunde man alltid känna igen på att hans ögonbryn var sammanvuxna över näsan, och på en behårad fläck på ryggen mellan skulderbladen. Om någon sade till honom: "Du är ju en varulv!" blev han lost från förtrollningen och behövde aldrig bli förvandlad mer. Däremot var det mycket vanligt att förbannelsen sedan kom att vila på betraktaren. Monstret omtalas första gången av Herodotos (400 talet f Kr), som med stor skepsis återberättar skyternas historier om några "neurer", som en gång om året blev varulvar några dagar. Från större delen av världen har senare

En mänsklig varulv i ohygglig verksamhet. (Tyskt medeltida träsnitt.)

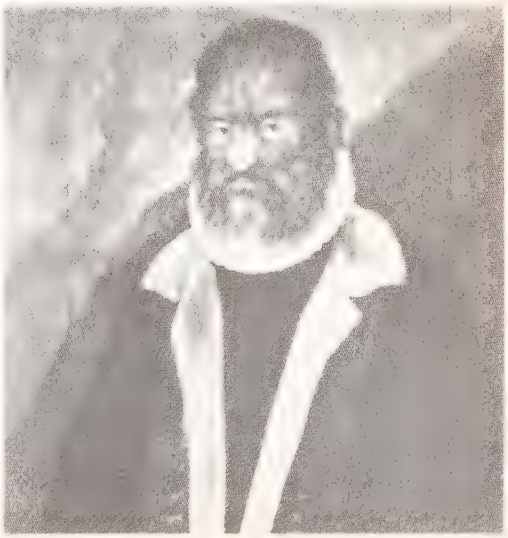

"Vargman". På grund av vissa arvsanlag kan stark behåring uppträda i hela släkter. Peter Gomaerus från Kanarieöarna ses här, målad omkring 1580. Den begåvade mannen, som inte hade den minsta varulvsbenägenhet, gifte sig i Paris med en vacker kvinna, men barnen ärvde hans säregna anlag. (Wiens Kunstmuseum)

kommit berättelser om skräckinjagande varulvupplevelser, och på många platser, bl a i den irländska staden Ossory, fanns det särskilda varulvsslakter. Tron på varulvar är svår att kämpa ned, och ännu i denna dag är vissa människor övertygade om att de finns. Våra dagars populära skräckhistorier har ändrat en smula på varulvens utseende i riktning mot vampyrens. Den framställs som en upprättgående man med vargöverkropp och huvud, och den ohyggliga förvandlingen äger bara rum vid fullmåne.

Andra fabeldjur

Förutom dessa mytiska gestalter känner vi till otaliga andra mytologiska djur. *Gripen* är ett tyrbent väsen vars främre hälft är en örn och vars bakre hälft är ett lejon. *Sfinxen* är ett lejon med människohuvud som kan vara manligt eller kvinnligt. *Manticora* däremot är också ett lejon med människohuvud, men den avbildas bara som manlig och oftas med tre rader tänder. *Pegasus* är en bevingad häst från den grekiska mytologin, och därifrån härstammar också *kentauren*, som är en man med hästbakkropp sammansatt så att hela gestalten har sex lemmar: hästens fyra ben och människodelens två armar. En *mara* är kvinnornas svar på varulven och beskrivs som ett kvinnligt väsen som påminner om en katt eller en hare. På natten sätter hon sig på den sovande och "rider" honom, dvs hon tynger ned honom så hårt att han tappar andan och därmed får obehagliga drömmar. I vissa trakter är hon dock långt hemskare och dricker blod från den sovandes hals. Maran kan fångas genom att man tappar till det hål i murbruket som hon har kommit in genom, så att hon inte kan hitta ut igen. När solens strålar morgonen därpå faller på maran förvandlas hon till en vacker flicka som man kan göra anspråk på som sin egen.

Den stora pyramiden

Den största av alla Egyptens pyramider, Keopspyramiden, har alltid varit insvept i en sköja av mystik. Den sägs innehålla själva kärnan av den gamla egyptiska magin och visdomen och har därför haft en oemotståndlig dragning på ockultister och mystiker av alla sorter. Särskilt har rosenkreuzarna (se dessa) och andra hemliga sällskap ofta spårat sitt ursprung ända tillbaka till den egyptiska dödskulten omkring pyramiden, men det var inte förrän 1859 som den egentliga pyramidologin föddes. (Pyramidologi är pseudovetenskapen om vilka hemligheter pyramiden döljer och hur de kan kasta ljus över våra kunskaper om den framskridna tekniken i förntidens Egypten.) Det

var 1859 som den engelske excentrikern John Taylor gav ut sin *The Great Pyramid: Why Was It Built? And Who Built It?* och därmed gav upphov till senare tiders fantastiska och vilda spekulationer kring pyramidens dimensioner och dess hemligheter.

Taylor fick aldrig tillfälle att själv se pyramiden, men ju mer han studerade dess struktur, desto mer övertygad blev han om att dess byggmästare inte var egyptier utan israeliter, som leddes av Gud. Huvudskälet till att Gud måste stå bakom var det faktum att konstruktionen innehöll en mängd matematiska sanningar som vida överträffade det visdomsstadium man normalt tillskrev egyptierna. Den viktigaste av hans upptäckter var att om man dividerade byggnadens höjd med halva omkretsen vid foten, fick man en imponerande god approximation till talet pi (p 3,1416). Taylor fann åtskilliga andra matematiska överensstämmelser i pyramidens mur, men hans idéer skulle för länge sedan ha varit glömda om det inte hade varit för Charles Piazzi Smyth, professor i astronomi vid universitetet i Edinburgh. Hans verk på 664 sidor, *Our Inheritance in the Great Pyramid* (1864), är för pyramidologin vad Bibeln är för kristendomen, men i själva verket är den bara värdefull därför att den så klart visar hur lätt en intelligent människa, som lidelsefullt går in för en teori, kan manipulera sina observationer på ett sådant sätt att de bekräftar hans idéer. Här följer en kort resumé av Smyths iakttagelser.

Pyramidologin

Till att börja med upptäckte Smyth att monumentets grundyta dividerad med bredden av en av de ytterstenar som ursprungligen täckte hela pyramiden gav exakt 365, antalet dagar på ett år! Därefter uppfann han en ny måttenhet, som han kallade en ”pyramidtum” och som definierades som en 25-del av ytterstenens bredd. Då ytterstenen händelsevis är ungefär 25 engelska tum bred, blir en pyramidtum lika med en engelsk tum, och den är på gudomligt vis exakt lika med en tiomiljondel av radien mellan polerna. Trots att vi ganska väl känner till egyptiernas måttenheter (en ”egyptisk aln” är 52,5 cm och delas i 7 ”handbredder” om 7,5 cm) ansåg Smyth att allt i pyramiden var baserat på pyramidtum, ett förhållande som inte ändrades ens då man fann andra ytterstenar med helt andra bredder. Genom att mäta upp byggnadsverket kors och tvärs och dividera, multiplicera och över huvud taget manipulera med pyramidtum kom han fram till talen för jordklotets medeltäthet, medeltemperaturen på jordens yta, ljusets hastighet och mängder av andra vetenskapliga fakta som både fastslagits först långt sedan pyramiderna både uppförts. Av andra upptäckter kan nämnas att höjden, multiplicerad med en miljard är lika med avståndet till solen, att pyramiden är placerad ganska exakt

i riktningen nord—syd och att höjden på en av de lutande sidoytorna är ungefär lika med halva grundlinjen multiplicerad med "gyllene snittet". (Gyllene snittet är proportionen i vilken en linje delas om den korta delen skall förhålla sig till den långa som den långa till hela linjen (1,618).)

Smyth avslöjade dessutom att pyramiden berättade hela världshistorien ända sedan skapelsen till våra dagar. Man skulle bara mäta vissa av de inre gångarna i pyramidtum, låta en tum motsvara ett år och därefter titta efter små markeringar i väggen. På så sätt kunde Smyth läsa att världen skapades 4004 år f Kr, och också syndafloden, pyramidens byggnadsår och Kristi födelse uppenbarade sig för honom. Följer man den sista av gångarna ända till slutet upptäcker man att förutsägelserna stammar vid en punkt mellan 1882 och 1911, allteftersom hur man mäter den spricka som markerade Kristi födelse. Flera andra skribenter har sedan försökt spå i pyramidens struktur, men det är ett märkligt faktum att den alltid bara skildrar världshistorien just fram till den tidpunkt då teorin i fråga publicerades.

Pyramidhattar

Många andra skribenter har följt i Smyths fotspår och avslöjat "hittills oupptäckta sanningar" i pyramidens struktur. Ett av de senaste påhitten är att själva pyramidens form skulle ha en helbrägdagörande och i synnerhet konserverande effekt på allt som finns i den. Det var två amerikanskor, Sheila Ostrander och Lynn Schroeder, som offentliggjorde denna teori med boken "PSI — psykiska upptäckter bakom järnridån". I den sägs det att fransmannen Bovis "för en del år sedan" besökte det inre av Keopspyramiden och upptäckte att några döda katter och andra djur därinne inte hade förruttnat utan bara var förtorkade. Senare utförde han ett serie försök med något lättskämt material placerat under modellpyramider och kom underfund med att själva formen på pyramiden måste ha en fördröjande verkan på förruttnelseprocessen. Den tjeckiske ingenjören Karel Drbal nådde samma resultat och fann dessutom att slöa rakblad blev skarpa under pyramiden och att pyramidformade hattar kunde bota huvudvärk!

I dag kan man i Pyramid Energy Centre i Köpenhamn köpa allt slags pyramidutrustning, alltifrån meditationspyramider för att meditera under till pyramidenergigeneratorer, som "samlar in och koncentrerar naturlig och gratis energi". Man kan skaffa sig en "aurameter" eller en "svängningssökare", som båda är "viktiga instrument i pyramidforskningen" och används för att fastslå gränsen för den mänskliga auran (se detta).

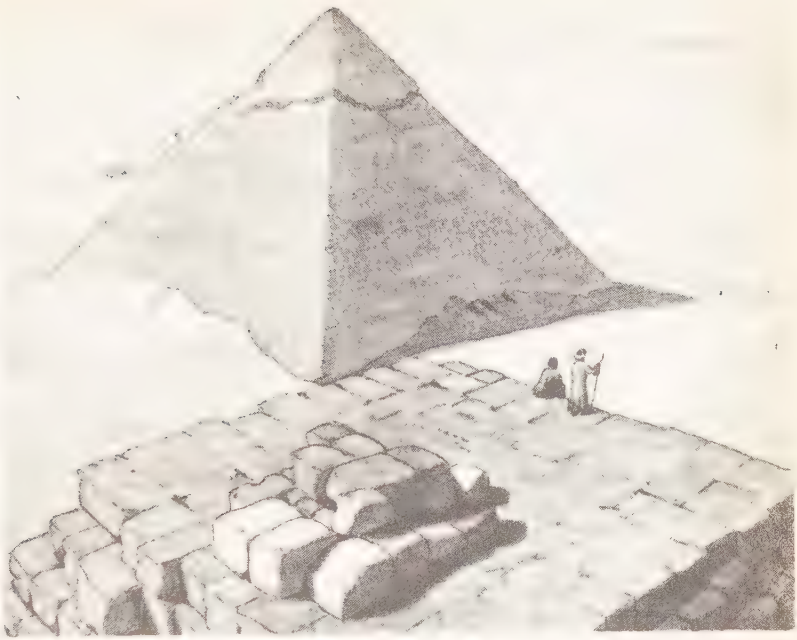

Kefrenpyramiden sedd från toppen av den 147 meter höga Keopspyramiden. Teckning av E. W. Lane, 1825. (British Museum)

Värderingar av Smyth

Med tanke på Smyths "sanningar" är det lätt att se hur han kunde lägga fram så många. I en så komplicerad byggnad som pyramiden har man snabbt ett otal längder och bredder att operera med, och när man inte är hämmad av någon form av regler kan man pussla sig fram till nästan vad som helst. Ta tex pyramidens höjd, som multiplicerad med en miljard ger avståndet till solen. Om solen hade varit tio gånger längre bort eller tio gånger närmare hade Smyth förstås kunnat bevisa "sanningen" genom att bara multiplicera höjden med ett annat "passande" tal. Och om höjden multiplicerad med ett eller annat runt tal inte exakt kunde ge avståndet till solen kunde det nog säga litet om månen, en stjärna, en planet etc. För övrigt kände man på Smyths tid inte till den exakta sträckan till solen, och dessutom varierar detta avstånd eftersom jordens omloppsbana inte är en cirkel utan en ellips. Detta ger ännu fler möjligheter. Kunde man inte hitta ett mått som angav medelavståndet till solen, kunde man kanske hitta ett som visade det kortaste eller det längsta osv. Liknande

Det inre av ''den stora pyramiden''. (Stick i *Déscription de l'Egypte*, band 5, Paris 1822.)

räkttagelser kunde kasta ljus över resten av ”sammingarna”.

De enda fakta som det verkar svårare att förklara som manipulationer med tal måste tagas vara den exakta nordsydriktningen och upptäckten av talet π. Det förefaller emellertid mycket sannolikt att dåtidens astronomer relativt lätt kunde bestämma nordriktningen. Man kunde t.ex. bygga en urkelrund mur så hög att man inifrån bara kunde se himlen. Därpå kunde man placera sig i mitten och betrakta vilken stjärna som helst. Man markerade de ställen på muren där stjärnan ”gick upp” och där den senare gick ned igen, och halveringslinjen mellan denna vinkel pekade exakt mot norr. Beträffande π är det möjligt att egyptierna kände till detta tal och byggde pyramiden utifrån det, men det är troligare att detta förhållande är en biprodukt av en annan konstruktionsmetod. Herodotos berättar att pyramiden byggdes på så sätt att varje sida hade exakt samma yta som en kvadrat vars sidor var lika med pyramidens höjd. Om pyramidbyggarna följde detta recept skulle pyramiden se ut precis som den gör, och förhållandet mellan höjden och den fördubblade grundlinjen skulle bli ett förbluffande exakt värde för π.

Men det mest intressanta och spännande med pyramiden är trots allt att den över huvud taget byggs där. Enligt Herodotos tog det 20 år att uppföra den, och 100 000 arbetare krevs ut årligen i omkring 3 månader för att transportera stenblocken. Även om man rekryterade arbetarna på den tid av året då Nilen gick över sina bräddar och jordbruksbefolkningen alltså ändå var utan sysselsättning, kostade detta byggande så mycket av statskassan att bara nästa farao, Kefren, kunde utföra något som kom i nivå med det. Grundytan täcker en areal på 53 063 m², grundlinjerna varierar mellan 230,26 m och 230,45 m, och höjden är beräknad till 146,73 m om toppen var hel. Lutningen är 51° 51′ 14′, medan den är 52° 20′ för den senare Kefrenpyramiden, som alltså har en något annan form. Detta tyder på att formen på kropspyramiden inte alls är så idealisk som många senare har hävdat.

Tillämpad pyramidologi. Från serien Rip Kirby. (Copyright Bulls)

Den förskräcklige snömannen

1921 rapporterade överste C. K. Howard-Bury, som ledde en expedition till Mount Everest, att han hade funnit några stora fotspår i snön på en höjd av 6 400 meter. De infödda bärarna sade att spåren tillhörde *Metch Kangmi*. Kang betyder "snö" och mi betyder "man". Metch var svårare att översätta, men till sist gavs det innebörden "förskräcklig". Härmed var legenden om den förskräcklige snömannen född, och sedan dess har otaliga teorier och uttalanden om dess väsen och livsföring framkastats.

Monstret blev såvitt bekant omnämnt första gången i den indiska dikten Ramayana från omkring 200-talet f Kr. Här omtalas den djävulsliknande Raksha, och än i denna dag använder invånarna i Nepal denna beteckning på den förskräcklige snömannen. Av dess många andra namn kan dessutom nämnas Rakshi-Bompo, Bang, Banjakri, Ban Vanas och Van Manas. I södra Sovjet heter den Abanauyu (skogsmannen), Bianbanguli, Dev eller Kuk-Adam (vildmannen). Dess mest kända namn är nog det som används i Bhutan, nämligen Yeh-teh eller Yeti. För övrigt visade en serie frimärken 1966 yetin som Bhutans nationaldjur.

Himalayateorin skiljer mellan tre typer av snöman. Den största yetin är vegetarian, utom när den drivs av hunger. Den mellersta storleken är ett otillräkneligt rovdjur medan den minsta, Rakshi-Bompo, är fetsam, plundrar grödor och flyr när människor närmar sig. Under 1800-talet rapporterade den ryske översten och naturforskaren Nikolaj Prsvalskij om att det fanns en varelse som han kallade Almas. Det var ett primitivt djurliknande väsen som han hade mött på en expedition djupt inne i Gobiöknen. Tydligen ansåg regeringen denna halvmänniska vara alltför obetydlig för att kunna motivera anslag till ytterligare undersökningar.

Åtskilliga vetenskapsmän, däribland den ryske professorn Boris Porsjnev och professor J. R. Rinchen från Mongoliet, har sökt i nästan en mansålder efter snömannen. En av Porsjnevs elever, professor Jeanne Kofman, har samlat in en mängd beskrivningar från ögonvittnen, och hon och hennes forskarlag har funnit proviantförråd som en mystisk skepnad hade stulit och gömt. Från uppgifter av de få som har sett själva snömannen kan man sammanfatta följande beskrivning: Den är apliknande och har två ben med en tjock, brun, svart, grå eller rödaktig päls, ingen svans, hårlöst ansikte och ett rätt spetsigt kranium. Ibland ger den ifrån sig ett bölande eller jämande ljud och en unken lukt.

Don Whillans, ledare för en expedition i Nepal, tog 1970 några bilder av spår i snön på en höjd av omkring 4 300 meter på en plats som var helt obebodd tills han och hans följeslagare, Dougal Haston, slog

Fotspår av en förmodad yeti, fotograferade på Annapurna av Don Whillans.

lager där. Litet senare såg Whillans genom kikaren en mörk tvåbent figur som klättrade omkring på bergväggen. Stället där detta hände kallas sedan gammalt "den stora apans plats". Det bör nämnas att höjden var för stor för att människoapor normalt skulle kunna leva här, men knappast så stor att den frambringar hallucinationer, att ingen av expeditionens deltagare hade smakat den medhavda whiskyn på länge och att Whillans (före denna upplevelse) inte hade det ringaste intresse för snömanshistorier.

Skrock och bluffhistorier har det inte varit brist på, men de otaliga skildringarna, ibland samstämmiga, oftare motstridande, har fått vetenskapen att övervaga möjligheten av att en sådan varelse existerar. Kanske är denne skygge snöman en förmänsklig varelse, en rest från tiden innan människan utvecklades till homo sapiens.

Sasquatch

Snömannen och (särskilt) hans spår har setts på åtskilliga platser på jorden. I Kanada kallas snömannen Sasquatch och i USA kallas den Bigfoot. Sasquatch har i flera århundraden förekommit i de ameri-

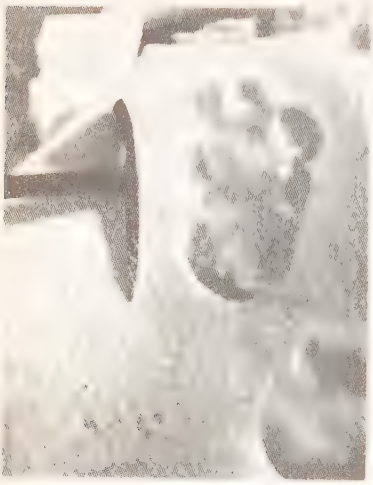

"Det stora fotspåret" (omkring 33 × 46 cm), fotograferat av Eric Shipton på Menlingglaciären 1951. (Efter John Napier: *Bigfoot*.)

kanska indianernas sagnet (Sasquatch är ett indianskt ord och betyder "den behårade mannen"). I vår tid har det kommit tusentals rapporter från personer som anser sig ha sett varelsen eller dess fotspår. Här skall två av dem återges.

I juli 1924 rapporterade tenn guldgrävare att de hade uppehållit sig i sin koja vid St. Helenberget i staten Washington, då de anfölls av ett slags människoapor som slängde stenar på kojans tak och försökte slå in dörren genom att kasta sig mot den. De vrålade vilt åt man

Bild ur Roger Pattersons film av en sasquatch vid Bluff Creek, norra Kalifornien. (Efter John Napier: *Bigfoot*.)

nen inne i kojan, som tidigare hade skjutit efter två av flocken. En grupp poliser och journalister, som gav sig ut för att undersöka saken fann mycket riktigt kojan illa åtgången och hundratals stora fotspår överallt omkring den. Stället kom att heta Apdalen, och många har senare berättat att de har sett människoapor i trakten. Flera personer har under tidens lopp försvunnit spårlöst just där.

Den 20 oktober 1967 tog den amerikanske lantbrukaren Roger Patterson en 16 mm långfilm av Sasquatch. Han hade sett den stå ungefär 40 meter bort på andra sidan av en bäck. Då han hade letat fram sin kamera hade den börjat gå sig av mot en bergsluttning, och filmen visar tydligt den människoliknande gången. I motsats till de flesta andra berättelser rör det sig denna gång om en hona, eftersom den hade stora hängande bröst. Vid undersökningen av denna varelses fotspår har man kunnat beräkna att hon vägde mellan 250 och 300 kg.

Stonehenge

Till ganska nyligen har man i allmänhet antagit att de förhistoriska människorna var tämligen enkla figurer. Stonehenge och andra stenkonstruktioner betraktas som kultcentra, vilkas form uteslutande förklarades med estetiska synpunkter och med dimensioner som var rent tillfälliga. Under senare år har denna uppfattning dock blivit märkbart reviderad, och man är numera ganska säker på att våra avlägsna förfäder var i besittning av långt mer vetenskapliga och tekniska kunskaper än man hittills har trott. Tex anser man inte längre att det kan vara en tillfällighet att Den stora pyramiden (se denna) står så exakt i riktningen nord—syd att avvikelsen är mindre än 6 vinkelminuter, en precision som skulle vara svår att imitera även i våra dagar. Denna nya inställning medförde bl a också ett förnyat intresse för Stonehenge nära Salisbury i södra England, Europas mest berömda förhistoriska monument.

Stonehenge byggdes och återuppfördes under en lång period, och man har indelat byggnadsarbetet i tre huvudfaser. Stonehenge I, som är kol-14-daterat till omkring 2180 f Kr, var ett cirkelrunt vall- och dikessystem med en diameter på 107 meter. Cirkeln bryts på ett enda ställe av en ingång, och i cirkelns mitt har en träbyggnad stått. I en ring längs insidan av vallen finns nu 56 fyllda hål, som bl a innehåller spår av brända människokroppar. Dessa hål kallas Aubrey-hålen efter John Aubrey, en forntidsforskare på 1600-talet som först lade märke till dem. Omkring 1800 f Kr förändrades Stonehenge, och två ringar av mindre stenar sattes upp kring det centrala området. Dessa stenar härstammar inte från trakten utan måste ha huggits ut om

kring 220 km därifrån och antingen transporterats den långa vägen, delvis på floderna, eller, som en mera tvivelaktig teori säger, ha förts dit av isen under en av istiderna. I Stonehenges sista fas revs dessa stenringar ned för att lämna plats för den cirkel av enorma sandstenar med överliggare (C-14-daterade till omkring 1550 f Kr) som utgör huvudmonumentet i våra dagars Stonehenge. Till sist sattes de nedrivna mindre stenarna upp i sina nuvarande positioner som en hästsko i mitten och som en mindre cirkel mellan sandstenskonstruktionerna.

Man vet ingenting om när i världslitteraturen Stonehenge omtalas första gången, men den äldsta säkra beskrivningen vi känner till härrör från Geoffrey of Monmouths *Histories of the Kings of Britain* från 1100-talet. Här berättas att Stonehenge restes till minne av offren för de båda grymma saxiska kungarna Hengist och Horsa, som härskade i landet under 300-talet. Denna teori var den utan jämförelse mest populära i flera århundraden fram till mitten av 1600-talet, då många mer eller mindre besynnerliga hypoteser började dyka upp. En av de populäraste framkastades av dr W. Charleton och gick ut på att Stonehenge restes av danska vikingar under deras ockupation av området och att stenkolosserna skulle tjäna som tingsplats eller som den plats där kungarna valdes och hyllades. Den teori som vann mest tilltro under de sekler som följde var dock den att byggmästarna skulle vara de mystiska druiderna (se dessa). Det var John Aubrey som först lade fram denna teori och den stoddes kraftigt av William Stukeley (1687—1765). Moderna forskare kan förkasta samtliga dessa äldre teorier genom att det är säkerställt att ingen av stenarna kan ha rests senare än 1200 f Kr och att druiderna verkade först ett årtusende senare. Teorin om druiderna har dock hållit sig kvar långt in i våra dagar, och varje år vid midsommar samlas moderna druider vid Stonehenge och utför sina ceremonier.

Det märkligaste med Stonehenge och det som har gjort det så berömt är att monumentets huvudaxel (linjen från centrum ut till "hälstenen") är riktad mot den punkt på horisonten där solen går upp och ned vid sommarsolståndet den 22 juni. Dessutom är hälstenen exakt så hög att den för en person av genomsnittslängd (omkring 175 cm) är i rät linje med horisonten så att det ser ut som om solen går upp ovanför den. Dessa fakta påvisades för första gången av Stukeley 1740. Det bör tilläggas att Stonehenges position i förhållande till solen har ändrat sig en smula sedan år 1800 f Kr därigenom att solen på den tiden gick upp omkring 3/4 grad nordligare, dvs något till vänster om hälstenen. Det är dock sannolikt att hälstenen på den tiden stod upprätt i stället för att luta som den gör i dag, och detta skulle göra Stonehenge-stenarna till ett ytterst precist instrument med en avvikelse på praktiskt taget noll.

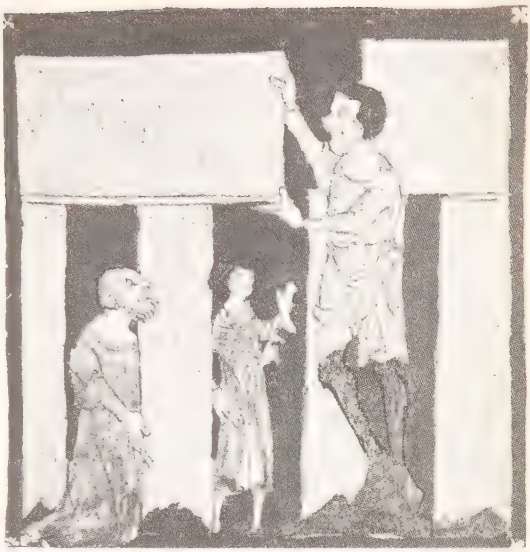

Den legendariske trollkarlen från kung Arthurs hov, Merlin, bygger Stonehenge med hjälp av sten som på mystisk väg har transporterats från Irland. Efter handskrift från 1300-talet, British Museum. Att de enorma stenblocken verkligen har kommit långt bort ifrån har senare bevisats.

Plan över Stonehenge med de olika stadierna inritade. (Efter R. J. C. Atkinson: *Stonehenge*, 1956.)

Det mystiska förhistoriska byggnadsverket Stonehenge, nära Salisbury i England, sett från toppen av den stora, fristående stenen, hälstenen, som ligger i siktlinjen mellan anläggningens centrum och den punkt på horisonten där solen går upp vid sommarsolståndet. Se också bilden s 231. (PPF)

Det är dock bara nödvändigt med två stenar för att ange en sådan riktning, så i ett par århundraden var det en olöst gåta vad de andra stenarna tjänade till. Astronomen Gerald S. Hawkins tycks ha funnit en rimlig förklaring då han i början av 1960-talet med hjälp av en dator beräknade vissa av stenarnas förhållanden till landskropparnas rörelser. Han fann inget samband mellan stenarnas placering och stjärnornas rörelser, men däremot gav flera av stenarna besked om soluppgångar och solnedgångar vid midsommar, midvinter och dagjämningar och, vilket var mera oväntat, månens uppgång och nedgång vid samma perioder. I de flesta fall var stenarna anbringade med mindre än en grads avvikelse. Efter dessa sensationella upptäckter kastade han sig ut i spekulationer över huruvida man med stenarnas hjälp kunde förutsäga sol- och månförmörkelser, och trots hans vetenskapligt sett tämligen vaga utgångspunkter har hans teorier aldrig motbevisats.

Även om vi i varaadagar känner till en del om Stonehenge vet vi absolut ingenting om dess byggmastare, och syftet med denna kolossala anläggning kan vi bara gissa om. Kanske skulle det rätt och slätt vara

en almanacka som berättade om den rätta tiden för att så, eller kanske det skulle hjälpa till att skapa och upprätthålla prästernas makt genom att de genom stenarnas "magi" otvivelaktigt kunde förbluffa folket. Men ett är i varje fall säkert: det finns rika möjligheter till att kommande tiders arkeologiska undersökningar på platsen kommer att kasta nytt ljus över Stonehenges ursprung och ändamål.

UFO-fenomen

Den 24 juni 1947 startade den amerikanske privatpiloten Kenneth Arnold sitt plan som en av de frivilliga som deltog i letandet efter ett flygplan. Man trodde att det hade störtat i Cascade Mountains i staten Washington, USA. En plötslig ljusreflex till vänster i synfältet väckte hans uppmärksamhet, och han upptäckte nu nio runda, metalliska och lysande skivor som for fram med en enorm hastighet. En snabb beräkning av deras flyghastighet, baserad på den tid (102 sekunder) det tog dem att flyga från Mount Rainier till Mount Adams (60 km), gav en siffra på över 2 000 km i timmen, en otrolig hastighet som 1947 bara kunde uppnås av raketer. Arnold rapporterade sin upptäckt över radion i planet, och redan då han landade stod journalister och väntade och frågade hur föremålen hade sett ut. Utan att ana att hans uttalande skulle uppfattas som det gjordes beskrev Arnold dem som "tefat som kastas över vattnet". En smart journalist såg i detta en chans till en god rubrik, och de "flygande tefatens" tidsålder hade börjat.

Mindre än fyra dygn efter Arnolds upplevelser kom nästa rapport om flygande tefat, och många fler följde under sommaren. Det gick dithän att det amerikanska flygvapnet redan i september 1947 inrättade en kommission som skulle ta emot och reda ut tefatsrapporter. Denna kommission fick först kodnamnet Project Sign, men det ändrades 1949 till Project Grudge, och slutligen ändrades namnet 1951 till Project Blue Book. När nu utredningen av fenomenen fick en mera vetenskaplig prägel ansågs det att beteckningen flygande tefat inte var nog seriös, och därför lanserade mannen bakom Blue Book, Edward Ruppelt, den nya beteckningen, UFO, en förkortning av Unidentified Flying Objects (oidentifierade flygande föremål). Först försökte kommissionen ge naturliga förklaringar på samtliga inkomna rapporter, men flera av förklaringarna var så osannolika att den snabbt omdöptes av ondas tungor till "Sällskapet för förklaring av det icke-undersökta".

Ufologi

Den ''blå boken'' var dock en sak, allmänheten en annan, och det torde inte förvåna någon att man under en period då långdistansraketerna just hade uppfunnits ställde frågan om föremålen kunde vara av utomjordiskt ursprung och om de innehöll piloter från andra planeter. I många ögon förefoll detta troligt, då ju utvecklingen gick framåt med rekordfart och vi just hade konstruerat atombomben, vilket gav teknologiska värden en naturlig anledning att visa intresse för vår vidare utveckling. Vetenskapsmännen ansåg dock att man kunde bortse från denna möjlighet, och UFO-studier utifrån en sådan synpunkt, *ufologi*, var något som snabbt fick ett ovärdigt och föga aktningsvärt skimmer över sig.

Ur ufologin utvecklades sedermera den annu mindre respektabla grenen *ufologi*, som hat och var har förvandlats till en religiös rörelse. Ufologerna (av UFO, Identified Flying Objects) har utan vidare identifierat och accepterat tefaten som rymdfarkoster, vanligen från främmande planeter men också från framtiden, det förflutna, havsbotten etc. Amerikanen Daniel Fry hävdar att han haft telepatisk kontakt med rymdvarelserna och att de berättat att de härstammar från jorden. De var efterkommande till de överlevande från en tidigare högkultur som gick under för omkring 30000 år sedan. I ufologernas tidskrifter diskuteras ivrigt teknologiska problem som t ex tefatens drivmedel, vilka metallegeringar de är gjorda av och möjligheter till och effekter av tesof som går förbi ett hus etc. På vissa

Adamskis berömda ''flygande tefat''. Det är antagligen fråga om ett fotografi av en gammal gatlykta i Berlin, men modellen har inte påträffats. (Efter Eugen Semitjov: ''De otroliga tefaten'', Stockholm 1974.)

George Adamski med sitt teleskop, genom vilket han påstod sig ha fotograferat åtskilliga UFO-n.

platser har religiösa sekter bildats som är övertygade om att UFO-na styrs av de dödas andar och att det i själva jordens atmosfär finns hela andesamhällen. Ur den svenska tidskriften *Tid och Rum*, nr 1 1962, är följande citat hämtat: "Vi har vetenskapliga skäl att tro att det finns bebyggda och beboeliga områden i vår atmosfär." Med ufologin är vi alltså ute på ett fält som skadar forskningen mer än det gagnar den och där man gott kan förstå att vetenskapen tar avstånd från ämnet.

UFO-forskning

Inte desto mindre fortsatte rapporterna om flygande tefat från andra planeter att strömma in, och särskilt 1952 blev ett innehållsrikt år. Hela USA sjöd av besynnerliga eldklot och gåtfulla spökraketer, och iakttagelser i andra länder gjorde att man trodde att det rörde sig om mer än bara ett nytt amerikanskt påfund.

I Frankrike gjordes en upptäckt som styrkte tron på att det fanns något intelligent bakom fenomenen genom att man fann ett slags system i rapporterna. Aime Michel, fransk vetenskaplig journalist och intresserad av parapsykologi, markerade dag för dag varje UFO-rapport på en karta, och det visade sig att många av punkterna kunde föras samman till räta linjer. I synnerhet låg sex trovärdiga rapporter

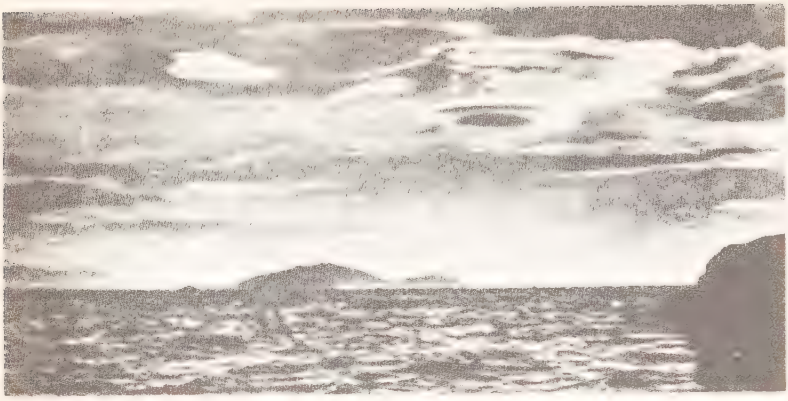

Molnformation som när den är belyst av solen kan tas för ett flygande tefat. Fotografiet är taget utanför Brasiliens kust. (Efter Eugen Semitjov.)

— och flera andra som inte var på långt när så trovärdiga — på en linje genom städerna Bayonne och Vichy, en linje som forskarna har gett namnet BAVIC. Sådana resultat har mer eller mindre rättfärdigat en utologisk utforskning av möjligheten av att vissa UFO-n skulle vara av icke-jordiskt ursprung. Många astronomer och biologer anser att sannolikheten för liv på andra ställen i universum är större än sannolikheten för att vi är de enda. Det är likaledes troligt att det finns varelser som både teknologiskt och andligt är oss långt överlägsna, men samtidigt påpekas det att man aldrig har observerat UFO-n som har varit på väg *in* i vår atmosfär. Den allmänna attityden till fenomenet är att det bland de tusentals UFO-rapporter som kommer in finns ett litet fatal som antyder att det verkligen har förekommit fall av oidentifierade flygande föremål, men så länge de ännu inte är identifierade kommer det förstås att råda tvivel om deras ursprung.

Ett par av de mest kända är Socorro-fallet, då en polis i Mexiko såg ett UFO landa och kunde beskriva dess besättningsmedlemmar, och Hill-fallet, då makarna Betty och Barney Hill också såg ett UFO landa och kan minnas att humanoider (människoliknande UFO-nauter) kom gående mot dem. Därefter följde en lucka i bådas minne på ungefär två timmar, och under hypnos kunde de senare, oberoende av varandra, berätta att de fördes ombord, undersöktes grundligt och sedan fick lämna tefatet. Båda dessa intressanta fall har beskrivits ingående i Eugen Semitjovs bok "De otroliga tefaten" och kommenterats av Josef Allen Hynek i "UFO-rapporten", som inte ser någon anledning att betvivla äktheten, och av Philip J. Klass i *UFOs Explained*, som visar flera fall av bristande överensstämmelse i rapporterna och försöker ge andra förklaringar.

Möjliga förklaringar

Allen Hynek, som är USA:s och kanske världens mest erfarne UFO-forskare, ger flera möjliga förklaringar till UFO-fenomenen, och varje enskilt fall måste tillhöra en av dessa fyra kategorier:

1. Rent nonsens, dvs skämt, bluff eller inbillning. Men också de fall där UFO-na bara är synvillor kräver en djupgående undersökning.
2. Främmande eller egna militära vapen som testas i hemlighet. Detta är dock inte sannolikt eftersom ett land knappast vill utföra tester över en främmande makts territorium, och dessutom är det näst intill omöjligt att hålla sådana prov hemliga under någon längre tid.
3. Främmande farkoster från rymden. Det finns visserligen inga bevis för detta men heller inga för motsatsen, så möjligheten kan inte uteslutas.
4. Ett naturfenomen som vi ännu inte kan förklara.

Project Blue Book hade 1966 undersökt omkring 12 000 fall, och den dåvarande chefen, överste Jacks, förklarade att inget av dessa tydde på att det rörde sig om icke-jordiska farkoster. Blue Books siffror för de viktigaste UFO-åren ser ut så här:

1947: 122 fall,
12 oidentifierade
1952, rekordåret: 1 501 fall,
303 oidentifierade
1963, låga siffror: 339 fall,
14 oidentifierade
1966, ny toppnotering: 1 060 fall,
30 oidentifierade

Jacks anmärker att ”oidentifierat” absolut inte är detsamma som oförklarligt, eftersom det enbart rör sig om fall där vittnesmålen har varit alldeles för knapphändiga för en tillfredsställande undersökning. Ändå ledde den kraftiga stegringen från 1963 till 1966 till att flygvapnet beviljade 500 000 dollar till en vetenskaplig undersökning av UFO-fenomenen. Vid Colorado University bildades då en kommitté av vetenskapsmän under ledning av fysikprofessorn Edward U. Condon, och denna kommittés ihärdiga studier pågick i två år. I januari 1969 lämnade de en rapport på 465 sidor, vars innehåll kan sammanfattas i följande ord: ”Hypotesen om intelligenta icke-jordiska varelser måste betecknas som den minst troliga förklaringen till UFO-fenomenen, och det finns ingen anledning till ytterligare studier av dem, eftersom material av vetenskapligt intresse inte skulle framkomma.” Detta resultat nåddes trots att en tredjedel av rapportens

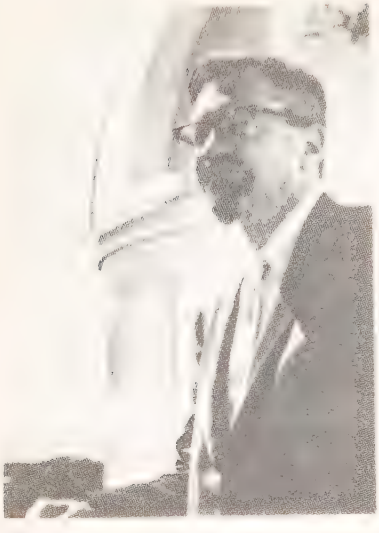

Dr J. Allen Hynek, astronom och vetenskaplig rådgivare åt det amerikanska flygvapnet. Denne man har hört talas om så många oförklarliga fall att han har börjat tvivla på sin egen skepsis. (Efter P. Flammonde: *The Age of Flying Saucers.*)

87 behandlade fall förblev oupplösta och trots att flera av kommitténs medlemmar var oense om den. Det amerikanska flygvapnet rättade sig dock efter rapporten, och i december samma år upplöstes Project Blue Book.

Besökare från rymden?

Enligt de många rapporterna har UFO:n kunnat förorsaka åtskilliga egendomliga fenomen. De har gjort hål i marken, rivit upp grödor, stoppat bilar, påverkat TV-sändningar och gett upphov till ovanliga ljuseffekter för att nämna några få av de allra viktigaste. Ibland kommer dessutom rapporter om teleportation (se Apportfenomen), ja t.om totalt bortförande eller dödsfall i förbindelse med UFO:n. Sådana skildringar har aldrig tagits särskilt allvarligt, och det gäller också de s.k. *contactee*-fallen, där vittnena påstår sig ha varit i direkt kontakt med de flygande fatten. En contactee är en person som berättar att han har mött rymdmänniskor och tagits med ut på en tur (t.ex. till månen eller Venus och tillbaka igen), och att han fått order att sprida budskap om kärlek, broderskap och ned med-atombomben för att rädda mänskligheten. Rymdvarelserna säger sig oftast komma från Mars, Venus eller någon okänd planet, och då och då händer det att en fanatisk kult springer upp kring contactee-personen. Vi har dock ännu inte nämnt de båda mest fascinerande formerna av UFO-rapporter: de humanoida fallen, där vittnena har sett varelser ombord på fatten, och de fall då uppträdandet av ett UFO at-

Joe Simonton — "Pannkaks-Joe" från Wisconsin, USA, med en kakbit som han fick av varelser från ett flygande tefat som landade i hans trädgård. (Philip Daly)

Frank Scully, som utgav sin första bok om UFO-fenomen 1950. (Gray Barker)

följs av att rakttagaren på ett mirakulöst sätt tillfrisknar från sina sjukdomar.

På hösten 1949 spreds i USA och därifrån till resten av världen ryktet att bemannade tefat hade nödlandat i ett ökenområde i sydvästra USA. Det första tefatet sades vara 31 meter i diameter, och instrumenten ombord gav anledning förmoda att rymdskeppet drevs av en sorts magnetisk kraft. Man fann två metaller som var okända på jorden, och bl a var den metall som själva skeppet var byggt av lätt som aluminium men ändå otroligt motståndskraftig. Ombord fanns sexton döda kroppar som alla bara var 90—100 cm långa och brända till dods, tydligen till följd av en olycka i jordens atmosfär. Både tefaten och liken hade enligt ryktet förts till hemlig plats för närmare undersökning. Denna historia publicerades med en oerhörd mängd detaljer, första gången den 12 oktober 1949 i en New York-tidning av journalisten Frank Scully. Han påstod sig ha sina kunskaper från en icke namngiven vetenskapsman som hade varit närvarande vid de inledande undersökningarna av farkosterna. Månaden därpå avslöjade Scully i en ny artikel att ytterligare två tefat hade påträffats, ett med 16 lik ombord som det första och ett med bara två döda kroppar. Dessa lik var inte brända (döden måste ha berott på sammansättningen av vår atmosfär) och varelsernas hud var ljus. De var klädda i

"Silvermannen", som påstods ha kommit från ett flygande tefat i Arizona 1950. Originalbilden, som härstammar från en lokal tidning, existerar inte längre, inte heller den lille mannen själv.

mjuka, ljusgrona "uniformer" av okänt material, och det är antagligen härifrån uttrycket "små gröna män" kommer. Scullys skildringar var så detaljerade och logiskt uppbyggda att t om skeptikerna började tvivla, och då han året därpå skrev en bok om händelserna översattes den genast till flera språk. Trots att vetenskapsmannen, som kallas dr G., beskrivs som "USA:s ledande specialist inom magnetisk forskning" har man ännu inte lyckats identifiera honom, och hela historien har aldrig blivit slutgiltigt dementerad eller bekräftad, vilket har kommit de flesta att beteckna den som bluff.

Denna historia följdes snabbt av flera mer eller mindre fantasifulla berättelser om spännande konfrontationer med främmande intelligenta varelser. Vetenskapsmannen har aldrig tagit sådana uppgifter särskilt allvarligt (i varje fall inte offentligt), men i de fall där UFO-iakttagaren har tillfrisknat på något mirakulöst sätt har de tvingats erkänna att de står inför ett oförklarat fenomen. Aimé Michel beskriver ett typiskt fall. En fransk läkare, som var delvis förlamad efter en skada i kriget i Algeriet 1958 och samtidigt hade ett svårt sår på benet efter en olycka i sin trädgård den 29 oktober 1968, väcktes fram på småtimmarna natten till den 2 november 1968 av sitt spädbarn. Han linkade ut i köket efter något att dricka åt barnet och såg då ett blinkande ljus utanför fönstret. Förbluffad gick han ut på terrassen och såg två UFO-n närma sig. Inför hans ögon smälte de ihop till ett, kom längre ned och översköljde honom med en otrolig mängd ljus, varefter de försvann spårlöst som bilden på en TV-apparat som

stängts av. Han gick tillbaka till sovrummet för att berätta vad som hade hänt för sin hustru, och hon sag att han sprang: såret pa hans ben var läkt. Dagen efter hade förlamningen också släppt, något som många sjukhusläkare i månader hade gjort fruktlösa försök att uppna. Detta tillfrisknande kunde kanske en expert på psykiska sjukdomar förklara, men det faktum att både läkaren och hans lille son ibland får underliga trekantiga utslag kring naveln är däremot förfarande en gata, där alla logiska svar tycks tämligen osannolika (jfr dermografi, se Hypnos).

Äldre observationer

De varelser som ar ansvariga för UFO-fenomenen kan ha funnits här pa jorden länge. Episoden fran 1947 får inte betraktas som den första rapporten om ett oidentifierat flygande föremal, ty rapporter av samma slag har lamnats med jamna mellanrum i flera arhundraden. 1946 myllrade det av spökraketer över Norden (ryska försöksraketer?), 1907 sägs över Burlington i staten Vermont, USA, ett stort, mörkt, cigarrformat föremål med eldtungor och gnistor som slog ut från sidan (en ganska god beskrivning av ett äldre luftskepp med gasflammor fran motorerna), och 1777 observerade den franske astronomen Charles Messier några oförklarliga runda och mörka företeelser pa himlavalvet. Det finns t om personer som anser att rymdfararna redan för tusentals år sedan landade på vår planet, en tanke som först framkastades av ryssarna V. Ritj och M. Tjernenko 1959 och senare gjordes världsbekant av schweizaren Erich von Däniken. Sådana spekulationer bygger pa att mangder av arkeologiska upptäckter kan tolkas i den riktningen. Urgamla figurer bär dräkter som kan påminna om astronaututrustning, sägner och legender berättar om gudar som kom fran himlen i eldvagnar, och flera av forna dagars uppfinningar tyder pa att vara förfader besatt ett mera avancerat vetande an vi hittills har tillskrivit dem. Naturligtvis maste sadana tankar betraktas som ren spekulation, men själva möjligheten kan inte utan vidare förkastas. Bara framtiden kan ge oss svar på de fenomen som förekommer i vara dagar och som kanske också visade sig för människorna i gångna tider.

Österländsk filosofi

Karma

Ordet *karma* har sitt ursprung i ett sanskritord som betyder handling eller gärning. I hinduisk och buddhistisk filosofi betecknar det principen om *ett universiellt orsakssammanhang*, principen som säger att all handling orsakas av en tidigare handling och själv kommer att ge upphov till framtida handlingar. Saker och ting sker nu därför att något gjordes tidigare, och därvid uppkommer en rad kreativa handlingar som är karma. Begrepp som tillfällighet eller tur är oförenliga med karma, ty allt styrs av den orubbliga lagen om orsak och verkan.

Karma omtalas ibland som något otyg som besmittar själen på jorden, ett otyg som man i det jordiska livet måste utrota med hjälp av utjämnande handlingar. Jorden, eller den omgivning vi lever i, betecknas därför som *karma-bhumi*, karmasfären. Om vi har varit goda under den jordiska färden tilldelas vi en hög position i nästa liv, och om vi har varit onda återfods vi i ett lägt stånd, ja i hinduversionen ibland tom som djur.

Den hinduiska mytologin beskriver i detalj vad som händer med den enskilda människan efter döden. Själen får till Yamas kungadöme och väntar på att bli dömd. Huvudarkivarien Chitragupta undersöker balansen mellan själens goda och onda gärningar och läser upp slutresultatet. Domen avkunnas av Yama, och allt efter själens andliga utvecklingsstadium tilldelas den en ny skepnad på jorden. Därpå följer en tid som kan vara från några timmar till flera år, då de goda njuter paradisets fröjder och de onda renas från sina dåliga sidor i helvetet. När själen efter denna period tar kroppen av ett nyligen avlat foster i besittning för att påbörja ännu ett liv på jorden, utplånas alla minnen av dess tidigare liv, så att den efter återfödelsen är ur stånd att minnas det föregående utom i korta glimtar. Den eviga cykeln av födelse, död och återfödelse, *samara*, fortgår oupphörligt, och varje gång börjar vi från födelseögonblicket att samla in karma. Mycket få befrias från denna oändliga rad själavandringar från en inkarnation till nästa, ty karma är oskiljaktig från handling, och så länge karma existerar kommer samara att bestå. En sådan befrielse från att bli återfödd är det högsta och nästan ouppnåeliga målet inom yoga-filosofin (se detta).

En av de förnämsta Upanishaddikterna säger att man inte bör försöka bryta råden av handlingar utan däremot använda all sin tid

till verksamhet. Handling och verksamhet har i detta sammanhang tolkats som rituell verksamhet. Utförandet av ritualer är en "ren" form av handling, fri från karma, och många av hinduismens lärjungar strävar efter att skapa system som gör att alla vardagslivets gärningar ter sig som rituella handlingar.

Att födas i en bestämd kast inskränker gränserna för ens handlingar, och inom denna ram bör en man påta sig de plikter som lämpar sig för hans kast. I dikten Bhagavad Gita frågade hjälten Arjuna Krishna vad han skulle göra i en viss ödesdiger situation: Han skulle snart bli inblandad i en kamp mot sitt eget folk, och han undrade nu om det var riktigt att segra genom att dräpa sina egna släktingar. Krishna svarade att då han var född i krigskasten var det hans plikt att dräpa, och det fanns ingen anledning vare sig att tvivla eller göra sig samvetsförebråelser. Alla väsen är på ett eller annat sätt förutbestämda att dö, och krigarnas medlidande räddar dem inte från döden.

Alltså kan ett aktivt liv inom kastens ramar befrias från det onda som annars följer med handlingar. Utifrån detta resonemang sörjer kasten för medlen för att fly från träldomen i den evigt tillbakavändande cykeln.

Mandala

Ordet *mandala* betyder cirkel, och i hinduiska och buddhistiska ritualer syftar det på en figur som ritas på marken eller målas på ett bord och som symboliserar de kosmiska och himmelska regionerna. Korrekt avbildad och vederborligen invigd blir den en koncentration av ockult energi, som drar till sig dolda krafter och själv utsänder strålar som en talisman. Inom mandalacirkelns gränser tecknas andra geometriska figurer, mindre kvadrater, trianglar och cirklar som delar det Hela i heliga zoner. Var och en av dessa är reserverad för de andliga väsen som frammanas och intar de områden som de har fått sig tilldelade. Några mandalor är rika och komplicerade konstverk, vilkas bilder, färger och mönster alla har samband med de ockulta nivåerna.

Mandalan anses vara ett kosmogram, en karta över universum, med bestämda områden som tilldelas de olika andliga beskyddarna i världsrymden. Speciella ritualer föregår skapandet av en mandala, särskilda åkallanden manar ned gudarna och i det heliga området tänks en högre process konfronteras med jaget självt. Meditation inför en mandala tillkallar inte bara de vanligt installda gudomarna utan också skräckinjagande spöken, blodtörstiga demoner och föreställningar om förruttnelse och död, som enligt en hindutext är bilder

Två engelska magiker från 1600-talet tvingar ett uppgrävt lik att tala. De står båda skyddade av en magisk cirkel, en mandala. (Efter *The Astrologer of the 19th Century.*)

av ens eget undermedvetna. En del moderna psykologer har därför tillåtit sig att betrakta mandalan inte bara som ett kosmogram utan som ett psykokosmogram, en plan över det mänskliga psyket som avslöjar sinnets djupare struktur.

I nästan alla världens kulturer existerar en mandala i en eller annan form. Den är en symbol för helig mark, ett runt och därmed fullkomligt område som kan representera tex solen. Inom den västerländska ockultismen finns den motsvarande magiska cirkeln, vars exakta utnyttjande och begränsning anges i flera av de grimoirer eller mystiska magitexter som skapades under medeltiden. Den viktigaste skillnaden från mandalan är att när den magiska cirkeln är dragen stiger den västerländska magikern in i den och är alltså innanför dess skyddande gränser. De andar som han åkallar kan då inte invadera hans område och göra honom skada. I den österländska versionen däremot stannar magikern utanför mandalan, medan de andliga krafterna rasar inne i den.

Mantra-yoga

Mantra-yoga eller *mantra-shastra* är beteckningen på den vetenskap som är knuten till mantror. En mantra är enligt hinduisk och buddhistisk meditationskonst en magisk formel, som antingen uttrycks i ord eller i ljud. Det kan vara en kort vers eller liknande, och liksom i andra av den sortens formler måste dess innebörd vara helt klar. Å andra sidan kan det också vara en serie stavelser som inte har någon omedelbar innebörd därför att de är sammansatta som ett anagram eller efter någon annan mnemoteknisk idé, vars betydelse måste dechiffreras. En annu mer kryptisk form av mantra är ljud som består av en enda stavelse, som ofta slutar med ett nynnande ljud som m eller n. Den mest kända av denna typ är *Aum* (eller *Om*), ett magiskt ord som anses innehålla nyckeln till universum och med vilket många mirakulösa fenomen och initierad visdom är förknippade.

Mantror kommer till på olika sätt. De kan komma som en inspiration, sänd direkt till mottagaren av gudomen själv, eller uppstå som en produkt av meditation, så att säga utarbetade av en yogis undermedvetna. Många av de mest kraftfulla mantrorna har uppstått som resultat av en metod som syftar till att reducera stora verk till en enkel formel. En helig text på flera tusen verser kan sammanfattas i ett enda kapitel, som i sin tur kan reduceras till ett litet avsnitt, sedan till en enda mening och slutligen till en enda stavelse. Så mäktig är denna slutliga stavelse att den, liksom en mikrofotografisk prick, innehåller kärnan i hela avhandlingen, och om en människa behärskar mantran får hon en intuitiv förståelse av den ursprungliga texten i sin helhet.

En mantras effekt uppnås genom att den upprepas orakneliga ganger, och många är de löften som erbjuds dem som förmår upprepa stavelsen ett på förhand bestämt antal ganger. Om en person citerar en given mantra 100 000 ganger kommer alla människor att obetingat lyda honom, och med 200 000 ganger kommer han att kunna kontrollera alla naturfenomen. En och en halv miljon ganger gör honom i stånd att färdas genom hela universum. Om en repetition av en mantra riktas mot en människa, sägs det hjälpa eller bota en del av kroppen som tex huvudet, magen eller könsorganen, och i dessa punkter startas vibrationer som skapar speciella energier. En mantra riktad mot kraniet sätter alltså huvudets delar i svängningar, vilket resulterar i ett slags mystisk upplysning eller vishet. Ibland sänds en mantra i kretslopp runt kroppen, och dess ljudsvängningar får den gamla kroppsvävnaden att försvinna och lämna plats för ny. På detta sätt kan olika delar av kroppen antingen förstärkas eller botas. Det påstås finnas en mantra för varje tillstånd och för varje sjukdom. Men dessutom: varje problem, vad det än är, kan lösas genom att man mässar den rätta formeln, ty alla mantror är ljud, och ljud

ligger till grund för universum.

Historierna om mantror är övertyllda av exempel på deras magiska effektivitet, och det är allmänt känt att en mantras kraft förhöjs ju mer den upprepas. En intensiv repetition påverkar sinnet och leder till att dess djupare innebörd framstår klart, och det konstanta massandet hjälper en — i synnerhet med paranyama (andningstekmik) — att uppnå ett tillstånd av trans (se detta). Dessutom genomsyrar det de övernaturliga områdena och tvingar på sätt och vis gudarna att efterkomma ens önskningar.

Mantror förs vidare genom att gurun, läraren, viskar dem i elevens öron, eftersom de innehåller sektens hemligheter. Mantran verkar som en magisk besvärjelse, åkallan eller framkallning av gudar, och de många formlerna utgör en hel arsenal av ord tyllda med makt. Den reciteras före, under och efter alla viktiga ceremonier. Den används som förbannelse, välsignelse eller bön, och det finns knappast någon aktivitet som inte har en mantra knuten till sig. Om alla andra former av hjälp är omöjliga kan mästaren enbart genom att använda en mantra, vare sig den sägs högt, viskas eller upprepas i tankarna, utföra allt han önskar, ty allt är manifestationer av mantran. Brahma själv är det ljud som upprätthåller universum.

Meditation

Ordet meditation har flera betydelser, men här betraktar vi begreppet som en självutvecklingsmetod. Dess viktigaste syfte är att ge den mediterande visshet om det samband han anser finns mellan honom själv och allt annat. Utövandet av meditation förutsätter inte nödvändigtvis en religiös övertygelse, även om den praktiseras inom många religioner. Kristna mediterande har som mål föreningen med Kristus, muhammedanerna med Allah, hinduer med Atman (Jaget), judar (hasider) med Gud och så vidare.

Meditation har ingenting att göra med trans eller hypnos, eftersom den mediterande inte vid någon tidpunkt förlorar medvetandet utan tvärtom försöker utveckla det. Dess ändamål är att hejda de vanliga tankeprocesserna, ty dessa är till hinder för utvecklandet av den grundharmoni som den mediterande vill uppleva. Detta är kärnan i meditationssystemet inom våra dagars yoga. Under meditationen sätts hjärnan i rörelse t ex genom att man upprepar ett ord gång på gång inom sig. Ett sådant ord kallas en mantra (se Mantra-yoga). I indiska meditationssystem används ofta ordet *Aum*, som symboliserar alla ljud i universum. Meditationen kan ske gruppvis eller i enrum, men i samtliga fall bör man ha ett tyst rum, särskilt avsett för ändamålet. Några system rekommenderar att man sitter på golvet

Den klassiska lotusställningen, idealisk för meditation men svår att inta korrekt. (Efter Swami Janakananda Sarawati: ”Yoga, Tantra och Meditation i min vardag”, Stockholm 1975.)

med korslagda ben, andra tillåter vilken behaglig ställning som helst. I några system skall man ha ögonen slutna, i andra öppna. Sufismen (islamisk mystik), som kan spåras tillbaka till Muhammeds dagar, understryker vikten av upprepad sång och dans under meditationen. (De ”dansande dervischerna” är en sufisk sekt.) Detsamma gör hasiderna, en judisk sekt. Vanligen bör man avsätta två eller flera perioder om dagen för meditation, men många rekommenderar att man mediterar när man kan mellan de dagliga aktiviteterna.

Zen

Zen är en japansk form av buddhism, som en tid var mycket populär och omtalad i västerlandet. Den förkastar officiellt alla skrifter och formler och försöker överföra Buddhas tankegångar och upplysning, *satori*, direkt till den enskilde individen. Satori kan bara uppnås genom en mycket intensiv och koncentrerad form av meditation (ordet zen kommer av den kinesiska *ch'an*, som i sin tur har sitt ursprung i sanskrits *dhyana*, som betyder meditation). Denna meditation praktiseras under vissa tider på året upp till 22 timmar dagligen. I sam-

band med meditation orienteras eleven i de beromda *koan*, en sorts gator eller fragor. Av de mest kanda koan kan namnas:

"Hurudant är ljudet av en hand (som klappar)?"

"Hurudant var ditt ansikte innan du föddes?"

"Vad blir det av knytnäven när jag öppnar handen?"

Under zen-meditationen, som kallas *zazen*, skall den mediterande koncentrera sina tankar på en av dessa koan eller zen-paradoxer, som de kallas, på ett ord från en koan (ordet *mu*, intet, anvands ofta), på sin andning eller på ingenting alls. Men vad han an koncentrerar sig på skall han göra det mycket intensivt. I zen är det av stor vikt att man har den ratta positionen under meditationen. Den mediterande sitter med korslagda ben på en kudde på golvet, helst i lotusställningen dar vanster fot vilar på höger lår och höger fot på vanster lar. Ryggen skall vara rak, handerna hoplagda i skötet och ögonen halvt slutna.

Zen lägger ingen vikt vid att psykiska krafter uppstar under meditationen, utan de betraktas som naturliga företeelser som uppstar efter hand som den mediterande nar sitt mål. Ett exempel på detta förekom da den kinesiske zen-läraren Hsu Yun en kväll efter en lang meditation öppnade ögonen och sag allt, både inom och utanför klostret. Genom väggen såg han en munk som hämtade upp vatten utanför, en gästmunk i latrinen och langt borta båtar som seglade på floden och träd på dess båda sidor.

Transcendental meditation

Transcendental meditation (TM) blev riktigt populär då Beatles och andra musiker besökte Maharishi Mahesh Yogi i Indien för att lära sig meditation. TM är lätt att lära sig och lätt att lära ut, och det finns redan flera tusen lärare och åtskilliga hundra tusen TM-mediterande i världen.

TM:s popularitet kan tillskrivas flera faktorer. Dels är den avpassad till den mediterandes behov, dels används den av många inte som en strävan efter upplysning utan därför att TM kanske kan göra dem till bättre studerande, mera mogna i privatlivet osv. Många mediterande har berättat om hur de snabbt har märkt goda resultat som mindre spändhet, större energi och bättre koncentrationsförmåga.

För att bli lärare i TM behöver man bara några få månaders undervisning, jämfört med årtals träning och en insikt i de höga andliga färdigheterna hos lärare inom andra meditationssystem. De vanliga TM-lärarna undervisar dock inte eleverna utöver de första baskunskaperna. Träning av dem som kommit längre utförs bara av Maharishi själv eller av några få personer som han har undervisat särskilt.

En viktig faktor, som skiljer TM från många andra meditations-

metoder, är TM-lärarens införande av en mantra (se Mantra-yoga) som han anser skall vara till nytta för just den eleven. I TM är mantra ett meningslöst ord med en speciell ljudkaraktär, som antas hjälpa den mediterande att finna kallan till hans tankeserie och därigenom också uppna en form av självupphöjdhet. Mantran återupprepas (inte högt) i perioder på omkring 20 minuter var, en på morgonen och en på eftermiddagen, medan den mediterande sitter i en behaglig ställning med slutna ögon.

Vetenskapliga studier av meditation

Moderna vetenskapsmän visar ett stigande intresse för meditationen. Detta beror i hög grad på upptäckten av att meditationen inte bara hör hemma i den indiska filosofin utan att den orsakar förändringar i hjärnans medvetandestadier, som kan mätas och beräknas. Hjärnan frambringar alltid vissa mycket svaga elektriska impulser under sin aktivitet, också under sömn eller djup medvetslöshet. Vissa av dessa hjärnvågor kan registreras genom att man fäster små elektroder vid huvudet, och de framträder då som elektriska spänningar på omkring 100 mikrovolt (uV) hos normala vuxna personer (1 uV = 1/1 000 000 V). Elektroderna är förbundna med en apparat som förstärker den mer än en miljon gånger. Impulserna kan därefter fås att styra en elektromagnetisk skrivare, som tecknar dem med kurvor på ett papper. En sådan kurva kallas ett elektroencefalogram och brukar förkortas EEG. EEG-apparater används t ex inom drömforskningen (se Drömmar), där de mäter de olika sömnstadierna, och man har registrerat dem ungefär så här:

1. Betavågor (13—30 Hz) = Vakenmedvetande
2. Alfavågor (8—13 Hz) = Avslappad och avspänd, men förtfarande vaken
3. Thetavågor (4—8 Hz) = Lätt sömn
4. Deltavågor (0,5—4 Hz) = Djup sömn, antagligen drömlös

Vid försök med TM-mediterande har det emellertid visat sig att de flesta vid fullt medvetande övergick från beta- till alfavågor och t om att vissa mätare inom avancerad meditationsteknik (t ex zen) kunde träda in i thetastadiet. R. Keith Wallace och Herbert Benson vid Harvard var bland de forskare som utförde experiment med TM-mediterande. De kom underfund med att meditationen ledde till en djupare avslappning än då man sover, och att ämnesomsättningen går ned ännu mer än under sömnen. Liksom under sömnen sänks också kroppens förbrukning av syre, och andhämtning och puls går långsammare. Hudens elektriska motstånd stiger, medan mjölksyran i blodet minskar, och dessa fenomen är tecken på reduktion av den inre oro och större avslappning.

Biofeedback

Arbetet med alfavagorna har lett till utvecklandet av en ny meditationsmetod. Joseph Kamiya, som forst upptackte sambandet mellan alfavagor och meditation, har kommit underfund med att manniskor ar i stand att kontrollera sina hjarnvagor och darmed sitt mentala tillstand. Metoden omfattar en elektroencefalograf forbunden med en signal, en brumton, som hors nar alfavagorna sands. Forsokspersonen ombeds halla brumtonen i gang sa lange som mojligt, och pa detta satt har det visat sig mojligt att forlanga alfaperioderna och darigenom utveckla medvetandetillstand som paminner om dem som omtalas av manniskor som utovar vanligare meditationsmetoder. En sadan procedur kallas *biofeedback* och anvands ocksa numera i terapeutiskt syfte, sarskilt mot hogt blodtryck och andra funktioner som inte står under viljans omedelbara kontroll.

Parapsykologerna intresserar sig for meditationen som ett tankbart medel att frana upp paranormala talanger. Pa grund av sambandet mellan meditation och alfavagorna ar ESP (se Parapsykologi) och alfatillstandet mojligen beslaktade. Parapsykologen Rhea White har visat att de metoder som anvands av de basta ESP-medierna for att fora upp de mottagna intrycken till medvetandet har stora likheter med meditationsprocesserna. I liknande undersokningar har man upptackt att personer som hade utovat meditation eller liknande former av sjalvutveckling var mera lampade for PK-forsok an de som inte hade gjort det. (Se också Yoga.)

Meher Baba

Meher Baba (1895–1969) foddes i Poona i sodra Indien av persiska foraldrar som var anhangare av Zarathustras lara, en inte sarskilt utbredd religion. Han hette ursprungligen Merwan Sheriar Irani men kallade sig Meher Baba (''medkannande fader'') efter en uppenbarelse som han hade nar han var ung, i vilken han alades att ''hjalpa sin nasta och paverka varldens gang''. 1922 borjade han undervisa, och 1924 upprattade han sitt hogkvarter nara Bombay. 1931 begav han sig till London och darifran till USA, dar han snabbt fick en del trogna, de flesta kvinnor. Hans syfte var inte, sade han, att stifta en ny religion utan att ''aterupplva alla religioner och kulter och fora dem samman som parlor pa en trad''. Manniskan bor strava efter ett andligt tillstand dar hon kan uppfatta den oandliga existensen i kosmos, fran den minsta atom till de omatliga djupen i tid och rum, och man bor na fram till det gudomliga i allt. Han ger inga allmanna regler for hur man skall uppna detta darfor att han anser att varje manniska maste skapa sin egen fralsning, dvs bara utfora alla sina alagda

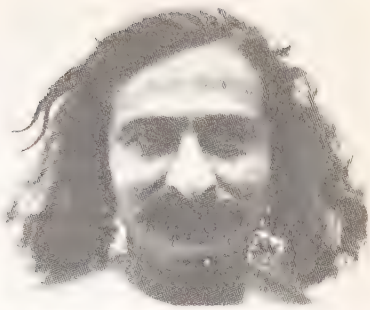

Indiern Meher Baba. Hans namn betyder "medkännande fader". (Efter R. Landau: *God is My Adventure.*)

plikter och samtidigt kanna sig fullkomligt befriad. 1925 gav Meher Baba ett löfte om tystnet, och fran den tiden och till kort fore sin dod talade han aldrig utan kommunicerade genom att peka pa en alfabettavla. Han har fortfarande en hel del meningsfränder spridda over större delen av världen.

Tantrism

Tantrismens anhängare hävdar att den är den äldsta av alla Indiens ännu existerande religioner och att ingen av de andra kan tävla med den i skönhet och upphöjdhet. Frågan om hur gammal den är kan diskuteras, men det är inget tvivel om att tantrismen är en av de mest originella trosriktningar som någonsin konstruerats. Den västerländska ockultismen har dock i stort sett förkastat den tantriska religionen med dess hinduiskt och buddhistiskt präglade filosofi och dess tantriska gudar, men dess ritualer och sedvänjor har upptagits och anpassats efter den västerländska miljön. Tantrismen, som den i dag utövas i Europas och Amerikas ockulta skolor, består av en mängd element från Mellersta östern, Centralasien och Kina som har lagts till den indiska kärnan. Särskilt dess sexritualer är omtyckta bland västerländska ockultister, t ex O.T.O. (se Rosenkreuzare) och Aleister Crowley (se denne), som ansåg att tantrismen gjorde den sexuella extasen till en stege till högre plan och nya krafter.

Tantrismens ursprung är omdiskuterat. Somliga anser att den växte fram i ett område nordväst om Indien, i Afghanistan eller norr därom, ett område som var känt under olika namn: Urgyan, Uddiyana, Shambhala eller Agharta. Några av de typiska tantriska idéerna kan också spåras i kinesisk taoism, och de fanns i Kina långt innan buddhismen trängde in i landet. Den trovärdigaste teorin säger också att tantrismen uppkom i Nordindien i ett område alldeles invid gränsen till Tibet. I Indien finns en urgammal legend kvar om det

mystiska landet Uddiyana med sina egna halvmytiska härskare, sina sköna prinsessor och sina ovanliga sexritualer, som utövades mycket. Padma Sambhava (omkring år 750) härstammade från detta land och kom till Indien, undervisades vid ett tantriskt universitet i Bihar och reste därefter till Tibet, där han skapade en berömd filosofisk lära baserad på tantriska principer. Den mest berömda boken från Padma Sambhavas tid och land, kanske t.o.m. skriven av honom själv eller en av hans lärjungar, är utan tvivel *Bardo Thodol*, Tibetanska Dodsboken. Denna bok är alltigenom ett tantriskt verk och är således det första historiska vittnesbördet om tantrismens existens.

Den största gudomen i tantrismen är den kvinnliga principen, personifierad av gudinnan Shakti. Hennes namn betyder kraft, och hon betecknar den grundläggande energi av vilken allt i kosmos är skapat. Shaktis ledsagare är Shiva, och dessa två utgör universum. Han representerar de existerande elementen, hon den dynamiska principen som orsakar dessa elements rörelse. De texter i vilka kultens lärosatser är nedtecknade kallas *Tantra*, och de täcker alla de fyra tidsåldrar som den historiska tiden är indelad i. I motsats härtill är hinduismens texter, Vedaböckerna, tillfredsställande endast för de första faserna, medan de är helt oanvändbara för vår nuvarande fas. Den första fasen är den Gyllene Tidsåldern, då människorna är väckra att se på, utan fiendskap, ondska, falskhet, hägmod eller hat. De nästa tre åldrarna, av vilka den sista är Kåli Yuga (den Svarta Tidsåldern) utvisar ett allt större förfall i mänsklighetens moral och vitalitet. Kåli Yuga, som började för 5 000 år sedan, är nu på väg att nå sin kulmen. Det är en tid av våld och fiendskap, försvagad moral, en tid då de

Tantra; paret i orörlig sexuell meditation. (Efter Sarawati: "Yoga, Tantra och Meditation i min vardag".)

unga inte respekterar de äldre och da de äldre inte förtjänar respekt. För denna tidsålder är de gamla Vedaskrifterna totalt irrelevanta. Materiellt begär måste tillgodoses och sexuella lustar tillfredsställas, men det finns en riktig metod att uppfylla dessa önskningar. Människans handlingar i denna riktning måste ritualiseras och sinnlig och sexuell lidelse måste upphöjas och anpassas i en tillbedjanceremoni.

Maithuna-ritualen

Tantrismens ritualer innefattar magiska cirklar (se Mandala), formler (mantra), rörelser (mudras), andningskontroll (pranayama), intern alkemi (rasavada), nakenkultur, soldyrkan, påverkan av chakra (känsliga punkter på kroppen, se Yoga), och användandet av rökelse och andra ockulta tillbehör. Dessutom tas förbjudna handlingar i bruk som steg på den väg som skall föra tantrikern till höjderna: alkoholhaltiga drycker intas och nötkött ats, vilket är förbjudet för hinduerna, och sexuella handlingar utförs, t ex otrohet och blodskam.

En ritual där allt detta förekommer är *chakra-puja*, ''cirkeltillbedjan'', som utförs i ett speciellt ritualrum. När deltagarna kommer skall kvinnorna ta av sina klänningar och lägga dem i en låda, som överlåts i gurus förvar. Vid slutet av de inledande ceremonierna tar varje man en klänning ur lådan, och den kvinna som den tillhör blir hans *shakti* eller partner under resten av ritualen, t om om kvinnan är hans syster eller mor. Deltagarna sätter sig på huk i cirkel och bildar på så sätt en levande mandala, i vilken energin från gudinnan manifesteras. I cirkelns mitt sitter gurun och hans shakti, som ibland är helt naken och representerar gudinnan. Kvinnan intar över huvud taget en mycket hög ställning i den tantriska religionen, och varje mans partner representerar för honom gudinnan. Efter detta avnjuter deltagarna en rituell måltid bestående av vin, nötkött, fisk och en torr kornkaka, som i sin tur följs av *maithuna*, konsumgänge mellan varje man och hans tilldelade partner.

Under maithuna-akten avger kvinnan enligt tantrikerna en viss vital kraft. När hon är sexuellt upphetsad utsänder hon stora mängder energi, men detta gagnar mannen bara om han förstår att utnyttja den. Det har därför utvecklats många olika former av tantrisk sexteknik som omfattar vissa till synes omöjliga metoder, kända som *oli*-systemen, t ex vajroli, sahajoli eller amaroli. De är alla metoder att absorbera kvinnans energi och med penis suga in sädesvätskan igen efter utlösningen. Samtliga fordrar långa och svåra övningar för att få kontoll över penis, allt i samband med olika andningsövningar. En tantrisk text säger : ''Säden får inte falla, ty detta leder till

döden. Att behålla säden betyder livet." Förlusten av sädesvätska betraktas som skadligt för alla kroppsliga, mentala och andliga energier, ty den innehåller livskraften och är den energikälla från vilken anden tar emot sin näring.

Med andra ord är det inte den sexuella klimax utan ejakulationen som försvagar kroppen och själen. Det finns övningar som ger en förlängd orgasm utan egentlig utlösning, och de hör till tantrismens bäst bevarade hemligheter. Den äkta askesen är uppbyggandet av en sexuell spänning, vars energi leds in i ett inre kretslopp. Sexuellt begär spelar en ständig roll i tantriska ritualer och blir alltså genom behärskning till en evig energikälla.

En viktig och absolut nödvändig faktor i all tantrisk verksamhet är gurun eller läraren, utan vilken läran inte kan förvärvas. Hans ledning är nödvändig under träning i fysiska övningar och i sextekniken, ty många av övningarna är inte bara svåra utan också fysiskt riskabla. Att ha för bråttom, att missuppfatta instruktionerna (som ofta ges i en kodform) eller att gurun inte finns tillgänglig i kritiska ögonblick anses kunna leda till psykisk katastrof och kanske vansinne, ja t o m döden. En elev som utövade pranayama, andningskontroll, föll ur sin naturliga andhämtningstakt. Därigenom miste han kontrollen över sina reflexer och flämtade som en astmatiker för att få luft tills han nästan kvävdes. Hans guru tillkallades snabbt och hjälpte honom, men det tog flera veckor innan han var fullständigt återställd. Vid sidan av den fysiska träningen finns förbindelsen mellan de invigda i den hemliga kultmantran. Denna mantras "vibrationer" sägs genomtränga den fysiska kroppen och göra uppehåll i astralkroppen (se detta), och de kan bara föras vidare med hjälp av gurans röst.

Det tredje ögat

Inom ockult tänkande är det "tredje ögat" ett mystiskt centrum för ett inre ljus, en av de punkter som inom hinduismen och yoga kallas chakra (se Yoga). Det är placerat mitt i pannan, omedelbart över mellanrummet mellan ögonbrynen. Man har satt begreppet i samband med tallkottkörteln (corpus pineale), ett litet, kottliknande organ som hör samman med den främre delen av hjärnan och som hos vissa lägre djurarter står i förbindelse med det s k parietalögat, ett rudimentärt synorgan i hjässan.

1956 utkom en bok som hette *The Third Eye* (svensk titel: "Det tredje ögat") och som sades vara skriven av en högtstående tibetansk lama vid namn T obsang Rampa. Det avslöjades emellertid att författaren i själva verket var en engelsman, Cyril Henry Hoskin, och bo-

kens tillförlitlighet ifragasattes allvarligt. Författaren hävdade dock att han var en äkta lama som bara hade ''övertagit'' Hoskins kropp. Denne hade frivilligt ställt den till förfogande för honom. Hans böcker har anda sedan dess haft en stor och hängiven läsekrets.

Yin och yang

Yin och yang betecknar en av de viktigaste principerna inom den traditionella kinesiska filosofin. Denna lära går i stora drag ut på att allt i världen, vare sig stort som universum eller litet som människan, består av två krafter som går at motsatt håll och vilkas inbördes förhållanden och oupphörliga rörelser ger upphov till födelse, tillväxt, sjukdomar och död. Yin och yang motverkar varandra men verkar tillsammans under beteckningen Ch'i som en harmonisk enhet. Allt levande består av något manligt och något kvinnligt, dygnet är delat i dag och natt med respektive sol och måne, en lodrät linje går både upp och ned osv.

Eftersom yin och yang är levande krafter kan de förändra sig. Om det blir för mycket yin och för litet yang eller tvärtom rakar den naturliga harmonin ur balans. En människa med en sjukdom som har uppstått på grund av för mycket yang, kan botas med yin-behandling, medan mera yang skulle förvärra tillståndet. Denna princip är bl a en av grundtankarna inom akupunkturen (se detta), och inom I Ching (se detta) spelar den en viktig roll för spådomstekniken.

Makrobiotik

Uttrycket zen-makrobiotik betyder fritt översatt ''konsten att leva ett långt och rikt liv i harmoni och stillhet'' och bygger förutom på meditation också på en noga planerad diet. Systemet som filosofi har

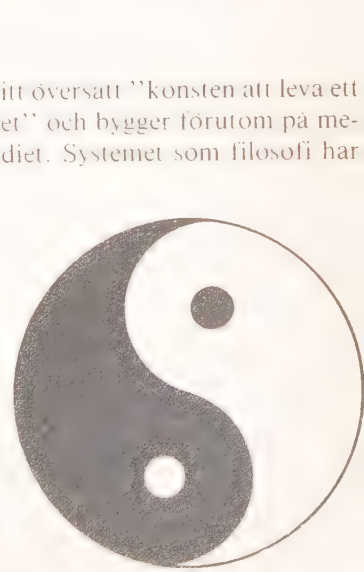

Gammal symbol för yin och yang. Den svarta delen representerar yin och den vita yang. Yang innehåller en smula yin och tvärtom. Tillsammans bildar dessa motsatt riktade krafter en helhet. Den vågformade skiljelinjen symboliserar att det inbördes förhållandet mellan yin och yang kan förändras.

sina rötter i den japanska zenbuddhismen men "översattes" och anpassades till den västerländska livsformen i början av 1960-talet av japanen Sakurazawa Nyoiti. Han slog sig ned i Frankrike, ändrade sitt namn till Georges Ohsawa och formulerade här den makrobiotiska idén som en idealisk blandning av mystiskt tänkande och dietik. "Man är vad man äter", påstod han, "inte bara fysiskt utan också psykiskt." Ohsawas makrobiotiska kostsystem är mycket enkelt därför att det bara fordrar det rätta förhållandet och samspelet mellan födans innehåll av yin och yang. Stora tabeller över yin- och yanginnehållet i olika livsmedel finns uppställda, men i stort sett kan de ordnas så här:

YIN	YANG
grönsaker	spannmål
vatten	eld
surt och sött	bittert och salt

Om proportionerna mellan yin och yang inte stämmer är det ganska lätt att rätta till det. Livsmedlen "yangiseras" nämligen genom värmebehandling, kokning och bakning, medan de "yiniseras" genom avkylning, spädning, sötning, jäsning och syrning.

Dietplaner som är utarbetade efter yin- och yangsystemet kallas populärt för makrobiotisk mat och var mycket iropet under 1960-talet och början av 1970-talet. Man ser genast att kött, fisk och ägg är helt borta från yin—yangtabellerna, och makrobiotik är alltså i själva verket ett vegetariskt system. Allra helst skall födan uteslutande bestå av biodynamiskt odlade lantbruksprodukter som opolerat ris, vete, råg, havre, hirs, majs och alla slags grönsaker, havssalt och små kvantiteter vätska. Med biodynamisk menas en jordbruksteknik efter Rudolf Steiners (se denne) principer, där jorden under inga omständigheter får "besprutas med giftiga kemikalier eller former av konstgödning". De ivrigaste makrobiotikerna undviker därför också mjölk, smör och ost, och kosten kan alltså lätt te sig ganska enformig. Den är dock varken särskilt hälsofarlig eller hälsobringande och kan bara betraktas som ännu ett utslag av vår tids växande intresse för mystiska livsformer och hälsoprodukter.

Yoga

Bland de många sekter och system som under detta århundrade har dykt upp i västerlandet och förkunnat svaren på tillvarons eviga gåtor intar yoga en av de mest framträdande platserna. Människor från alla samhällslager har intresserat sig för yogan. De allra flesta be-

traktar yogan som en väg till hälsa och lycka, till självkontroll och viljestyrka och psykisk jämvikt. Den ursprungliga, indiska formen för yoga går dock mycket längre än så därigenom att den eftersträvar att förena individens själ med det gudomliga. Detta sker på ett noga planerat sätt, men för att över huvud taget kunna sätta sig in i detta system måste man komma ihåg att yoga är ett indiskt andligt fenomen och därför ter sig tämligen avlägset från våra västerländska tankegångar. I Europa betraktar vi den yttre världen som den fasta verkligheten och livet här på jorden som det centrala i vår tillvaro. För indiern däremot är människans inre värld det viktigaste. Den materiella världen och livet här på jorden har inte så stort värde för honom, ty eftersom han betraktar reinkarnationen som något naturligt kan han bara se sitt jordiska liv som en liten station på sin eviga livscykel: födelse, död, återfödelse. Det är yogans högsta och nästan ouppnåeliga mål att få individen att bryta denna cykel så att han därigenom förenas med det gudomliga.

Yoga är en urgammal företeelse i Indiens kulturhistoria, och de första ansatserna kan spåras ända tillbaka till 2000-talet f Kr. Den uppkom förmodligen i Indusdalen, men dess vidare utveckling därifrån vet man inte så mycket om. Brottstycken av yogaläran har upptagits av forntidens vise, tex Yajnavalkya, som bl a har skrivit stora delar av Vedasangerna, hinduernas heliga skrifter. Från kringresande filosofer som tex de grekiska sofisterna känner vi till tidiga övningar med bl a andningskontroll, långa perioder av transliknande meditation, mantramassor och mystiska övningar med syftet att uppnå ockulta krafter. Alla dessa grundläggande procedurer hade dock ingen fast form innan de sammanfattades av filosofen Patanjali (100-talet f Kr) vars avhandling blev kärnan i den tidiga yogafilosofin.

Patanjali betraktade yogan som ett meditationssystem vars syfte var att stegvis föra människan upp till den förlösande kunskapen. Alla en människas lidanden och ofullkomligheter har uppstått därför att hon inte känner sin egen sanna natur. Målet för både yoga och mycket annat orientaliskt tänkande blir därför att förlösa människan från denna okunnighet, och inom hindufilosofin räknar man med sex system med detta mål för ögonen. Av dessa betraktas yoga som det fjärde. De sex systemen är:

Nyaya, som huvudsakligen använder logik och de lagar som styr förnuftsprocesserna.

Vaisheshika, som kompletterar Nyaya och tar med den fysiska världen, rum, tid, orsak, materia, rörelse och sammanhang.

Samkhya, som gör bruk av abstrakta filosofiska metoder.

Yoga, som är den centrala och praktiska metoden.

Mimamsa, som använder rituella övningar.

Vedanta, som påstås uttrycka de inre sanningarna i Vedaskrifterna. Enligt Vedanta är hela den värld som omger människan och naturen bara en slöja som döljer den "sanna verkligheten". Denna verklighet är Brahma, den odelbara, och Vedantas mål är insikten av "att Brahma är allt, ja vi är själva Brahma".

De åtta yoga-stadierna

Patanjalis klassiska verk består av 195 korta sanskritsatser, de sk *yoga sutra*, och redan den andra av dessa innebär hela nyckeln till yogan: *yogas citta vritti nirodha* (yoga är ett hejdande av de mentala processerna). Med detta menar han att man genom att hejda alla mentala processer, dvs tankar, känslor, minnen osv, kommer att uppnå den förlösande insikten och bli till ett med "sanningen", "gudomen" eller vad man nu vill kalla detta upphöjda och okända. En populär symbol för denna ide är bilden av en sjö nattetid, belyst av fullmånens sken. Så fort bara den minsta vind rör sig förstörs månens spegelbild av krusningar på ytan. Inte förrän alla mentala processer är hejdade och sjön ligger spegelblank kan insikten spegla sig och människan få kunskap om sin sanna natur.

Det praktiska yogasystemet är indelat i åtta steg eller stadier, som gradvis för eleven upp till det eftertraktade målet. Innan man börjar måste man dock först övervinna eventuella svagheter som kan vara till hinder när man vill nå framgång i träningen. Bland sådana svagheter är sjukdom, slöhet, obeslutsamhet och andlig labilitet, men vissa yogaövningar kan hjälpa mot sådana onda ting. De båda nedersta stegen i yogan är *yama* och *niyama*, som utgör den etiska grundvalen och har till syfte att anpassa ens livssyn till en hård och sträng träning och förbereda ens livsmönster för de följande disciplinerna. Yama innehåller fem moraliska bud: att inte skada någon eller något, att tala sanning, att inte stjäla, sexuell avhållsamhet samt ett förbud mot att äga något av värde. Det första av dessa är det berömda *ahimsa*-budet eller icke-våldsprincipen, som Gandhi på sin tid tillämpade i kampen för den nationella friheten. Niyama omfattar fem plikter som man skall iaktta: renhet, fornöjsamhet, måttlighet, studium och gudshängivelse. Med renhet menas både den yttre och den inre hygienen. Gudshängivelse är inte någon absolut förutsättning utan tjänar bara till att rikta uppmärksamheten bort från den materiella världen. Gud eller *Ishvara*, som han kallas i yogalaran, spelar inte någon dominerande roll utan kan närmast betraktas som ett meditationsobjekt för den religiöst lagde. Iakttagande av dessa tio regler är ett absolut villkor för att över huvud taget kunna komma vidare.

Det tredje stadiet kallas *asana* och rör kroppens ställning under de övriga faserna. Patanjali angav att den borde vara lugn och behaglig,

och försök att tillgodose detta har resulterat i mer än 1000 olika kroppsställningar. Många asanaer utgår från att kroppen skall likna ett föremål, ett djur eller en växt i tron att föremålets egenskaper där igenom genomtränger yogin. Den mest kända ställningen är förmodligen lotusställningen, där vänster fot vilar på höger lår och tvärtom, och händerna är knutna och vilar på knäna. Flera andra ställningar, som t ex att stå på ett ben eller på huvudet, kan inte sägas uppfylla Patanjalis krav, men de är ändå mycket omtyckta därför att de påstås befrämja ockulta krafter.

Med kroppsställningarna och det fjärde stadiet, andningsövningarna, är vi inne på det område som västerlandets ofta självutnämnda yogalärare gör till det centrala i sin kurs. De flesta av de många ställningarna lämpar sig väl för att göra kroppen smidigare, att få musklerna att slappna av och därigenom få nervösa personer att bli lugna. Många psykiatrer har lärt sig en del av yogasystemet, men det måste poängteras att det läggs större vikt vid dessa ställningar hos oss än i Indien.

Det fjärde stadiet är som nämnts andningsteknik eller på sanskrit *pranayama*. När man har lärt sig att behärska sin kropp måste också andhämtningen regleras, dvs göras så omärklig som möjligt och allra helst hejdas. Detta sker bäst genom att man andas i en monoton rytm, som efter hand som man blir mera erfaren kan ske långsammare och långsammare. Det finns flera olika metoder hur man andas in, håller andan, andas ut och gör pauser i tidsperioder som är noga anpassade till varandra, t ex 8-12-8-12, där siffrorna syftar på antalet sekunder i var och en av de fyra andningsfaserna. Viktigare är förmågan att använda den mändade luften, ty den sägs kunna genomtränga både den fysiska kroppen och eterkroppen och fylla hela systemet med energi. Detta ämne kallas *prana*, ett ord som också betyder ”själ” och ”liv”.

Pratyahara, det femte stadiet, för vidare den process som yama och niyama grundlade genom att dämpa de fysiska organens krav på känslomässigt välbehag genom att processen nu går mot total uteslutning av alla sinnesupplevelser. Man skall kunna utestänga alla intryck från medvetandet, och denna färdighet måste övas tills man behärskar den perfekt.

Koncentration, *dharana*, är det sjätte stadiet, och den är nyckeln till all mental verksamhet, ty utan den splittras och sprids alla mentala krafter. I en av de metoder som används vid utövandet av dharana sätter sig yogin ungefär 2 meter från en vägg, på vilken en svart fläck är målad i ögonhöjd. Fläcken skall helst vara omgiven av distraherande föremål och färger. Man skall också välja att rikta sin dharana mot andra ting, t ex en trädkrona eller ett fönster. Man skall rikta sin uppmärksamhet mot detta objekt med så stor intensitet att allt annat

flyter ut och försvinner, vilket kan jämföras med att befinna sig i en lång, mörk tunnel med bara ett enda synligt ljus långt bort. Det är alltså fråga om att genom en rad övningar kunna utesluta alla tankar, impulser eller bilder från medvetandet och bara rikta det mot ett bestämt objekt. Man kan börja med enkla, materiella föremål som de nämnda och därefter gradvis gå över till svårare ämnen som tex solsken eller, ännu svårare, abstrakta ting som fred, sanning, oändlighet eller liknande.

Därifrån sker övergången till det sjunde stadiet, *dhyana* eller meditationen, helt omärkligt. Sinnet är nu helt tömt och de mentala krafterna är ordnade, men vad skall man egentligen meditera över? Denna fråga kan inte besvaras med ett enda ord, ty alla meditativa mål passar inte alla människor. I Indien är det lätt att besluta sig: man mediterar över sin personliga gudomlighet, sin guru eller lärare eller över vissa delar av sin kropp som tex utrymmet mellan ögonbrynen, nästippen eller naveln. Av flera skäl kan dessa mål inte accepteras av alla mediterande. Ateisten kan inte rikta sin uppmärksamhet mot något religiöst, muhammedanen skulle finna en bild av det gudomliga religiöst oacceptabel, och den kristne får svårt att godta den hinduiska tankegången. Den kristne kan då rikta sin dhyana mot en symbol som genom århundraden av tillbedjan har fått de rätta "vibrationerna", tex ett kors.

Dhyana är det sista stadiet som kan nås med yogins egen hjälp och det sista som är underkastat hans viljas kontroll. Yogans slutmål, föreningen med det gudomliga, kan ta sig uttryck i att yogin efter hand fylls så starkt av sitt meditationsobjekt att ett tillstånd inträder där han så att säga smälter samman med sitt objekt och helt uppgår i det. Detta tillstånd uppnås och fullandas i yogans åttonde och sista stadium, *samadhi*, som översatts som kontemplation, en intensiv självfördjupning. Yoga har definierats med "vetenskapen om kontemplation", och ibland sätts den i samband med ett slags självhypnos som kallas *yoga-nidra* (yoga-sömn).

Samadhi har också i stora drag definierats som ett transtillstånd därigenom att den ligger utanför intellektets räckvidd, och ingen fysisk träning, koncentration eller andlig disciplin kan garantera att man upplever den. Den kommer när tiden är mogen. Några människor har uppnått samadhi vid första försöket, medan andra inte har upplevt den ens efter livslånga förberedelser. Yoga är dock en av genvägarna dit, och den ger en mycket god förberedelse.

Man är plötsligt där. Stadiet är nått och trotsar varje beskrivning. Det är buddhisternas nirvana, zen-buddhisternas satori, hinduernas moksha, helgonens extas och de kristna munkarnas Unio Mystica. Den omfattar många former av upplevelser som på grund av den nästan universella bristen på förståelse betecknas som mystiska eller

övernaturliga. De flesta manniskor kan under korta ögonblick känna sig genomströmmade av hängivenhet, fröjd eller extas, framkallad av skönhet, kärlek och sex, och sådana kortvariga känslor av fulländning kan betecknas som små glimtar av samadhi.

Eterkropp och chakra

Det finns flera slags yoga, där efterledet *-yoga* närmast kan översättas med *-ism* eller *-logi*. Exempel är Mantra-yoga (se detta) som sysslar med verkningsfyllda ljud, Kundalini-yoga som hjälper till att utveckla "sex-och-eldkraften", Dharma-yoga som har att göra med religiösa handlingars frälsande förmåga, Kriya-yoga som poängterar familjelivet, Karma-yoga som baserar sig på tillbörligt uppträdande, och Bhakti-yoga som inriktar sig på gudfruktighet och uppoffring.

Det yoga-system i åtta steg som skisserades i det föregående bygger på Patanjalis 195 lärosatser och benämns ofta *Hatha-yoga*, men den mera korrekta beteckningen är *Raja-yoga*. Hatha-yoga består visserligen av åtta liknande stadier, men av dessa läggs speciell vikt vid kroppsställningar och andningsövningar. Dessutom innehåller Hatha-yogan ytterligare ett element, *Laya-yoga*, som riktar sig mot eterkroppen som är förbindelselänken mellan den fysiska kroppen och astralkroppen (se detta). Trots att den ligger utanför sinnenas uppfattningsförmåga tror yoga-utövarna så fullt och fast på dess existens att de har fyllt sina heliga texter med skildringar av den, och yogan sysselsätter sig minst lika mycket med den som med den fysiska kroppen.

Man antar att den fysiska kroppen och eterkroppen möts i vissa speciella punkter som kallas *chakra*, vilket betyder "hjul", har den symboliska beteckningen "lotusblomma" och vanligen översätts med "plexus". De representerar psykiska maktcentra med ockulta krafter. Många chakra finns överallt på kroppen, men de styrs alla från de sju huvudcentra, som moderna uttolkare anser vara de endokrina körtlarna. Den översta av dem, *sahashara*, är lokaliserad till hjässan och betraktas som guden Shivas boning. De följande sex chakra är *ajna* mellan ögonbrynen (av ockultisterna förknippad med det tredje ögat, se detta), *veshuddha* i strupen, *anahata* i hjärtat, *mani-pura* nära naveln, *svadhishthana* nära könsorganen, och slutligen är den sista, *muladhara*, belägen vid ryggradens nedersta punkt. Normalt är chakra i vila, och att aktivera dem är ett av syftena med laya-yogan.

I eterkroppen, längs den fysiska kroppens ryggrad, löper en ärtär vid namn *sushumna*, och den har på varje sida en mindre kanal, *ida-nadi* (till vänster) och *pingala-nadi* (till höger). Under normala omständigheter är centralartären sluten medan de båda små kanalerna

är öppna. Den nedersta chakra inrymmer *kundalini*, ett sex-och-eld-centrum som betraktas som hemvist för Shivas maka Shakti. Kundalini kan jämföras med en liten orm, som ligger hoprullad och sover vid kotpelarens ände. Om man inte vet hur man skall gå till väga är det oklokt att störa den. Dess nästan omärkliga andning sänder en svag pulsering genom chakra, men i övrigt är hela chakrasystemet passivt.

Kundalini-yogans speciella ändamål är att ge energi åt chakra, och brännpunkten för denna procedur är muladhara-chakran. Att lära sig hur kundalini skall väckas betraktas som en lång och besvärlig process med många både fysiska och andliga övningar, t.ex. asana (kroppens ställning), mudra (händernas ställning), pranayama (andningskontroll), mandala (mystiska figurer) och mantra (magiska ljud). Tekniken måste bemästras klandertritt och träningen tar flera år.

Utövandet av två slags andning eller "vind" är ett villkor för att det skall lyckas. Den ena vinden verkar i eterkroppen, den andra i den fysiska, den ena rör sig nedåt och den andra uppåt längs ryggraden. Vid en given tidpunkt kolliderar de båda vindarna, och den sammanlagda energin från sammanstötningen riktas mot kundalini. Detta medför att de två småkanalerna stängs och att mittartärens sushumna öppnas, vilket i sin tur orsakar en rad extraordinära händelser. Den väckta kundalini börjar darra, och sedan vecklar den ut sig och börjar sin färd uppåt. På vägen genomborrar den de andra chakra vilket får deras lotuskronblad att slå ut, och detta medverkar till att väcka en framskriden ockult kraft. På så sätt uppnår yogin steg för steg den fulla upplysningen och kunskapen.

I allmänhet sägs det vara omöjligt för kundalini att stiga längre upp än till chakran mellan ögonbrynen med de gängse yoga-metoderna, och därför måste en högre esoterisk teknik tas i anspråk för att nå sahashara. Mötet mellan kundalini och sahashara är det högsta målet, ty då förenas gud och gudinna, och den yogi i vilken denna förunderliga händelse inträffar deltar i den gudomliga föreningens odödliga lycksalighet.

För den som vill veta mera

Föreningar och sällskap

I Sverige finns ett par sammanslutningar som intresserar sig för parapsykologiska fenomen och närliggande ämnesområden utan att vara bundna av någon speciell tolkning vare sig den är grundad på tradition eller någon speciell läromästare.

Föreningen för Psykobiofysik

Fjällgatan 23 A, 116 45 Stockholm
Tel. 08/41 23 66 (telefonsvarare med information)
Telefontid och öppet hus: onsdagar 19—21

Föreningen är öppen för alla intresserade och arrangerar föredrag, studiecirklar och enklare experiment. Medlemmar får ett informationsblad regelbundet samt tidningen *Medium för Psykobiofysik*. Medlemsantalet är för närvarande ca 700.

Föreningen för experimentell Psykobiofysik

Adress som ovan.

Detta är en ungdomsförening som är ansluten till "Unga forskare". Syftet är att alla som själv vill undersöka ämnesområdet skall få möjlighet att göra det genom att själva göra experiment.

Sällskapet för Parapsykologisk Forskning (SPF)

Box 40 243, 103 44 Stockholm

Sällskapet som bildades redan 1947 har i dag lite över 100 medlemmar, mest akademiker. Det är i princip ett slutet sällskap med invalsförfarande men detta bör inte avskräcka den intresserade. Sällskapet arrangerar föredrag och seminarier ett par gånger om året, ibland tillsammans med Föreningen för Psykobiofysik. Föreningens imponerande boksamling är deponerad hos Statens Psykologisk-Pedagogiska Bibliotek i Stockholm.

Institutet för Psykologisk och Parapsykologisk Forskning (IPP)

St. Pauligatan 9, 416 60 Göteborg
Tel: 031/15 48 14 (ti—to)

Institutet utgörs av en grupp psykologer som sysslar med forskning, undervisning samt terapeutiskt arbete saväl i grupp som individuellt. Syftet är att undersöka och utveckla sådana sidor av människans potentiella möjligheter som i dag åsidosatts av den akademiska psykologin. Verksamheten bedrivs i arbets- och studiegrupper.

UFO-Sverige

Box 16, 546 01 Skänninge
Tel: 0142/440 30 (kvällstid)

En riksorganisation med ett stort antal aktiva lokalgrupper. Syftet är att undersöka, dokumentera och informera om UFO-fenomen i Sverige och utomlands. Medlemsavgift 60:- (1980), vilket inkluderar medlemstidningen *UFO-information*, 6 nr/år.

Bibliotek

Statens Psykologisk—Pedagogiska Bibliotek

Hagagatan 23 A, Stockholm, Box 23099, 104 35 Stockholm
Tel: 08/22 81 60 (vx)
Öppet: ma—fre: 9.00—16.30, ti: 16.30—20.30, to: 18:30—20.30
(16 juni—31 augusti: ti, on, to: 9.30—15.00)

Biblioteket inrymmer Sveriges största samling av parapsykologisk litteratur och man prenumererar på de viktigaste internationella parapsykologiska tidskrifterna. Samlingen som deponerats av Sällskapet för Parapsykologisk Forskning finns i ett speciellt rum. Allmänheten kan låna gratis på normala villkor, dvs med borgensförbindelse.

Följande föreningar har också bibliotek med annars ofta svåråtkomlig litteratur:

Teosofiska Samfundet (Adyar)

Karlavägen 44, 114 49 Stockholm
Tel: 08/61 68 83, 40 16 21
Öppet: ti—fre: 14—18 (sept—maj)

Teosofiska Samfundet (Pasadena)

Sveavägen 45, 113 34 Stockholm
Tel: 08/116581
Öppet: mån, on: 12—15, ti, to: 17—19 (sept—maj)

Föreningen för Psykobiofysik

Arkivet för UFO-forskning (AFU)

Box 5046, 151 05 Södertälje
Tel: Kjell Jonsson, bibliotekarie, 0755/19168

Biblioteket — som är ett privat ideellt initiativ — är mycket välorganiserat och lånar ut böcker per post genom bokutlåningslistor. Ett omfattande referensbibliotek (ej för utlåning) finns också. AFU arbetar med bibliotekservice, bibliografisk forskning, information och dokumentation kring UFO-frågan, speciellt dess psykiska aspekter. Årsavgift 30:- (1980) berättigar till boklistor, nyhetsblad (3 ggr /år) och tillgång till biblioteket.

Tidskrifter

Följande tidskrifter är inte bundna till någon speciell tolkning av de fenomen eller mystiska upplevelser de behandlar.

AFU-Nyhetsblad

(se Arkivet för UFO-forskning)

Brevcirkeln Arcanum

Box 130 13, 200 44 Malmö
Startades 1962 och är en originell och ambitiös stencilerad publikation med mycket stor läsarkontakt och -medverkan.

Graal — De sökande människornas tidskrift

Astreavägen 5, 181 31 Lidingö
Tel: 08/7670573
Speciellt inriktad på livsaskådningsfrågor. 4 nr/år.

INCAL-bladet

Utges av Informationscentrum för alternativa livsaskadningar (se nedan).

Medium för Psykobiofysik

Medlemstidning för Föreningen för Psykobiofysik. 4 nr/år.

Nexus — en tidning för hela samband

Drottninggatan 102, 111 60 Stockholm
Tel: 08/111781
Mycket inriktad på olika terapiformer. 3 nr/år.

Sökaren

Box 3063, 10361 Stockholm
Tel: 08/696027
Inriktad pa livsaskadningsfragor och olika rorelser. 10 nr/ar.

Seklet

Odengatan 37, 113 51 Stockholm
Tel: 08/310463
Inriktad på hälsofrågor, homeopati m m. 4—6 nr/år.

UFO-information

Medlemstidning for foreningen UFO-Sverige. 6 nr/ar.

Informationscentra

Informationscentrum för alternativa livsäskadningar och ny forskning (INCAL)

Box 45505, 104 30 Stockholm eller c/o Bokhandeln Vattumannen, se nedan.
Tel: 08/106915

Gör sammanställningar av möten och sammankomster för ett 20-tal föreningar samt tillhandahåller information om dessa.

Sökarguiden

Bilaga till tidskriften *Sökaren* med uppställning månadsvis över möten, kurser och seminarier.

Galleri Medmera — Växthuset

Hornsgatan 29 A, 116 49 Stockholm
Tel: 08/41 16 40
Aktivitetscentrum för olika terapigrupper.

Specialboklådor

Bokhandeln Vattumannen

Drottninggatan 83, 111 60 Stockholm, Box 450 96, 104 30 Stockholm
Tel: 08/10 96 15
Öppet: vard: 11—18, lö: 10—14

Bokhandeln Näckrosen

Haga Nygata 21, 413 02 Göteborg
Tel: 031/13 60 85
Öppet: vard: 12—18, lö: 11—15

Bokhandeln Lotus Heart

Kungsgatan 57, 753 21 Uppsala
Öppet: vard: 15—17.30, lö: 10—13

Litteratur

Alexanderson, Olof *Det levande vattnet. Om Viktor Schaberger och en ny teknik för att rädda vår livsmiljö.* Proprius 1979

Alrutz, Sydney, *Hypnos och suggestion.* Hugo Gebers 1925

Amnéus, Nils A., *Är det slump eller rättvisa som styr livet?* Theosofiska Bokförlaget Pasadena 1948

Andreas, Peter&Kilian, Caspar, *Den fantastiska vetenskapen — Parapsykologin — beviset för det otroliga.* Bernces 1977

Bankhofer, Hademar, *Akupressur.* ÖSF-Institutet, Staffanstorp

Bender, Hans, *Telepati, klärvoajans, psykokinesi — Aktuellt om parapsykologi.* Natur och Kultur 1976

Bergson, Henri, *Materia och minne. En undersökning av kroppens förhållande till själen.* Wahlström&Widstrand 1913

Bernstein, Morey, *Sökande i det fördolda. Det märkliga fallet Bridey Murphy.* Saxon&Lindström 1956

Besant, Annie, *Den uråldriga visdomen.* Sv. Teosofiska Bokförlaget 1907

Besant, Annie, *Esoterisk kristendom.* Sv. Teosofiska Bokförlaget 1922

Besant, Annie, *Tankekraft — Dess kontrollerande och uppodling.* Sv. Teosofiska Bokförlaget 1956

Besant, Annie&Leadbeater C.W., *Thought—Forms.* Theos. Publ. House, Wheaton, USA 1969 (1905)

Björkhem, John, *De hypnotiska hallucinationerna.* Litteraturförlaget 1943

Bjorkhem, John, *Det ockulta problemet.* (Inledning av professor Martin Johnson), Zindermans 1978

Björkhem, John, *Hypnos och personlighetsförvandling.* Meddelande nr 7 från Sällskapet för Parapsykologisk Forskning (SPF)

Björkhem, John, *Nervstrålningens problem.* Natur och Kultur 1940

Björkhem, John, *Parapsykologiska arbetsuppgifter.* Sällskapet för Parapsykologisk Forskning (SPF) 1950

Blackie, Margery G., *Patienten i centrum. Om homeopatin.* Arcanum, Gbg 1977

Blavatsky, H.P., *Den hemliga läran.* Universella Broderskapets förlag 1965 (1895, 1919)

Blavatsky, H.P., *Nyckeln till teosofin.* Universella Broderskapets förlag 1918

Blavatsky, H.P., *Praktisk ockultism.* Sv. Teosofiska Bokförlaget 1975 (1924)

Blavatsky, H.P., *Tystnadens röst.* Sv. Teosofiska Bokförlaget 1949

Bloomfield, H.H., *Transcendental Meditation.* Norstedts 1976

Bordeaux, Edmond S., *The Zend Avesta of Zarathustra.* Academy Books, San Diego, Calif., 1973

Bourret, Jean-Claude, *UFO — Fakta och spekulationer.* Berghs 1978

Bowen, P.G., *The Ockult Way.* Theos. Publ. House, London 1978 (1936)

Braconnier, Helga, *Mitt liv med det okända — Ockulta upplevelser.* Allhem 1972

Bradley, H. Dennis, *Hän mot stjärnorna — Psykiska rön och er-*

farenheter. Chelius&Co, Sthlm 1929
Briem, Efraim, *Spritismens historia.* Gleerups 1922
Broad, C.D., *Dr S G Soals forskning i telepati och framtidsförnimmelse.* Meddelande nr 1 från Sällskapet för Parapsykologisk Forskning (SPF) 1950
Broad, C.D., *Tre föredrag: Parapsykologi och filosofi; Femtio år av parapsykologisk forskning; Några paradoxala mediumistiska fall.* Meddelande nr 8 från Sällskapet för Parapsykologisk Forskning (SPF) 1962
Brown, Rosemary, *Unifinished Symphonies.* Souvenir Press, London 1971
Budge, E.A.W., *Amulets and Talismans.* Collier, New York 1970
Budge, E.A.W., *The Egyptian Book of the Dead.* Routledge& Kegan, London 1951
Busch, Oscar, *Hur människoöden tvinnas.* Litteraturförlaget 1969
Butler, W.E., *Apprenticed to Magic — The Path to Magical Attainment.* Aquarian Press, London 1962
Butler, W.E., *How to Develop Clairvoyance.* Aquarian Press, London 1971
Butler, W.E., *Magic: Its Ritual Power and Purpose.* Aquarian Press, London 1961
Butler, W.E., *The Magician: His Training and Work.* Aquarian Press, London 1963
Cannon, Alexander, *The Invisible Influence.* Aquarian Press, London 1969
Carington, Whately, *Telepati — fakta, teorier, perspektiv.* Natur och Kultur 1947
Carrel, Alexis, *Den okända människan.* Forum 1944
Cavendish, R., *Magins historia.* AWE/Gebers 1978
Cayce, E.E.&H.L., *The Outer Limits of Edgar Cayce's Power.* Harper&Row, New York 1973
Churchward, J., *The Lost Continent of Mu.* Paperback Library, New York, 1968 (1926)
Cohen, Daniel, *Gåtfulla platser — Atlantis, Lemurien, Påskön, Stonehenge mm.* Raben&Sjögren 1970
Cooke, I., *Sir Arthur Conan Doyle kommer tillbaka.* Larsons, 1974
Cummins, Geraldine, *Swan on a Black Sea.* Routledge&Kegan, London 1965
Dahlén, Ruth, *Visionär i tjugonde århundradet.* Natur och Kultur 1976
David-Neel, Alexandra, *Bland mystiker och magiker i Tibet.* Gebers 1933
Davis, Albert Roy&Rawls W.C., *Magnetism and Its Effects on the Living System.* Exposition Press, New York 1974
Day, Langston&Warr, George de la, *Matter in the Making.* Vincent Stuart, London 1966
Day, Langston&Warr, George de la, *New Worlds Beyond the Atom.* Vincent Stuart, London 1958
"De Gamle", *Konsten att spå efter handens linjer eller chiromantien.* Rediviva 1978 (1533, 1841)
Dunne, J.W., *Experiment med tiden.* Sthlm 1946
Ebon, Martin, *Prophecy in Our Time.* Wilshire Book Co, Hollywood, Calif. 1971
Edge, H.T., *Teosofi och kristendom.* Theosofiska Bokförlaget Pasadena 1946
Edmunds, Tudor (ed), *Some Unrecognized Factors in Medicine.* Theos. Publ. House, London 1949

Eisenbud, J., *The World of Ted Serios.* Morrow, New York 1967
Engels, Friedrich, *Naturens dialektik.* Gidlunds 1975
Evans-Wentz, *Tibetanska dödsboken.* Berghs 1979
Faraday, Ann, *Drömkraft — Självkännedom och styrka genom drömmen.* Prisma 1977
Fjellander, Jan, *Finns det ett livsmedvetande hos allt levande — Kan växter reagera på tankar?* Eget förlag 1978
Flück, Hans, *Medicinalväxter.* Generalstabens Litografiska 1977
Fort, Charles, *The Book of the Damned — What Science Has Excluded.* Ace Books, New York 1941
Fortune, Dion, *Psykisk selvforsvar.* Borgen, Kphmn 1973
Fortune, Dion, *The Cosmic Doctrine.* Toddington Helios 1966
Forward, H., *A Study of Psychokinesis in Its Relation to Physical Conditions.* Meddelande nr 4 från Sällskapet för Parapsykologisk Forskning (SPF) 1956
Forward, H., *An Experimental Study Suggesting a Relationship Between Psychokinesis and Nuclear Conditions of Matter.* Meddelande nr 6 från Sällskapet för Parapsykologisk Forskning (SPF) 1959
Forward, H., *Experiments with Alternating PK Placement and Control Tests.* Meddelande nr 3 från Sällskapet för Parapsykologisk Forskning (SPF) 1955
Frid, Anna i Färnäs, *Sierskan från Axmarbruk.* Litterturförlaget 1963
Fry, Daniel W., *Budskapet från rymden.* Parthenon, Hbg 1968
Fry, Daniel W., *Resa med flygande tefat.* Parthenon, Hbg 1968
Fry, Daniel W., *Utvecklingens kurva.* Parthenon, Hbg 1966
Fuller, John G., *Arigo — Surgeon of the Rusty Knife.* Crowell&Co, New York 1974
Gaddis, V.&M., *The Curious World of Twins.* Hawthorn, New York 1972
Gardner, Martin, *Fads & Fallacies in the Name of Science — The Curious Theories of Modern Pseudoscientists.* Dover, New York 1957
Gauquelin, Michel, *Cosmic Influences on Human Behaviour.* Futura Publications, London 1976
Gauquelin, Michel, *The Cosmic Clocks. From Astrology to Modern Science.* Paladin/Granada, London 1973
Gittelson, Bernhard, *Biorythm a Personal Science.* Warner Books, New York 1977
Goos, Poul, *Nyckeln till livsgåtan.* (Om George de la Warrs forskning) Parthenon, Hbg 1960
Goswami, Shyam Sundar, *Hathayoga.* Forum 1976
Govinda, Lama Anagarika, *De vita molnens väg. — En buddhistisk pilgrims upplevelser i Tibet. Berghs 1975*
Granqvist, Hans, Lyssna inåt — En handbok i meditation. Aldus, Bonniers 1976
Graves, Tom, *Dowsing — Techniques and Applications.* Turnstone Books 1978
Green, Celia, *Lucid Dreams.* Faber, London 1968
Green, Celia, *Out of the Body Experiences.* Faber, London 1968
Gris, Henry & Dick, William, *Den yttersta makten. De nya ryska psykiska upptäckterna.* Berghs 1979
Grof, Stanislav, *Människans okän-*

da världar — om LSD-terapi. Prisma 1977
Grof, Stanislav, *The Human Encounter with Death.* Dutton, New York 1978
Grönholm, Jan, *Helhetssyn och framtidstro.* Liber 1979
Guirdham, Arthur, *De återfödda. Ett fall av gruppreinkarnation.* Lindqvist 1975
Guirdham, Arthur, *Röster ur det förflutna. En berättelse om gruppreinkarnation.* Lindqvist 1976
Gurney, Edmund & Myers, F.W.H. & Podmore, Frank, *Phantasms of the Living.* Gainsville, Florida 1970 (1886)
Halacy, Daniel S., *Radiation, Magnetism and Living Things.* Holiday House, New York 1966
Hartley, Christine, *The Western Mystery Tradition.* Aquarian Press, London 1968
Heindel, Max, *Occult Principles of Health and Healing.* The Rosicrucian Fellowship, Mt Ecclesia, Oceanside, Calif. 1938
Hellberg, Eira (red), *Tankegravering. Stationer på vägen mellan Telepati och Materialisation.* Sällskapet för Pyskisk Forskning (SPF) 1933
Hemleben, Johannes, *Rudolf Steiner.* Larsons 1975
Herlin, H., *Naturligt och övernaturligt.* Uppsala 1968
Hodson, Geoffrey, *Dagligt liv i älvornas rike.* Studio, Sthlm 1931
Holmberg, Olle, *Den osannolika verkligheten. Minnen och intryck av parapsykologi.* Bonniers 1968
Holroyd, Stuart, *Prelude to the Landing on Planet Earth.* (om Andrija Puharichs rymdkontakter som fortsatte efter Uri Geller) W.H. Allen, London 1977
Ngt förkortad utgåva under titeln *Briefing for the Landing on Planet Earth.* Corgi, London 1979
Hubbard, L. Ron, *Dianetik — Den moderna vetenskapen om mental hälsa.* Den svenska översättningen är utgiven av Scientology Publications, Kphmn 1977
Hudson, Thomson Jay, *The Law of Psychic Phenomena — A Working Hypothesis.* Hudson-Cohan Publ., Monterey, Calif. 1970 (1893)
Hurkos, Peter, *Psychic.* Barker, London 1961
Hynek, J. Allen & Vallee, Jacques, *The Edge of Reality — A Progress Report on Unidentified Flying Objcts.* Henry Regnery Co, Chicago 1975
Hynek, J. Allen, *UFO-Rapporten.* Berghs 1979
Ingham, Eunice D., *Zon terapi, 1 och 2.* Strube, Kphmn 1974
Jacobson, Nils-Olof, *Liv efter döden?* (4:e rev. uppl.) Zindermans 1979
Jacobson, Nils-Olof, *Meditationens vägar.* Natur och Kultur 1974
Jarvis, D.C., *Folkmedicin.* Merrydown Wine Co/Zindermans 1975
Jessup, M.K., *UFO och Bibeln.* Parthenon, Hbg 1968
Johansson, Sture, *Resan till ljuset.* Larsons 1974
Johnsson, Anders, *Biologiska klockor.* Natur och Kultur 1977
Johnson, Martin, *Parapsykologi,* Zindermans 1980
Jones, Marc Edmund, *Astrologins grunder.* Larsons 1977
Judge, W.Q., *Bhagavad Gita.* (med kommentarer av W.Q. Judge) Theosofiska Bokförlaget Pasadena 1978 (ny uppl.)
Judge, W.Q., *Teosofins ocean.* Universella Broderskapets förlag 1925 (1900)

Juneby, Hans Bertil, *Medicinsk örthandbok*. Reformförlaget 1978

Jung, C.G., *Synchronicity — An Acausal Connecting Principle*. Routledge & Kegan, London 1972

Jungkvist, *UFO en fantastisk verklighet*. Zindermans 1977

Jürgenson, Friedrich, *Rösterna från rymden*. Saxon & Lindström 1964

Jönsson, Olle, *Bakom ridån till det okända. — Parapsykologiska experiment och forskningar*. (Förord av Poul Bjerre), Kosmos, Sthlm 1953

Kampman, Reima, *Du är inte ensam — En hypnosundersökning av människans sidopersonligheter*. Askild & Kärnekull 1975

Kampman, Reima, *Hypnotically Induced Multiple Personality*. (doktorsavhandling) Series D Medica No 6, Psychiatrica No 3, Uleåborgs Universitet, Finland 1973

Karagulla, Shafica, *Breakthrough to Creativity*. De Vorss & Co, New York 1969

Karlins, Marvin & Andrews L.M., *Biofeedback — Turning on the Power of Your Mind*. Lippincott Co, Philadelphia 1972

Karma — Lagen för orsak och verkan. Teosofisk handbok. Theosofiska Bokförlaget Pasadena 1936

Keel, John A., *The Cosmic Question*. Granada, London 1978

Keel, John A., *Operation Trojan Horse. UFO's — Their Source and the Forces that Control Them*. Souvenir Press, London 1971

Kervran, Louis, *Biological Transmutation*. Book condensation by George Ohsawa, Macroguide No 4, Ohsawa Macrobiotic Foundation, San Fransisco 1971

Kilner, Walter J., *The Human Aura*. University Books, New York 1965 (1911)

Kinnander, M., *Svenska frimureriets historia*. 1943

Koestler, Arthur & Hardy, A. & Harvie, R., *The Challenge of Chance. A Mass Experiment in Telepathy and Its Unexpected Outcome*. Vintage Books/ Random House, New York 1975

Koestler, Arthur, *Slumpens rötter. Var står parapsykologin idag?* Askild&Kärnekull 1973

Krippner, Stanley & Rubin, Daniel (red), *The Kirlian Aura — Photographing the Galaxies of Life*. Doubleday/Anchor 1974

Krippner, Stanley & Villoldo, Alberto, *The Realms of Healing*. Celestial Arts, Millbrae, Calif. 1976

Krishna, Gopi, *The Riddle of Consciousness*. The Kundalini Research Foundation, 10 East 39th st, New York 1976

Krishnamurti, J., *Att var fri*. Bonniers 1977

Krishnamurti, J., *Bortom våldet*. Aldus, Bonniers 1975

Krishnamurti, J. & Alcyone, *Vid mästarens fötter*. Sv. Teosofiska Bokförlaget 1962 (1912)

Kübler-Ross, Elisabeth, *Doden*. Rabén&Sjögren 1974

Lange, Birgit, *En vänskapshistoria. Till minnet av C.D. Broad*. Eget förlag, Lund 1974

Larsen, Sherman J., *Närkontakt — Rapport om UFO-fenomen*. Bonniers Junior 1979

Laxvik, Ingvar, *Parapsykologin och Bibeln*. Askild&Kärnekull 1972

Leadbeater, C.W., *Det inre livet, 1 och 2*. Sv. Teosofiska Bokför-

laget 1923
Leadbeater, C.W., *Livet efter döden.* Sv. Teosofiska Bokförlaget 1921
Leadbeater, C.W., *Man Visible and Invisible.* Theos. Publ. House, Wheaton, USA 1969 (1902)
Leadbeater, C.W., *The Chakras.* Theos. Publ. House, Adyar, Indien 1968
LeShan, Lawrence, *The Medium, the Mystic and the Physicist — Toward a General Theory of the Paranormal.* Turnstone Books, London 1974
Lester, Reginald M., *Att söka det hinsides.* Exelsior, Sthlm 1955
Long, James A., *Vidgad livssyn.* Teosofiska Bokförlaget Pasadena 1970
Long, Max Freedon, *The Secret Science Behind Miracles.* DeVorss Co, Marina del Rey, Calif. 1950
Long, Max Freedom, *The Secret Science at Work. New Light on Prayer.* DeVorss Co, Marina del Rey, Calif. 1953
Magins värld — trolleri eller vetenskap. Brombergs 1978
Magnusson, Sven, *Det "övernaturliga" och vår världsbild.* Zindermans 1976
Magnusson, Sven, *"Flygande tefat". Vad säger vetenskapen?* Zindermans 1975
Mann, Felix, *Acupuncture:* Cure of Many Diseases. Heinemann, London 1971
Manning, Matthew, *Länken.* Delta 1975
Marcuse, F.L., *Hypnos.* Biblioteksförlaget 1962
Martinus, *Livets bok, 1—4.* Hälsans förlag, Linköping 1971—1979
Mathers, S.L., *The Kabbalah Unveiled.* Routledge & Kegan, London 1970.
McCann, Lee, *Nostradamus — Mannen som såg in i framtiden.* Natur och Kultur 1942
McIntosh, Christopher, *The Astrologers and Their Creed.* Hutchinson, London 1969
McNally, R:T. & Florescu, R., *Vem var Dracula?* Forum 1973
Melville, John, *Crystal-Gazing and the Wonders of Clairvoyance.* Samuel Weiser & Co, New York 1970 (1897)
Metzner, Ralph, *Maps of Consiousness.* Collier Books, New York 1974
Miller, Robert de Witt, *Bortom här och nu.* Larsons 1971
Mishlove, Jeffrey, *The Roots of Consiousness.* Random House, New York 1975
Mitchell, Edgar D. *Psychic Exploration — A Challange for Science.* (En antologi redigerad av astronauten Mitchell.) Putnams, New York 1974
Monroe, Robert A., *Journeys Out of the Body.* Souvenir Press, London 1972
Montgomery, Ruth, *Född med siargåva?* Herthel, Sthlm 1965
Moody, R.A., *Frågor vid livets gräns.* Natur och Kultur 1978
Moody, R.A., *I dödens gränsland.* Natur och Kultur 1977
Muldoon, S. & Carrington H., *The Phenomena of Astral Projection.* Rider, London 1975
Murphet, Howard, *Sai Baba, Man of Miracles.* Fredrick Muller, London 1971
Nielsson, Haraldur, *Kyrkan och den psykiska forskningen.* Litteraturförlaget 1952
Nyström, Anton, *Häxeriet och häxeriprocesserna.* Studentföreningen Verdandis småskrifter

nr 58, Bonniers 1907
Ostrander, S & Schroeder, L., *PSI-psykiska upptäckter bakom järnridån.* Berghs 1974
Ostrander, S. & Schroeder, L., *Handbook of PSI Discoveries.* Sphere Books, London 1977
Pagels, Elaine, *The Gnostic Gospels.* Random House, New York 1979
Panati, Charles (red), *The Geller Papers — Scientific Observations on the Paranormal Power of Uri Geller.* Houghton Mifflin Co, Boston 1976
Pauwels & Bergier, *De omöjliga möjligheternas planet.* Berghs 1970
Peltonen, T.E., *Akupunktur — nyckeln till hälsa.* Porin Kirjakustannus, PB 29, Björneborg, Finland 1978
Peterson, Bertil, *Parapsykologin och det eviga livet.* Larsons 1972
Peterzén, Jörgen, *Magi.* Askild& Kärnekull 1971
Playfair, Guy Lyon & Hill, Scott, *Kosmiska krafter och hur de påverkar oss.* Berghs 1979
Plummer, L. Gordon, *Från atom till kosmos.* Theosofiska Bokförlaget Pasadena 1946
Pollack, J.H., *Croiset the Clairvoyant.* Doubleday, New York 1964
Powell, Arthur E., *The Etheric Double and Allied Phenomena.* Theos. Publ. House, London 1969 (1925)
Pratt, J.G. & Forward H., *Confirmation of the PK Placement Effect.* Meddelande nr 5 från Sällskapet för Parapsykologisk Forskning (SPF) 1958
Pratt, J.G., *ESP Research Today.* Scarecrow Press, Metuchen, USA 1973
Pratt, J.G., *Parapsychology — An Insiders View of ESP.* Dutton, New York 1967
Puharich, Andrija, *Beyond Telepathy.* Doubleday, New York 1973
Puharich, Andrija (red), *The Island Papers — Select Papers on Experimental and Theoretical Research on the Physics of Consciousness.* Essentia Research Associates, Amherst, Wisconsin 1979
Puharich, Andrija, *The Sacred Mushroom. Key to the Door of Eternity.* Doubleday, New York 1974
Puharich, Andrija, *Uri Geller.* Askild&Kärnekull 1975
Puricker, G. de, *Gyllene föreskrifter.* Theosofiska Bokförlaget Pasadena 1931
Puricker, G. de, *Ockult ordbok.* Sv. Teosofiska Bokförlaget 1948
Qvarnström, Birger, *Parapsykologi.* Natur och Kultur 1959
Ragnar, Per (red), *På väg mot en ny världsbild? — En antologi om begreppet liv.* Forum 1972
Ram, N. Sri, *En teosof ser på världen.* Sv. Teosofiska Bokförlaget 1954
Ram, N. Sri, *Tankar och meditationer.* Sv. Teosofiska Bokförlaget 1975
Ramacharaka, Yogi, *Psychic Healing.* Fowler, London 1934
Rampa, Lobsang, *Det tredje ögat. En tibetansk lamas självbiografi.* Bonniers 1959
Rao, R.K., *Experimental Parapsychology.* Springfield, Illinois: Charles C. Thomas, 1966
Raudive, Konstantin, *Breakthrough — An Amazing Experiment in Electronic Communication with the Dead.* Colin Smythe, Gerrards Cross, England 1971
Ravenscroft, Trevor, *Ödets spjut*

— *Maktens trollspö?* Nybloms, Uppsala 1973
Rebsch, Don, *Biorythm & You — The Facts. A Lifetime UBC-Chart.* Universal Biorythm Co, Maryland, USA 1977
Rechung, *Milarepa — Tibets store yogi.* Natur och Kultur 1974
Rehn, K. Gösta, *De flygande tefaten — Dokument och teori.* Zindermans 1979
Rehn, K. Gösta, *Tefaten är här.* Zindermans 1979
Rehn, K. Gösta, *UFO — Nya fakta om de flygande tefaten.* Zindermans 1979
Rehn, K. Gösta, *UFO-utmaningen.* Zindermans 1976
Reich, Wilhelm, *The Function of the Orgasm. The Discovery of the Orgone. Sex-Economic Problems of Biological Energy.* World Publishing, New York 1971
Reich, Wilhelm, *The Sexual Revolution.* Simon & Schuster, New York 1974
Reichenbach, K. von, *The Odic Force. Letters on OD and Magnetism.* University Books, New York 1968
Rhine, J.B., *Extra Sensory Perception after Sixty Years.* Humphries, Boston 1966
Rhine, J.B., *New World of the Mind.* Sloane, New York 1953
Rhine, J.B., *Parapsychology: Frontier Science of the Mind.* Springfield, Illinois: Charles C. Thomas, 1957
Rhine, J.B., *The Reach of the Mind.* Sloanes Associates, New York 1972
Rhine, J.B., *Telepati och clairvoyance i modern belysning.* Meddelande nr 2 från Sällskapet för Parapsykologisk Forskning (SPF) 1955
Rhine, Louisa, *ESP in Life and Lab.* Macmillan, New York 1967
Rhine, Louisa, *Mind over Matter.* Macmillan, New York 1970
Rivière, J. Marquès, *Tantrik Yoga Hindu and Tibetan.* Samuel Weiser, New York 1970
Roberts, Jane, *The Seth Material.* Prentice Hall, New Jersey 1970
Rogo, Scott, *Parapsychology — A Century of Inquiry.* Dell, New York 1975
Roll, W.G., *The Poltergeist.* Universe Books, New York 1971
Ryan, Charles, *Vad är teosofi?* Theosofiska Bokförlaget Pasadena 1946
Sandberg, S., *Biskopens son — Swedenborg.* Litteraturförlaget 1978
Sannella, Lee M.D., *Kundalini — Psychosis or Transference?* H.S. Dakin Co, 3101 Wash. St., San Francisco 1976
Schjelderup, Harald, *Den dolda människan — Omedvetna och okända krafter i själslivet.* Orion/Forum 1961
Schmidt, K.O., *Den inre läkaren.* Larsons 1975
Scholem, G.G., *On the Kabbalah and Its Symbolism.* Routledge & Kegan, London 1965
Schul, Bill, *The Psychic Frontiers of Medicine. The Astonishing Success of Psychic Healing.* Coronet Fawcett, London 1977
Schuman, Emmy, *Ögondiagnostik.* Naturmedicin förlag, Södertälje 1977
Shepherd, A.P., *Rudolf Steiner och antroposofin.* Natur och Kultur 1974
Sherman, Harold & Wilkins, sir Hubert, *Telepati i rymden — En studie i tankeöverföring.* Berghs 1974

Simonsen, Konrad, *Parapsykologi och spiritualism.* Litteraturforlaget 1946

Slater, Wallace, *Raja Yoga — A Simplified and Practical Course.* Theos. Publ. House, London 1972

Smith, Leslie (red), *Du är världen.* Antologi till 100 årsjubileet 1975. Teosofiska Samfundet Adyar i Sverige och Norge 1978

Smith, Lester (red), *Intelligence Came First.* Theos. Publ. House, Wheaton, USA 1975

Smythies, J.R. (red), *Science and ESP.* Routledge & Kegan, London 1971

Spence, Lewis, *The History of Atlantis.* Rider, London 1926

Stanford, Ray and Rex, *Kontakt med rymdmannaskor.* Parthenon, Hbg 1959

Steiger, Brad, *Fallet Olof Jonsson — ockulta fenomen — para psykologiska experiment.* Zindermans 1973

Steiner, Rudolf & Wegman, Ita, *Grunderna för hur antroposofin berikar läkekonsten.* Kosmos, Sthlm 1978

Steiner, Rudolf, *Världsmotsättning är mellan väst och öst.* Antroposofiska Bokförlaget, Sthlm 1973

Stenudd, Stefan, *Ställ ditt horoskop — Hur man använder astrologin.* AWF Gebers 1979

Stern, Jess, *Edgar Cayce — The Sleeping Prophet.* Bantam, New York 1971

Stevenson, Ian, *Research into the Evidence of Man's Survival after Death,* The Journal of Nervous Disease, Vol. 165, No. 3, 152–170, 1977

Stevenson, Ian, *Twenty Cases Suggestive of Reincarnation.* (2nd rev.ed.), Charlottesville: University of Virginia 1974

Stevenson, Ian, *Xenoglossy: A Review of a Reported Case.* Charlottesville: University of Virginia 1974

Steyern, Maud von, *Fallet Karin.* Meddelande nr 9 från Sällskapet för Parapsykologisk Forskning (SPF) 1973

Stigsjö, Staffan, *Tefatsfolket — Vänner eller fiender?* Larsons 1974

Strömberg, Gustaf, *Universums själ.* Natur och Kultur 1938

Sunden, Hjalmar, *Rudolf Steiner.* Diakonistyrelsens förlag, Sthlm 1962

Svanqvist, Alfred, *Mediala miniatyrer.* Larsons 1973

Swaffer, Hannen, *Northcliffes återkomst.* Chelius, Sthlm 1931

Symonds, John, *Madame Blavatsky, Medium and Magician.* Odhams, London 1958

Szekely, Edmond Bordeaux, *The Essene Gospel of Peace.* International Biogenic Society, Costa Rica 1978

Szekely, Edmond Bordeaux, *The Gospel of the Essenes. The Unknown Books of the Essenes.* C.W. Daniel Co, London 1976

Tamni, I.K., *Science and Ockultism.* Theos. Publ. House, Adyar, Indien 1974

Tamni, I.K., *The Science of Yoga.* Theos. Publ. House, Adyar, Indien 1961

Tannet, Florice, *The Mystery Teachings in World Religions.* Theos. Publ. House, Wheaton, USA 1973

Targ, Russel & Puthoff, Harold, *Mind-Reach — Positive Proof that ESP Exists.* Paladin Granada Publications London 1978

Tart, Charles, *PSI — Scientific Studies of the Psychic Realm.*

Dutton, New York 1977
Taylor, John, *Superminds — An Enquiry Into the Paranormal.* Macmillan, London 1975
Temple, Robert K.G., *The Sirius Mystery — Was Earth Visited by Intelligent Beings from a Planet in the System of the Star Sirius?* Futura Publications, London 1979
Theosophical Research Center, *The Mystery of Healing.* Theos. Publ. House, London 1958
Thorlin, Claude, *De döda talar på band.* Larsons 1972
Tompkins, Peter & Bird, Christopher, *Växternas hemliga liv.* Lindqvist 1976
Torrens, R.G., *Den gyllene gryningen.* Lindqvist 1976
Tyrrell, G.N.M., *Parapsykologi.* (Utgiven 1947 under titeln *På tröskeln till det okända.*) Larsons 1972
Ullman, Montague & Krippner, Stanley & Vaughan, A., *Dream telepathy.* Turnstone Books, London 1973
Vallberg, Victor, *Kan människan äga föruttillvaro?* Eget förlag, Tierp 1948
Vallee, Jacques, *The Invisible College. Discoveries About UFO Influences on the Human Race.* Dutton, New York 1975
Vallee, Jacques, *Messengers of Deception. UFO Contacts and Cults.* And/Or Press, Berkeley, Calif. 1979
Vasiliev, L., *Experiments in Mental Suggestion.* Institute for the Study of Mental Images, Hampshire, England 1963
Velikovsky, I., *Worlds in Collision.* Doubleday, New York 1950
Viking, Otto, *Kristendomen Västerns Yoga.* GRAAL, Lidingö 1976
Waite, A.E., *The Book of Ceremonial Magic.* University Books, New York 1961
Ward, Brian, *Allemans bok om parapsykologiska fenomen.* Liber 1977
Watson, Lyall, *En större verklighet. Mellan vetande och övertro.* Norstedts 1974
Weatherhead, Leslie D., *Kan man tro på reinkarnationen?* GRAAL, Lidingö 1963
Wereide, Thorstein, *Psykiska fenomen.* Sthlm 1921
West, J.A. & Toonder J.G., *The Case for Astrology.* Pelican (nr 3546), Baltimore, USA 1973
Westerlund, Anna Elisabeth, *Bakom fasaden.* Larsons 1972
Westerlund, Anna Elisabeth, *Jag fann liket.* Larsons 1972
Westerlund, Anna Elisabeth, *Synsk.* Larsons 1972
Wethered, Vernon D., *Medical Radiesthesia & Radionics. An Introduction.* C.W. Daniel Co, London 1974
White, Ruth & Swainson, Mary, *Es Gildas Communicat.* Neville Spearman, London 1971
Wilcox, Elisabeth G., *Mu den sjunkna kontinenten.* Parthenon, Hbg 1974
Wilson, Colin (ed), *Men of Mystery — Rasputin, Gurdjieff, Blavatsky, Tesla, Crowley, Dashwood, Geller, Mesmer, Nostradamus.* Allen & Co, London 1977
Wilson, Colin, *The Mind Parasites.* Oneiric Press, Berkeley, Calif. 1976
Yin, Yeung Lai, *Akupunktur. Den aktuella kinesiska läkekonsten.* Forum 1973
Yogananda, P., *Mitt liv som yogi.* Natur och Kultur 1949

Register

Kursiverade siffror hänvisar till illustrationer

abramelin magi 227—228
Abrams, Albert 205
Adamski, George *383*
Agrippa, Heinrich Cornelius 152, 217—219
Aiq Bekar-koden 219—220
akashiska uppteckningen 33, 141—142, 164, 332
akupunktur 77—82
alkemi 169—173
American Society of Psychical Research, se ASPR
AMORC 324
amuletter 50—52
Ancient and Mystic Order Rosae Crucis, se AMORC
Anholtfynden 242—244
antisemitism 296, 340
Antroposofiska samfundet 329—334
apportfenomen 104
Arcana Major 208—213
Arcana Minor 208
Argentum Astrum 284
asomatiska upplevelser 154
ASPR 121
astralkroppar 33, *34*, 138—142
astrologi 173—180
Atlantis 342—348
Aubrey, John 377, 378
aura 142—144
auriculoterapi 82—83
autofana upplevelser 60
automatisk konst 108—109
automatisk skrift 104—107, 115—116
automatism 104—112

barder 230
Barrett, Francis 51, 70
Barrett, William F. 121, 127, 128
Balfour, Arthur 125
Balfour, Gerald W. 125
Beloff, John 9, 11
Bender, Hans 135—136
Berlitz, Charles 348—351
Bermudatriangeln 348—351
Besant, Annie 305, 329, 331, *335*, *338*, *339*
besatthet 144—148
bilokation 59—60
biofeedback 398
biofysiska effektmetoden, se B.P.E.
biorytmer 259—261
Björkhem, John 47
Blavatsky, madame 56, 334—339, 343, 344, 358
boktest 128
borddans 137
Borley prästgård *39*
Bowers, Edwin F. 92
B.P.E. 202
Braid, James 67
Bremen-pojken 37
Brown, Rosemary 109, *110*

candomblé 250—252
Cayce, Edgar 83, 345
chakra 141, 409
Choronzon Club 229
Christian Science 280—282
Churchward, James 359
clairaudience 23
clairvoyance 23, 33, 331
clairvoyance, travelling 47—49
contactee-fall 386
Cook, Florence 131
Couteault, Alice 76
Croiset, Gerard 43, *44*

Crowley, Aleister 70, 73, 196, 228—229, 282—291, 298
Cummins, miss Geraldine 126—127

"Damen från Elche" *344*
Davis, Andrew Jackson 96
Dee, John 223—224
Defense Mechanism Test, se DMT-test
déjà entendu 34
déjà pensé 34
déjà vu 34
dematerialisation 59—60
demonbesatthet 145—146
demonologi 215
dermatoglyfi 272
dermografi 65
De vises sten 170—171
dianetik 325—327
Divine Light Mission 306
djävulsutdrivning (exorcism) 146—148
DMT-test *28*
Donnelly, Ignatius 342
Dowie, John Alexander 352
Dracula 165—166
Drown, Ruth *205*, 206
druider 230—232
drömmar 148—153
drömtydning 151—153
Dunne, J.W. 152
Däniken, Erich von 389

Eccles, John 9
Eckart, Dietrich 340
Eckleff, Carl Fredrik 293
Eddy, Mary Baker 281
EEG (elektroencefalogram) 32, 397
Eisenbud, Jule 45
ektoplasma 98
Eller-tvillingarna 52
elongation 113
enhörningen 364—365
Enoks språk 223—225
ESP 29, 35
eterkroppen (astralkroppen) 138
exkursionsfenomen 153
exomatiska upplevelser 153—154
exorcism 146—148
"Exorcisten" *118*
Extra Sensory Perception, se ESP

fakirer 57
Faust, Johann 221
Felkin, R.W. 323, 324
Fitzgerald, William H. 91
Fliess, Wilhelm 260
Flournoy, Théodore 103, 130
flygande tefat 381—389
Fortune, Dion 70, 159, 167, 323
Fox, systrarna 97
Fraternitas Saturni 290—291
frenologi 262—264
Freud, Sigmund 148, 151, 153, 315
frimurare 292—295
Fulcanelli 295
fysiognomi 262—264
Fågel Fenix 366
Fågeln Rock 366
föraningar 253—254
förutsägelser 253—279

Galanopoulos, A.G. 346, 347
Gall, Franz 262
Gardner, Gerald 234, *235*
Gardner, Marshall B. 354
Garrett, Eileen J. 133—134
gematria 194—196
gengångare 159—161
Germanen Orden 295—297, 340
GESP (General Extrasensory Perception) 53
Glauer, Rudolf 340
gnosticism 181—182
Golden Dawn 297—301
Goos, Poul 207
grafologi 264—268
Grant, Joan 157
Green, Celia 153
gripen 368
Guaita, Stanislas de 320
Gurdjieff, G.I. 150, 301, 303
Gurney, Edmund 9, 121, 125

guru 402
Guru Maharaj Ji 306—307

Hahneman, C.F.S. 84
hallucinationer 62—63, 68
Hamburgläran 303
Hammerbund 296
handens linjer 270—272
handläsning 268—273
handpåläggning 87—91
Hare Krishna-rörelsen 303—304
Hartmann, Franz 321, 331
hatha-yoga 409
Hawkins, Gerald S 380
hebreiska alfabetet *195*
helbrägdagörelse 83, 86—91, 314
hemliga sällskap 280—341
hermetism 182—183
hexagram 187—188
hinduismen 390—391
Hodgson, Richard 121, 124
Home, D.D. 58, 113, 117, 121—122, *123*, 336
homeopati 83—85
Hope, Star and Browning-fallet 115
horoskop 175—178
Houdini, Harry 59
Hubbard, L. Ron 325—329
Huxley, Aldous 70, 73
Huysman, J.—K. 321
Hynek, J. Allen 385, *386*
hypnos 64—70
häxkult 232—238
Hörbiger, Hanns 356

I Ching 184—189
ifologi 382
illusion 62
IPA 113, 119
irisdiagnostik 85—86

James, William 121, 123
Judge, W.Q. 334, *335*, 339
Jürgenson, Friedrich 135

kabbala 189—196
Kardec, Allan 251, 304
karezza 229
karma 390—391
kartomanti (kortläsning) 254—259
Kefrenpyramiden *371*
Kellner, Karl 322
kentauren 368
Keopspyramiden 368—374
Kilner, Walter J. 143
Kirlian, S.D. 143
kirlian-fotografi 143—144
kiromanti (handläsning) 268—273
knackandar 36—41
kontrollandar 113—114
Koresh-samfundet 356
korskorrespondenser 115—116
kortläsning 254—259
kosmisk is 356—357
kosmologi (Martinus) 309—312
kosmologi (ockult) 352—357
Kragh, Ulf *28*
Krishnamurti 305, 331, 339
kristallkulor 274—275
kristallskådning 273—275
Kummer, Siegfried Adolf 340
Kulesjova, Rosa 36, *37*
kundalini-yoga 410

La Rose-Croix 320
laya-yoga 409
Leadbeater, C.W. 305, 339
Lemurien 357—360
Leonard, Gladys O. 128—130
levande begravda 60—62
Lévi, Elifas 70, 225—227, 298
Lewis, Harvey Spencer 324
levitation 116—118, 121
Liebenfels, Jörg Lanz von 295, 296
Liljequist, Nils 86
Lindlahr, Henry 86
List, Guido von 295, *296*, 340
Little, Robert Wentworth 324
Livets träd 191—194, 299
Loch Ness-odjuret 360—364
Lodge, Oliver 42, 103, 121, 128, 137
Lourdes, undren i 74—76
Lullus, Raymund 217

lung-gom (transgång) 118
läkedomsunder 55—76

magi 215—252
magnetism 88—90
maithuna-ritualen 401
makrobiotik 403—404
mandala 391—392
manticora 368
mantra 393—394
mantra-yoga 393—394
maran 368
Martines de Pasqualles 307
martinism 307—309
Martinus 309—312
maskotar 50—52
massuggestion 55
materialisation *101*
Mathers, S.L. MacGregor 216, 297—301
Maury, Alfred 150
medier 118—134
meditation 394—398
mediumtrans 73
Meher Baba 398—399
Melville, John 274
Mesmer, Franz Anton 27, 66, 88—90
Michel, Aimé 383, 388
Michailova, Nelja 32
Michon, Jean Hippolyte 264
mikro-PK *21*
mirakel 74—76
Montespan-affären 240—241
Moses, W. Stainton 100, 124
moxabränning 78
Mu 357—360
Murphy, Bridey 157—158
Murray, Margaret 233—234
Myers, F.W.H. 9, 22, 115, *116*, 121, 125
Mysteria Mystica Aeterna 322, 330
mytologiska djur 364—368

narkotika 63, 286
naturläkare 86—91
nazism 296, 340, 344
Neumann, Therese 59, 71—72
Newcomb, Simon 121
Nogier, Paul 82
Nostradamus 275—279
notarikon 195
numerologi (aritmantik) 196—200
nyplatonismen 138

object association 41, 43
object reading 41
ockultism 280—341
od-strålar 142
Ohsawa, Georges 404
okänslighet för smärta 57—58
Olcott, H.C. 334—339
O.R.A. 291
Oraklet i Delfi 119—120
Orden för Stjärnan i Öster 305
Ordo Templi Orientis, se O.T.O.
Ordre Kabbalistique de la Rose-Croix 320
orgonenergi 316—318
oscilloklast 206
Osty, Eugéne 65, 133
O.T.O. 290, 291, 321—322, 324, 330
ouija-bord 106, 126, 127
Ouspensky, P.D. 302
ovater 230

Padre Pio 72
Pagenstecher, Gustav 43
Palladino, Eusapia 132
Paracelsus 222—223
parapsykologi 20—33
parasomatiska upplevelser 154
paroptiska synintryck 35—36
Parsons, Jack 229
Pasqualles, Martines de 307
Patanjali 405—409
Peczely, Ignatz 86
pegasus 368
Péladan, Joséphin 320
pendeln 203—204
Piper, Leonora E. 42, 115, 122—123
PK (psykokinesi) 26, 29, 44
planchett 106, *107*

Platon 342
pletysmograf (lögndetektor) 32
polergeistfenomen 36—41, 97
Popper, Karl 9, 10, 11
posthypnotisk suggestion 68—69
prekognition 24—26, 41
premonition 24
Price, Harry *38*
PSI-fenomen 27
PSI-förmåga 20
PSI-missing *28*
psykografer 106
psykokinesi 26, 29, 44
psykokinesi-test *21*
psykometri 41— 44, 161
pyramiden, den stora 368—374
pyramidologi 368—373

Quimby, Phineas Parkhurst 280
Qvarnström, Birger 25

R.101 134
radiestesi 200—207
radionik 205—207
Rahman Bey 57, *61*, 62
raja-yoga 409
Rasputin 312—315
Raudive, Konstantin 135
Ravenscroft, Trevor 340
Regardie, Francis Israel 323
Reich, Wilhelm 315—319
Reichenbach, Karl von 142
reinkarnation 154—158, 390—391
religiösa rörelser 280—341
REM-sömn 149
reptricket, det indiska 55—56
retrokognition 23
Reuss, Theodor 290, 322, 324
Rhine, Joseph Banks 29, *32*
Rhine, Louisa E. 29, *32*
Richet, Charles 27, 65, 114, 125
Roll, W.G. 40
Romains, Jules 35
Rose-Croix Catholique 320
Rosenkreuz, Christian 319, 322
Rosenkreuzare 319—325
RSPK (Recurrent Spontaneous Psycho Kinesis) 40
Rudbeck, Olof 346
runmagi 296, 339—341
röstfenomen 134—137

Saint-Martin, L.C. de 307, 308
Salomo 215—216
sasquatch 375—377
satanism 238—244
Schemhamforash 219
Schneider, Rudi 133
scientologi 325—329
Sclater, P.L. 358
Scully, Frank 387
Sebottendorf, Heinrich von 340
Semitjov, Eugen 384
Serios, Ted 45—47
sexmagi 228—230, 286, 291, 322, 323
sfinxen 368
Shanti Devi 156
Sidgwick, Eleanor 121
Sidgwick, Henry 9, 115, 121
Simonton, Joe (Pannkaks-Joe) *387*
Sinclair, Upton *23*
sista hälsnings-fenomen 162
Sivers, Marie von 329, 334
själavandring 154—158, 390—391
skendöd 62
slagruta 200—203
Sloan, John 102
Smith, Hélène 130
Smyrner, Hanne 242—244
Smyth, Charles Piazzi 369
snömannen, den förskräcklige 374—379
Soal, S.G. 12, 31
Society for Psychical Research, se SPR
Soubirous, Bernadette *75*, 76
Spannuth, Jürgen 346
spiritism 94—103
SPR 120, 125, 161—162
spådomar 253—279
spöken 158—164
SRA (Societas Rosicruciana in Anglia) 324

Steiner, Rudolf 322, 324, 329—334, 340, 343, 404
Stepanek, Pavel 31
stigmatisering 71—72
Stoker, Bram 165
Stonehenge 377—381
Stukeley, William 230, 319, 378
suggestion 55—76, 87—91
suggestion, posthypnotisk 68—69
svarta lådan 206
svartkonst 215—252
Swedenborg, Emanuel 94—95
Swoboda, Hermann 260
Symmes, John Cleves 353, 354

talismaner 50—52
talmagi 196—200
tankebilder 45—47
tantrism 399—402
tarot 207—214
Taylor, John 369
Teed, Cyrus Reed 355—356
telekinesi 137
telepati 20—22, 47
temura 195
Teosofiska samfundet 329, 334—339
Thelemaklostret i Cefalù 286—288
The Miracle Club 334, 336
Thomas, Drayton 128
Thommen, George S. 261
Thulesällskapet 339—341
Tischner, R. 22, 114
TM (transcendental meditation) 396
trans 72—74
transcendental meditation 396
transfigurationsmedium 130
transmedier 99
travelling clairvoyance 47—49
tredje ögat, det 402
Tränker, Heinrich 290
tur och otur 49—52
tvillingar 52—54
typtologi (borddans) 137
Tyrrell, G.N.M. 162

UFO-fenomen 381—389
ufologi 382
umbanda 252
under 74—76
under, fysiska 57—62
Urantia 341

vampyrer 164—168
varulven 366
Velikovskij, Immanuel 345
vilddjurets tal (666) 196, 286
Voliva, Wilbur Glenn 352
voodoo 244—252
världsbilden 352—357

Waddell, Leila *288*
Warr, George de la 206
Wasielewski, W. von 22
Westcott, W.W. 297, 298, 299, 324
Whillans, Don 374—375
White, Rhea 398
wicca 234
Willett, mrs 115, 125—126
Wirth, Oswald 321
Witte, Alfred 303
Wolle, Arno 87
Woodman, W.R. 297, 299
Worth, Patience 110—112

xenoglossi 114

yang 77, 184, 403, 404
Yarker, John 322
Yeats, William Butler 323
yin 77, 184, 403, 404
yoga 404—410

Zener-kort 29, *30*
zen-meditation 395—396
Zion-sekten 352
zodiaken (djurkretsen) 175
zombier 249—250
zonterapi 91—93

NATURLIGT – ÖVERNATURLIGT ger en bred översikt över de företeelser som finns i gränslandet mellan tro och vetande.

Hur kan stora fartyg och flygplan försvinna spårlöst vid den s k Bermudatriangeln? Finns det en naturlig förklaring till fenomen som telepati, spöken, helbrägdagörelser, okänslighet inför smärta, det indiska reptricket, déjà vu . . . ? Är vi iakttagna av varelser ute i rymden som kommer hit i flygande tefat? Hur botas en varulv? Vem var Franz Anton Mesmer?

En seriös forskning pågår på olika håll i världen, och i tex Tyskland och USA är parapsykologi och grafologi universitetsämnen. Den svenske forskaren Martin Johnson, professor i parapsykologi vid Utrechts universitet i Nederländerna, har skrivit en utförlig inledning.

"Läsare intresserade av paranormala, ockulta, mystiska, magiska eller allmänt gåtfulla personer, företeelser och fenomen har all anledning att glädjas åt denna uppslagsboks elva olika kapitel. . . . Språket är lättläst och översättningen god. Inga förkunskaper krävs. Boken är även lämplig som kuriosaläsebok."

BENGT BENGTSSON I SÖKAREN

"Den innehåller en salig blandning av mer eller mindre accepterad vetenskap som tex parapsykologi och akupunktur och rena magin, både konsten att spå i kort och händer, Bermudatriangeln och snömannen. Men detta gör att det samtidigt är en mycket underhållande bok, som med fördel kan användas som uppslagsverk."

PELLE AHRNSTEDT I EXPRESSEN

"För den – företrädesvis unga, om jag förstått saken rätt – grupp människor som nyfiket och trosvisst vänder sig bort från kärnkraftsproblematiken, arbetslösheten och annat högst påtagligt elände för att söka bekräftelse på att världen är lika svårbegriplig som den är omöjlig att förändra är det här en bok att ta till sitt hjärta. Andra kan, med goda skäl, uppfatta den som en utmärkt katalog över människors hoppfulla eller skräckslagna vanföreställningar genom tiderna."

BO LUNDIN I GT

FORUM ISBN 91-37-08007-5